ผลกระทบของระบบการปกครองของอังกฤษต่อความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ค.ศ.1896-1941

นางสาวไพลดา ชัยศร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2547

ISBN 974–17–6755-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IMPACT OF THE BRITISH ADMINISTRATION SYSTEM ON MALAY POLITICAL THOUGHT IN THE FEDERATED MALAY STATES 1896-1941

Miss Phailada Chaisorn

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in History

Department of History

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6755-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลกระทบของระบบการปกครองของอังกฤษต่อความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ค.ศ.1896-1941
โดย	นางสาวไพลดา ชัยศร
สาขาวิชา	ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุลีพร วิรุณหะ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พิพาดา ยังเจริญ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุลีพร วิรุณหะ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจารี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ เรือโท ดินาร์ บุญธรรม รน.)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพลดา ชัยศร: ผลกระทบของระบบการปกครองของอังกฤษต่อความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ค.ศ.1896-1941. (THE IMPACT OF BRITISH ADMINISHTRATION SYSTEM ON MALAY POLITICAL THOUGHT IN FEDERATED MALAY STATES 1896-1941) อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุลีพร วิรุณหะ, 197 หน้า. ISBN 974-17-6755-2.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา ระบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์และผลกระทบที่มีต่อแนวคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ได้ก่อให้เกิดความเป็นสมัยใหม่ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อแนวคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ ที่สามารถแบ่งได้เป็นสามรูปแบบคือ แนวคิดที่ยึดราชาเป็นศูนย์กลาง แนวคิดที่ยึดอุดมการณ์อิสลาม และแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชนชาติ “มาเลย์”

แนวคิดทางการเมืองทั้งสามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาในช่วงการปกครองในระบอบอาณานิคมนี้ ได้กระตุ้นให้เกิดความตระหนักทางการเมืองและก่อเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้นในหมู่ชาวมาเลย์ ซึ่งแม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าว แนวคิดทางการเมืองทั้งสามรูปแบบจะยังไม่ได้นำไปสู่การเกิดกลุ่มทางชาตินิยมอย่างเด่นชัด แต่การเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยสืบเนื่องมาจากการเติบโตของแนวคิดดังกล่าวนั้น ได้เป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดการรวมตัวในรูปของกลุ่มหรือองค์กรทางชาตินิยมและพรรคการเมือง ในช่วงระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา……ประวัติศาสตร์…… ลายมือชื่อนิสิต……...

สาขาวิชา……...ประวัติศาสตร์……... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา……..

ปีการศึกษา…….……2547…..……..……. ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม……...

4480165522 : MAJOR HISTORY

KEY WORD: KERAJAAN / UMMA / BANGSA / MALAY/ MALAYU

PHAILADA CHAISORN: THE IMPACT OF THE BRITISH ADMINISTRATION SYSTEM ON MALAY POLITICAL THOUGHT IN THE FEDERATED MALAY STATES 1896-1941. THESIS ADVISOR: ASSISTANT PROFESSOR DR. SUTHACHAI YIMPRASERT, THESIS CO-ADVISOR: ASSISTANT PROFESSOR DR. CHULEEPORN VIRUNHA, 197 pp. ISBN 974-17-6755-2.

This research is aimed to study the British administration system in the Federated Malay States and its impact on Malay political thought.

The research sees the British administration system in the Federated Malay States created the modernity of politics, economics and society. These changes influenced Malay political thought that can be divided into three distinct forms of ideology – the sultanate or 'kerajaan' minded, the Islamic congregation and the Malay race or 'bangsa'.

All three ideological orientations developed in the age of colonial rule urged the Malay a new political awareness and the thought of unity. Although they did not promptly cause the nationalism in the colonial period, the movements influenced by these ideas were the fundament of nationalist organization and political party between and after the Second World War.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department……History…….Student's signature.....

Field of study…….History…….Advisor's signature.....

Academic year……..2004…… Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุลีพร วิรุณหะ ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา สละเวลาให้ความรู้ ให้แนวคิด และคำแนะนำทรงคุณค่า รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตายิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านทั้งสองอย่างหาที่สุดมิได้ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ในระหว่างศึกษา ผู้วิจัยได้รับทุนพัฒนาอาจารย์ประจำปี พ.ศ. 2545-2547 จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จึงขอกราบขอบคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ อ.ทวีศักดิ์ เผือกสม ที่ช่วยให้คำแนะนำและข้อแก้ไขที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัย ขอบคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ขอบคุณพี่มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ ที่ได้ช่วยเหลือในการตรวจแก้งานวิจัยและเป็นกำลังใจให้แก่กันเสมอ รวมทั้งขอบคุณผู้ที่คอยให้กำลังใจทุกๆ ท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ
กิตติกรรมประกาศ..... ฉ
สารบัญ..... ช
สารบัญภาพ..... ฌ
บทที่
1. บทนำ..... 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา..... 1
1.2 ขอบเขตการศึกษา..... 3
1.3 วัตถุประสงค์..... 4
1.4 สมมติฐาน..... 4
1.5 นิยามศัพท์..... 4
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ..... 5

2. สภาพสังคมรัฐมลายูแบบจารีต..... 7
2.1 รัฐมลายูสมัยจารีต: ศึกษาเฉพาะกรณีรัฐเประ สลังงอ ปาหัง และเนกริเซมบิลัน..... 7
2.2 การเข้ามาของศาสนาอิสลาม..... 14
2.3 รูปแบบทางการเมืองของรัฐมลายูแบบจารีต..... 19
2.4 การบริหารกิจการภายในรัฐมลายูแบบจารีต..... 32
2.5 สภาพสังคมมลายูแบบจารีต..... 35

3. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมภายหลังการรวมรัฐมลายูเป็นสหพันธ์..... 39
3.1 การขยายอิทธิพลเข้ามาของอังกฤษ..... 39
3.2 รูปแบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ 43
3.3 การเกิดสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ..... 60
3.4 การเติบโตของระบบการศึกษาแบบตะวันตก 82

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4. การปรับตัวของกลุ่มชนชั้นปกครองในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์..... 95
4.1 ผลกระทบของการปกครองในระบอบอาณานิคมต่อกลุ่มชนชั้นปกครองชาวมาเลย์..... 95
4.2 บทบาทของชนชั้นปกครองในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์..... 101
4.3 การพยายามฟื้นฟูอำนาจและบทบาททางการเมืองของชนชั้นปกครอง..... 115

5. การเติบโตของแนวคิดอิสลาม..... 120
5.1 บทบาทของศาสนาอิสลามในรัฐมลายูแบบจารีต..... 120
5.2 ศาสนาอิสลามในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์..... 126
5.3 ขบวนการฟื้นฟูอิทธิพลศาสนาอิสลามในปลายคริสต์สตวรรษที่ 19..... 131
5.4 การเติบโตของกลุ่มปฏิรูป (กาอุม มูดา-Kaum Muda)..... 142

6. การเติบโตของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติและชาตินิยม..... 152
6.1 การก่อตัวของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชนชาติ (Bangsa) ของชาวมาเลย์..... 152
6.2 กลุ่มหัวก้าวหน้ากับการพัฒนาแนวคิดชาตินิยม..... 172

7. บทสรุป..... 179

รายการอ้างอิง..... 186
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์..... 197

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

หน้า

1. แผนที่โลกมลายูก่อนสมัยอาณานิคม …….. 6
2. แผนที่คาบสมุทรมลายูภายใต้การปกครองของอังกฤษ …….. 38

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คาบสมุทรมลายูเป็นพื้นที่ที่ผ่านประสบการณ์ของการเปลี่ยนแปลงหลายประการจากการรับวัฒนธรรมจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อดินแดนแห่งนี้ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบอาณานิคมของอังกฤษ ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมมลายูในหลายด้านอย่างเห็นได้ชัด ทั้งการก่อตัวของวิถีสังคมแบบใหม่ที่เข้ามาแทนที่วิถีสังคมแบบจารีต ระบบราชการสมัยใหม่ การเข้ามาของชาวจีนและชาวอินเดียเป็นจำนวนมาก ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบการศึกษาแบบตะวันตก และการเกิดขึ้นของกลุ่มคนพื้นเมืองรุ่นใหม่ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นพื้นฐานที่นำมาสู่ลักษณะการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศมาเลเซียในปัจจุบัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปกครองของอังกฤษ นอกจากผลกระทบที่เห็นอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของกลุ่มชาวพื้นเมืองในคาบสมุทรมลายูด้วยเช่นกัน

ในสังคมมลายูแบบจารีตนั้น ความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในคาบสมุทรมลายูเป็นความคิดที่สัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นปกครอง กล่าวคือ รัฐจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีราชาที่มาจากเชื้อสายที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนมาปกครอง ความเป็นรัฐจะผูกติดกับราชา โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับขอบเขตหรือพรมแดนที่มีเส้นแบ่งชัดเจนเหมือนกับแนวคิดของความเป็นรัฐแบบตะวันตกแต่อย่างใด แนวความคิดดังกล่าวนี้ทำให้สังคมมลายูแบบจารีตมีลักษณะเป็น “เกอราจาอัน” (Kerajaan) คือ สภาวะที่อยู่ใต้ราชา เมื่อใดที่ราชาผู้ปกครองรัฐนั้นๆ ไม่ได้มาจากเชื้อสายที่ถูกต้องซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาชน หรืออำนาจของราชาเสื่อมลง ความเป็นรัฐก็จะสูญสิ้นไปด้วย โดยในช่วงเวลาดังกล่าว แนวคิดเรื่องความเป็น “มาเลย์” ยังคงมีความหมายคลุมเครือและยังไม่ถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของรัฐในคาบสมุทรมลายูทั้งหมด นอกจากนี้ ศาสนาอิสลามที่แผ่อิทธิพลอย่างกว้างขวางในคาบสมุทรมลายูตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 ก็ยังคงมีสถานะเป็นเพียงความเชื่อและระเบียบสังคม โดยไม่ได้ถูกนำมาเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองแต่อย่างใด

จนกระทั่งเมื่ออังกฤษสถาปนาอำนาจในคาบสมุทรมลายู อันนำมาซึ่งการล่มสลายของรัฐมลายูแบบจารีตที่มีลักษณะเป็น “เกอราจาอัน” ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้แนวคิดทางการเมืองตามอุดมการณ์แบบอิสลามและแนวคิด

เกี่ยวกับความเป็น “มาเลย์” ที่เป็นบ่อเกิดของอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งไม่เด่นชัดในสมัยก่อนอาณานิคมได้เติบโตขึ้นมา ในขณะเดียวกัน กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมก็พยายามฟื้นฟูอำนาจของพวกเขาและพยายามสร้าง “เกอราจาอัน” ให้กลับมาอีกครั้งภายใต้การปกครองของอังกฤษ ความคิดทางการเมืองทั้งสามรูปแบบพยายามสร้างความยอมรับให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวมาเลย์เพื่อให้เป็นแนวคิดกระแสหลักในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งแม้ว่าความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ที่เติบโตขึ้นมานั้นไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ต่อการเมืองและสังคมมลายู และไม่ได้นำไปสู่การรวมตัวในรูปแบบของขบวนการชาตินิยมที่เคลื่อนไหวอย่างเด่นชัดเพื่อเป้าหมายทางการเมือง โดยเฉพาะการล้มล้างรัฐบาลอาณานิคมก็ตาม แต่แนวความคิดที่เกิดขึ้นนั้นได้กระตุ้นให้ชาวมาเลย์ตระหนักทางการเมืองมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นพื้นฐานของรูปแบบและกรอบความคิดทางการเมืองของมาเลเซียตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา

การศึกษาเกี่ยวกับมาเลเซียในสมัยอาณานิคมนั้น พบมากในงานของนักวิชาการตะวันตก โดยส่วนใหญ่มักเน้นไปที่การขยายอิทธิพลของอังกฤษในคาบสมุทรมลายู สภาพเศรษฐกิจ ดีบุกและยางพารา การเกิดพหุสังคม และรูปแบบการปกครองของอังกฤษ เป็นต้น งานที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพสังคมและความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในช่วงเวลาดังกล่าวมีเพียงไม่กี่ชิ้น ที่โดดเด่นคือ งานของวิลเลี่ยม อาร์. รอฟฟ์ (William R. Roff) ชื่อ The Origins of Malay Nationalism[1] ที่กล่าวถึงผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชนชาวมาเลย์ภายหลังการเข้ามาของอังกฤษ ในขณะเดียวกัน รอฟฟ์ก็พยายามแสดงให้เห็นว่าแม้สภาพการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูค่อนข้างดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเมื่อเทียบกับอาณานิคมอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ขบวนการชาตินิยมหรือกลุ่มต่อต้านอาณานิคมก่อตัวขึ้นอย่างเห็นได้ชัดกว่า แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าชาวมาเลย์ในฐานะเป็นชาวพื้นเมืองในคาบสมุทรมลายูจะไม่ยินดียินร้ายต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของอังกฤษเสียทีเดียว

รอฟฟ์ได้แสดงถึงการก่อตัวของกลุ่มที่เคลื่อนไหวในลักษณะของชาตินิยมในช่วงเวลาดังกล่าวไว้สามรูปแบบ คือการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิม การเคลื่อนไหวของกลุ่มที่มีแนวคิดตามอุดมการณ์อิสลาม และการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาตินิยมที่ไม่ยึดอุดมการณ์ศาสนา หากแต่ในงานของรอฟฟ์เน้นไปที่การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเหล่านี้มากกว่าการกล่าวถึงความคิดทางการเมืองที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวในรูปแบบดังกล่าว

---

[1](Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1967).

ในขณะที่งานของแอนโทนี มิวเนอร์ (Anthony Milner) ชื่อ The Invention of Politics in Colonial Malaya[2] ได้หยิบยกแนวคิดและประสบการณ์ของชาวมาเลย์ในสมัยจารีตและสมัยอาณานิคมมากล่าวว่าเป็นที่มาของรูปแบบทางการเมืองของมาเลเซียที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะช่วงที่รัฐมลายูตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายต่อสังคมมลายู พร้อมกับนำมาซึ่งการเกิดความตระหนักทางการเมืองมากขึ้นในหมู่ชาวมาเลย์ โดยมิวเนอร์ได้กล่าวถึงแนวคิดทางการเมืองที่เติบโตในช่วงเวลาดังกล่าว คือ แนวคิดของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ต้องการฟื้นฟูอำนาจและบทบาทของพวกเขาในการกลับขึ้นมาเป็นผู้นำสังคมมลายูเช่นเดียวกับที่เคยเป็นมาในสมัยจารีตที่รัฐมลายูมีลักษณะเป็น “เกอราจาอัน” หรือการอยู่ภายใต้ราชา แนวคิดตามอุดมการณ์อิสลาม และแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชนชาติ “มาเลย์”

ทั้งงานของรอฟฟ์และของมิวเนอร์จึงเป็นกรอบความคิดในการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลกระทบของระบบการปกครองของอังกฤษต่อความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ค.ศ. 1896-1941”

1.2 ขอบเขตการศึกษา

ผู้ศึกษาได้จำกัดพื้นที่ที่ต้องการศึกษาเฉพาะในส่วนรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ (Federated Malay States) เท่านั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถมองได้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของอังกฤษได้ชัดเจนกว่าในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ (Straits Settlements) และรัฐมลายูนอกสหพันธ์ (Unfederated Malay States) กล่าวคือ สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่ประกอบด้วยปีนัง สิงคโปร์ และมะละกานั้น ไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของราชาหรือสุลต่านเช่นเดียวกับในรัฐมลายู ส่วนรัฐมลายูนอกสหพันธ์ ภายหลังตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษแล้ว สุลต่าน กลุ่มเจ้านายและขุนนางเดิมยังคงมีบทบาทในการปกครองอยู่มาก และสภาพสังคมไม่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการเข้ามาของกลุ่มผู้อพยพต่างชาติอย่างมากมาย เมื่อเทียบกับในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ที่สภาพสังคมในสมัยจารีตกับในสมัยอาณานิคมแตกต่างกันเกือบสิ้นเชิงทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

[2](Cambridge: Cambridge University Press, 1995).

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางการเมืองที่ชาวมลายูได้รับจากระบบการปกครองของอังกฤษ

3. เพื่อศึกษาปฏิกิริยาทางการเมืองของชาวมลายูที่มีต่อระบบการปกครองของอังกฤษในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง

1.4 สมมติฐาน

1. การที่อังกฤษปกครองรัฐมลายูฝั่งตะวันตกในรูปแบบสหพันธ์ทำให้รัฐมลายูเกิดความเป็นเอกภาพและก่อให้เกิดรัฐสมัยใหม่

2. การที่อังกฤษสร้างรัฐมลายูให้เป็นรัฐสมัยใหม่ ส่งผลให้ชาวมลายูส่วนหนึ่งตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น

3. ปฏิกิริยาทางการเมืองของชาวมลายูกลุ่มต่างๆที่มีต่อการปกครองของอังกฤษในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นพื้นฐานของชาตินิยมมลายูที่จะเกิดขึ้นในระยะเวลาต่อมา

1.5 นิยามศัพท์

คำว่า “มลายู” ที่ใช้ในงานชิ้นนี้หมายถึงพื้นที่ในคาบสมุทรและกลุ่มเกาะใกล้เคียง ส่วนคำว่า “มาเลย์” ใช้เมื่อกล่าวถึงกลุ่มชนชาติที่เป็นชาวพื้นเมืองในคาบสมุทรมลายู นับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามาเลย์ และปฏิบัติตามวัฒนธรรมมาเลย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจถึงระบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์และผลกระทบด้านการเมืองจากระบบการปกครองดังกล่าวที่มีต่อชาวมลายูในสหพันธ์

2. ทราบถึงทัศนคติทางการเมืองของชาวมลายูที่มีต่อระบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

3. ทราบถึงปฏิกิริยาทางการเมืองของชาวมลายูที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองอันจะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวในรูปแบบชาตินิยมมลายูในระยะเวลาต่อมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

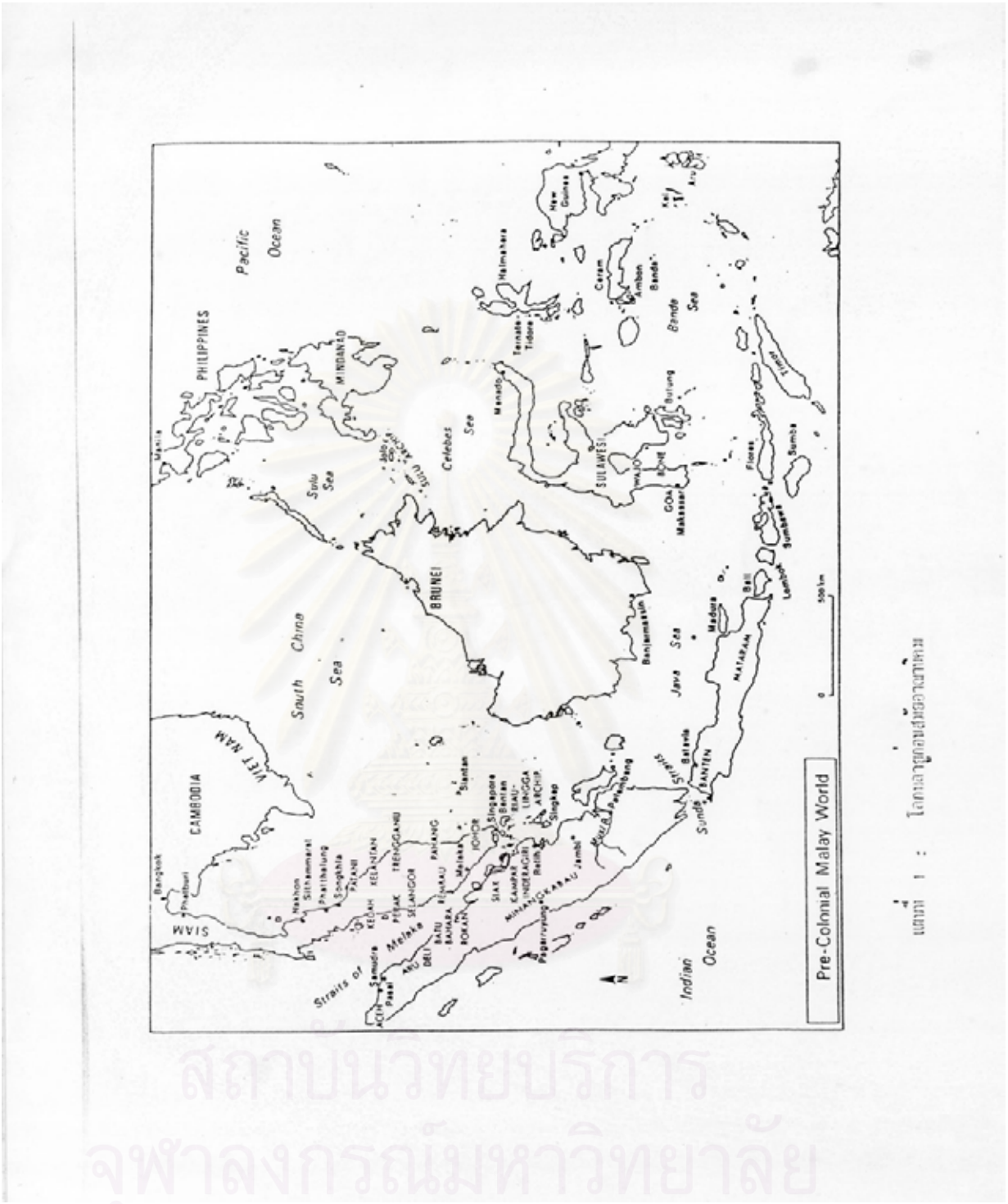

ที่มา: กรุณา กาญจนประภากูล. “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู,” (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537), หน้า 10

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

สภาพสังคมรัฐมลายูแบบจารีต

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทางการเมืองและสังคมของรัฐในคาบสมุทรมลายู ก่อนหน้าการเข้ามาของอังกฤษ โดยเน้นไปที่รัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหัง ที่อังกฤษได้ปกครองในรูปของสหพันธ์ในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ.1896 – 1941

2.1 รัฐมลายูสมัยจารีต: ศึกษาเฉพาะกรณีรัฐเประ สลังงอ ปาหัง และเนกริเซมบิลัน

โดยทั่วไป เมื่อกล่าวถึงประวัติศาสตร์มาเลเซีย มักจะย้อนไปถึงสมัยอาณาจักรมะละกา เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ได้มีการสถาปนารูปแบบทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่มีระเบียบแบบแผนขึ้นมา จนกลายเป็นต้นแบบให้แก่รัฐทั้งในคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะใกล้เคียงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน[1] ถึงกระนั้นก็ดี มิได้หมายความว่ามะละกาเป็นอาณาจักรแรกที่ตั้งขึ้นมาในคาบสมุทรมลายู มีหลักฐานพื้นเมืองบางชิ้นที่ชี้ให้เห็นถึงการมีอยู่ของรัฐก่อนหน้ามะละกา ทั้งรัฐตรังกานู เคดะห์ และกังกา เนกรา (Gangga Negara ตั้งอยู่บริเวณรัฐเประในปัจจุบัน) และในบันทึกของราชวงศ์หมิงก็ปรากฏชื่อของรัฐกลันตัน และปาหังก่อนหน้าการเกิดขึ้นของรัฐมะละกาเช่นกัน[2]

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐเหล่านั้นปรากฏอยู่ในเอกสารของต่างชาติในชื่อที่ต่างกันไปตามภาษาของชนชาติที่ได้บันทึกไว้ ประกอบกับยังไม่มีการค้นพบหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับรัฐดังกล่าวอย่างแน่นอน จึงทำให้ในการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของรัฐมลายูจะเริ่มต้นจากการกล่าวถึงรัฐมะละกาซึ่งมีหลักฐานที่ยืนยันได้ถึงการมีอยู่ของรัฐอย่างชัดเจน

เรื่องราวของรัฐมะละกาสามารถศึกษาได้จากงานเขียนและเอกสารพื้นเมือง บันทึกของทางราชการ ของพ่อค้า และของนักเดินทางชนชาติต่างๆ ที่เข้ามาทำการค้าขายและผจญภัยยังดินแดนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทะเล เช่น สุมา โอเรนทอล (Suma Oriental) ของ โทเม่ ปิเรส

---

[1] Luis Filipe Ferreira Reis Thomaz, “The Malay sultanate of Melaka,” in Southeast Asia in the early modern era: trade, power, and belief, ed.Anthony Reid (New York: Cornell University Press, 1993), p. 70.

[2] O.W. Wolters, The fall of Srivijaya in Malay history (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975), pp.83-85.

(Tome Pires) นักเดินทางชาวโปรตุเกส และพงศาวดารเมืองปาไซ (Hikayat Raja - Raja Pasai)[3] เป็นต้น ทั้งนี้ในจำนวนทั้งหมด เอกสารพื้นเมืองที่นักประวัติศาสตร์ปัจจุบันถือว่ามีความสำคัญมากที่สุดชิ้นหนึ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ของโลกมลายู คือ เซอจาระห์ มลายู (Sejarah Melayu หรือเรียกตามนามภาษาอังกฤษว่า Malay Annals)[4] ซึ่งคาดว่าถูกรวบรวมในปี ค.ศ. 1612 ตรงกับรัชสมัยสุลต่านอลาอุดิน ริยัด ชาร์ ที่3 (Sultan Ala U'd-din-Riyat Shah III) ของราชวงศ์มะละกาแห่งยะโฮร์[5]

---

[3] อาร์.โอ. วินสเตท (R.O. Winstedt) กล่าวว่าพงศาวดารเมืองปาไซ (Hikayat Raja - Raja Pasai) น่าจะเขียนขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 15 หรือไม่ก็ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ.1350 – 1500 และมีอิทธิพลต่องานเขียนอย่างเซอจาระห์ มลายู (Sejarah Melayu) และ ฮิคายัท มารง มหาวังศา (Hikayat Marong Mahawangsa) หรือพงศาวดารเมืองเคดะห์ด้วย, Winstedt, R.O., "A history of classical Malay literature," Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society 31, pt.3 (1958): 72. Teuku Ibrahim Alfian, "Trade and cultural relations between the Sultanate of Samudra Pasai (north Sumatra) and Melaka during the 14th and 15th century," in Port cities and trade in Western Southeast Asia (Bangkok: The Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, 1998), pp. 89-92.

[4] Sejarah Melayu: Malay annals, trans. C.C. Brown (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983). ต้นฉบับของเซอจาระห์ มลายู มีชื่อเรียกตามบัตรรายการว่า Raffles MS 18 ซึ่งก็มิได้เป็นเพียงต้นฉบับชิ้นเดียวของงานเขียนชิ้นนี้ ในบริเวณโลกมลายูเท่าที่ผ่านมา งานเขียนชิ้นนี้คงจะมีความสำคัญต่อรัฐต่างๆ อยู่มากเพราะมีการคัดลอก แต่งเติมมากมายหลายครั้ง จนเกิดเป็นต้นฉบับต่างสำนวนที่มีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป ในปัจจุบันมีต้นฉบับตัวเขียน (manuscript) ของเซอจาระห์ มลายูที่ค้นพบแล้วเกือบ 30 ชิ้น โดยกระจายกันเก็บรักษาไว้ตามห้องสมุดต่างๆ ซึ่งแต่ละชิ้นมีความสมบูรณ์ไม่เท่ากัน และต้นฉบับตัวเขียนเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้เกือบทั้งหมดเป็นฉบับที่คัดลอกใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบันไม่มีต้นฉบับดั้งเดิม (original) ของเซอจาระห์ มลายูมาไว้ในการศึกษา และไม่ทราบแน่ชัดว่าต้นฉบับดั้งเดิมที่เขียนขึ้นครั้งแรกนั้นเขียนขึ้นเมื่อใด ต้นฉบับเก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบคือ Raffles Ms 18 ซึ่งในบทนำของเอกสารกล่าวว่ารวบรวมขึ้นใน ค.ศ. 1612 โดย ตุน ศรี ลานัง (Tun Seri Lanang) เสนาบดีแห่งรัฐยะโฮร์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งใหม่ของโลกมลายูหลังการล่มสลายของอาณาจักรมะละกาใน ค.ศ. 1511, ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์, "Sejarah Melayu (เซอจาระฮ์ มลายู) กับข้อคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่องของรัฐและเชื้อสายราชวงศ์กษัตริย์ในคาบสมุทรมลายู," อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 13 ฉบับที่2 (2534): 17 – 19.

[5] อาร์.โอ. วินสเตท นักบริหารชาวอังกฤษที่มีประสบการณ์ทำงานในรัฐมลายูยาวนานกว่า 30 ปี และเป็นผู้หนึ่งที่ค้นคว้าด้านมลายูศึกษาอย่างต่อเนื่อง ได้ให้ความเห็นว่าเซอจาระห์ มลายู ฉบับแรกน่าจะเขียนขึ้นก่อน ค.ศ. 1536 ซึ่งเป็นปีที่โปรตุเกสเข้าโจมตียะโฮร์ ลามา (Johor Lama) เมืองที่สุลต่านแห่งมะละกาลี้ภัยไปอยู่ วินสเตทตั้งสมมติฐานว่า ต้นฉบับดั้งเดิมของเซอจาระห์ มลายู คงจะถูกโปรตุเกสเก็บไปจากการโจมตีในครั้งนี้ และนำไปเก็บไว้ที่เมืองกัว (Goa) ซึ่งเป็นเมืองท่าของอินเดียที่อยู่ภายใต้การยึดครองของโปรตุเกสในขณะนั้น ข้อสมมติฐานนี้ สืบเนื่องมาจากความนำที่พบในเซอจาระห์ มลายู ที่กล่าวไว้ว่าเซอจาระห์ มลายูเป็นตำนานหรือเรื่องราวที่คน

เนื้อหาของเซอจาระห์ มลายู ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของอาณาจักรมะละกา โดยให้ข้อมูลทั้งสาแหรกราชวงศ์ ประเพณีและงานพิธีในราชสำนัก สงคราม การผจญภัยและความกล้าหาญ ความรักและเรื่องเล่าประโลมโลกย์ เทพนิยาย ตำนาน และนิทาน โดยเรื่องเล่าแต่ละเรื่องไม่ประติดประต่อกันทั้งเนื้อหาและช่วงเวลา ซึ่งการที่รูปแบบการเล่าเรื่องมีตำนานและสิ่งแต่งเติมต่างๆ มาก ทำให้ความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือของเนื้อหามีความเคลือบแคลงอยู่บ้าง ซึ่งลักษณะดังกล่าวก็เป็นเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นต่องานเขียนพื้นเมืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทั่วไป

อย่างไรก็ดี จากเนื้อหาในเซอจาระห์ มลายูทั้งที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริงหรือมีความเป็นได้ และเนื้อหาที่เป็นตำนานหรือเรื่องแต่งก็สามารถทำให้เราวิเคราะห์สภาพสังคมการเมือง และความคิดที่มีอยู่ในสังคมช่วงเวลาดังกล่าวได้

แม้หลักฐานลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงปีที่ตั้งอาณาจักรมะละกา แต่ก็มีข้อสันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 - ทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 15[6] โดยมีผู้ปกครองพระองค์แรกชื่อปรเมศวร ซึ่งในเซอจาระห์ มลายู กล่าวว่าเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ในปาเล็มบัง เมืองทางตอนใต้ของสุมาตราที่เชื่อกันว่าครั้งหนึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัย นอกจากนี้ เซอจาระห์ มลายูได้กล่าวถึงตำนานแสดงที่มาของราชวงศ์มะละกาว่ามีปฐมกษัตริย์คือราชาอิสกันดาร์ ซูล การ์เนียน (Raja Iskandar Dzu'l-Karnain) หรือ พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ โดยเชื้อสายของราชาอิสกันดาร์ ซูล การ์เนียน พระองค์หนึ่งลงไปแต่งงานกับเจ้าหญิงแห่งอาณาจักรใต้ทะเล ในเวลาต่อมาราชบุตรของทั้งสองพระองค์ได้ขึ้นจากทะเลมายังภูเขาศรี-กุนตัง (Bukit Sri-Guntang) ในปาเล็มบัง โดยแสดงบุญญาธิการให้ข้าวในนาบริเวณนั้นออกรวงเป็นทองใบเป็นเงิน และเชื้อสายต่อมาของราชบุตรผู้นี้คือ ซัง อุตามา (Sang Utama) หรือที่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นศรี ตรีบัวนา (Sri Tri Buana) ได้ก่อตั้งมะละกาขึ้นมา[7]

หากแต่ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น กล่าวว่าปรเมศวรได้ลี้ภัยออกจากมัชปาหิตพร้อมผู้ติดตามอีกจำนวนหนึ่งมาพำนักยังตูมาสิก แต่เพียงไม่นานปรเมศวรได้สังหารผู้ปกครองตูมาสิกซึ่งในขณะนั้นเป็นรัฐที่อยู่ใต้อิทธิพลของสยาม ปรเมศวรจึงถูกกองทัพสยามขับไล่ออกจากพื้นที่ดังกล่าว ต้องหลบหนีจนกระทั่งเดินทางมาถึงบริเวณที่เป็นที่ตั้งของรัฐมะละกาในปัจจุบัน มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเลือกทำเลตั้งเมืองว่า วันหนึ่งขณะที่ปรเมศวรกำลังออกล่าสัตว์อยู่นั้น สุนัขล่าสัตว์ของ

จากกัวนำเข้ามา อย่างไรก็ตาม ข้อสมมติฐานนี้ก็ยังเป็นประเด็นที่โต้แย้งกันอยู่, R.O. Winstedt, The Malay: a cultural history (Singapore: Graham Brash, 1981), p. 150.

[6] Barbara W. Andaya and Leonard. Y. Andaya, A history of Malaysia (China: Palgrve, 1995), p.38.

[7] Sejarah Melayu: Malay annals, trans. C.C. Brown, pp.13-14.

พระองค์ถูกกระจงเตะ ปรเมศวรเห็นว่าเป็นลางดีจึงตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน ณ สถานที่นั้น และตั้งชื่อบริเวณนั้นว่า “มะละกา” ตามชื่อของต้นไม้ที่พระองค์ยืนประทับอยู่[8]

เมื่อมะละกาได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในฐานะเมืองท่าศูนย์กลางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สุลต่านแต่ละพระองค์จึงเริ่มขยายอิทธิพลทางการเมืองไปยังดินแดนใกล้เคียง โดยในสมัยสุลต่านมันซูร์ ชาร์ (Sultan Mansur Shah ค.ศ. 1459-1477)[9] ปาหังได้ถูกผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรมะละกา ข้อมูลจากเซอจาระห์มลายู กล่าวว่าเดิมทีปาหังอยู่ภายใต้อิทธิพลของสยาม จนกระทั่งในรัชสมัยของสุลต่านมันซูร์ ชาร์ มีการสั่งการให้เบนดาฮารา ตุน เประ (Tun Perak) เสนาบดีคนสำคัญ และลักษมณาฮังตัวห์ (Laksamana Hang Tuah) แม่ทัพใหญ่ยกทัพไปตีปาหัง มะละกาได้รับชัยชนะและจับเจ้าเมืองปาหังเป็นเชลย จากนั้นจึงส่งมูฮัมหมัด (Muhammad) โอรสองค์โตของสุลต่านมันซูร์ ชาร์ไปปกครองปาหัง หลังจากที่โอรสองค์ดังกล่าวได้สังหารบุตรชายคนโตของตุนเประเสียชีวิต ราชวงศ์ที่ปกครองปาหังจึงเป็นเชื้อสายโดยตรงของราชวงศ์แห่งมะละกา

แม้รายละเอียดเกี่ยวกับรัฐปาหังจะมีไม่มากนัก แต่ก็พอที่จะทำให้ทราบได้ว่าปาหังเป็นรัฐที่เก่าแก่กว่ามะละกา โดยมีสถานะเป็นเมืองขึ้นของศรีวิชัยมาก่อน เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยล่มสลาย ทั้งสยามและมัชปาหิตต่างก็พยายามขยายอิทธิพลเข้าควบคุมปาหัง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่มากและมั่งคั่งที่สุดแห่งหนึ่งในคาบสมุทรมลายูจากการมีชื่อเสียงเรื่องแหล่งแร่ดีบุกและทองคำบริเวณต้นแม่น้ำปาหัง เมื่อปาหังอยู่ภายใต้อิทธิพลของมะละกาแล้ว จึงรับรูปแบบการปกครองศาสนา และจารีตประเพณีของมะละกามาปฏิบัติในรัฐของตนด้วย

นอกจากขยายอิทธิพลไปยังรัฐปาหังแล้ว มะละกาในสมัยสุลต่านมันซูร์ ชาร์ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นยุครุ่งเรืองและเข้มแข็งที่สุดช่วงหนึ่งของมะละกา ยังขยายอำนาจไปยังรัฐในสุมาตราตะวันออก เช่น เบอร์นัม (Bernam) กัมปาร์ (Kampar) อินทรคีรี (Indrakiri) ไทรบุรี ตรังกานู ยะโฮร์ จัมบี หมู่เกาะคาร์มอน และบินตัง เป็นต้น โดยใช้ทั้งวิธีการทางการทูต การขยายอิทธิพลทางการเมือง ทางศาสนา รวมทั้งการใช้กำลังทางทหารหากมีความจำเป็น เช่น กรณีของรัฐซีอะก์ (Siak) ซึ่งสุลต่านมันซูร์ ชาร์ส่งกองทัพไปโจมตีและสังหารประมุขของรัฐ แล้วแต่งตั้งคนของตนไปปกครองแทน

ในส่วนของรัฐเประนั้น ในเซอจาระห์ มลายู และฮิคายัค เมรง มหาวงศา กล่าวว่าผู้ตั้งราชวงศ์เประคนแรกคือสุลต่านมุสซัฟฟาร์ ชาร์ (Sultan Musuffar Shah) โอรสองค์โตของสุลต่านมาห์มุด ชาร์ (Sultan Mahmud Shah) แห่งมะละกา (ค.ศ.1488-1511) ที่ถูกส่งไปปกครองเประ เนื่องจากไม่เป็นที่โปรดปรานของพระราชบิดา ที่ต้องการให้โอรสองค์รองได้ขึ้นครองราชย์เป็น

---

[8] Ibid., p.42.

[9] Ibid., pp. 135-145.

สุลต่านปกครองมะละกาโดยชอบธรรมแทน[10] สำหรับสลังงอและเนกริเซมบิลันในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 ยังคงเป็นเมืองเล็กๆที่ไม่มีความสำคัญและไม่ปรากฏเรื่องราวมากนัก

มะละการุ่งเรืองจนกระทั่งเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เริ่มเกิดความวุ่นวายในราชสำนักจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างขุนนางระดับสูงกับพ่อค้าต่างชาติ ปัญหาดังกล่าวนำมาซึ่งความอ่อนแอที่ทำให้มะละกาที่กำลังรุ่งเรืองทั้งอำนาจและความมั่งคั่งร่ำรวย ต้องพ่ายแพ้แก่โปรตุเกสที่ยกกองทัพมาโจมตีและมีชัยเหนือมะละกาในปี ค.ศ. 1511 ความปราชัยของมะละกา ทำให้บรรดากลุ่มชนชั้นปกครองหนีออกจากมะละกา และสถาปนาราชวงศ์ขึ้นใหม่ในยะโฮร์ แต่ก็ไม่สามารถสร้างความยิ่งใหญ่ได้เท่าเทียมกับในสมัยที่มะละการุ่งเรือง ในขณะที่มะละกาภายใต้โปรตุเกสได้จัดระเบียบการบริหารใหม่โดยให้อยู่ภายใต้การควบคุมของอุปราชที่เมืองกัว มีผู้ว่าราชการปกครอง พร้อมด้วยคณะที่ปรึกษาที่ประกอบด้วยประธานศาลสูงสุด นายกเทศมนตรี และพระในคริสต์ศาสนาช่วยเหลือด้านการบริหาร พร้อมทั้งพยายามฟื้นฟูการค้าให้กลับคืนปกติ ซึ่งไม่นานนักพ่อค้าชาวจีนและฮินดูสามารถปรับตัวเข้ากับระบบใหม่ได้ แต่บรรดาพ่อค้ามุสลิมจำนวนมากหันไปทำการค้ากับรัฐมุสลิมอื่นๆ เช่น อาเจะห์ บันตัม และบรูไนแทน[11]

ขณะเดียวกัน ดินแดนต่างๆ ที่เคยอยู่ภายใต้การควบคุมของมะละกาหลายรัฐต่างพากันตั้งตัวเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้มะละกาที่โปรตุเกสยึดครอง และไม่ยอมรับราชวงศ์ใหม่ในยะโฮร์เช่นกัน โดยในปี ค.ศ. 1641 เมืองที่ยังคงอยู่ภายใต้ยะโฮร์ คือ สลังงอ เกอลัง (Kelang) ลิงกิ (Linggi) ซีอะก์ กัมปาร์ มัวร์ (Muar) บาตู ปาหัต (Batu Pahat) หมู่เกาะอูงารัน (Ungaran) การิมัน (Kariman) ริเอา-ลิงกา และสิงคะปุระ[12] ความรุ่งเรืองของมะละกา ทำให้รัฐในคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะใกล้เคียงมองมะละกาเป็นแม่แบบ และพยายามสืบทอดทั้งรูปแบบทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งถูกมองจากดินแดนใกล้เคียงว่ามีความเหนือกว่า หลายๆ รัฐพยายามที่จะสร้างความยิ่งใหญ่ แต่ก็ไม่มีรัฐใดในคาบสมุทรมลายูแม้แต่รัฐเดียวที่สามารถพัฒนาขึ้นโดยมีฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งพอที่จะสืบต่อรัฐสุลต่านแห่งมะละกาได้

ในกรณีของรัฐเประนั้นหลังจากมะละกาถูกโปรตุเกสยึดครอง เประก็เป็นอิสระจากการควบคุมของมะละกา แต่ราชวงศ์แห่งเประก็อ่อนแอ ไม่สามารถสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่รัฐได้ แม้ว่า

---

[10] Ibid., pp.165-166.

[11] แมรี่ ซี. เทิร์นบุน, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์ (กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540), หน้า 88.

[12] Dagh-Register gehouden in't Casteel Batavia van't passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-Indie, 1624-1682, etc., 3 April, 1641, p.226, อ้างถึงใน Leonard Y. Andaya, "The structure of power in seventeenth century Johor," in Pre-colonial state systems in Southeast Asia, ed. Anthony Reid ((n.p.), 1975) p. 2.

ราชวงศ์แห่งเประจะมีสายสัมพันธ์กับมะละกา พร้อมทั้งรับรูปแบบทางการเมืองและวัฒนธรรมจากมะละกามามากที่สุดก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกแยกในราชวงศ์ การมีจำนวนประชากรน้อยและกระจัดกระจาย[13] เประจึงถูกรุกรานอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะจากอาเจะห์ที่ต้องการดีบุกจากเประ และเมื่อฮอลันดาเข้ามาตั้งสถานีการค้าดีบุกในเประในปี ค.ศ. 1659 เประจึงได้กลายเป็นดินแดนที่มหาอำนาจต่างๆ ในขณะนั้นต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงตลาดการค้าดีบุก สภาพการณ์ภายในรัฐเประจึงวุ่นวาย ไร้ระเบียบ เรื่อยมาถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนกลายเป็นช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้อังกฤษขยายอิทธิพลเข้ามาในคาบสมุทรมลายู

ในส่วนของรัฐปาหังนั้น ภายหลังมะละกาถูกโปรตุเกสยึดครอง ก็เริ่มไม่มีความมั่นคงทางการเมือง เห็นได้จากการส่งเครื่องราชบรรณาการให้สยามที่เคยมีอิทธิพลเหนือปาหังมาก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อหาพันธมิตร และวางตัวเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับยะโฮร์ การเป็นรัฐขนาดใหญ่และไม่ได้กำหนดสถานะของรัฐที่แน่นอนว่าเป็นรัฐอิสระหรือขึ้นอยู่กับรัฐใดรัฐหนึ่ง ปาหังจึงได้ถูกดึงเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งระหว่างรัฐยะโฮร์ อาเจะห์ โปรตุเกส และฮอลันดาในการแย่งตลาดการค้า และความเป็นใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทะเล

การตกอยู่ในวังวนของความขัดแย้งดังกล่าวทำให้ปาหังถูกโจมตีทั้งจากยะโฮร์และอาเจะห์หลายครั้ง เศรษฐกิจที่เคยรุ่งเรืองก็ถูกทำลายลง จนท้ายสุดได้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิยะโฮร์ มีเบนดาฮาราแห่งยะโฮร์และตระกูลของเบนดาฮาราปกครอง ซึ่งเท่ากับเป็นการสิ้นสุดราชวงศ์แห่งมะละกาที่ปกครองปาหัง ต่อมาเมื่อจักรวรรดิยะโฮร์เสื่อมในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เบนดาฮาราจึงตั้งตนเป็นประมุขที่มีอิสระอย่างแท้จริง แต่การถูกทำลายและยึดครองทำให้ปาหังไม่สามารถฟื้นตัวให้เศรษฐกิจดีขึ้นได้ดังเดิม แม้ในช่วงที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ รัฐปาหังก็ยังคงมีรายได้และการพัฒนาน้อยที่สุดในบรรดารัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

ส่วนรัฐสลังงอนั้น เดิมทีเป็นพื้นที่เล็กๆ ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของยะโฮร์ จนกระทั่งมีการตั้งราชวงศ์ปกครองในปี ค.ศ. 1742 ซึ่งเป็นราชวงศ์ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวบูกิสที่อพยพมายังคาบสมุทรมลายู ชาวบูกิสนั้นเป็นชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณตอนใต้สุดของเกาะสุลาเวสีหรือเซเลเบส ใช้ชีวิตด้วยการทำการค้าและบางครั้งก็เป็นโจรสลัด ท่องเที่ยวและทำมาหากินอยู่ตามเมืองท่าของมะละกา บอร์เนียว ชวา และฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรมลายูในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 เมื่อฮอลันดาเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และพยายามขยายอิทธิพลการค้าในภูมิภาคนี้ กิจกรรมการค้าของฮอลันดากระทบต่อถิ่นที่อยู่และวิถีชีวิตของชาวบูกิส ส่งผลให้ชาวบูกิสจำนวนมากได้ลี้ภัยเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเรื่อยๆ ตามบริเวณชายแดนของยะโฮร์ ปากแม่น้ำสลังงอ และปากแม่น้ำลิงกิ

---

[13] Barbara W. Andaya and Leonard. Y. Andaya, A history of Malaysia, p.63.

ต่อมาในปี ค.ศ. 1702 ชาวบูกิสได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากยะโฮร์ให้สามารถอยู่อาศัยในอาณาจักรยะโฮร์ได้ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบูกิสกับยะโฮร์ดำเนินไปได้ด้วยดีเพียงระยะสั้นๆ เพราะการมีจิตใจที่รักวิถีชีวิตแบบอิสระ ชอบผจญภัยและการเป็นนักรบที่เก่งกล้าของชาวบูกิสๆ จึงมักเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ เช่น เป็นทหารรับจ้าง จนทำให้ยะโฮร์ไม่ชอบใจนัก ยิ่งกว่านั้นในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ชาวบูกิสในบริเวณปากแม่น้ำสลังงอและลิงกิได้รวมตัวกันจัดตั้งกองกำลังอิสระที่พยายามแยกตัวออกจากอิทธิพลของยะโฮร์ การต่อสู้ระหว่างบูกิสกับยะโฮร์ดำเนินอยู่หลายสิบปี อาณาจักรยะโฮร์ก็อ่อนแอลงเรื่อยๆ เพราะประสบปัญหาหลายด้าน แว่นแคว้นต่างๆ ที่เป็นเมืองขึ้นต่างแยกตัวออกไป พร้อมๆ กับชาวบูกิสที่ตั้งตนเป็นอิสระและสถาปนารัฐสลังงอที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองชาวบูกิส

ความขัดแย้งกับยะโฮร์ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบูกิสกับชาวมาเลย์ไม่ดำเนินไปด้วยดีนัก ถึงกระนั้นก็ตาม ชาวบูกิสก็พยายามสร้างความเข้มแข็งและขยายอำนาจจนสามารถควบคุมสลังงอ สุไหงอูจง และชายฝั่งทะเลทางใต้มะละกาลงไปได้ แต่การขยายอิทธิพลดังกล่าวก็นำมาซึ่งความขัดแย้งกับชาวมินังกาเบาที่เข้ามาอาศัยอยู่มากในบริเวณรัฐสลังงอและเนกริเซมบิลัน รวมทั้งฮอลันดาด้วย ซึ่งการแย่งชิงการค้าดีบุกกับฮอลันดานี่เอง ที่ได้สั่นคลอนฐานอำนาจของชาวบูกิส จนท้ายที่สุดแล้วทำให้ชาวบูกิสเหลือฐานอำนาจอยู่แค่ในสลังงอเท่านั้น

ในส่วนของรัฐเนกริเซมบิลัน อันเป็นรัฐที่เกิดจากการรวมตัวของรัฐเล็กๆ เก้ารัฐนั้นมีพัฒนาการทางการเมืองและสังคมในอีกรูปแบบหนึ่งที่ต่างไปจากรัฐอื่นๆ ในคาบสมุทรมลายู กล่าวคือ เป็นรัฐที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมะละกาตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 15 และภายหลังจากมะละกาถูกโปรตุเกสยึดครองแล้ว หัวหน้า (headmen) ทั้งเก้าคนที่มะละกาแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองท้องถิ่น ก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์และจงรักภักดีต่อสุลต่านแห่งยะโฮร์ โดยที่ไม่มีการตั้งรัฐบาลกลางขึ้นมาปกครองรัฐทั้งเก้าให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนกระทั่งเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เมื่อผู้อพยพจากมินังกาเบาเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเนกริเซมบิลัน วัฒนธรรมของมินังกาเบาก็ได้แทรกซึมจนรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมของเนกริเซมบิลันมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากรัฐอื่นๆ ในคาบสมุทรมลายูตรงที่ ให้ความสำคัญกับฝ่ายหญิง รวมทั้งรัฐทั้งเก้าที่จากเดิมเป็นอิสระต่อกัน ก็เริ่มรวมตัวกันอย่างหลวมๆ โดยมีผู้นำที่สืบทอดตำแหน่งตามสายมารดาเป็นหัวหน้าปกครอง[14]

---

[14] เนกริเซมบิลันเป็นรัฐที่ประกอบจากรัฐเล็กๆเก้ารัฐรวมตัวกันคือ สุไหงอูจง เรมเบา โจฮล เจเลบู ศรีเมนันติ (Sri Menanti) แจมปูล (Jempul) กูนุง ปาซิร์ (Gunung Pasir) อูลู มัร์ (Ulu Muar) และอินาส (Inas) อิทธิพลของมินังกาเบาที่ให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติมาก ทำให้ลักษณะสังคมของรัฐเนกริเซมบิลันมีความซับซ้อนและมีเอกลักษณ์ต่างออกไปจากรัฐอื่นๆ โดยระดับล่างสุดของสังคมคือหน่วยทางสังคมที่เรียกว่าเปรุต (perut) อันเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยชาวมาเลย์พื้นเมืองและชาวมินังกาเบา มีหัวหน้าที่เรียกว่าบัวปาก์ (buapak)

เนกริเซมบิลัน เผชิญกับการแทรกแซงจากภายนอกอย่างต่อเนื่อง เช่น การพยายามครอบงำของชาวบูกิส ประกอบกับยังดี เปอร์ตวน เบซาร์ (Yang di-Pertuan Besar) ซึ่งเป็นผู้ปกครองสูงสุดของรัฐแทบจะไม่มีอำนาจในการปกครอง แต่อำนาจแท้จริงตกอยู่ที่บรรดาหัวหน้าดินแดนสี่คนหรือที่เรียกว่าอุนดัง (Undang) ที่ปกครองสุไหงอูจง (Sungai Ujong) เจเลบู (Jelebu) โจฮล (Johol) และเรมเบา (Rembau) ทำให้รัฐทั้งเก้าไม่สามารถรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งได้ จนกระทั่งเข้าสู่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เกิดความวุ่นวายทางการเมืองที่ทำให้ชาวบูกิสจำนวนมากอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในขณะเดียวกัน อุนดังของแว่นแคว้นต่างๆ ที่เดิมเป็นชาวมินังกาเบาก็เริ่มกลับกลายเป็นผู้ที่มีเชื้อสายมาเลย์แห่งมะละกา-ยะโฮร์ ทำให้มีการใช้ระบบทางการเมืองของชาวมาเลย์และบูกิสที่ถือว่าฝ่ายชายเป็นใหญ่ ควบคู่กันไปกับรูปแบบการสืบทอดสายตระกูลทางมารดาของมินังกาเบาเรื่อยมา

ระบบการเมืองของรัฐเประ สลังงอ ปาหัง และเนกริเซมบิลัน ในภาพรวมแล้วมีลักษณะที่เหมือนกัน แต่แตกต่างตรงรายละเอียดปลีกย่อย เช่นในรัฐเประนั้น การที่เชื้อสายราชวงศ์สืบทอดโดยตรงจากสุลต่านแห่งมะละกา ทำให้รูปแบบประเพณี และรูปแบบทางการเมืองมีความใกล้เคียงกับในสมัยมะละกามาก ส่วนรัฐสลังงอมีราชวงศ์เชื้อสายบูกิส ขณะที่ราชวงศ์และประชากรในเนกริเซมบิลันส่วนใหญ่เป็นชาวมินังกาเบา ที่ระบบการเมืองและสังคมยังคงให้ความสำคัญกับสายของมารดา เป็นต้น ดังนั้น ก่อนระบอบอาณานิคมจะตั้งมั่นในคาบสมุทรมลายู รัฐมลายูแต่ละรัฐไม่ได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งเชื้อสายราชวงศ์ ระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนเชื้อชาติและขาดการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน

2.2 การเข้ามาของศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามแพร่เข้ามาสู่คาบมหาสมุทรมลายูเมื่อใดนั้นยังไม่สามารถยืนยันได้แน่นอน แต่มีหลักฐานหลายอย่างทำให้น่าเชื่อได้ว่าศาสนาอิสลามเข้ามายังภูมิภาคนี้ตั้งแต่ศตวรรษแรกๆของอิสลาม เช่น บันทึกที่กล่าวถึงพ่อค้าชาวอาหรับที่ค้าขายกับจีนโดยผ่านลังกาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 7[15] บันทึกของชาวอาหรับที่กล่าวถึงฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของสุมาตรา

เป็นผู้ปกครอง หลายๆ เปรุตรวมกันเป็นซูกู (suku หรือเผ่า) ปกครองโดยเล็มบากา (lambaga) ที่บรรดาบัวปาก์เป็นผู้เลือก และ12 ซูกู ก็รวมเป็นหนึ่งลูอะก์ (luak) มีดาโต๊ะ เปิงฮูลู (Datuk Penghulu) ที่เลือกโดยเล็มบากา ทั้ง 12 คน ปกครอง ซึ่งดาโต๊ะ เปิงฮูลู ของสุไหงอูจง เรมเบา โจฮล และ เจเลบูมีสถานะเป็นอุนดังหรือหัวหน้าดินแดนที่มีสิทธิ์ในการเลือกผู้นำที่เรียกว่ายัง ดี-เปอร์ตวน เบซาร์ ปกครองรัฐเนกริเซมบิลัน

ช่องแคบมะละกาเรื่อยไปถึงปาเล็มบัง ยะโฮร์ และส่วนหนึ่งของหมู่เกาะริเอา-ลิงกา[16] ตลอดจนการปรากฏของชุมชนพ่อค้ามุสลิมในเมืองท่าต่างๆ ตามเส้นทางเดินเรือไปเมืองจีน จึงน่าจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ว่าชาวอาหรับได้เดินทางเข้ามายังภูมิภาคนี้คริสต์ศตวรรษที่ 7-8 แล้ว แต่การที่พ่อค้าชาวอาหรับมักแยกตัวออกไม่ปะปนกับชาวพื้นเมืองหรือพ่อค้าที่ไม่ใช่มุสลิม และการมีจุดมุ่งหมายในการเดินทางเพื่อทำการค้ากับจีนเป็นหลัก พ่อค้าอาหรับจึงยังไม่ได้สนใจดินแดนในภูมิภาคนี้และการเผยแพร่ศาสนาอิสลามนัก

จนกระทั่งปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 ได้ปรากฏหลักฐานยืนยันถึงการเข้ามาของศาสนาอิสลามในคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะใกล้เคียง โดยเมื่อครั้งมาร์โค โปโลเดินทางผ่านช่องแคบมะละกาในปี ค.ศ. 1292 และได้แวะพักที่เมืองปาไซและเปอร์ลัค บนเกาะสุมาตราตอนเหนือ มาร์โค โปโลบันทึกไว้ว่าผู้ปกครองรัฐเหล่านี้เป็นมุสลิม[17] และที่รัฐตรังกานูได้มีการพบศิลาจารึกระบุปีที่จารึก ค.ศ. 1326 (บ้างก็ว่าเป็น ค.ศ. 1380)[18] โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอ่าน รวมทั้งการพบเหรียญทองที่ด้านหนึ่งระบุชื่อสุลต่านมูฮัมหมัด มาลิก อัล-ซาฮีร์ (Sultan Muhammad Malik al-Zahir ค.ศ. 1297-1326) แห่งสมุทระปาไซ ซึ่งเป็นเหรียญทองที่เก่าแก่ที่สุดที่พบ[19] อย่างไรก็ดีก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 15 การเผยแพร่ศาสนาอิสลามยังคงเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและจำกัดอยู่เฉพาะบริเวณเมืองท่าบางแห่งเท่านั้น

แม้ว่ารัฐต่างๆ ในสุมาตราเหนือรับนับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 แต่ดูเหมือนว่าศาสนาใหม่นี้จะยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก จนกระทั่งมะละกาเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ศาสนานี้จึงแพร่หลายอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เซอจาระห์มลายูได้กล่าวถึงการเข้ามาของศาสนาอิสลามในมะละกาเป็นตำนานว่าราชา กะจิล (Raja Kechil) ได้ฝันเห็นศาสดามูฮัมหมัดมาหาและให้กล่าวคำรับอิสลาม พร้อมกับกล่าวว่า “ชื่อของท่านคือสุลต่านมูฮัมหมัด พรุ่งนี้เวลาอะซาร (asar - ละหมาดตอนบ่าย) เรือจากเจดดะห์จะมาถึง ผู้โดยสาร

---

[15] กิติมา อมรทัต, จรัญ มะลูลีม และชปา จิตต์ประทุม, ประเทศมาเลเซีย (กรุงเทพฯ: โครงการ Global Competence Project, 2542), หน้า 7.

[16] Barbara W. Andaya and Leonard Y. Andaya, A history of Malaysia, p.52.

[17] เอน.เจ. ไรอัน, การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์, แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526), หน้า 20.

[18] R.O. Winstedt, “Malay chronicles from Sumatra and Malay,” in Historians of South East Asia, ed. D.G.E. Hall (London: Oxford University Press, 1961), p. 24.

[19] Teuku Ibrahim Alfian, “Trade and cultural relations between the sultanate of Samudra Pasai (north Sumatra) and Melaka during the 14th and 15th Century,” in Port cities and trade in western Southeast Asia, p. 87.

คนหนึ่งจะลงมาจากเรือและละหมาดบนชายหาด ท่านจงทำตามที่เขากล่าว"[20] เมื่อความฝันเป็นจริงในวันรุ่งขึ้น ราชากะจิลจึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม และนับจากนั้นเป็นต้นมาก็ได้มีการรับอิสลามทั้งในหมู่ชนชั้นปกครองและประชาชนทั่วไป

ในขณะที่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าศาสนาอิสลามเข้ามาในมะละกาปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 เมื่อปรเมศวร ผู้ปกครองมะละกาคนแรกแต่งงานกับเจ้าหญิงแห่งรัฐปาไซซึ่งเป็นรัฐมุสลิมตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 ทำให้กลุ่มมุสลิมเริ่มเข้ามามีอำนาจทีละน้อยในราชสำนัก ซึ่งการแต่งงานในครั้งนั้นมีข้อสังเกตว่าอาจเป็นไปด้วยเหตุผลทางการเมืองและการค้า กล่าวคือ การมีสายสัมพันธ์กับปาไซ รัฐเมืองท่าที่กำลังเติบโตด้วยการดึงดูดพ่อค้ามุสลิมเข้ามาค้าขายเป็นจำนวนมาก อาจส่งผลทำให้รัฐมะละกาเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมจากบรรดาพ่อค้ามุสลิมซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญด้านการค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การแต่งงานของปรเมศวรกับเจ้าหญิงแห่งปาไซจึงอาจเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดพ่อค้าเข้ามายังรัฐใหม่แห่งนี้มากขึ้น และเป็นที่สังเกตได้ว่า แม้ปรเมศวรจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามในปี ค.ศ. 1414 และเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาอาหรับว่าเมกัต อิสกันดาร์ ชาร์ (Megat Iskandar Shah) แล้วก็ตาม แต่ข้าราชสำนักและประชาชนทั่วไปก็ยังไม่ได้เปลี่ยนศาสนาแต่อย่างใด รวมทั้งพระราชาองค์ที่สองแห่งมะละกายังคงใช้พระนามตามแบบฮินดูคือ ศรีมหาราชา (ค.ศ. 1424-1445)

กระบวนการเปลี่ยนเป็นอิสลาม (Islamization) ในคาบสมุทรมลายูเกิดขึ้นภายหลังรัชสมัยของศรีมหาราชา เรื่องราวในเซอจาระห์ มลายูกล่าวว่าศรีมหาราชามีโอรสสองพระองค์ โอรสองค์แรกคือราชากาซิม สืบเชื้อสายจากมารดาที่เป็นสามัญชนมุสลิม ส่วนองค์ที่สองสืบเชื้อสายจากมารดาที่เป็นเจ้าฮินดู ภายหลังสิ้นรัชสมัยศรีมหาราชาจึงมีการสถาปนาโอรสองค์ที่สองขึ้นครองราชย์ แต่หลังจากนั้นเพียง 17 เดือน พระองค์ก็ถูกโค่นอำนาจโดยกลุ่มมุสลิม-ทมิฬที่มีตุนอาลี ซึ่งมีศักดิ์เป็นลุงของราชากาซิมและเป็นเสนาบดีที่มีอิทธิพลในราชสำนักเป็นผู้นำ จากนั้นจึงเชิญราชากาซิมขึ้นครองราชย์ในนามสุลต่านมุสซัฟฟาร์ (ค.ศ.1445-1459) ต่อมาราวปี ค.ศ. 1450 จึงมีการประกาศให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งรัฐ ราชสำนักและประชาชนเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามกันอย่างกว้างขวาง และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมามะละกาจึงเพิ่มบทบาทในการเป็นแหล่งเผยแพร่ศาสนาอิสลามที่มีอิทธิพลสำคัญแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย อีกทั้งกลุ่มพ่อค้ามุสลิม-ทมิฬ ซึ่งก่อนหน้านี้ใช้สุมาตราเหนือเป็นที่ตั้งการค้าของตน ก็หันมาใช้มะละกาซึ่งมีทำเลที่ตั้งที่อำนวยประโยชน์ให้มากกว่าแทน

---

[20] Sejarah Melayu: Malay annals, trans. C. C. Brown, p.43.

ทั้งนี้ มีผู้กล่าวว่าการเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามของประชาชนในระยะแรกอาจไม่ได้เป็นไปโดยสมัครใจ หากแต่แฝงไว้ด้วยนัยทางการเมือง กล่าวคือ เป็นการสร้างภาพรัฐการค้าอิสลามให้เกิดขึ้น เพื่อดึงดูดพ่อค้ามุสลิมให้เข้ามาค้าขายยังมะละกา และใช้อิสลามเป็นเครื่องมือสร้างพันธมิตรในหมู่รัฐอิสลาม เช่น อาเจะห์ และปาไซบนเกาะสุมาตรา ที่กำลังเริ่มมีอิทธิพลทางการค้ามากขึ้นในขณะนั้น[21] การรับศาสนาอิสลามจึงถูกมองว่าเป็นเงื่อนไขที่จะส่งเสริมให้รัฐในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทะเลเติบโตและยิ่งใหญ่ได้ในช่วงเวลาดังกล่าว

การแพร่หลายของศาสนาอิสลามในคาบสมุทรมลายูนั้นมีการสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นบทบาทของมุสลิมอินเดียมากกว่าชาวอาหรับจากตะวันออกกลาง ข้อสนับสนุนสมมุติฐานดังกล่าว คือ บันทึกหลักฐานที่ชื่อฮิคายัต ราชา ราชา ปาไซ ได้กล่าวไว้ว่าศาสนาอิสลามมาจากอินเดียตอนใต้[22] รวมทั้งมีเส้นทางการติดต่อค้าขายระหว่างพ่อค้าจากเมืองกุจราชในอินเดียตะวันตกเฉียงเหนือและพ่อค้าจากชายฝั่งทะเลโคโรมันเดลซึ่งอยู่ทางตะวันออก กับดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะสุมาตราเหนือมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้นักวิเคราะห์บางคนกล่าวว่าพ่อค้าจากบริเวณดังกล่าวน่าจะเป็นผู้นำเอาศาสนาอิสลามมาเผยแพร่

ข้อสนับสนุนอีกประการคือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับอินเดียที่เป็นเหมือนต้นแบบทางวัฒนธรรมของผู้คนในภูมิภาคนี้ ทำให้เมื่อชาวอินเดียที่คุ้นเคยกันมานานได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม และนำศาสนาใหม่นี้เข้ามาในรัฐมลายู ผู้คนจึงไม่คิดว่าอิสลามเป็นศาสนาที่แปลกใหม่แต่อย่างใด ศาสนาอิสลามจึงเผยแพร่เข้ามาได้อย่างง่ายดาย รวดเร็ว และสันติวิธี แม้ว่าหลักการของศาสนาอิสลามจะขัดแย้งกับความเชื่อเดิมของชาวพื้นเมืองอยู่บ้าง เช่น ความเชื่อในพระเจ้าเพียงองค์เดียว และการห้ามบูชาธรรมชาติ เทวรูป และวัตถุ เป็นต้น

นอกจากนี้ ลักษณะของศาสนาอิสลามที่นับถืออยู่ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็ทำให้ข้อสันนิษฐานที่ว่าศาสนาอิสลามที่เข้ามายังดินแดนแถบนี้ไม่น่าจะมาจากตะวันออกกลางโดยตรงมีน้ำหนักมากขึ้น กล่าวคือ หากเป็นศาสนาอิสลามที่นับถือกันในตะวันออกกลางนั้น จะมีการบังคับให้ยกเลิกธรรมเนียมประเพณีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับฮินดู-พุทธ ความเชื่อดั้งเดิมหรืออาดัต (adat) และการนับถือเจ้าถือผี แต่กลับปรากฏว่า แม้ศาสนาอิสลามได้แพร่หลายเข้ามาแล้ว พิธีต่างๆ ของฮินดูที่เกี่ยวกับราชาภิเษกและพิธีสมรส ประเพณีหรือรูปแบบปฏิบัติที่ไม่มีในอิสลาม ก็ดำเนินไปควบคู่กับอิสลาม ซึ่งหากผู้เผยแพร่ศาสนาอิสลามเป็นชาวอาหรับที่นับถืออิสลามอย่างเคร่งครัดแล้วก็อาจเป็นไปได้ว่าศาสนาใหม่นี้อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับนับถืออย่างรวดเร็ว

---

[21] Barbara W. Andaya and Leonard Y. Andaya, A history of Malaysia, p.55.

[22] เอน.เจ. ไรอัน, การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์, แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข, หน้า 20.

ลักษณะดังกล่าวจึงเกิดข้อสันนิษฐานว่ามีความเป็นไปได้ว่าอิสลามที่เข้ามานั้นได้รับอิทธิพลของนิกายซูฟีที่มีความเชื่อในเรื่องญาณและสิ่งลี้ลับ ซึ่งเข้าได้กับความเชื่อที่มีอยู่เดิมของสังคมพื้นเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศาสนาอิสลามที่เข้ามาจึงสามารถดัดแปลงให้สามารถเข้ากันได้กับวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น การขยายตัวของศาสนาอิสลามจึงเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือศาสนาอิสลามเอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจแบบพ่อค้าได้ดีกว่าศาสนาฮินดู-พุทธ ไม่ว่าจะเป็นด้านพิธีกรรมที่ง่ายกว่า โดยไม่จำเป็นต้องมีพระหรือวัดในการประกอบพิธีทางศาสนา แต่สามารถใช้สถานที่ใดๆ ในการละหมาดหรือประกอบพิธีกรรมได้หากไม่มีมัสยิด และทุกคนสามารถปฏิบัติกิจทางศาสนาได้อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งแนวคิดความเป็นพี่น้องกันของชาวมุสลิม ที่เหมาะสมกับกลุ่มพ่อค้าที่ต้องเดินทางเร่ร่อนเป็นแรมเดือน และในอีกด้านหนึ่งมีผู้ให้ความเห็นว่าการเปลี่ยนมารับอิสลามของผู้คนในบริเวณหมู่เกาะเป็นผลมาจากการปฏิวัติภายใน กล่าวคือความไม่พอใจต่อระบบสังคมแบบฮินดูที่มีการแบ่งแยกชนชั้นเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้คนหันไปรับอิสลามที่เน้นย้ำความเท่าเทียมกันได้ง่ายขึ้น[23]

หลังจากศาสนาอิสลามตั้งมั่นในมะละกาแล้ว มะละกาก็เริ่มขยายอิทธิพลไปรอบข้างด้วยการเผยแพร่แนวความคิดของศาสนาควบคู่ไปกับการทำการค้า บางครั้งก็ด้วยปฏิบัติการทางทหาร เริ่มตั้งแต่สมัยสุลต่านมันซูร์ ชาร์ ได้ขยายอำนาจไปควบคุมรัฐที่เคยเป็นพันธมิตรกับสยาม เช่น ปาหัง ตรังกานู ยะโฮร์ และดินแดนบนเกาะสุมาตราตอนกลาง เช่น โรกัน ซีอะก์ กัมปาร์ อินทรคีรี และจัมบี ต่อมาในสมัยสุลต่านมาห์มุด ชาร์ มะละกาได้รับชัยชนะเหนือเคดะห์และปัตตานี อิทธิพลของศาสนาอิสลามที่แพร่หลายจากการขยายอำนาจของมะละกาจึงส่งผลให้อิสลามหยั่งรากลึกในคาบสมุทรมลายูอย่างมั่นคงขึ้น

ความสำเร็จในการขยายดินแดนและเผยแพร่ศาสนาอิสลามโดยมีมะละกาเป็นศูนย์กลางได้ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพขึ้นในบรรดารัฐในคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะใกล้เคียงในระดับหนึ่ง (เนื่องจากยังคงปรากฏความขัดแย้งกันระหว่างรัฐ เช่น กรณีอาเจะห์ กับยะโฮร์ เป็นต้น) และลักษณะของความเป็นพี่น้องกันในหมู่ชาวมุสลิมได้กลายเป็นแนวความคิดใหม่ของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือต่อต้านการขยายอำนาจของรัฐที่ไม่ใช่มุสลิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การต่อต้านการรุกรานจากไทยใน ค.ศ. 1445 และค.ศ. 1456 ศาสนาอิสลามจึงได้กลายเป็นสัญลักษณ์และความผูกพันขั้นพื้นฐานประการหนึ่งของชาวมาเลย์นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา[24]

---

[23] "On the need for a study of Malaysian Islamization," Journal of Southeast Asian History 4 (March 1963): 68-81.

แม้การเข้ามาของศาสนาอิสลามทำให้ความเป็นรัฐแบบฮินดูค่อยๆเสื่อมลง แต่อย่างไรก็ตาม ศาสนาอิสลามก่อนหน้าการเข้ามาของอังกฤษในคาบสมุทรมลายูยังคงมีลักษณะของการเป็นความเชื่อ ความศรัทธาและระเบียบสังคมมากกว่าจะถูกนำมาเป็นอุดมการณ์ทางความคิดและทางการเมือง แนวความคิดเรื่องอุมมะ (Umma) หรือประชาคมมุสลิม และการปกครองโดยใช้หลักกฎหมายอิสลาม หรือที่เรียกว่าชารีอะห์ (Shariah) ยังคงไม่แพร่หลายและยังไม่ถูกนำมาเป็นประเด็นทางการเมือง โครงสร้างทางการเมืองและสังคมที่สืบทอดมาจากสมัยที่ฮินดูรุ่งเรืองยังคงมีอยู่ ตลอดจนแนวคิดของฮินดูเรื่องความเป็นเทวราชา ก็ถูกปรับเปลี่ยนตามแนวทางของอิสลามว่าสุลต่านเป็นเงาของพระเจ้าบนโลก ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าหลักการในศาสนาอิสลามถูกเลือกนำมาใช้เฉพาะที่เอื้ออำนวยต่อความมั่นคงทางการเมืองและประโยชน์ด้านการค้าเป็นสำคัญมากกว่า รวมทั้งสังคมมลายูยังคงให้ความสำคัญกับจารีตหรืออาดัตมากกว่ากฎหมายอิสลาม[25]

2.3 รูปแบบทางการเมืองของรัฐมลายูแบบจารีต

2.3.1 โลกทัศน์/ความคิดเกี่ยวกับราชา

รัฐมลายูแบบจารีตมีรูปแบบการปกครองที่มีพระราชาเป็นผู้ปกครองสูงสุด แต่เนื่องจากการเป็นรัฐมุสลิมจึงมีการเฉลิมพระนามว่า “สุลต่าน” ในขณะเดียวกันคำเรียกผู้ปกครองว่า “ราชา” ตามแบบรัฐที่รับวัฒนธรรมฮินดู-พุทธก็ยังคงใช้กันอยู่ แม้ว่าศาสนาอิสลามจะเข้ามายังคาบสมุทรมลายูแล้วก็ตาม ดังนั้นในงานศึกษานี้จะใช้คำว่า “สุลต่าน” เมื่อกล่าวถึงผู้ที่ได้รับสถาปนาเป็นผู้ปกครองรัฐ และใช้คำว่า “ราชา” ในความหมายกว้าง คือ หมายรวมถึงบรรดาเจ้านายและเชื้อพระวงศ์ทั้งหมด

รูปแบบการปกครองของรัฐมลายูแบบจารีตมีที่มาและต้นแบบจากรัฐสุลต่านแห่งมะละกา ทั้งนี้ การที่มะละกาเป็นรัฐที่ตั้งขึ้นใหม่ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ประมุขหรือกลุ่มชนชั้นปกครองจึงต้องพยายามสร้างศรัทธาและความยอมรับให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนและรัฐใกล้เคียง เซอจาระห์มลายู ในฐานะงานเขียนของราชสำนักจึงได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองคนแรกของมะละกาคือปรเมศวร กับราชวงศ์ศรีวิชัยในปาเล็มบัง เพื่อสร้าง

---

[24]สมมาตร เพ็ญสูตร, “พัฒนาการของกลุ่มอิสลามนิยมในมาเลเซียตะวันออก,” (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530), หน้า 22-23.

[25]Luis Filipe Ferreira Reis Thomaz, “The Malay sultanate of Melaka,” in Southeast Asia in the early modern era: trade, power, and belief, ed. Anthony Reid, p.79.

ความชอบธรรมในการปราบดาภิเษก และยังได้อ้างถึงราชาอิสกันดาร์ ซูล การ์เนียนหรือพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ว่าเป็นบรรพบุรุษของผู้ปกครองมะละกาเช่นกัน[26] อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์มลายูก็ยังไม่สามารถยอมรับได้ว่าบรรพบุรุษของปฐมกษัตริย์แห่งมะละกาคือพระเจ้าอเล็กซานเดอร์

เซอจาระห์ มลายูได้แสดงการได้มาซึ่งอำนาจสูงสุดของราชา (Sovereignty) แห่งมะละกาด้วยเรื่องราวการแต่งงานระหว่างทายาทของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์กับเจ้าหญิงแห่งท้องทะเล ซึ่งแม้จะเป็นเพียงตำนานที่ไม่เป็นจริงก็ตาม แต่สัญลักษณ์ที่แสดงด้วยทะเลและน้ำ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นการแต่งงานกับเจ้าหญิงแห่งท้องทะเลหรือลูกสาวพญานาค (ซึ่งเป็นเค้าโครงเรื่องที่พบบ่อยในเรื่องราวของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) จึงมีความสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ คืออาจหมายถึงอำนาจสูงสุดของราชา[27] หรือตำนานการปรากฏกายของทายาทพระเจ้าอเล็กซานเดอร์พร้อมกับข้าวในนาที่ออกรวงเป็นทอง ก็สะท้อนแนวความคิดของสังคมแบบศักดินาว่าสังคมจะเจริญรุ่งเรืองหรือยากลำบากล้วนขึ้นอยู่กับผู้เป็นราชาและขุนนาง[28]

เมื่อได้วางสิทธิความชอบธรรมในการปกครองให้แก่ราชาตามเชื้อพระวงศ์แล้ว เซอจาระห์ มลายูก็สนับสนุนด้วยกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองจากเรื่องราวของการทำสัตย์ปฏิญาณระหว่างศรี ตรี บัวนาทายาทของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์กับเบนดาฮารา เดมัง เลบาร ดาอุน (Bendahara Demang Labar Daun) ตัวแทนของประชาชน ณ ภูเขาศรี-กุนตัง ว่า

> “หากราชาคนหนึ่งคนใดทำให้ประชาชนแม้แต่คนเดียวได้รับความอัปยศอดสู ก็จะเป็นเครื่องหมายว่าอาณาจักรของพระองค์จะต้องถูกทำลายโดยพระเจ้า และด้วยพระประสงค์

---

[26] การที่เซอจาระห์ มลายู กล่าวถึงราชา อิสกันดาร์ นั้น มีผู้ให้ข้อสังเกตว่าผู้ประพันธ์น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากฮิคายัต อิสกันดาร์ (Hikayat Iskandar) ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เป็นที่รู้จักกันดีในปาไซตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดยอาจเป็นไปได้ว่าเมื่อปรเมศวรได้แต่งงานกับเจ้าหญิงแห่งปาไซ และเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ก็ได้นำเอาเรื่องราวเกี่ยวกับราชาอิสกันดาร์มาเผยแพร่ที่มะละกาด้วย เนื่องจากเป็นวีรบุรุษของชาวมุสลิม ซึ่งการนำเอาเรื่องราวเกี่ยวกับราชาอิสกันดาร์เข้ามาใส่ในงานเขียนก็เป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกับรัฐที่ได้รับวัฒนธรรมฮินดู - พุทธ ที่มีการบอกเล่าเรื่องราวมหาภารตะหรือรามายณะสอดแทรกเข้าไปด้วยเช่นเดียวกัน, R.O. Winstedt, “A history of classical Malay literature,” Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society 31, pt.3 (1958): 72.

[27] ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์, “Sejarah Melayu (เซอจาระห์ มลายู) กับข้อคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่องของรัฐและเชื้อสายราชวงศ์กษัตริย์ในคาบสมุทรมลายู,” อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 13 ฉบับที่ 2: 24.

[28] Shaharuddin Maaruf, Malay ideas on development: from feudal lord to capitalist (Singapore: Times Books International, 1988), p.3.

ของพระเจ้าเช่นกัน ราษฎรมาเลย์ทั้งหลายจะต้องไม่ทรยศต่อราชา ไม่ว่าราชาผู้นั้นจะประพฤติชั่วร้ายหรือปฏิบัติต่อราษฎรด้วยความอยุติธรรมก็ตาม"[29]

ข้อตกลงดังกล่าวได้ถูกนำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานทางการเมืองของรัฐมลายูสืบเนื่องเรื่อยมา และจากคำสัตย์ปฏิญาณนี้เองที่เป็นรากฐานของความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจของราชา หรือที่เรียกว่า เดาลัต (daulat) และการทรยศหรือเดอฮากา (derhaka)[30]

เดาลัตเป็นแนวคิดดั้งเดิมในสังคมมลายูที่เชื่อว่าราชาเป็นผู้มีบุญบารมี มีความศักดิ์สิทธิ์ ทรงไว้ซึ่งสิทธิอำนาจทั้งด้านการปกครอง วัฒนธรรม และศาสนา เดาลัตจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เกื้อหนุนให้ราชามีความชอบธรรมในการเป็นใหญ่สูงสุดในสังคม อยู่ในสถานะที่ประชาชนทั่วไปต้องให้ความเคารพ จงรักภักดี และไม่อาจวิพากษ์วิจารณ์หรือประพฤติตนกระด้างกระเดื่องได้ เพราะมิเช่นนั้นแล้วจะถือว่าบุคคลผู้นั้นมีพฤติกรรมที่เป็นเดอฮากา ซึ่งหมายถึงการไม่เคารพเชื่อฟัง หรือการทรยศต่อราชา[31] ต้องได้รับโทษโดยตรงจากตัวของราชาเองหรือโดยเดาลัตและพลังอำนาจเหนือธรรมชาติของพระองค์[32]

เซอจาระห์ มลายู ได้แสดงแนวความคิดดังกล่าวออกมาเป็นเรื่องราวของจักรพรรดิจีนพระองค์หนึ่งที่สั่งให้มะละกาส่งบรรณาการให้แก่ตน แต่หลังจากนั้นจักรพรรดิก็ป่วยเป็นโรคผิวหนัง รักษาไม่หาย จนเมื่อได้อาบและดื่มน้ำล้างเท้าของสุลต่านแห่งมะละกาจึงหายเป็นปกติ[33] หรือกรณีเสนาบดีแห่งมะละกาชื่อ ซัง ราจูนา ทาปา (Sang Rajuna Tapa) หันไปสวามิภักดิ์ต่อมัชปาหิต

---

[29] Sejarah Melayu: Malay annals, trans. C.C. Brown, p.16.

[30]เดาลัตของราชาแห่งมะละกาได้รับจากการเป็นทายาทของราชวงศ์แห่งมัชปาหิต ซึ่งเชื่อกันว่ามี sakti หรืออำนาจเหนือธรรมชาติที่ได้รับพระเจ้า sakti จะถูกส่งมอบไปยังทายาทของราชวงศ์แห่งมัชปาหิต อันรวมถึงราชาแห่งมะละกาด้วย แต่เมื่อมะละการับศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งรัฐ จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่าเดาลัต ซึ่งเป็นคำภาษาอารบิก, Leonard Y. Andaya , " The structure of power in seventeenth century Johor," in Pre-colonial state systems in Southeast Asia , ed. Anthony Reid, p. 8.

[31] Datuk Zainal Abidin bin Abdul Wahid, "Power and authority in the Melaka sultanate the traditional view," in Melaka: the transformation of a Malay capital c.1400-1980 Vol. I, ed. Kernial Singh Sandhu and Paul Wheatley (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983), p. 102.

[32] Robert O. Tilman, Bureaucratic transition in Malaya (London: Cambridge University Press, 1964), p.10.

[33] Sejarah Melayu: Malay annals, trans. C.C. Brown, pp.86-87.

เขาและภรรยาก็ถูกลงโทษให้กลายเป็นหิน ส่วนบ้านเรือนก็ถูกทำลายจนสิ้น[34] นอกจากนี้ เดาลัตของราชายังส่งผลถึงความอุดมสมบูรณ์ของรัฐและความผาสุกของราษฎรเช่นกัน หากราชาเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม รัฐก็อุดมสมบูรณ์และมั่นคง แต่เมื่อใดที่บ้านเมืองเกิดทุกภิขภัย จลาจล วุ่นวาย ประชาชนก็จะเสื่อมศรัทธาต่อราชา และนำมาซึ่งข้ออ้างที่จะล้มล้างราชาได้เช่นกัน แนวคิดเรื่องเดาลัตและเดอฮากาจึงเท่ากับเป็นการสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองนั่นเอง

สิทธิอำนาจของผู้ปกครองยังได้มาจากการสร้างรูปแบบพระราชพิธีในราชสำนัก การสร้างคำราชาศัพท์ การวางกฎเกณฑ์ในราชสำนักที่มีระเบียบแบบแผน และถือครองเครื่องราชกกุธภัณฑ์ เช่น กริช ดาบ มงกุฎ ฉัตร เป็นต้น [35] โดยเครื่องราชกกุธภัณฑ์จะมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ ในประวัติศาสตร์มลายูจึงมีปรากฏหลายครั้งที่ผู้ไม่ได้ถือครองเรื่องราชย์เหล่านี้ จะไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครอง แม้ว่าจะมีสิทธิ์ก็ตาม ดังตัวอย่างการแย่งชิงราชสมบัติในรัฐเประช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ระหว่างราชาอิสมาอิลกับราชาอับดุลเลาะห์[36] ซึ่งทั้งคู่มีสิทธิ์ในราชบังลังก์ แต่ท้ายที่สุดแล้ว ราชาอิสมาอิลที่ถือครองเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นสุลต่านที่ถูกต้อง ดังนั้นธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ดังที่กล่าวมาจึงมีส่วนอย่างมากในการเสริมสถานะ เพิ่มอำนาจ

---

[34] Sharifah Maznah Syed Omar, Myths and the Malay ruling class (Singapore: Times Academic Press, 1993), p.49.

[35] Datuk Zainal Abidin bin Abdul Wahid, "Power and authority in the Melaka sultanate the traditional view" in Melaka: the transformation of a Malay capital c.1400-1980 Vol. I, ed. Kernial Singh Sandhu and Paul Wheatley, pp.103-104. แนวคิดเกี่ยวกับรัฐและสถาบันกษัตริย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เชื่อว่าพระมหาเศวตฉัตรเป็นที่สิงสถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งถวายบำเรอกษัตริย์ด้วยคำแนะนำ และในกรณีวิกฤตก็อาจเข้ามาช่วยในฝ่ายพระราชวงศ์ รวมทั้งเครื่องราชกกุธภัณฑ์อื่นๆ ก็เชื่อว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์ทั้งสิ้น, รอเบิต ไฮน์-เกลเดิน, "แนวคิดเกี่ยวกับรัฐและสถาบันกษัตริย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," แปลโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์ วารสารสังคมศาสตร์ 6 (เมษายน – กันยายน 2525): 16. นอกจากนี้ ในโลกมลายูนั้น มงกุฎก็เป็นสัญลักษณ์ของสิทธิ์อำนาจอันชอบธรรมของสุลต่าน เป็นสิ่งที่ทำให้พระองค์มีอำนาจวิเศษ และยังเป็นสิ่งที่บอกถึงอนาคตของสุลต่านและรัฐด้วย ดังในฮิคายัต ฮังตัวห์ ที่กล่าวถึงสุลต่านแห่งมะละกาทำมงกุฎหล่นลงในทะเล หลังจากนั้นสุขภาพของพระองค์ก็ทรุดโทรมลง และเป็นลางที่บอกเหตุว่ามะละกาจะล่มสลายลงเช่นกัน, Sharifah Maznah Syed Omar, Myths and the Malay ruling class, p. 46.

[36] ดูรายละเอียดในบทที่ 3

และความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ผู้ปกครอง นอกจากนี้ ตัวบทกฎหมายในกฎหมายมะละกา (Malacca Laws- ค.ศ.1523) และประมวลกฎหมายปาหัง (Pahang Digest- ค.ศ.1596) ยังเป็นเครื่องมือในการรักษากฎและระเบียบ รับประกันเอกสิทธิ์ของกลุ่มชนชั้นปกครอง และปกป้องสิทธิอำนาจของสุลต่านด้วยเช่นกัน [37]

แนวคิดเกี่ยวกับราชาและระเบียบแบบแผนในราชสำนักที่สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยมะละกา จึงได้สร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ปกครองในการตั้งตนเหนือกว่าประชาชนทั่วไป และเป็นเหตุผลที่ทำให้ประชาชนต้องเชื่อฟังและจงรักภักดี ดังตัวอย่างในเซอจาระห์ มลายูที่เบนดาฮารา ปาดูกา ราชา (Bendahara Paduka Raja) ได้กล่าวห้ามคนของตนไม่ให้แก้แค้นบุตรชายของสุลต่านมันสูร ชาร์ที่ฆ่าบุตรชายของตนว่า "...มันเป็นธรรมเนียมของชาวมาเลย์ที่จะต้องไม่ทรยศต่อนาย"[38] ซึ่งแนวคิดดังกล่าวและระเบียบปฏิบัติในราชสำนักของมะละกาได้กลายเป็นต้นแบบและที่มาของรูปแบบทางการเมืองของรัฐมลายูในเวลาต่อมา

สถานะของราชายังถูกเพิ่มเติมเมื่อศาสนาอิสลามเข้ามา โดยโองการหนึ่งในอัลกุรอานที่กล่าวถึงตัวแทนของพระเจ้าที่ปกครองโลกมนุษย์[39] ได้ถูกนำมาเป็นเหตุผลหนึ่งในการสนับสนุนสถานะที่เหนือกว่าของราชา พร้อมกับการใช้คำเฉลิมพระนามราชาผู้ครองรัฐที่มีสถานะเหนือกว่าราชาคนอื่นๆว่า "สุลต่าน" ซึ่งเซอจาระห์ มลายู ได้เน้นย้ำความสำคัญของสุลต่านหลายครั้ง โดยผ่านคำพูด เช่น สุลต่านเป็น "เงาของพระเจ้าบนโลก"[40] หรือเป็นตัวแทนของพระเจ้าบนโลกนี้ที่พระเจ้าบนสวรรค์ส่งมา เป็นต้น[41] ทั้งนี้ การนำเสนอว่าผู้ปกครองแห่งรัฐมะละกาเป็นเจ้าชายเชื้อสายราชวงศ์มัชปาหิตแห่งศรีวิชัย มีบรรพบุรุษสืบเชื้อสายมาจากราชาอิสกันดาร์ และเป็นตัวแทนของพระเจ้าที่ถูกส่งมาเพื่อปกครองโลกมนุษย์ เท่ากับเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ปกครองที่จะมีสิทธิอำนาจเหนือประชาชนทั่วไป ทั้งในฐานะผู้นำของรัฐทางโลกและผู้นำทางศาสนา

การที่เซอจาระห์ มลายู เน้นเรื่องอำนาจของราชาเป็นพิเศษนั้น เนื่องมาจากลักษณะโครงสร้างของสังคมรัฐมลายูซึ่งเป็นรัฐค้าขายทางทะเล ผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ปกครองมาจาก

---

[37] Robert O. Tilman, Bureaucratic transition in Malaya, p.15.

[38] Sejarah Melayu: Malay annals, trans. C.C. Brown, p.89.

[39] Khoo Kay Kim, Malay society: transformation & democratisation, 3rd ed. (Selangor Darul Ehsan: Pelanduk, 2001), p. 24.

[40] R.O. Winstedt, "A history of classical Malay literature," Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society, 31, pt.3 (1958): 131.

[41] Sharifah Maznah Syed Omar, Myths and the Malay ruling class, p.45.

การค้ามากกว่าการควบคุมกำลังคนเพื่อทำการผลิต อาณาจักรประกอบขึ้นด้วยเมืองศูนย์กลางและตำบลรอบนอกจำนวนมากที่ยอมรับอำนาจของศูนย์กลาง แต่มีการบริหารที่ค่อนข้างเป็นเอกเทศ โดยมีขุนนางทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆรวมทั้งการค้า ผลประโยชน์จากการค้าจึงเป็นฐานอำนาจให้บรรดาราชา ดังนั้นเซอจาระห์ มลายู ในฐานะพงศาวดารของราชสำนักจึงต้องทำหน้าที่ในการเน้นอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของราชา และผลร้ายที่จะเกิดขึ้นหากกฎเกณฑ์แห่งความจงรักภักดีไม่ได้รับการยอมรับ[42]

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับรัฐ

หน่วยทางการเมืองที่ใหญ่ที่สุดในโลกมลายู คือ รัฐ หรือ เรียกตามภาษามาเลย์ว่าเนกรี (negeri)[43] การกำหนดเขตแดนของแต่ละรัฐจะสัมพันธ์กับโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรมลายู และความสำคัญของแม่น้ำ ซึ่งเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมและทำการค้า รัฐมลายูจึงตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ หรือบริเวณที่แม่น้ำหลายสายมาบรรจบกัน ด้วยเหตุนี้ชื่อของรัฐมลายูส่วนใหญ่ ยกเว้น รัฐเนกรีเซมบิลัน จึงตั้งตามชื่อของแม่น้ำสายหลักของรัฐนั้นๆ โดยเมืองหลวงของแต่ละรัฐก็จะตั้งอยู่บนแม่น้ำสายหลักที่ไหลลงสู่ทะเลเช่นกัน ซึ่งจากจุดนี้ทำให้ผู้ปกครองรัฐสามารถควบคุมการเข้าออกของผู้คนได้ สามารถเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีจากการนำเข้า-ส่งออกได้ รวมทั้งยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการป้องกันการโจมตีจากภายนอกได้ด้วย

---

[42] ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์, “Sejarah Melayu (เซอจาระฮ์ เมอลายู) กับข้อคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่องของรัฐและเชื้อสายราชวงศ์กษัตริย์ในคาบสมุทรมลายู,” อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 13 ฉบับที่ 2: 12.

[43] เดิมทีในสังคมมลายูสมัยจารีต คำว่า เนกรี ไม่ได้มีความหมายตรงกับคำว่ารัฐ (state) เสียทีเดียว แต่ใช้ในการสื่อความถึงชุมชนขนาดใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณฝั่งแม่น้ำและเป็นแหล่งรวมของพ่อค้าต่างชาติ โดยมีระบบการเมืองในการปกครองพื้นที่ดังกล่าว , “Hikayat Raja 2 Pasai,” Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society, 33 (1960): 173 n.2. กูเกกิม (Khoo Kay Kim) กล่าวว่า คำว่า เนกรี น่าจะมีความหมายเท่ากับเขตแดน (territory) หรือเมือง (city) มากกว่า เนื่องจากมีการใช้เป็นคำนำหน้าพื้นที่ต่างๆ ไม่เฉพาะบริเวณที่เป็นรัฐ เช่น เนกรี กลัง (Negeri Klang), เนกรี ลารุต (Negeri Larut) เป็นต้น , Khoo Kay Kim , The western Malay states 1850-1873: the effects of commercial development on Malay politics (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975), p.3. จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 19 คำว่า “เนกรี” จึงถูกนำมาใช้เมื่อกล่าวถึงพื้นที่ที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองที่ไม่ขึ้นกับผู้ใดหรือสุลต่านนั่นเอง , J.K. Gullick , Indigenous political systems of western Malaya (London: The Athlone Press, 1965.), p.21. คำว่า เนกรี ในปัจจุบันจึงมีความหมายกว้างขึ้นจนเทียบเท่ากับคำว่ารัฐ (state)

หน่วยการปกครองรองลงมาจากรัฐ คือ เมือง (district หรือเรียกตามภาษามาเลย์คือ jajahan หรือ daerah)[44] ซึ่งการกำหนดพื้นที่อาณาบริเวณของเมืองแต่ละเมืองก็ใช้หลักการเดียวกันกับการกำหนดเขตแดนของรัฐ คือ ใช้แม่น้ำเป็นเกณฑ์หลักในการแบ่งเขต โดยเมืองหนึ่งๆ จะตั้งอยู่บนฝั่งหนึ่งฝั่งใดของแม่น้ำ หรือไม่ก็มีแม่น้ำตัดผ่านกลางและแม่น้ำสายดังกล่าวจะมีเส้นทางที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำสายหลักของรัฐหรือไม่ก็มีทางออกสู่ทะเล[45] โดยมีเจ้าเมืองที่ได้รับการแต่งตั้งจากสุลต่านตั้งป้อมอยู่บริเวณปากแม่น้ำเพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของราษฎรได้อย่างทั่วถึง

รองลงมาจากเมือง คือตำบล (Mukim) ที่ประกอบด้วยกำปง (Kampong) หรือหมู่บ้านหลายๆ หมู่บ้านรวมเข้าด้วยกัน แต่ละหมู่บ้านอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเปิงฮูลูหรือนายบ้าน (penghulu หรือ headman ยกเว้นในเนกริเซมบิลัน) ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างลูกบ้านกับขุนนางในส่วนกลาง และมักสืบทอดตำแหน่งในกลุ่มตระกูล ซึ่งตระกูลของเปิงฮูลูนั้นมักมาจากตระกูลที่มีอิทธิพลในหมู่บ้าน โดยข้อมูลบางชิ้นระบุว่าเปิงฮูลูบางพื้นที่เกี่ยวดองเป็นญาติกับลูกบ้านเกือบๆ ครึ่งหนึ่งของจำนวนลูกบ้านทั้งหมด[46]

ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรมลายูที่เปิดออกสู่ทะเล ในขณะที่ดินแดนตอนในเป็นภูเขาสูงและป่าทึบ มีบริเวณลุ่มแม่น้ำที่เหมาะแก่การเพาะปลูกไม่มากนัก ผู้คนจึงมักตั้งชุมชนขนาดเล็กกระจัดกระจายอยู่บริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งหากชุมชนใดมีทำเลที่ตั้งสอดคล้องกับเส้นทางการค้าทางทะเลก็อาจพัฒนาขึ้นเป็นเมืองท่าและศูนย์อำนาจที่สำคัญขึ้นได้ อย่างเช่น ปาเล็มบัง มะละกา ยะโฮร์ อาเจะห์ ไทรบุรี หรือปัตตานี เป็นต้น แต่การที่ชุมชนหรือเมืองท่าเหล่านี้ไม่มีความมั่นคงถาวร มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ๆได้อย่างรวดเร็ว เช่น เส้นทางการค้าเปลี่ยน ถูกศัตรูโจมตี ประสบภัยธรรมชาติ เป็นต้น จึงมีรัฐหรืออาณาจักรเล็กอาณาจักรน้อยที่รุ่งเรืองและดับสูญเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนอยู่เสมอจนเป็นเรื่องปกติของสังคมในคาบสมุทรและหมู่เกาะมลายู ดังปรากฏเรื่องราวอยู่ในงานเขียนทั้งของพื้นเมืองและชาวตะวันตก[47]

สภาพสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้ จึงทำให้การรวมศูนย์อำนาจหรือการจัดการปกครองที่เป็นเอกภาพเกิดขึ้นได้ยาก และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชนมีอย่างจำกัด กล่าวคือในทางปฏิบัติ สุลต่านจะมีอำนาจครอบคลุมเฉพาะบริเวณเขตเมืองหลวง ในขณะที่ผู้ที่มีอำนาจและบทบาทในการปกครองและต่อประชาชนอย่างแท้จริงคือบรรดาราชาหรือขุนนางส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

---

[44] J.M. Gullick, Indigenous political systems of western Malaya (London: The Athlone Press, 1965), p.21.

[45] Ibid.

[46] Ibid., p.34.

[47] ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์, "ตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ (Tunfat al-Nafis) ชาวบูกิสและชาวมาเลย์ บทวิเคราะห์วรรณกรรมประวัติศาสตร์ของโลกมาเลย์," อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 20 (มิถุนายน- พฤษภาคม 2541): 138.

ที่ได้รับมอบตำแหน่งและสิทธิอำนาจจากสุลต่านนั่นเอง นอกจากนี้ ในแต่ละช่วงเวลา ราชสำนักของรัฐที่รุ่งเรืองจะพยายามขยายอำนาจเข้าไปครอบคลุมดินแดนที่อยู่โดยรอบ อาจจะด้วยการใช้กำลังทางทหาร การแบ่งปันผลประโยชน์กับผู้นำท้องถิ่น หรือการส่งคนของตนไปควบคุม เช่น กรณีรัฐยะโฮร์ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ปกครองซีอะก์โดยผ่านผู้ปกครองของรัฐนั้นที่ยะโฮร์เป็นคนเลือก[48] ประกอบกับราชสำนักของรัฐมลายูแต่ละรัฐไม่ได้มาจากราชวงศ์เดียวกัน ชุมชนจึงสามารถเปลี่ยนความจงรักภักดีจากราชสำนักหนึ่งไปยังอีกราชสำนักหนึ่งได้ สามารถอพยพย้ายถิ่นเพื่อหลีกหนีอำนาจที่ไม่พึงปรารถนาได้ ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของสุลต่านแห่งรัฐเประในค.ศ.1816 ที่ว่า ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนกว่าร้อยละแปดสิบย้ายไปอยู่ภายใต้ราชาคนอื่น[49]

สภาพสังคมดังกล่าวทำให้ตะวันตกมองว่าโลกมลายูเต็มไปด้วยความวุ่นวาย ไม่มีความมั่นคง[50] อันเป็นการมองสังคมมลายูที่วางอยู่บนความเข้าใจเกี่ยวกับ “รัฐ” ตามแบบตะวันตกที่เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน ซึ่งโดยแท้จริงแล้วนั้น ไม่อาจนำมาปรับใช้กับสังคมพื้นเมืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างสนิทสนมนัก เนื่องจากในความเป็นจริง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมลายูไม่ได้ไร้ระเบียบ อย่างน้อยในระดับของแต่ละแว่นแคว้นหรือท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับผู้นำก็เป็นแบบแผนที่ได้รับการยอมรับ เว้นแต่การรวมแว่นแคว้น ชุมชนหรือเมืองต่างๆ เข้าอยู่ภายใต้ศูนย์อำนาจหรือรัฐบาลกลางเดียวกันที่ทำได้ยากเนื่องจากลักษณะชุมชนที่กระจัดกระจายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว[51]

รัฐมลายูสมัยจารีตจึงมีลักษณะที่เรียกตามภาษามลายูว่าเป็น “เกอราจาอัน” (Kerajaan) มากกว่าการเป็น “รัฐ” ตามความหมายแบบตะวันตก[52]

---

[48] เรื่องเดียวกัน.

[49] A.C. Milner, Kerajaan: Malay political culture on the eve of colonial rule (Arizona: The University of Arizona Press, 1982.), p. 8.

[50] Ibid.

[51] ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์ , “ตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ (Tunfat al-Nafis) ชาวบูกิสและชาวมาเลย์ บทวิเคราะห์วรรณกรรมประวัติศาสตร์ของโลกมลายู,” อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 20 (มิถุนายน- พฤษภาคม 2541): 139.

[52] คำว่า “เนกรี” ที่ปรากฏในงานเขียนพื้นเมือง เช่น ตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ แสดงความหมายในเชิงกายภาพมากกว่าคำว่า “เกอราจาอัน” กล่าวคือ หากพูดถึงการ “สร้างรัฐ” จะใช้คำว่า “membuat negri” (membuat เป็นคำกริยา แปลว่า สร้าง) แต่หากจะพูดถึงการ “ขึ้นครองราชย์” จะใช้ “naik Kerajaan” (naik แปลว่า ขึ้น) หรือ “อยู่ใต้พระราชอำนาจ” ก็จะพูดว่า “dibawah takhta kerajaan” (dibawah แปลว่า ข้างใต้ takhta แปลว่า ราชบัลลังค์ หรือ ศักดิ์สิทธิ์) เป็นต้น, Virginia Matheson, “ Concepts of state in the Tuhfat Al-Nafis (‘The precious gift’),” in Pre-colonial state systems in Southeast Asia: monographs of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society no.6, ed. Anthony Reid, p. 20.

คำว่า “เกอราจาอัน” หมายถึง การอยู่ในสภาวะของการมีราชาหรือการอยู่ภายใต้ราชา[53] อันเป็นแนวคิดสำคัญที่กำหนดรูปแบบทางการเมืองและสะท้อนความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ นั่นคือแสดงให้เห็นว่าชาวมาเลย์ไม่ได้คิดถึงหรือให้ความสำคัญกับการอยู่รวมกันใน “รัฐ” มากเท่ากับการอยู่ภายใต้ราชา และยังให้ความสำคัญกับการสืบทอดราชวงศ์เป็นอย่างมาก เพราะในขณะที่ที่ดินและผู้คนเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายและสูญสิ้นไปได้ง่าย ราชาที่สืบเชื้อสายราชวงศ์ที่ยิ่งใหญ่นั้นหายากกว่า ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่ปรเมศวรได้อ้างความสัมพันธ์กับราชวงศ์มัชปาหิต และผู้ปกครองรัฐมลายูส่วนใหญ่ก็มักอ้างความสัมพันธ์กับราชวงศ์แห่งมะละกาเช่นเดียวกัน ดังกรณีสุลต่านมุสซัฟฟาร์ ชาห์ สุลต่านคนแรกของรัฐเประซึ่งยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่า แท้จริงแล้วเป็นโอรสองค์โตของสุลต่านมาห์มุด ชาร์ สุลต่านองค์สุดท้ายแห่งมะละกาจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการกล่าวอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการสถาปนาตนขึ้นเป็นสุลต่าน และกรณีของราชา กะจิล (Raja Kecil) เจ้าชายชาวมินังกาเบาจากซีอะก์ ที่อ้างสิทธิ์ในราชบัลลังค์แห่งยะโฮร์ โดยอ้างตนว่าเป็นโอรสของสุลต่านมาห์มุด ชาร์ สุลต่านองค์สุดท้ายแห่งมะละกาเช่นกัน[54] เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ในโลกมลายูแบบจารีต การ “สร้างบ้านแปงเมือง” ในที่ใหม่จะเกิดขึ้นได้ก็จำต้องมีราชสำนักและราชวงศ์ที่ถูกต้อง หากปราศจากราชาและราชวงศ์ที่เป็นที่ยอมรับของผู้คนชุมชนนั้นๆ ก็ย่อมไม่แตกต่างไปจากหมู่บ้านหรือชุมชนปากแม่น้ำอื่นๆ เพราะฉะนั้น ราชาจึงเป็นหัวใจของการปกครองและเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงอยู่ของอาณาจักร[55] ดังจะเห็นได้ว่า แม้สังคมมลายูจะเกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่สั่นคลอนสถานะของราชาอยู่บ่อยครั้ง แต่ราชาและราชวงศ์ก็ยังคงอยู่ แม้ในช่วงที่อังกฤษปกครองก็ตาม

การมีราชาและราชสำนักเป็นศูนย์กลางของรัฐและทำหน้าที่โยงใยชุมชนที่กระจัดกระจายเข้าด้วยกัน ทำให้การรับรู้เรื่องรัฐของชาวมาเลย์สัมพันธ์กับการมีอยู่ของราชา โดยชาวมาเลย์จะมองว่าตนอยู่ภายใต้ราชาคนหนึ่งคนใดมากกว่าที่จะระบุว่าตนเป็นคนของรัฐใด[56] การให้ความสำคัญกับ “เกอราจาอัน” จึงทำให้เรื่องอาณาเขตเป็นสิ่งที่ผู้คนไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก แม้แต่สุลต่านแห่งรัฐตรังกานูก็ยังกล่าวกับเจ้าหน้าที่อังกฤษในปี ค.ศ.1875 ว่า ตนไม่รู้ว่าอาณาเขตของรัฐสิ้นสุดที่ใด[57]

---

[53] A.C. Milner, Kerajaan: Malay political culture on the eve of colonial rule, p.9.

[54] Anthony, S.K. Shome, Malay political leadership (London: Routledge Curzon, 2002), p.16.

[55] ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์, “ตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ (Tunfat al-Nafis) ชาวบูกิสและชาวมาเลย์ บทวิเคราะห์วรรณกรรมประวัติศาสตร์ของโลกมลายู, อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 20 (มิถุนายน-พฤษภาคม 2541):139.

[56] A.C. Milner, Kerajaan: Malay political culture on the eve of colonial rule, pp. 8-9.

[57] M.C.ff. Sheppard, “A short history of Trengganu,” Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society 49, pt.3 (1949): 58.

ด้วยเหตุนี้ การย้ายถิ่นฐานจึงเป็นเรื่องง่ายและเป็นเรื่องปกติของสังคมมลายู จนนักสังเกตการณ์ชาวตะวันตกมองว่าเป็นภาพที่สับสนวุ่นวาย

อย่างไรก็ดี การย้ายถิ่นฐานของผู้คนทั้งระหว่างรัฐภายในคาบสมุทรและกลุ่มเกาะใกล้เคียง เช่นการเข้ามาของชาวบูกิสและมินังกาเบา ก็ได้ก่อให้เกิดการรับ ปรับ แลกเปลี่ยนทางภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งแม้จะเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างช้าๆและไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์และเป็นรูปธรรมในช่วงเวลาดังกล่าวมากนัก แต่ค่อยๆ เกิดการหลอมรวมจนเป็นรูปแบบทางภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นมาตรฐานเช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ การได้รับรู้เรื่องราว ภาษา และวัฒนธรรมของพื้นที่ต่างๆ โดยผ่านกลุ่มผู้อพยพยังช่วยกระตุ้นให้เกิดสำนึกของความเป็นมาเลย์ (Malayness) ร่วมกันของผู้คนในโลกมลายู[58] เห็นได้จากงานวรรณกรรมที่มีการส่งผ่านจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ดังที่เกิดขึ้นกับเซอจาระห์ มลายู ที่มีการคัดลอก แต่งเติมหลายครั้ง จนเกิดเป็นต้นฉบับต่างสำนวนที่มีรายละเอียดแตกต่างกันออกไปมากมาย

การที่สังคมมลายูให้ความสำคัญต่อราชาเหนือสิ่งอื่นใดในฐานะเป็นสัญลักษณ์ของการคงอยู่ของรัฐ ในขณะที่ราชาและราชสำนักของรัฐมลายูแต่ละรัฐไม่ได้สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์หรือบรรพบุรุษเดียวกัน ไม่มีประมุขที่เป็นใหญ่เหนือดินแดนโลกมลายูทั้งหมด รวมทั้งการไม่ได้รับรู้ประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ทำให้ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการตระหนักเรื่อง “ชาติ” ที่หมายถึงโลกมลายูทั้งหมดเกิดขึ้นได้ยาก

2.3.3 แนวคิดเรื่องความเป็น “มาเลย์” (Malayness)

ในปัจจุบันคำว่า “มาเลย์” มีความหมายทั้งในแง่เชื้อชาติ อันหมายถึงกลุ่มคนที่พูดภาษามาเลย์ ยึดถือประเพณี วัฒนธรรมมาเลย์ และนับถือศาสนาอิสลาม และในแง่ภูมิศาสตร์คำว่า “มลายู” ได้ครอบคลุมดินแดนทั้งในส่วนคาบสมุทรและหมู่เกาะน้อยใหญ่ ซึ่งทั้งคำว่า “มาเลย์” และ “มลายู” มีความสำคัญต่อการเมืองและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศมาเลเซีย ดังนั้นในส่วนนี้จึงจะขอกล่าวถึงที่มาและความหมายของทั้งสองคำนี้พอสังเขป[59]

---

[58] A.C. Milner, Kerajaan: Malay political culture on the eve of colonial rule, p.9.

[59] สามารถศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับความหมายและความเป็น “มลายู” หรือ “มาเลย์”ที่ปรากฏในช่วงสมัยต่างๆ และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและ/หรือการรับรู้เกี่ยวกับความหมายของคำนี้ได้จาก กรุณา กาญจนประภากูล, “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู.” (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537).

บันทึกของจีนคริสต์ศตวรรษที่ 7 ปรากฏคำว่า “มลายู” (Malayu) ในฐานะชื่อของรัฐที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของศรีวิชัย ซึ่งต่อมาประมาณ ค.ศ.680 พื้นที่ดังกล่าวได้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย ในขณะที่บันทึกของมาร์โค โปโล ราวๆ ค.ศ.1290 กล่าวว่า “มลายูร์” (Malayur) เป็นอาณาจักรเก่าแก่แห่งหนึ่งในสุมาตรา นอกจากนี้งานเขียนของชวาอย่างปาราราตอน (Pararaton) และนาการาเกอรตากามา (Nakarakertagama) ก็กล่าวถึงรัฐ “มลายู” (Malayu) ในสุมาตราเช่นกัน ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าเดิมทีคำว่า “มลายู” หมายถึงพื้นที่บริเวณรัฐจามบี บนเกาะสุมาตราในปัจจุบัน และยังไม่ได้มีความหมายถึงกลุ่มคนแต่อย่างใด[60]

ข้อสันนิษฐานดังกล่าวมีความเป็นไปได้ยิ่งขึ้น เมื่อคำว่า “มลายู” (Malayu) ที่ปรากฏในเซอจาระห์ มลายู แสดงที่มาของคำนี้ว่าคือชื่อของแม่น้ำสายเล็กๆ ที่มีต้นกำเนิดจากภูเขาศรี-กุนตัง แหล่งกำเนิดของผู้ปกครองมะละกา[61] ซึ่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูสิ (Musi) ในจามบี พร้อมกับระบุว่าผู้ปกครองของมะละกาคือเชื้อสายของราชาแห่งปาเล็มบัง ซึ่งการที่เซอจาระห์ มลายูที่แปลว่า “เรื่องของชาวมาเลย์” เริ่มเรื่องราวโดยกล่าวถึงชุมชนที่อพยพมาจากภูเขาศรี-กุนตังในปาเล็มบัง บนเกาะสุมาตรา ทำให้เดิมทีคำว่า “มาเลย์” จึงเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะ กล่าวคือใช้เพื่อบ่งบอกเอกลักษณ์ของกลุ่มชนดังกล่าวนั่นเอง[62]

ต่อมาเมื่อชุมชนในมะละกาได้สถาปนาเมือง และมีราชาปกครองจึงได้เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับชาวเลหรือโอรัง ลาอุต (Orang Laut) อันเป็นกลุ่มชนที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของรัฐในคาบสมุทรและหมู่เกาะมลายู ถิ่นฐานของชาวเลส่วนใหญ่อยู่บริเวณหมู่เกาะริเอา-ลิงกา ปูเลา ตูจูห์ (Pulau Tujuh) บาตัม (Batam) บริเวณชายฝั่งของสุมตราตะวันออก และทางตอนใต้ของ

---

[60] Anthony Reid, “Understanding Melayu (Malay) as a source of diverse modern identities,” in contesting Malayness: Malay identity across boundaries, ed. Timothy P. Barnard (Singapore: Singapore University Press, 2004), pp.3-4.

[61] ตามตำนานที่บันทึกไว้ใน เซอจาระห์ มลายู กล่าวไว้ว่าโอรสของราชาอิสกันดาร์ ซูล-การ์เนียน 3 องค์ได้ปรากฏกายขึ้น โดยเหตุอัศจรรย์ ณ ภูเขาศรี-กุนตัง ต่อมาเจ้าชายทั้ง 3 องค์ถูกเชิญไปครองเมืองต่างๆ เจ้าชายองค์โตชื่อซัง สุเปอร์บา (Sang Supurba) ปกครองดินแดนของชนชาวมินังกาเบา บนเกาะสุมาตรา เจ้าชายองค์รองชื่อซัง มาเนียกา (Sang Maniaka) ปกครองตันหยง ปุระ (Tanjong Pura) ดินแดนตอนเหนือของรัฐเดลี (Deli ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าหมายถึงรัฐอาเจะห์) ส่วนองค์สุดท้ายมีนามว่าซัง อุตามะ (Sang Utama) ที่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นศรี ตรี บัวนา (Sri Tri Buana) ปกครองดินแดนปาเล็มบัง ซึ่งเจ้าชายองค์สุดท้ายนี้เองที่ตามเซอจาระห์ มลายูบันทึกไว้ว่าเป็นต้นราชวงศ์แห่งมะละกา บนคาบสมุทรมลายู , Sejarah Melayu: Malay annals, trans. C.C. Brown, p.15.

[62] กรุณา กาญจนประภากูล, “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู,” (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 12.

คาบสมุทรมลายู ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของบรรดาชาวเลเหล่านี้คือ การไม่ยึดติดอยู่กับรัฐหรือที่ตั้งของเมืองหลวง แต่จะให้ความสำคัญกับเชื้อสายของราชามากกว่า[63] ดังนั้นเมื่อเชื้อสายของราชวงศ์มัชปาหิตที่ชาวเลให้ความจงรักภักดีไปตั้งเมืองใหม่ ความสัมพันธ์ที่ชาวเลมีต่อผู้นำชุมชนในมะละกาจึงออกมาในลักษณะยอมเข้าไปสวามิภักดิ์ และจงรักภักดีเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในสุมาโอเรนทอล ที่บรรดาชาวเลกล่าวกับปรเมศวรว่า “พวกเราก็เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรปาเล็มบังอันเก่าแก่ของท่านเช่นกัน พวกเราได้ร่วมหัวจมท้ายกับท่านมาตลอด”[64]

การมีส่วนร่วมในการก่อตั้งอาณาจักรและการจงรักภักดีต่อผู้ปกครองของอาณาจักรใหม่ได้ทำให้ชาวเลกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในมะละกา โดยมีหน้าที่เช่น เก็บรวบรวมสินค้าทางทะเลเพื่อค้าขาย เป็นแรงงานสำคัญในการล่าสัตว์และพิธีการต่างๆ ทั้งงานแต่งงาน งานศพ เป็นลูกเรือ และเป็นกองเรือลาดตระเวนให้แก่รัฐ เป็นต้น พร้อมกันนั้นมีการแต่งตั้งผู้นำชาวเลเป็นขุนนางในราชสำนัก อันทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มชนนี้แนบแน่นยิ่งขึ้น แม้กระทั่งภายหลังที่มะละกาถูกโปรตุเกสยึดครอง ชาวเลก็ยังคงจงรักภักดีและเป็นแรงงานสำคัญให้ราชวงศ์แห่งมะละกาในการสร้างศูนย์กลางแห่งใหม่ในยะโฮร์ ความจงรักภักดีที่บรรดาชาวเลมีอย่างมั่นคงนี้อาจมาจากความเชื่อในเดาลัตของราชา[65]

นอกจากชาวเลแล้ว ชนพื้นเมืองดั้งเดิมของคาบสมุทรมลายู หรือที่เรียกว่าโอรัง อัสลี (Orang Asli) ก็ถูกผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในมะละกาเช่นกัน ชนพื้นเมืองเหล่านี้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในระบบการค้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาช้านาน โดยการเก็บของป่ามาค้าขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนแถบเมืองท่า มีความรอบรู้ในเรื่องเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน และมีความสามารถในการจัดหาทรัพยากรของพื้นที่[66] อันเป็นคุณสมบัติที่กระตุ้นให้ผู้ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

---

[63] Leonard Y. Andaya, “The structure of power in seventeenth century Johor,” in Pre-colonial state systems in Southeast Asia: monographs of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society no.6, ed. Anthony Reid, pp. 7-8.

[64] Thome Pires, The Suma Oriental of Tome’ Pires, ed. Armando Cortesao (London: Hakluyt Society, 1944), p.234.

[65] Leonard Y. Andaya, “The structure of power in seventeenth century Johor,” in Pre-colonial state systems in Southeast Asia: monographs of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society no.6, ed. Anthony Reid, pp. 7-8.

[66] Barbara W. Andaya and Leonard Y. Andaya, A history of Malaysia, pp.10-11.

ใหม่ยอมรับและต้องการรวมเอาชนพื้นเมืองเหล่านี้ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม ชนพื้นเมืองดังกล่าวก็ได้รับการยอมรับในฐานะ “ฮัมบา - มลายู” (hamba –Melayu) หรือ “ ข้าของคนมาเลย์” เท่านั้น [67]

การที่ชาวเลและชนพื้นเมืองดั้งเดิมยอมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่เข้ามาใหม่ พร้อมทั้งยอมรับความเหนือกว่าของชุมชนดังกล่าว แสดงนัยให้เห็นว่าชุมชน “มาเลย์” ที่อพยพตามผู้นำเชื้อสายราชวงศ์มัชปาหิตมาตั้งถิ่นฐานยังมะละกาตามที่กล่าวไว้ในเซอจาระห์ มลายู นั้น ย่อมได้สร้างวัฒนธรรมที่เหนือกว่าและมีเอกลักษณ์แตกต่างจากดินแดนโดยรอบขึ้นมา เช่น สร้างธรรมเนียมราชสำนัก วางกฎเกณฑ์ จารีต พิธีกรรมต่างๆ ทั้งของราชสำนักและบุคคลทั่วไป จนทำให้คำว่า “มาเลย์” ที่จากเดิมเริ่มจากความหมายที่แคบ กล่าวคือ บ่งบอกแหล่งที่มาของชุมชน ก็ถูกขยายความกว้างขึ้น โดยเริ่มมีนัยทางวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย

ต่อมาเมื่อมีการยอมรับศาสนาอิสลาม ความเป็นมุสลิมจึงเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชน “มาเลย์” แห่งมะละกา และได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเป็น “มาเลย์” ดังเห็นได้จากในช่วงแรกเมื่อกล่าวถึงชาวมะละกาจะใช้คำว่าโอรัง มะละกา (orang Melaka คำว่า orang แปลว่า คน หรือ ชาว) เช่นเดียวกับการเรียกชาวสยามว่าโอรัง สยาม (orang Siam) หรือเรียกชาวชวาว่าโอรัง ชวา (orang Jawa) ต่อเมื่อศาสนาอิสลามตั้งมั่นในมะละกาแล้ว จึงเริ่มมีการใช้คำว่าโอรัง มลายู (orang Melayu) หรือชาวมาเลย์ควบคู่ไปกับคำว่าโอรัง มะละกา (orang Melaka) แต่ในการใช้คำว่าโอรัง มลายูจะแสดงความหมายในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในมะละกาที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากชุมชนโดยรอบ[68] รวมทั้งยังมีคำกล่าวที่ว่าการเป็นมุสลิมก็คือ “การเข้าสู่ความเป็นมาเลย์” (หรือ Masuk Melayu)[69] ซึ่งการนำศาสนาอิสลามมาผูกโยงกับความเป็นมลายูเท่ากับได้เอื้ออำนวยให้กลุ่มชนและดินแดนใกล้เคียงสามารถนับตัวเองเข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้เช่นกัน

การพยายามแผ่อิทธิพลของมะละกาไปยังดินแดนต่างๆ และการแพร่หลายของศาสนาอิสลาม ทำให้รัฐดังกล่าวไม่เพียงแต่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรมะละกาเท่านั้น แต่ยังรับเอารูปแบบทางการเมืองและวัฒนธรรมของมะละกาไปพร้อมกัน ทำให้ความเป็น “มาเลย์” และโลกมลายู ขยายไปครอบคลุมกลุ่มชนที่อยู่ในดินแดนดังกล่าว[70] จากเดิมที่คำว่า “มาเลย์” จะใช้กับกลุ่มชน

---

[67] Ibid., p.49.

[68] R.O. Winstedt, “The Malay annals or Sejarah Melayu,” Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society, 16 pt.3 (1938): 108, 117-118.

[69] Anthony S.K Shome, Malay political leadership, p. 6.

[70] ในสุมา โอเรนทอลได้กล่าวถึงการทำสงครามของสุลต่านมุสซัฟฟา ชาร์แห่งมะละกา กับรัฐปาหัง ตรังกานู และปัตตานี ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวดินแดนทั้งสามรัฐนี้ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของไทย และไม่ได้นับถือ

ที่อยู่ในมะละกาและยะโฮร์ ขณะที่กลุ่มชนที่อยู่ที่อื่นจะนิยามตัวเองตามถิ่นที่อยู่หรือราชา ก็ค่อยๆ ขยายขอบเขตกว้างขึ้น โดยหมายรวมถึงผู้คนทั้งในคาบสมุทรมลายู บอร์เนียว และสุมาตราด้วย[71] และรัฐมะละกาก็ได้กลายเป็นต้นแบบและที่มาของรูปแบบทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคมของรัฐในคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะใกล้เคียงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

2.4 การบริหารกิจการภายในรัฐมลายูแบบจารีต

รัฐมลายูส่วนใหญ่รับรูปแบบทางการเมืองและวัฒนธรรมมาจากมะละกา ซึ่งเป็นรัฐแรกในคาบสมุทรมลายูที่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนว่าได้สร้างรูปแบบทางการเมืองและวัฒนธรรมที่มีระเบียบแบบแผนเป็นที่ยอมรับของดินแดนใกล้เคียง เซอจาระห์ มลายูได้แสดงให้เห็นโครงสร้างทางการเมืองของมะละกาว่ามีประมุขของรัฐที่เรียกว่าสุลต่าน ซึ่งในทางปฏิบัติ สุลต่านมีบทบาทเฉพาะด้านพิธีการและมีความสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงถึงการคงอยู่ของรัฐ โดยส่งมอบหน้าที่ในการบริหารให้แก่ขุนนางตามลำดับชั้น ตามอุนดัง-อุนดัง มะละกา (Undang-undang Melaka) กล่าวว่า

> "สุลต่านจำต้องแต่งตั้งขุนนางระดับสูงในการปฏิบัติหน้าที่ในนามของพระองค์ เพื่อว่าพระองค์จะได้ไม่ต้องยุ่งเกี่ยว (กับเรื่องราวต่างๆ)
> สุลต่านทุกพระองค์จะต้องแต่งตั้งตำแหน่งเบนดาฮารา (Bendahara) เป็นลำดับแรก ลำดับที่สองคือ ตำมะหงง (Temenggong) ลำดับที่สามคือ เปิงฮูลู เบนดาฮารี (Penghulu Bendahari)

ศาสนาอิสลามมาแต่เดิม เมื่อมะละการบชนะ สุลต่านมุสซัฟฟา ชาร์ จึงพยายามเผยแพร่ศาสนาอิสลามเข้าไป โดยให้พระขนิษฐาของพระองค์แต่งงานกับราชาแห่งปาหัง เพื่อว่าเมื่อราชานับถือศาสนาอิสลามแล้ว ประชาชนจะได้เปลี่ยนมานับถือด้วย ซึ่งการที่รัฐทั้งสามรับศาสนาอิสลาม ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่มีชาติพันธ์และภาษาพูดที่คล้ายคลึงกับชุมชนในมะละกา ทำให้ดินแดนเหล่านี้ถูกดึงเข้าสู่ความเป็นมาเลย์ด้วย , กรุณา กาญจนประภากูล, "วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า "เมอลายู" ในประวัติศาสตร์มลายู," (สารนิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 23.

[71] A.C. Milner, "How traditional is the Malaysian monarchy," in Malaysia: Islam, society and politics, eds. Virginia Hooker and Norani Othman (Singapore: Seng Lee Press Pte.Ltd, 2003), p.174.

และลำดับที่สี่คือ ชาร์บันดาร์ (Syahbandar) (และหากเป็นเช่นนี้) ทั้งสุลต่านและประชาชนจะอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัย" [72]

เซอจาระห์ มลายู และอุนดัง-อุนดัง มะละกา ได้ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของขุนนางตำแหน่งต่างๆ ไว้ว่า เบนดาฮารา เป็นขุนนางตำแหน่งสูงสุด (น่าจะเท่ากับตำแหน่งสมุหนายก และเทียบได้กับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปัจจุบัน) โดยสุลต่านจะเป็นผู้เลือก ซึ่งส่วนใหญ่มักเลือกทายาทของเบนดาฮาราคนก่อนขึ้นดำรงตำแหน่ง หน้าที่ของเบนดาฮาราคือเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่สุลต่านในการตัดสินใจหรือดำเนินนโยบายต่างๆ มีอำนาจในการสั่งการใดๆ ได้โดยไม่ต้องรายงานหรือรอคำสั่งของสุลต่าน บัญชาการรบ ดูแลการใช้กฎหมายและการก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น [73]

ส่วนหน้าที่ของตำมะหงง คือ เป็นผู้รักษากฎหมายและดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง รับผิดชอบด้านคดีความต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวคล้ายกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นผู้จัดที่นั่งและจัดเตรียมอาหารในพระราชพิธีต่างๆ และหากสุลต่านเสด็จพระราชดำเนินบนหลังช้างไปที่ใดก็ตาม ตำมะหงงจะเป็นผู้นำขบวนโดยจะนั่งบนหลังสัตว์ที่นำหน้า คอยดูแลเส้นทางเสด็จให้เป็นไปโดยสะดวกไม่มีสิ่งกีดขวางใด ๆ

---

[72] Liaw Yock Fang, Undang-undang Melaka= the laws of Melaka (The Hague: M. Nijhoff, 1976), p. 63, cited in Khoo Kay Kim, Malay society: transformation & democratisation, p.26.

[73] ด้วยเหตุที่เบนดาฮารามีอำนาจเด็ดขาดรองจากสุลต่าน ทำให้ในกรณีที่หากสุลต่านสิ้นพระชนม์โดยไม่มีทายาทสืบสกุล เบนดาฮาราก็สามารถขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นสุลต่านคนต่อไปได้ทันที เพราะนอกจาก เบนดาฮาราจะมีตำแหน่งสูงสุดในคณะบริหาร สถานะของเบนดาฮารา ยังมีความสำคัญเทียบเท่ากับเจ้าชายของรัฐต่าง ๆ และบางคนก็อาจเป็นเชื้อพระวงศ์ด้วย เห็นได้จากในเซอจาระห์ มลายูนั้น เบนดาฮารา เป็นสามัญชนผู้เดียวที่สามารถนั่งรับประทานอาหารร่วมโต๊ะกับเชื้อพระวงศ์ได้ เช่น เบนดาฮารา ศรีมหาราชา (Bendahara Sri Maharaja) เสนาบดีคนสำคัญนั่งร่วมโต๊ะกับราชาแห่งเคดะห์ นอกจากนี้ ในการรับประทานอาหารแต่ละครั้ง ขุนนางตำแหน่งอื่น ๆ และประชาชนทั่วไปจะนั่งร่วมโต๊ะด้วยไม่ได้ และเบนดาฮาราจะต้องเป็นผู้ทานก่อนเสมอ จากนั้น เสนาบดีตำแหน่งต่อ ๆ ไป จึงจะได้ทานอาหารที่เหลือจากที่เบนดาฮาราทานแล้ว

นอกจากนี้ เบนดาฮารายังเป็นผู้บังคับบัญชาการรบ และที่สำคัญคือส่วนใหญ่ยังมีฐานะร่ำรวยอีกด้วย เช่น เบนดาฮารา ศรีมหาราชา ทำการค้าจนร่ำรวย แต่ในธรรมเนียมของชาวมาเลย์นั้น ผู้ที่มีสิทธิ์ครอบครองและแสดงความร่ำรวยได้ก็คือสุลต่านและราชวงศ์เท่านั้น ไม่ว่าใครจะมีทรัพย์สินร่ำรวยเพียงใดก็ตาม ไม่สามารถนำออกมาสวมใส่ หรืออวดความมั่งมีได้ อย่างไรก็ตาม อำนาจของเบนดาฮาราก็ยังกว้างขวาง เห็นได้จากการเป็นผู้รับผิดชอบดูแลเครื่องราชกกุธภัณฑ์ของสุลต่านที่สิ้นพระชนม์ ก่อนส่งมอบให้แก่สุลต่านพระองค์ใหม่, R.J. Wilkinson, Papers on Malay subjects (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1971), p.100.

ตำแหน่งถัดมาคือเปิงฮูลู เบนดาฮารี ทำหน้าที่คล้ายกับเป็นเสนาบดีการคลัง และรับผิดชอบงานด้านพระราชพิธี ตั้งแต่การจัดเตรียมงาน ทำรายชื่อผู้ร่วมงาน ดูแลด้านอาหารจัดเลี้ยง รวมไปถึงการจัดตกแต่งท้องพระโรง เป็นต้น ในขณะที่ขุนนางตำแหน่งชาร์บันดาร์ ทำหน้าที่คล้ายกับกรมท่า รับผิดชอบด้านการค้าและเก็บภาษี โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของเปิงฮูลู เบนดาฮารีอีกที รวมทั้งมีหน้าที่จัดหาสวัสดิการสำหรับเด็กกำพร้า ทั้งนี้ การที่การค้าเป็นปัจจัยสำคัญของเติบโตของมะละกา ตำแหน่งชาร์บันดาร์ของมะละกาจึงมีด้วยกันถึงสี่คน แต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบกลุ่มพ่อค้าที่มาทำการค้าในมะละกาต่างกันไป โดยกลุ่มพ่อค้าที่ชาร์บันดาร์แต่ละคนรับผิดชอบจะแบ่งตามเชื้อชาติและทิศทางหรือที่ตั้งของรัฐของพ่อค้าคนนั้น ๆ[74]

ตำแหน่งเบนดาฮารา ตำมะหงง เปิงฮูลู เบนดาฮารี และชาร์บันดา เป็นเสนาบดีชั้นสูงที่เรียกว่าโอรัง เบซาร์ (Orang Besar) มีอำนาจและอิทธิพลมากโดยเฉพาะเบนดาฮารา ตำมะหงง และชาร์บันดาร์สามารถสังหารผู้ใดก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องรออำนาจสั่งการจากสุลต่านก่อน[75] ขุนนางลำดับชั้นรองจากโอรังเบซาร์ คือ โอรัง กะยา (Orang Kaya) แปดคน ตำแหน่งที่สำคัญเช่นลักษมณา (Laksamana) ทำหน้าที่เป็นผู้นำกองเรือ และในบางครั้งก็นำทัพบกด้วย เมื่อสุลต่านทรงช้างเสด็จพระราชดำเนินไปที่ใดก็ตาม ลักษมณามักจะนั่งอยู่ส่วนหลังของช้างเพื่อถือดาบที่เป็นสัญลักษณ์ของรัฐ

ในอุนดัง-อุนดัง มะละกา ได้กล่าวถึงความสำคัญของขุนนางไว้ว่า "...แม้สุลต่านทรงมีความยุติธรรม แต่หากพระองค์ไม่มีขุนนางหรือลูกขุนในการแบกรับ (คำสั่ง) ความยุติธรรมของพระองค์ก็ไม่สามารถส่งผลได้"[76] ในขณะที่ เซอจาระห์ มลายู ได้แสดงคำกล่าวของขุนนางคนหนึ่งเกี่ยวกับหน้าที่ของสุลต่านและขุนนางว่า "...อะไรที่เรา (ขุนนาง) คิดว่าควรทำ เราก็จะทำ เพราะ

---

[74] ชาร์บันดาร์ทั้งสี่คนประกอบด้วย ชาร์บันดาร์ที่รับผิดชอบพ่อค้าจากกุจราช ชาร์บันดาร์ที่รับผิดชอบพ่อค้าจากชวา บันดา ปาเล็มปัง ตันหยงปุระและแถบหมู่เกาะฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน ชาร์บันดาร์ที่รับผิดชอบพ่อค้าจากอินเดียใต้ เบงกอล พม่า ปาไซ และชาร์บันดาร์ที่รับผิดชอบพ่อค้าจากจีน จามปา และริวกิว ทั้งนี้ ชาร์บันดาร์บางคนก็มีเชื้อสายหรือมาจากสถานที่เดียวกับกลุ่มพ่อค้าที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีการกล่าวถึงสยามเลย ทั้งๆ ที่สยามเองก็ทำการค้ากับมะละกาเช่นกัน ในขณะที่พ่อค้าจากกุจราชคงมีความสำคัญหรือมีจำนวนมาก ชาร์บันดาร์ที่รับผิดชอบพ่อค้าจากกุจราชจึงไม่ต้องรับผิดชอบกลุ่มพ่อค้าที่มาจากดินแดนอื่นๆ โดยในปี ค.ศ.1509 มีพ่อค้าจากกุจราตประมาณ 1,000 คน, Barbara W. Andaya and Leonard Y. Andaya, A history of Malaysia, p.42.

[75] Liaw Yock Fang, Undang-undang Melaka= the laws of Melaka, pp. 77, 89, cited in Khoo Kay Kim, Malay society: transformation & democratisation, p.27.

[76] Ibid.

ไม่ใช่เรื่องของสุลต่านที่จะมากังวลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆที่พวกเรา (ขุนนาง) ต้องเผชิญ สุลต่านมีหน้าที่เพียงแต่รับรู้ผลดีที่พวกเราได้ทำไปเท่านั้น"[77]

ทั้งนี้ มีผู้ให้ข้อสังเกตไว้ว่ารูปแบบการบริหารของมะละกา และรัฐมลายูอื่นๆที่รับรูปแบบดังกล่าวมาจากมะละกา แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าได้รับอิทธิพลของฮินดูเช่นเดียวกับรัฐแบบจารีตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือสะท้อนความเชื่อว่าประมุขของรัฐเป็นร่างหนึ่งของเทพเจ้าหรือพระอินทร์ รายล้อมด้วยเทพเจ้าที่คอยพิทักษ์เป็นลำดับไปโดยในชั้นแรกมีเทพเจ้า 4 องค์ ถัดไปเป็น 8 องค์ 16 องค์ และ 32 องค์ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนเสนาบดีของรัฐมลายูที่มีสี่ลำดับชั้น เสนาบดีชั้นแรกมี 4 คน เสนาบดีชั้นที่สองมี 8 คน เสนาบดีชั้นถัดไปมี 16 และ 32 ตามลำดับเช่นกัน[78]

2.5 สภาพสังคมมลายูแบบจารีต

สังคมมลายูแบบจารีตก็มีลักษณะเช่นเดียวกับรัฐแบบจารีตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือประกอบด้วย ชนชั้นปกครอง และชนชั้นผู้อยู่ใต้ปกครองหรือประชาชน (rakyat) ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่มในหมู่บ้านหรือที่เรียกตามภาษามาเลย์ว่ากำปง ที่ตั้งกระจัดกระจายอยู่ตามชายฝั่งทะเลหรือฝั่งแม่น้ำ บางหมู่บ้านมีขนาดไม่ใหญ่นัก คือมีเพียงสี่ถึงห้าหลังคาเรือน ในขณะที่บางหมู่บ้านมีถึงร้อยหลังคาเรือนหรือมากกว่า[79]

แต่ละหมู่บ้านมีนายบ้านหรือเปิงฮูลู เป็นหัวหน้า ซึ่งสมาชิกในหมู่บ้านเลือกขึ้นมา โดยมากมักเป็นทายาทของนายบ้านคนก่อน หรือไม่ก็มาจากตระกูลที่ร่ำรวยและมีอิทธิพลในหมู่บ้าน นายบ้านมีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน จับกุมโจรผู้ร้ายแล้วส่งมอบให้แก่ขุนนางในท้องที่ จัดหาแรงงานให้แก่รัฐตามระบบเรียกเกณฑ์แรงงาน (kerah) เรียกเกณฑ์ไพร่พลเมื่อเกิดศึกสงคราม และปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ตามแต่จะได้รับมอบหมายจากขุนนางในท้องที่ เป็นต้น โดยมีกลุ่มผู้ช่วยที่เรียกว่ามาตา-มาตา (Mata-mata คำว่า มาตา แปลว่า ตา) คอยสอดส่องดูแลและช่วยเหลือภารกิจของนายบ้านอีกที[80] นอกจากนายบ้านและบรรดาผู้ช่วยแล้ว กลุ่มผู้นำทางศาสนาก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทมาก ทั้งอิมาม (Imam- ผู้นำ) กาติบ (Khatib-โฆษก) และ บิลาล (Bilal- คนเรียก

---

[77] Barbara W. Andaya and Leonard Y. Andaya, A history of Malaysia, p.46.

[78] R.O. Winstedt, Malaya and its history (London: Hutchinson University Library, 1966) p. 85.

[79] J.M. Gullick, Indigenous political systems of western Malaya, p.27.

[80] Ibid., p.36.

อาซาน) โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีอิมาม เป็นผู้นำในการประกอบพิธีทางศาสนา ซึ่งผู้ที่เป็นอิมามมักมาจากครอบครัวสำคัญในหมู่บ้าน มีความรู้ทางศาสนาดีและเคยเดินทางไปแสวงบุญที่เมกกะ[81] ทั้งสามตำแหน่งนี้ นอกจากทำหน้าที่ด้านศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำหมู่บ้านด้วย

ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว และพืช เช่น กาแฟ ยาสูบ สาคู ข้าวโพด มะพร้าว อ้อย และผลไม้ต่างๆ รวมทั้งทำการประมงตามชายฝั่ง และเก็บของป่า เป็นต้น ในขณะที่ราษฎรส่วนหนึ่งมีสถานะเป็นทาสสินไถ่ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการกู้หนี้ยืมสินบรรดาขุนนาง แล้วไม่สามารถส่งคืนได้จึงต้องใช้แรงงานทดแทน นอกจากนี้ ในบางหมู่บ้านมีทาสที่เรียกว่าฮัมบา อับดี (Hamba abdi) ซึ่งไม่ใช่ชาวมาเลย์และไม่ได้เป็นมุสลิม แต่เป็นชาวต่างชาติหรือแอฟริกันที่ถูกนำเข้ามาโดยพ่อค้าชาวอาหรับหรือชาวมาเลย์ที่กลับมาจากการทำฮัจจ์ ทาสเหล่านี้มีสถานะต่ำกว่าทาสสินไถ่มากและไม่สามารถไถ่ถอนตัวเองได้ ซึ่งการชาวมาเลย์ไม่มีผู้ที่อยู่ในสถานะเป็นทาสนั้น ก็เพื่อไม่ให้ขัดกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามที่เน้นย้ำเท่าเทียมกันของมุสลิม

จำนวนทาสสินไถ่และทาสในรัฐต่างๆ นั้น แม้ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นจำนวนที่แน่นอน แต่ก็มีการประมาณว่าน่าจะเป็นจำนวนที่น้อย โดยในรัฐเประ ปี ค.ศ. 1879 มีข้อมูลว่าน่าจะมีประมาณร้อยละ 6 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รัฐปาหัง ปี ค.ศ. 1889 มีประมาณร้อยละ 3- 6 และในส่วนของรัฐเนกริเซมบิลันก็มีจำนวนน้อยเช่นกัน[82] หน้าที่ของทาสติดหนี้และทาสคือเป็นแรงงานในเรือกสวนไร่นาของขุนนาง ทำงานบ้านที่ได้รับมอบหมาย และเป็นทหาร เป็นต้น ซึ่งหากเป็นผู้หญิงก็อาจตกเป็นภรรยาของขุนนางได้เช่นกัน

ในส่วนของความสัมพันธ์ของผู้คนภายในรัฐ ระดับหมู่บ้านจะเป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ในขณะเดียวกันบรรดาชนชั้นปกครองก็จะพยายามควบคุมแรงงานและผลผลิตของราษฎร (รวมทั้งแรงงานชาวจีนที่เข้ามาในคริสต์ศตวรรษที่ 19) ควบคุมแหล่งทรัพยากร โดยเฉพาะดีบุก มีระบบเรียกเกณฑ์แรงงาน การจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมการค้าที่ใช้เส้นทางน้ำ และเก็บภาษีแร่ดีบุก เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องเสียภาษีเป็นจำนวนมากก็คือ เจ้าของเหมืองแร่ชาวจีน และผู้ที่ประกอบกิจการค้าฝิ่น ยาสูบและการพนัน เป็นต้น[83]

---

[81] Ibid.

[82] British Colonial Rule, p. 22.

[83] ผู้ชายทุกคนจะถูกเรียกเกณฑ์แรงงานจากขุนนางท้องถิ่น เพื่อสร้างถนน สะพาน ฝายทดน้ำ และงานสาธารณะประโยชน์ต่างๆ รวมทั้งคอยรับใช้ขุนนางในกิจธุระต่างๆ เช่น รับ-ส่งเอกสาร เพาะปลูกพืชบนที่ดินของขุนนาง และเป็นทหารเมื่อมีศึกสงคราม เป็นต้น, Ibid., pp. 29-31.

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบสำคัญที่สุดในสังคมมลายูสมัยจารีตคือพระราชา ความเป็นรัฐจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีราชาจากราชวงศ์ที่ได้รับการยอมรับทั่วกันเป็นประมุขปกครองรัฐ และความเป็นรัฐจะติดตามตัวราชาเรื่อยไป ดังเช่นกรณีภายหลังโปรตุเกสโจมตีมะละกา จนราชวงศ์แห่งมะละกาย้ายไปตั้งเมืองใหม่ที่ยะโฮร์ ผู้คนก็ยังคงให้ความจงรักภักดีต่อราชวงศ์ ในขณะเดียวกันก็มีการสร้างแนวคิดต่างๆ ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนสถานะที่เหนือกว่าของราชา รวมทั้งศาสนาอิสลามที่เข้ามาในคาบสมุทรมลายูตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 นั้น ก็มีการเลือกรับเพียงบางหลักการมาปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักการที่สนับสนุนและส่งเสริมสถานะของราชา ทำให้ความเชื่อเรื่องเทวราชาหรือการที่ราชาเป็นร่างหนึ่งของพระอินทร์ตามแนวคิดของฮินดู-พุทธ ก็เปลี่ยนเป็นสุลต่านที่มีฐานะเป็นเงาของพระเจ้าบนโลก พร้อมกับมีการใช้คำว่าสุลต่านในการเฉลิมพระนามราชาที่มีอำนาจปกครองสูงสุดภายในรัฐ

ศาสนาอิสลามจึงได้กลายเป็นที่มาของสิทธิอำนาจอันชอบธรรมของราชา หากแต่ยังคงไม่มีการให้ความสำคัญแก่ศาสนาในแง่ที่เป็นหลักการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเท่าใดนัก และเมื่อราชาถูกส่งเสริมให้เป็นหลักสำคัญที่สุดของรัฐ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนจึงขึ้นอยู่กับว่าอยู่ภายใต้ราชาหรือสุลต่านพระองค์เดียวกันหรือราชวงศ์เดียวกันหรือไม่ มากกว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นชนชาติ (bangsa) เดียวกัน ซึ่งในช่วงเวลาก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น แนวความคิดเรื่องความเป็นมาเลย์ยังคงมีความหมายแคบโดยวางอยู่บนเงื่อนไขทางการเมืองคือครอบคลุมเฉพาะผู้ที่จงรักภักดีต่อราชวงศ์แห่งมะละกาหรือยอมรับอำนาจของสุลต่านแห่งราชวงศ์มะละกา[84]

อย่างไรก็ตาม สภาพดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปเมื่อชาติตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษได้ขยายอิทธิพลทางการเมืองเข้ามายังคาบสมุทรมลายู ความเป็นรัฐไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีพระราชาอีกต่อไป แม้ว่าสถาบันสุลต่านจะยังคงอยู่ก็ตาม ในทางตรงกันข้าม ศาสนาอิสลามและความเป็นมาเลย์ถูกขยายความกว้างขึ้น จนได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวมาเลย์ที่อยู่ภายใต้ระบบการปกครองแบบอาณานิคม

---

[84] Kamarulnizam Abdullah, The politics of Islam in contemporary Malaysia (Selangor: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, 2002), p.36.

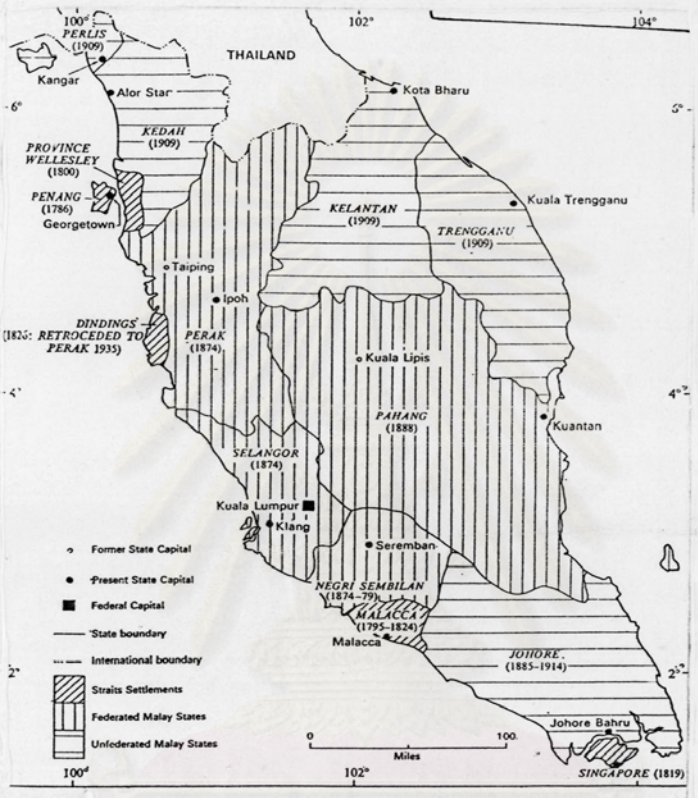

The political development of Malaya, 1786–1941. 'Present State capital' refers to the position in 1967.

คาบสมุทรมลายูภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ที่มา: Kernial Singh Sandhu, Indians in Malaya: immigration and settlement 1786-1957 (Cambridge: Cambridge University Press, 1969), p. 5.

บทที่ 3

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมภายหลังการรวมรัฐมลายูเป็นสหพันธ์

หลังจากมะละกาถูกโปรตุเกสยึดครอง และราชวงศ์แห่งมะละกาในยะโฮร์ไม่สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นได้เช่นเดิม โลกมลายูที่เคยมีมะละกาเป็นศูนย์กลางแตกแยกเป็นรัฐเล็กรัฐน้อยที่มีราชวงศ์และระบบการปกครองที่ต่างไม่ขึ้นต่อกัน จนกระทั่งเมื่ออังกฤษขยายอิทธิพลเข้ามายังรัฐมลายูในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 รูปแบบการปกครองของอังกฤษทำให้รัฐมลายูเริ่มเกิดความเป็นปึกแผ่น โดยการก่อตั้งนิคมช่องแคบ (Straits Settlements) ที่ประกอบด้วยปีนัง สิงคโปร์ มะละกา รวมทั้งเปไร (Perai หรือจังหวัดเวลสเลย์ - Wellesley ในปัจจุบัน) เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการค้าที่คุมเส้นทางเข้าออกของเรือสินค้าในช่องแคบมะละกา[1] หลังจากนั้นอังกฤษได้ขยายอำนาจออกไปสู่รัฐเประ สลังงอ ปาหัง และเนกริเซมบิลัน แล้วรวมสี่รัฐดังกล่าวเข้าด้วยกันภายใต้ระบบสหพันธ์ในปี ค.ศ.1896 อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมมลายูทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

3.1 การขยายอิทธิพลเข้ามาของอังกฤษ

อังกฤษเริ่มแผ่อิทธิพลเข้าสู่คาบสมุทรมลายูเป็นครั้งแรกด้วยการเข้าครอบครองเกาะปีนังในปี ค.ศ. 1786 ด้วยความยินยอมของสุลต่านแห่งรัฐเคดะห์ (ไทรบุรี) ทั้งนี้อังกฤษมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้ปีนังเป็นสถานีการค้าแห่งใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาใน ค.ศ. 1819 สแตมฟอร์ด แรฟเฟิลส์ (Stamford Raffles) ได้ดำเนินการทางการเมืองจนกระทั่งอังกฤษได้สิทธิครอบครองสิงคโปร์ ซึ่งการเข้าครอบครองสิงคโปร์นั้น สะท้อนให้เห็นความพยายามของอังกฤษในการขยายอิทธิพลของตนในบริเวณช่องแคบมะละกา[2] และภายในระยะเวลาไม่กี่ปี การดำเนินนโยบายการค้าเสรี การประกาศให้สิงคโปร์เป็นเมืองท่าปลอดภาษี ประกอบกับการมีทำเลที่เหมาะสม สิงคโปร์จึงได้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งใหม่ของโลกมลายู

---

[1] D.G.E. Hall, A history of Southeast Asia (London: Macmillan, 1968), pp.422-430.

[2] กรุณา กาญจนประภากุล, "วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า "เมอลายู" ในประวัติศาสตร์มลายู," (สารนิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537), หน้า 42.

อังกฤษสามารถควบคุมการค้าและเส้นทางการค้าบริเวณช่องแคบมะละกาได้อย่างสมบูรณ์ ภายหลังการทำสนธิสัญญาลอนดอน (Treaty of London หรือ Anglo-Dutch Treaty) ในปี ค.ศ. 1824 สนธิสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดการแบ่งเขตอิทธิพลระหว่างอังกฤษและดัตช์ โดยใช้ช่องแคบสิงคโปร์เป็นเส้นแบ่งเขตอิทธิพล จึงทำให้มะละกาซึ่งแต่เดิมอยู่ในความครอบครองของดัตช์ต้องตกเป็นของอังกฤษ ขณะเดียวกันเบนคูเลน (Bencoolen) ซึ่งเป็นสถานีการค้าของอังกฤษในสุมาตราก็ต้องตกเป็นกรรมสิทธิ์ของดัตช์เช่นกัน

การทำสนธิสัญญาลอนดอนจึงเท่ากับเป็นการแบ่งโลกมลายูออกจากกันโดยการกระทำของโลกตะวันตก ซึ่งการแบ่งแยกดังกล่าววางอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ของอังกฤษกับดัตช์เป็นหลักโดยไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกของชนพื้นเมือง เขตแดนธรรมชาติ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ของโลกมลายู ดังคำพูดของเบนดาฮาราแห่งรัฐปาหัง ที่สะท้อนความรู้สึกของชาวพื้นเมืองต่อการแบ่งแยกในครั้งนั้นไว้ว่าเป็นการ “แยกพี่ออกจากน้อง แยกพ่อออกจากลูก และแยกเพื่อนออกจากเพื่อน”[3]

ภายหลังที่อังกฤษได้สถาปนาอำนาจอย่างมั่นคงในปีนัง สิงคโปร์ และมะละกาแล้ว ต่อมาในปี ค.ศ. 1826 อังกฤษได้รวมนิคมทั้งสามแห่งนี้เป็นหน่วยการบริหารเดียวกันภายใต้ชื่อ สเตรตส์เซตเติลเมนท์ ที่มีฐานะเป็นอาณานิคม ภายใต้การปกครองของผู้ว่าราชการ (Governor) ที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลอังกฤษในลอนดอนโดยตรง ทั้งนี้นโยบายและเป้าหมายของอังกฤษในการปกครองสเตรตส์เซตเติลเมนท์ เน้นด้านการค้าเป็นสำคัญ โดยไม่ได้มุ่งหวังที่จะแทรกแซงทางการเมืองและแผ่อิทธิพลเข้าสู่รัฐมลายู[4]

อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนไปเมื่อนักลงทุนในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์เข้าไปมีผลประโยชน์ในการลงทุนต่างๆ ภายในรัฐมลายูมากขึ้น โดยเฉพาะการทำเหมืองแร่ดีบุก ทั้งนี้ แนวโน้มที่เปิดโอกาสให้อังกฤษเข้าแทรกแซงรัฐมลายูเกิดขึ้นราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อความวุ่นวายภายในรัฐมลายูได้ส่งผลกระทบต่อนักลงทุนและสภาพความมั่นคงในสเตรตส์เซตเติลเมนท์ กล่าวคือ เมื่อพ่อค้าชาวจีนในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์เข้ามาลงทุนทำเหมืองแร่ดีบุกในรัฐเประ สลังงอ และสุไหงอูจง พร้อมกับนำแรงงานชาวจีนจำนวนมากเข้ามาทำงานในเหมืองแร่ แรงงานชาวจีนส่วนใหญ่จะรวมตัวกันในรูปของสมาคมลับ ซึ่งสมาคมลับที่สำคัญและที่ได้สร้าง

---

[3] Barbara Watson Andaya, Perak: the abode of grace: a study of an eighteen-century Malay states (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1979), p.5. อ้างถึงใน กรุณา กาญจนประภากุล, “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู,” (สารนิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 43.

[4] Leigh Wright, Contrasting British views of the Malay world in the mid-nineteenth century (Hong Kong: Hong Kong University Press, 1991), p.14.

ความวุ่นวายให้เกิดขึ้นภายในรัฐมลายูมีด้วยกันสองกลุ่ม กลุ่มแรกส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนและจีนแคะ สังกัดสมาคมลับโต แป๊ะ กง (Toh Peh Kong) และสมาคมลับไหซาน เรียกว่ากลุ่มโกกวน (Go-Kuans) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งส่วนใหญ่เป็นจีนกวางตุ้งและแต้จิ๋ว สังกัดสมาคมลับกีหิน เรียกว่ากลุ่มซีกวน (Si-Kuans)[5]

สมาคมลับทั้งสองกลุ่มนี้เป็นคู่แข่งในการทำเหมืองแร่และใช้กำลังปะทะกันอยู่เสมอ โดยเริ่มจากในเขตลารุท แหล่งแร่ดีบุกที่สำคัญในรัฐเประ ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1850 และเมื่อการทำเหมืองขยายตัวไปยังรัฐสลังงอและสุไหงอูจงในทศวรรษที่ 1860 ความเป็นปรปักษ์กันของทั้งสองกลุ่มก็เกิดขึ้นอีกในสองรัฐดังกล่าว เพื่อแย่งชิงอำนาจในการควบคุมเหมืองดีบุก โดยที่ระบบการปกครองของมลายูที่เป็นอยู่นั้นไม่สามารถควบคุมชาวจีนและปราบปรามกลุ่มสมาคมลับได้ เนื่องจากแรงงานชาวจีนที่อพยพเข้ามานั้นมีจำนวนมากและไม่ยอมรับการอยู่ภายใต้ระบบการปกครองของมลายูมาตั้งแต่แรก และประการสำคัญคือ บรรดาเจ้านายและขุนนางชาวมาเลย์ที่เป็นปฏิปักษ์กันได้ให้การสนับสนุนกลุ่มสมาคมลับเหล่านี้อยู่ ซึ่งเห็นได้ชัดในรัฐเประ ที่อังกฤษเข้าไปแทรกแซงก่อนขยายอิทธิพลไปยังรัฐอื่น จากการที่ราชสำนักเประเกิดกรณีพิพาทกันด้วยเรื่องสืบราชบัลลังก์

ความวุ่นวายในราชสำนักเประเริ่มขึ้นเมื่อสุลต่านอับดุลเลาะห์ สิ้นพระชนม์ลงในปี ค.ศ.1857 ทั้งนี้ ในเประนั้นการสืบราชบัลลังก์ไม่ได้สืบจากบิดาไปสู่บุตร แต่ตำแหน่งจะตกอยู่ที่ราชามูดา (Rajamuda) หรือโอรสของสุลต่านองค์ก่อนหน้านั้น ส่วนโอรสของสุลต่านที่เพิ่งสิ้นพระชนม์หรือลงจากราชบัลลังก์จะได้รับแต่งตั้งเป็นราชาเบนดาฮารา ซึ่งมีสถานะเป็นทายาทลำดับถัดไปจากราชามูดา แต่ภายหลังจากที่สุลต่านอับดุลเลาะห์ชิ้นพระชนม์ โอรสของสุลต่านอับดุลเลาะห์คือราชายูซุฟ ไม่เป็นที่ชื่นชอบของเหล่าขุนนางในราชสำนัก จึงไม่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นราชาเบนดาฮารา และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาลำดับในการสืบราชบัลลังก์ก็สับสน โดยเฉพาะเมื่อสุลต่านอาลี (ค.ศ. 1865 – 1871) สิ้นพระชนม์ ในปี ค.ศ.1871 ได้มีผู้ออกมาอ้างสิทธิ์ในราชบัลลังก์ถึงสามคน คือ ราชามูดาอับดุลเลาะห์ ราชาเบนดาฮาราอิสมาอิล และราชายูซุฟ

ทั้งนี้ ตามธรรมเนียมมาเลย์แล้วนั้น จะมีการประกาศแต่งตั้งสุลต่านพระองค์ใหม่ในพิธีศพของสุลต่านที่เพิ่งสิ้นลงภายในเจ็ดวัน เหล่าขุนนางจึงเชิญราชามูดาอับดุลเลาะห์มาร่วมในพิธีศพ แต่พระองค์กลัวว่าระหว่างการเดินทางจะถูกลอบโจมตีจากราชายูซุฟที่มุ่งหวังในการครองราชย์บัลลังก์เช่นกัน ประกอบกับพระองค์อ้างว่าภรรยาได้ถูกลักพาตัวไป จึงไม่สามารถเข้าร่วมในพิธีศพได้ หลังจากผ่านไปเป็นเวลาสี่สิบวันแล้วราชามูดาอับดุลเลาะห์ยังคงไม่ปรากฏตัว บรรดาขุนนางจึงไม่พอใจและได้เห็นชอบให้ราชาเบนดาฮาราอิสมาอิลขึ้นเป็นสุลต่านแทน แต่การปกครองภายใต้

---

[5] บุษกร กาญจนจารี, <u>เปลวไฟเลื่อมลายนาค: รวมบทคัดสรรประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้</u> (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544), หน้า 82.

สุลต่านอิสมาอิล (ค.ศ.1871-1873) ก็ไม่มั่นคง เนื่องจากราชามูดาอับดุลเลาะห์และราชายูซุฟไม่ยอมรับ และในช่วงนี้เองที่ราชามูดาอับดุลเลาะห์ได้ส่งสานส์ไปยังรัฐบาลอังกฤษที่สิงคโปร์ อ้างสิทธิ์การเป็นสุลต่านที่ถูกต้องและให้อังกฤษสนับสนุนพระองค์ขึ้นเป็นสุลต่าน แต่อังกฤษปฏิเสธคำร้องขอทั้งของราชามูดาอับดุลเลาะห์และบรรดานักลงทุนที่เรียกร้องให้แทรกแซง[6]

ดังเห็นได้จากคำตอบของรัฐบาลลอนดอนที่มีต่อคำร้องขอของกลุ่มพ่อค้าในมะละกา เดือนกรกฎาคม ค.ศ.1872 ที่ว่า

> "เป็นนโยบายของรัฐบาลแห่งสมเด็จพระราชินีที่จะไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐเหล่านั้น เว้นเสียแต่เมื่อถึงคราวจำเป็นเพื่อกวาดล้างโจรสลัด หรือเพื่อลงโทษการรุกรานที่เกิดขึ้นต่อประชาชนหรือเขตแดนของเรา และหากบรรดาพ่อค้าผู้ซึ่งมุ่งหวังผลประโยชน์เลือกที่จะเสี่ยงให้บุคคลและทรัพย์สินของตนอยู่ในสภาวะที่เป็นอันตราย โดยต่างก็ทราบถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในรัฐเหล่านั้น จึงไม่อาจเป็นไปได้สำหรับรัฐบาลที่จะตอบรับข้อเรียกร้องให้คุ้มครองพวกเขาหรือทรัพย์สินของพวกเขา"[7]

สถานการณ์ในเประยุ่งยากมากขึ้นเมื่อสมาคมลับชาวจีนคือ สมาคมลับไหซานและสมาคมลับกีหิน ซึ่งเป็นศัตรูกันนั้นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกรณีพิพาทระหว่างราชามูดาอับดุลเลาะห์กับสุลต่านอิสมาอิล โดยสมาคมไหซานสนับสนุนสุลต่านอิสมาอิล ส่วนสมาคมกีหินสนับสนุนราชามูดาอับดุลเลาะห์ ความวุ่นวายดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อกิจการเหมืองแร่ ทำให้บรรดานักลงทุนในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่เข้ามาลงทุนในเประร้องเรียนไปยังรัฐบาลอังกฤษอย่างต่อเนื่องและบ่อยครั้ง พร้อมอ้างถึงมหาอำนาจตะวันตกอย่างเยอรมันว่าพยายามเข้ามาแทรกแซงรัฐมลายู[8] ทำให้ในที่สุดรัฐบาลลอนดอนซึ่งก่อนหน้านี้ปฏิเสธการแทรกแซงรัฐมลายูตลอดมา เริ่มเปลี่ยนท่าทีมาพิจารณาคำร้องดังกล่าว สอดคล้องกับช่วงเวลานั้นได้ครบกำหนดเปลี่ยนตัวผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์จากเซอร์ แฮร์รี่ ออร์ด (Sir Harry Ord) เป็นเซอร์ แอนดรู คล้าร์ก (Sir Andrew Clarke ค.ศ.1873-1875)

ดังนั้น ในปลายปี ค.ศ. 1873 ลอร์ด คิมเบอร์ลี (Lord Kimberley) รัฐมนตรีว่าการทบวงอาณานิคมของอังกฤษจึงได้แจ้งต่อ เซอร์ แอนดรูว์ คล้าร์กที่กำลังจะเดินทางมาสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ในฐานะผู้ว่าราชการคนใหม่ว่า

---

[6] R.J. Wilkinson, Papers on Malay subjects (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1971), pp. 100-102.

[7] Ibid., p. 101.

[8] K.G. Tregonning, A history of modern Malaya (London: Eastern University Press, 1964), p. 145.

> "รัฐบาลแห่งสมเด็จพระราชินีพบว่าเป็นหน้าที่ของเขาเหล่านั้น (หมายถึงเจ้าหน้าที่อังกฤษซึ่งประจำอยู่ที่สเตรตส์ เซตเติลเมนท์) ที่จะต้องใช้อิทธิพลซึ่งเขามีอยู่ต่อผู้นำพื้นเมืองเพื่อให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะเป็นไปได้แก่ประเทศซึ่งเป็นแหล่งผลิตอันอุดมสมบูรณ์นี้ให้พ้นจากความหายนะซึ่งเพิ่งจะเกิดกับดินแดน หากเหตุการณ์วุ่นวายในปัจจุบันยังคงดำเนินต่อไปโดยปราศจากการยับยั้ง"[9]

และให้

> "รายงานต่อข้าพเจ้า (ลอร์ด คิมเบอร์ลี) ว่าตามความเห็นของท่าน (เซอร์ แอนดรูว์ คล้าร์ก) นั้น รัฐบาลอาณานิคมควรดำเนินขั้นตอนใดที่เหมาะสมในการฟื้นคืนความสงบเรียบร้อย และให้ความคุ้มครองที่ปลอดภัยแก่การค้าการลงทุนในรัฐมลายู" [10]

คำสั่งดังกล่าวจึงเป็นโฉมหน้าใหม่ของนโยบายของอังกฤษที่จะกำหนดความสัมพันธ์กับรัฐมลายูในเวลาต่อมา อย่างไรก็ดี เป็นที่สังเกตได้ว่าคำสั่งของลอร์ด คิมเบอร์ลีเพียงต้องการให้คล้าร์ก ทำหน้าที่สืบสวนและรายงานสถานการณ์ในแหลมมลายู พร้อมข้อเสนอแนะ แต่เมื่อคล้าร์กเดินทางมาถึงสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ก็ลงมือเข้าแก้ไขสถานการณ์ในประเทืองโดยไม่ได้รายงานและรอคำสั่งจากรัฐบาลลอนดอนแต่อย่างใด

3.2 รูปแบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

3.2.1 รูปแบบการปกครองแบบผู้สำเร็จราชการประจำ

รัฐเประเป็นรัฐแรกที่อังกฤษขยายอิทธิพลเข้าไปโดยการทำสนธิสัญญาปังกอร์เมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1874 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการสถาปนารัฐในอารักขาของอังกฤษในแหลมมลายู ทั้งนี้จุดยืนของรัฐบาลอังกฤษอยู่ที่คำกล่าวของลอร์ด คิมเบอร์ลีย์ ที่ว่า "ควรแนะนำ (รัฐมลายู)

---

[9] Sir Frank Swettenham, British Malaya: an account of the origin and progress of British influence in Malaya (London: George Allen and Unwin, 1955), p. 174.

[10] K.G. Tregonning, A history of modern Malaya, p. 145.

ให้มีการแต่งตั้งข้าราชการอังกฤษเข้าประจำในแต่ละรัฐ โดยในการนี้ต้องได้รับความยินยอมอย่างเต็มใจจากรัฐบาลพื้นเมืองด้วย ส่วนค่าใช้จ่ายให้รัฐบาลสเตรตส์ เซตเติลเมนท์เป็นผู้ออก"[11]

สนธิสัญญาปังกอร์นอกจากเป็นการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างชนชั้นปกครองของรัฐเประและความขัดแย้งในหมู่สมาคมลับชาวจีนแล้ว ยังเป็นข้อตกลงที่แสดงการยอมรับให้อังกฤษเข้ามามีส่วนในกิจการภายในรัฐมลายูอีกด้วย ตามมาตราที่ 6 ซึ่งระบุว่า

> "สุลต่านจะต้องให้การรับรองเจ้าหน้าที่อังกฤษ ที่เรียกว่า ผู้สำเร็จราชการประจำ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งสู่ราชสำนักของสุลต่านและคำแนะนำของเขาจะต้องได้รับการปฏิบัติตามในทุกประการ ยกเว้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและจารีตประเพณีของชาวมาเลย์"[12]

และมาตราที่ 10 ที่ระบุให้

> "การจัดเก็บและควบคุมรายได้ทั้งหมดและการบริหารแผ่นดินโดยทั่วไปจะต้องดำเนินไปภายใต้คำแนะนำของผู้สำเร็จราชประจำ"[13]

การทำสนธิสัญญาปังกอร์นับเป็นก้าวสำคัญที่กำหนดรูปแบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เรียกว่าระบบผู้สำเร็จราชการประจำหรือระบบเรซิเดนท์ (Resident System) อันเป็นการปกครองทางอ้อม (Indirect Rule) ที่ผู้สำเร็จราชการประจำ (Resident) แนะนำสุลต่านและขุนนางให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองอย่างช้าๆ และปกครองโดยใช้สถาบันทางการเมืองที่มีอยู่เดิม หากแต่ในทางปฏิบัติ กลับกลายเป็นว่าผู้สำเร็จราชการประจำที่ควรเป็นเพียงที่ปรึกษากลับกลายเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหาร[14] นอกจากนี้ยังมีการวางโครงสร้างการปกครองขึ้นมาใหม่และบริหารโดยใช้เจ้าหน้าที่ของอังกฤษ โดยให้เหตุผลว่ารัฐมลายูไม่มีระบบราชการที่อังกฤษจะสามารถสานต่อและพัฒนารูปแบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพได้ ทำให้บรรดาสุลต่าน กลุ่มเจ้านายและขุนนางที่เคยมีบทบาทในการปกครองต้องลดบทบาททางการเมืองของตนไป

---

[11] Rupert Emerson, Malaysia: a study in direct and indirect rule (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1970), p.118.

[12] J.M. Gullick, Malaysia (London: Ernest Benn Limited, 1969), p.53.

[13] Sir Frank Swettenham, British Malaya: an account of the origin and progress of British influence in Malaya, p. 177.

[14] R.J. Wilkinson, Papers on Malay subjects, p.104.

ภายหลังการวางระบบผู้สำเร็จราชการประจำในรัฐเประ อังกฤษจึงได้ขยายการปกครองรูปแบบดังกล่าวไปยังรัฐสลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหังตามลำดับ [15] ภาระหน้าที่หลักของผู้สำเร็จราชการประจำคือ การฟื้นฟูและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพโดยสร้างกฎหมายกับระเบียบขึ้นมา การนำทรัพยากรของรัฐมาใช้สร้างความมั่งคั่งให้แก่รัฐ และประการสุดท้ายคือ การตั้งระบบการเก็บภาษีที่รัดกุม เพื่อว่าความมั่งคั่งของรัฐจะช่วยในการพัฒนายิ่งขึ้น [16] ทั้งนี้ผู้สำเร็จราชการประจำจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลอาณานิคมที่นำโดยผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์

พร้อมกันนั้น รัฐบาลอาณานิคมได้ตั้งสภาแห่งรัฐ (State Council) เป็นหน่วยงานด้านการบริหารและนิติบัญญัติ สมาชิกประกอบด้วยสุลต่านและกลุ่มเจ้านาย ผู้สำเร็จราชการประจำ และสมาชิกอื่นๆ ที่ได้รับการแต่งตั้ง เช่น ตัวแทนชาวจีน โดยสุลต่านมีสถานะเป็นประธานของสภาแห่งรัฐ แต่อำนาจตัดสินใจและการดำเนินการต่างๆ กลับเป็นของผู้สำเร็จราชการประจำ นอกจากนี้ บทบาทของสภาแห่งรัฐก็ไม่ชัดเจนนัก บางแห่งมีการจัดประชุมเพียงครั้งเดียว หรือ 2 -3 ครั้งต่อปี ซึ่งกล่าวได้ว่าน้อยมากหากมองในแง่ที่ว่าสภาแห่งรัฐเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลด้านนโยบายและการบริหารงานภายในรัฐ และในบางครั้งความเห็นที่เสนอในสภาแห่งรัฐก็ไม่ได้นำไปประกอบในการดำเนินนโยบายของรัฐ ด้วยเหตุที่อำนาจในการตัดสินใจทุกประการอยู่ที่ผู้สำเร็จราชการประจำเพียงคนเดียว ดังนั้นในทางปฏิบัติฐานะของสภาแห่งรัฐ เป็นเพียงที่ปรึกษาของผู้สำเร็จราชการประจำที่จะขอความเห็นแค่บางเรื่องเท่านั้น ในขณะเดียวกัน สมาชิกสภาที่เป็นชาวมาเลย์และชาวจีนก็ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในสภานัก เนื่องจากเจ้าหน้าที่อังกฤษไม่ได้ใช้ภาษามาเลย์ แม้จะเป็นข้อกำหนดให้ใช้ภาษามาเลย์ในสภาก็ตาม

สำหรับการบริหารส่วนท้องถิ่นนั้นจะถูกควบคุมโดยนายอำเภอ (District Officer) ซึ่งเป็นตำแหน่งใหม่ที่รัฐบาลตั้งขึ้นเพื่อดูแลการจัดเก็บภาษีและรายได้ต่างๆ ในเขตรับผิดชอบของตน รวมไปถึงการดูแลความเป็นอยู่ทั้งด้านการบริการสาธารณสุขและด้านกฎหมายเพื่อความสงบเรียบร้อย

---

[15] หลังจากอังกฤษขยายอิทธิพลไปยังรัฐเประเพียงหนึ่งเดือน เซอร์แอนดรู คล้าร์กได้ไปยังสลังงอ และยกปัญหาเกี่ยวกับกรณีที่บริวารของสุลต่านปล้นสะดมเรือสินค้าของมะละกาที่เมืองกัวลาลางัต รัฐสลังงอ ซึ่งเพิ่งเกิดขึ้นไม่นานมาบังคับให้สุลต่านทำสัญญาว่าจะยอมรับการมีผู้สำเร็จราชการประจำ ณ ราชสำนักกัวลาลางัต เพื่อให้คำแนะนำในการบริหาร และหลังจากนั้นอีกไม่นานคล้าร์กได้เข้าแทรกแซงสุไหงอูจงเมื่อได้รับการร้องขอจากดาโต๊ะ กลานา ที่กำลังมีปัญหากับบรรดาหัวหน้าดินแดนหรืออุนดังของเนกริเซมบินลัน ต่อมาสุไหงอูจงรวมตัวกับรัฐเล็กๆ ที่อยู่ใกล้เคียงคือ เรมเบา เจเลบู ศรีเมนันติ แจมปูล กูนุงปาซิร์ อูลูมัวร์ โจฮล และ อินาส เป็นรัฐเนกริเซมบิลัน แปลว่า รัฐทั้งเก้า ในส่วนของปาหังนั้นสงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นในกลางทศวรรษ 1880 เปิดโอกาสให้อังกฤษเข้ามาแทรกแซงได้ในปี ค.ศ.1888 โดยมีบรรดานักลงทุนต่างชาติในปาหังเป็นผู้ผลักดัน

[16] เอน. เจ. ไรอัน, <u>การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์</u>, แปลโดย ประกายทอง สิริสุข (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526), หน้า 142 – 143.

ของพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้ นายอำเภอเกือบทั้งหมดเป็นเจ้าหน้าที่ชาวตะวันตก โดยมีเปิงฮูลูหรือนายบ้านชาวมาเลย์เป็นผู้ดูแลในระดับชุมชนหมู่บ้าน

การพัฒนาและการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วของรัฐในอารักขาทั้งสี่ภายใต้ระบบผู้สำเร็จราชการทำให้อังกฤษเริ่มมองหาระบบการบริหารที่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงและรัดกุม รวมทั้งสามารถกระชับอำนาจได้อย่างเต็มที่ เพื่อตอบสนองการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านต่างๆ ของรัฐ ดังนั้นในปี ค.ศ. 1896 อังกฤษจึงได้รวมการปกครองรัฐมลายูทั้งสี่เข้าด้วยกันในรูปแบบสหพันธ์ (Federated Malay States)

3.2.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การตั้งรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

3.2.2.1 การเกิดความร่วมมือระหว่างรัฐ

การปกครองด้วยระบบผู้สำเร็จราชการประจำนั้น แม้จะมีการวางระบบเป็นที่แน่นอน แต่ในทางปฏิบัติระบบที่เป็นอยู่ในแต่ละรัฐกลับไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสภาพการณ์ภายในรัฐ ความเป็นอยู่และขนบประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกัน ผู้สำเร็จราชการประจำแต่ละคนจึงมีรูปแบบการบริหารตามวิธีการของตนแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ รัฐทั้งสี่จึงไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้ง ผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของรัฐมลายู ก็มีภารกิจมากมายเกี่ยวกับกิจการของสเตรตส์ เซตเติลเมนท์จนไม่สามารถให้ความสนใจในงานบริหารรัฐมลายูได้อย่างเต็มที่

กล่าวคือ การกำหนดให้รัฐมลายูต้องรับนโยบายและอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ทำให้เจ้าหน้าที่ของสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบมากอยู่แล้วไม่สามารถควบคุมการบริหารรัฐมลายูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็มีความพยายามน้อยหรือไม่มีเลยที่จะให้แต่ละรัฐดำเนินนโยบายร่วมกันหรือกระทำการใดๆ ที่จะก่อให้เกิดผลเช่นเดียวกันทุกรัฐ เช่น การสร้างถนนและทางรถไฟก็เจาะจงเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจ ส่วนรัฐที่ไม่มีแหล่งทรัพยากรที่สำคัญและไม่มีงบประมาณก็แทบไม่ได้รับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ในปี ค.ศ.1895 มีโรงพยาบาลในรัฐเประ 15 แห่ง ในรัฐสลังงอ 14 แห่ง แต่ในรัฐปาหังมีเพียง 2 แห่งเท่านั้น[17] บางรัฐที่มีงบประมาณน้อยก็ใช้วัสดุที่ไม่มีคุณภาพ หรือจ้างวิศวกรและแรงงานที่ไม่มีประสบการณ์มากนัก งานที่ออกมาจึงไม่มีคุณภาพ ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้ง

---

[17] Barbara Watson Andaya, A history of Malaysia (China: Palgrve, 1995), p.185.

แต่ละรัฐต่างก็ยังมีแนวทางในการดำเนินการด้านการศึกษา การเก็บภาษี กฎหมาย ฯลฯ ต่างกันไป ซึ่งการแตกแยกกันทางการบริหารเช่นนี้ทำให้การร่วมมือระหว่างรัฐต่างๆประสบปัญหากับความยุ่งยาก[18] แต่หากมีหน่วยงานหลักเพียงแห่งเดียวที่ควบคุมดูแลทั้งสี่รัฐก็จะทำให้รัฐมลายูพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ เมื่อการบริหารภายในรัฐซับซ้อนมากขึ้นพร้อมๆ กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสาธารณูปโภค ผู้สำเร็จราชการประจำจึงต้องการเร่งให้การดำเนินงานต่างๆ ลุล่วงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ต้องการให้เกิดความล่าช้าจากขั้นตอนของการปรึกษาหารือกับสุลต่าน และไม่เห็นว่าการปรึกษาหารือและขอคำแนะนำจากสุลต่านจะทำให้เกิดผลต่อนโยบายต่างๆ ในทางปฏิบัติแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ การดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลจึงไม่ค่อยได้มีการขอความเห็นทั้งจากสุลต่าน สภาแห่งรัฐ ตลอดจนผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่สนใจกิจการภายในปีนังสิงคโปร์และมะละกามากกว่า ทำให้อำนาจในการดำเนินนโยบายและตัดสินใจเบ็ดเสร็จอยู่ที่ผู้สำเร็จราชการประจำเพียงคนเดียว

เมื่อผู้สำเร็จราชการประจำมีความเป็นอิสระทั้งจากการควบคุมของรัฐบาลอังกฤษในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ สุลต่านและสภาแห่งรัฐ ประกอบกับความไม่มีเอกภาพและความร่วมมือกันระหว่างรัฐในอารักขาทั้งสี่ ทำให้อังกฤษเริ่มพิจารณาถึงการรวมรัฐเประ สลังงอ เนริเซมบิลันและปาหัง ให้อยู่ภายใต้รัฐบาลเดียว พร้อมกับตั้งตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงขึ้นมาหนึ่งตำแหน่งเป็นหัวหน้ารัฐบาลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร ทั้งนี้ความคิดในการรวมรัฐมลายูแต่ละรัฐให้อยู่ภายใต้หน่วยการปกครองเดียวกันเริ่มขึ้นตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1890 เมื่ออังกฤษได้วางรากฐานการปกครองในรูปแบบผู้สำเร็จราชการประจำในรัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหังได้อย่างค่อนข้างมั่นคงแล้ว อังกฤษจึงพยายามสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างรัฐขึ้นมา เช่น การบังคับใช้กฎหมายเดียวกันในรัฐเประและสลังงอ[19] เป็นต้น

3.2.2.2 ปัญหาการเงิน

นอกจากความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการบริหารแล้ว ปัญหาการเงินก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้รัฐมลายูต้องรวมกันเป็นสหพันธ์ กล่าวคือ ในขณะที่รัฐเประและสลังงอมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าและพัฒนาอย่างรวดเร็วจากการมีทรัพยากรที่สำคัญอย่างดีบุก แต่รัฐเนกริเซมบิลันและ

---

[18] เอน.เจ.ไรอัน, การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์, แปลโดย ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข, หน้า 153 - 154.

[19] Eunice Thio, British policy in the Malay peninsular 1880-1910 (Singapore: University of Malaya, 1969), p.121.

ปาหังกลับมีรายรับไม่พอกับรายจ่าย โดยในปี ค.ศ.1889 เประมีรายได้รวม 1,818,991 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ สลังงอมี 768,929 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ในทางกลับกัน ปาหังมีหนี้สิน 153,157 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ และเนกริเซมบิลันเป็นหนี้ 129,579 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์[20] ปัญหาดังกล่าวทำให้เซอร์ ฮิวจ์ โลว์ (Sir Hugh Low) ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐเประ (ค.ศ.1877-1889) เสนอความเห็นในปี ค.ศ. 1889 ว่าควรให้รัฐทั้งสี่รวมเป็นสหพันธ์ เพื่อว่านโยบายต่างๆ จะได้ดำเนินไปในทางเดียวกัน และรัฐที่ร่ำรวยก็จะสามารถช่วยเหลือรัฐที่ประสบปัญหาการเงินได้ โดยเฉพาะรัฐปาหังที่ยากจนที่สุดในบรรดารัฐอารักขาของอังกฤษในคาบสมุทรมลายู

ปาหังเป็นรัฐที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุด และเป็นรัฐในอารักขาเพียงรัฐเดียวในช่วงเวลาดังกล่าวที่ตั้งอยู่ทางชายฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรมลายู การติดต่อกับรัฐเประ สลังงอ และเนริเซมบิลันซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายูจึงทำได้ยาก เพราะมีภูเขาพาดเป็นแนวยาวกั้นระหว่างรัฐปาหังและกับรัฐดังกล่าว ประกอบกับความยากจนทำให้ปาหังไม่มีงบประมาณพอที่จะสร้างเส้นทางคมนาคมอย่างถนนและรถไฟ การเดินทางระหว่างรัฐจึงต้องทำโดยทางเรือ ดังในปี ค.ศ. 1897 และ ค.ศ. 1903 สุลต่านแห่งปาหังต้องใช้เส้นทางทางน้ำในการเดินทางไปร่วมประชุมสภาสุลต่าน ที่จัดในรัฐเประและรัฐสลังงอตามลำดับ[21]

การที่ปาหังไม่สามารถดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาทำกิจการในรัฐได้มากนักแม้ว่าเป็นรัฐขนาดใหญ่ ก็เนื่องจากไม่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ป่าไม้และดินไม่อุดมสมบูรณ์เท่ากับรัฐทางชายฝั่งตะวันตก รัฐบาลจึงพยายามดึงดูดนักลงทุนโดยการให้สัมปทานที่ดินขนาดใหญ่แก่นักลงทุนต่างชาติ โดยหวังว่าจะส่งผลให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน ความไม่พร้อมด้านการคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งความไม่สงบภายในรัฐ[22]

---

[20] Ibid., p.126.

[21] John Bastin and Robin W. Winks (eds.), Malaysia: selected historical readings (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1966), p.256.

[22] ความไม่สงบภายในรัฐปาหังเกิดขึ้นตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่ภายหลังจากที่อังกฤษเข้ามาปกครองในปี ค.ศ. 1888 ความวุ่นวายอันเนื่องมาจากการแย่งชิงราชสมบัติก็จบลง แต่เกิดปัญหาใหม่ขึ้นมา คือ เมื่ออังกฤษเริ่มบังคับใช้กฎหมาย วางรูปแบบการปกครองใหม่โดยใช้เจ้าหน้าที่อาณานิคมในการทำงาน และยกเลิกทาส เป็นต้นนั้น ทำให้กลุ่มชนชั้นปกครองสูญเสียรายได้ และต่อต้านอังกฤษทั่วรัฐ ซึ่งแม้ไม่ได้ลุกลามเป็นเหตุการณ์ใหญ่โต แต่ก็เป็นสภาพที่ไม่เอื้อต่อการเข้ามาลงทุน ตัวอย่างเหตุการณ์ที่สำคัญ เช่น การก่อกบฏของบรรดาเสนาบดีแห่งเซมันตังพร้อมพรรคพวก ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1891 จนอังกฤษต้องส่งทหารเข้าไปปราบปราม ซึ่งแม้จะสามารถปราบปรามกบฏได้กล่าวได้ แต่อังกฤษก็ต้องคงทหารไว้ตลอด เนื่องจากมีการก่อ

ทำให้ผู้ที่ได้รับสัมปทานจำนวนมากปล่อยที่ดินไว้เฉยๆ โดยไม่มีการทำประโยชน์แต่อย่างใด ในขณะเดียวกัน ปาหังก็ไม่มีแหล่งรายได้สำคัญที่จะทำให้รัฐมีงบประมาณพอที่จะใช้พัฒนาเพื่อดึงดูดนักลงทุนได้ ปาหังจึงต้องกู้ยืมเงินจากรัฐอื่นโดยเฉพาะจากรัฐบาลสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ จนทำให้ถึงปี ค.ศ. 1891 ปาหังมีหนี้สินรวมทั้งหมดประมาณ 610,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ในขณะที่ในปีเดียวกันนั้น ปาหังมีรายได้รวมแค่ 77,586 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ เท่านั้น[23]

จนกระทั่งต้นทศวรรษที่ 1890 สเตรตส์ เซตเติลเมนท์เริ่มประสบปัญหาด้านการเงิน ทำให้ไม่สามารถให้เงินกู้แก่ปาหังได้ ซ้ำยังต้องการให้ปาหังจ่ายเงินกู้คืน อังกฤษจึงเห็นว่าวิธีที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้คือ การให้ปาหังกู้เงินจากรัฐเประและสลังงอ เพื่อจ่ายหนี้ให้แก่สเตรตส์ เซตเติลเมนท์และนำมาใช้ในการพัฒนารัฐ ซึ่งทั้งสองรัฐน่าจะให้ความร่วมมืออย่างดี เนื่องจากมีสถานะเป็นรัฐในอารักขาของอังกฤษเช่นเดียวกันและมีรายได้มากพอ และหากรัฐเหล่านี้อยู่ภายใต้รัฐบาลเดียวกัน ก็จะทำให้ความร่วมมือระหว่างรัฐดำเนินไปได้อย่างสะดวกและราบรื่นมากขึ้น

ทั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการรวมรัฐมลายูทั้งสี่เป็นสหพันธ์เป็นอย่างมากคือ เซอร์แฟรงค์ สเวตเตนแนม (Sir Frank Swettenham) ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐเประ (ค.ศ.1889-1895)[24]

3.2.3 ขั้นตอนจัดตั้งสหพันธ์

ความพยายามผลักดันให้รัฐต่างๆมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้นเริ่มขึ้นในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 1880 โดยเซอร์แฟรงค์ สเวตเตนแนม เป็นผู้สนับสนุนคนสำคัญและเป็นผู้ยื่นร่างนโยบายดังกล่าวเสนอต่อผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ แต่ก็ยังไม่มีการดำเนินการใดๆจนกระทั่งปี ค.ศ. 1895 เซอร์ ชาร์ล มิทเชลล์ (Sir Charles Mitchell) ผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ (ค.ศ.1893-1899) ได้นำแผนการนี้เสนอต่อกระทรวงอาณานิคม โดยให้เหตุผลว่ารัฐในอารักขาทั้งสี่รัฐ คือ เประ สลังงอ เนกริเซมบริลัน และปาหัง มีหน่วยงานบริหารแยกจากกันอันทำให้การบังคับใช้นโยบายไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยมิทเชลล์เสนอให้ตั้งตำแหน่งผู้สำเร็จราชการทั่วไป (Resident-General) ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารสหพันธ์ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่จะทำหน้าที่เป็นข้าหลวงใหญ่ (High Commissioner) ของสหพันธ์อีกที ในอีก

ความวุ่นวายอย่างต่อเนื่องตลอดปี ค.ศ.1892, Eunice Thio, British policy in the Malay peninsular 1880-1910, p.135.

[23] Ibid., p.129.

[24]นอกจากสนับสนุนความคิดเรื่องการตั้งสหพันธ์แล้ว สเวตเตนแนมยังเสนอแนวทางต่างๆ ในการแก้ปัญหาของปาหัง เช่น ให้ปาหังลดการให้สัมปทานที่ดินผืนใหญ่แก่นักลงทุน กระตุ้นให้ชาวจีนเข้ามา ให้สร้างเส้นทางคมนาคมระหว่างรัฐปาหังกับรัฐที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทร เป็นต้น

ทางหนึ่งนั้น การดำเนินการใดๆ ของผู้สำเร็จราชการทั่วไปจะต้องผ่านการเห็นชอบจากผู้สำเร็จราชการประจำของแต่ละรัฐและสภาแห่งรัฐก่อนเช่นกัน

มิทเชลล์ยังเสนอว่าจะให้มีการจัดประชุมร่วมกันในหมู่ผู้บริหารของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ทั้งผู้สำเร็จราชการทั่วไป ข้าหลวงใหญ่ ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐและสุลต่าน รวมทั้งจะมีการตั้งหน่วยงานข้าราชการพลเรือนแห่งมลายา (Malayan Civil Service) ขึ้นมาเป็นหน่วยงานกลางรับผิดชอบดูแลกระทรวง กรม กองต่างๆ ในสหพันธ์ โดยแต่ละหน่วยงานจะอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้สำเร็จราชการทั่วไป ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือ การพยายามชี้ให้เห็นว่าการตั้งสหพันธ์จะไม่ส่งผลกระทบต่อสถานะและบทบาทที่เป็นอยู่ของกลุ่มชนชั้นปกครองชาวมาเลย์ และสภาแห่งรัฐแต่อย่างใด

ด้วยข้อเสนอของมิทเชลล์ ประกอบกับปัจจัยสองประการที่กล่าวไปข้างต้น ทำให้รัฐบาลลอนดอนเห็นชอบให้จัดตั้งรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ โดยมอบหมายให้เซอร์ แฟรงค์ สเวตเตนแนม ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐเประ เป็นผู้รับผิดชอบการจัดประชุมเพื่อขอความเห็นชอบจากสุลต่าน และเนื่องจากการตั้งสหพันธ์เป็นการรวบอำนาจการปกครองของรัฐในอารักขาทั้งสี่รัฐไปอยู่ที่รัฐบาลกลางที่จะตั้งขึ้นมาดูแลรัฐดังกล่าวให้มีนโยบายและการดำเนินการต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะของรัฐมลายูแต่เดิมที่แต่ละรัฐมีความเป็นเอกเทศ ด้วยเหตุนี้เพื่อให้ได้รับความเห็นชอบจากบรรดาสุลต่าน สเวตเตนแนมจึงต้องพยายามโน้มน้าวให้สุลต่านเห็นว่าการจัดตั้งสหพันธ์นั้นจะเปิดโอกาสให้สุลต่านและชาวมาเลย์มีบทบาทในการปกครองมากขึ้น

การประชุมระหว่างสเวตเตนแนมกับสุลต่านของรัฐทั้งสี่เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1895 และใช้เวลาเพียงสี่ชั่วโมงก็สามารถบรรลุข้อตกลงกันได้ โดยสุลต่านคนแรกที่เห็นชอบต่อข้อเสนอคือ สุลต่านอิดรีส์ (Sultan Idris) แห่งรัฐเประ (ค.ศ.1887-1916) ซึ่งเป็นเสมือนผู้นำในของบรรดาสุลต่านทั้งหมด หลังจากนั้น สุลต่านของสามรัฐที่เหลือจึงยอมลงนามตามโดยง่าย ในส่วนของผู้สำเร็จราชการประจำนั้นสนับสนุนการรวมรัฐมลายูเป็นสหพันธ์ เนื่องจากเห็นว่าจะก่อให้เกิดผลดีทั้งในด้านความร่วมมือกันระหว่างรัฐและการดำเนินนโยบาย อันจะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ และสถานะทางการเงินของรัฐมลายูมั่นคงขึ้น รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานก็จะการกระจายอย่างทั่วถึงและสามารถใช้ร่วมกันได้ ไม่กระจุกอยู่เฉพาะในบางรัฐ[25]

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าการประชุมนี้ดำเนินไปในช่วงเวลาสั้นๆ และสุลต่านลงนามรับข้อเสนออย่างรวดเร็วโดยไม่ได้นำข้อเสนอดังกล่าวเข้าที่ประชุมสภาแห่งรัฐ จึงมีการวิพากษ์วิจารณ์กันภายหลังว่าการประชุมที่ใช้เวลาเพียงสี่ชั่วโมง ไม่น่าจะทำให้สุลต่านทั้งสี่พระองค์พิจารณา

---

[25] Ibid., p.122.

ถึงรูปแบบการปกครองและผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างถี่ถ้วน ทั้งนี้ เนื่องจากไม่ได้มีการแปลข้อตกลงแห่งสหพันธ์ (Treaty of Federation) เป็นภาษามาเลย์ เพื่อโน้มน้าวสุลต่านได้ง่ายขึ้น จึงน่าจะเป็นไปได้ที่สเวตเตนแนม อาจไม่ได้อธิบายถึงรูปแบบการปกครองอย่างละเอียด หากแต่เพียงพยายามเน้นว่าการรวมเป็นสหพันธ์เป็นหนทางเดียวที่จะตัดทอนอำนาจของผู้สำเร็จราชการประจำได้ และจะเป็นการเชิดชูฐานะของสุลต่านด้วย[26] ทั้งนี้ สุลต่านอับดุล ซามัด (Sultan Abdul Samad) แห่งสลังงอ (ค.ศ.1859-1898) ได้เคยกล่าวถึงสเวตเตนแนมไว้ว่าเป็นคน "เฉียบแหลมในการเอาชนะใจบรรดารายาและโอรสของรายาเพราะคำเจรจาที่นุ่มนวล ระมัดระวังและไพเราะ ทำให้ทุกคนชื่นชมเขาเหมือนชื่นชมกลิ่นหอมแห่งดอกไม้บาน"[27] จึงสามารถพูดจาหว่านล้อมให้สุลต่านยอมตามได้ง่าย

หรือในอีกทางหนึ่งคือบรรดาสุลต่านไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารแบบใหม่และตัวบทกฎหมายแบบตะวันตกจึงยอมลงนามเช่นเดียวกับกรณีของสนธิสัญญาปังกอร์ที่มนตรีแห่งลารุท รัฐเประ ออกมาพูดในภายหลังว่า "พวกเราทุกคนต่างถูกบังคับให้ลงนามในสนธิสัญญา โดยไม่ได้เป็นความสมัครใจของพวกเราเอง ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงคิดว่าหากพวกเรารู้กฎหมาย สนธิสัญญาปังกอร์ก็จะเป็นโมฆะได้" [28]

นอกจากนี้ ในข้อตกลงแห่งสหพันธ์ก็ไม่ได้ระบุอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลกลางและรัฐบาลแห่งรัฐ รวมทั้งรูปแบบของการเป็นสหพันธ์อย่างชัดเจน แต่ได้เน้นย้ำสถานะและบทบาทของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมเช่นเดียวกับในสนธิสัญญาปังกอร์ คือให้กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมต้องยอมรับฟังคำแนะนำของผู้สำเร็จราชการทั่วไป ยกเว้นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมของชาวมาเลย์ ในขณะเดียวกันก็จะไม่มีการลดทอนอำนาจและสถานะที่มีอยู่ของกลุ่มชนชั้นปกครอง[29] แต่ก็ไม่ได้กล่าวว่าภายใต้การควบคุมของผู้สำเร็จราชการทั่วไป ชาวมาเลย์จะมีส่วนร่วมในการปกครองเพิ่มขึ้นอย่างไร จนเกิดการตั้งคำถามกันภายหลังว่าแท้จริงแล้วอังกฤษต้องการให้มีการพลิกฟื้นสถานะและบทบาททางการเมืองของผู้ปกครองชาวมาเลย์จริงหรือไม่

---

[26] Rupert Emerson, Malaysia: a study in direct and indirect rule, p. 137.

[27] แมรี่ ซี. เทิร์นบุล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์. (กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540), หน้า 272.

[28] Donna Jeanne Amoroso, "Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya," (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy, 1966), p.52.

[29] R. O. Winstedt, Malaya and its history (London: Hutchinson University Library, 1966), p. 89.

ทั้งนี้ การลงนามในข้อตกลงจัดตั้งรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีขึ้นในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1895 และมีการสถาปนารัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ขึ้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1896

3.2.4 รูปแบบการปกครองแบบสหพันธ์

ภายหลังการสถาปนารัฐมลายูอย่างเป็นทางการ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและเป็นอันดับแรกคือรูปแบบการปกครอง โดยมีการตั้งเมืองหลวงของสหพันธ์คือเมืองกัวลาลัมเปอร์ รัฐสลังงอให้เป็นที่ตั้งของรัฐบาลกลาง ตั้งตำแหน่งผู้สำเร็จราชการทั่วไปเป็นผู้บริหารที่มีอำนาจสูงสุดในสหพันธ์ ซึ่งจะอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ที่มีฐานะเป็นข้าหลวงใหญ่ของสหพันธ์ พร้อมทั้งตั้งกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ขึ้นมาโดยมีที่ทำการหลักอยู่ในกัวลาลัมเปอร์ เช่น กรมตำรวจ การไปรษณีย์โทรเลข งานโยธาฯ การรถไฟ เป็นต้น[30] จากนั้นได้ส่งหัวหน้ากองต่างๆ เหล่านี้ไปประจำอยู่ตามรัฐต่างๆ รับนโยบายโดยตรงจากผู้สำเร็จราชการทั่วไปและรัฐบาลกลาง ในขณะเดียวกันก็มีการยุบหน่วยงานข้าราชการพลเรือนของแต่ละรัฐ แล้วตั้งหน่วยงานข้าราชการพลเรือนแห่งมลายาขึ้นมาดูแลรับผิดชอบการบริหารราชการทั้งหมดของสหพันธ์

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐมลายูจะอยู่ในรูปของสหพันธ์ แต่รัฐธรรมนูญและการบริหารซึ่งตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1896 นั้นก็หาได้เป็นสหพันธ์ตามความหมายของคำโดยแท้จริงไม่ กล่าวคือไม่มีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างรัฐบาลของรัฐต่างๆและรัฐบาลสหพันธ์ ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยที่กระจายอำนาจหน้าที่บางประการไปสู่รัฐบาลแห่งรัฐและบางประการไปสู่รัฐบาลกลาง ไม่มีการแบ่งแยกว่าหน้าที่การปกครองใดที่เป็นความรับผิดชอบของรัฐ และหน้าที่ใดควรเป็นความรับผิดชอบของสหพันธ์ และที่สำคัญคือแหล่งรายได้ใหญ่ๆ และการจัดเก็บภาษีตกอยู่ภายใต้การควบคุมของอำนาจส่วนกลาง ลักษณะการบริหารสหพันธ์จึงเป็นการรวบอำนาจไว้ที่รัฐบาลกลางและเจ้าหน้าที่อังกฤษ ดังนั้นถึงแม้ว่ารัฐในสหพันธ์อยู่ในสถานะรัฐในอารักขาที่อังกฤษต้องปกครองแบบทางอ้อมก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ กลับกลายเป็นว่าอังกฤษปกครองรัฐดังกล่าวโดยตรงเช่นเดียวกับสเตรตส์ เซตเติลเมนท์

รูปแบบการปกครองของสหพันธ์มีลักษณะเป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางตั้งแต่สมัยผู้สำเร็จราชการทั่วไปคนแรก คือ เซอร์ แฟรงค์ สเวตเตนแนม ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลเร่งปรับปรุงระบบการบริหารและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีโครงการต่างๆ

---

[30] Eunice Thio, British policy in the Malay peninsular 1880-1910, p.168.

เกิดขึ้นมาก โดยเฉพาะโครงการที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การขยายเส้นทางรถไฟ เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งผลผลิต และให้นักลงทุนรวมทั้งเกษตรกรในท้องถิ่นสามารถเข้าสู่แหล่งทรัพยากรได้ง่ายและมากขึ้น รวมทั้ง การเปิดโอกาสให้ชาวจีนและชาวอินเดียเข้ามารัฐมลายูโดยไม่จำกัด เพื่อเป็นแรงงานทั้งในภาคการเกษตร เหมืองแร่และงานโยธาธิการต่างๆ โดยที่รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบจัดหาแรงงานให้แก่นักลงทุน ให้เงินกู้ ให้สัมปทานที่ดิน ตลอดจนรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และวางโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุน เป็นต้น[31]

ความต้องการให้รูปแบบการบริหารของรัฐทั้งสี่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและความต้องการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของสหพันธ์ ทำให้ผู้สำเร็จราชการทั่วไปพยายามควบคุมการทำงานของผู้สำเร็จราชการประจำและหน่วยงานภายในรัฐ ผู้สำเร็จราชการทั่วไปจึงกลายเป็นผู้ริเริ่มและประสานนโยบายทั้งในส่วนของสหพันธ์และรัฐ และอาศัยความเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสหพันธ์เข้าแทรกแซงการบริหารภายในรัฐต่างๆ เช่น การออกกฎหมาย และการใช้งบประมาณของรัฐ ในขณะเดียวกันผู้สำเร็จราชการทั่วไปก็พยายามเป็นอิสระจากการควบคุมของข้าหลวงใหญ่ และที่สำคัญคือ แม้ว่าอำนาจของผู้สำเร็จราชการประจำจะถูกลิดรอนลง แต่ก็ไม่ได้มีการคืนอำนาจดังกล่าวให้แก่สุลต่านตามที่อังกฤษเคยสัญญาเมื่อครั้งทำข้อตกลงในการปกครองแบบสหพันธ์ว่าการตั้งสหพันธ์จะช่วยเพิ่มบทบาทของสุลต่านในด้านการบริหาร หากแต่สิ่งที่ปรากฏคืออำนาจในการบริหารกลับไปอยู่ที่ผู้สำเร็จราชการทั่วไป กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานข้าราชการพลเรือนในกัวลาลัมเปอร์

นอกเหนือจากอำนาจและบทบาททางการเมืองของผู้สำเร็จราชการประจำและสุลต่านจะลดลงแล้ว ความสำคัญของสภาแห่งรัฐในฐานะเป็นองค์กรด้านการบริหารและเป็นสื่อกลางระหว่างสุลต่านกับผู้สำเร็จราชการประจำก็ถูกลดความสำคัญลงไปด้วย เพราะเมื่อรัฐทั้งสี่อยู่ภายใต้หน่วยการปกครองเดียวกันแล้ว การดำเนินการต่างๆจึงต้องคำนึงถึงความเป็นเอกภาพเป็นหลัก ไม่สามารถยึดตามข้อเสนอที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่รัฐหนึ่งรัฐใดได้ ดังนั้นในการออกกฎหมายหรือนโยบายใดๆ จึงเป็นหน้าที่ของที่ปรึกษาทางนิติบัญญัติ (Legal Adviser) ของรัฐบาลกลางเป็นผู้ร่างเสนอต่อที่ประชุมของผู้สำเร็จราชการทั่วไปและผู้สำเร็จราชการประจำ จากนั้นจึงขอความเห็นชอบจากข้าหลวงใหญ่ แล้วจึงส่งมายังผู้สำเร็จราชการประจำเพื่อส่งมอบให้สภาแห่งรัฐนำไปประกาศใช้ต่อไป สภาแห่งรัฐจึงแทบไม่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเลย เพียงแต่รับนโยบายจากส่วนกลางมาบังคับใช้ภายในรัฐเท่านั้น

---

[31] รัฐบาลในขณะนั้นอนุมัติให้ขยายเส้นทางรถไฟจากรัฐเนกริเซมบิลันไปยังโปรวินส์เวสลีย์ และเชื่อมเส้นทางรถไฟของรัฐเประ สลังงอและปาหัง รวมทั้งสิ้น 150 ไมล์ ซึ่งใช้ระยะเวลาสร้างถึง 15 ปี, Eunice Thio, British policy in the Malay peninsular 1880-1910, p.177.

รูปแบบการปกครองรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในปี ค.ศ. 1909 โดยสืบเนื่องมาจากความต้องการกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางไปสู่รัฐบาลแห่งรัฐมากขึ้น และความต้องการที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างข้าหลวงใหญ่กับผู้สำเร็จราชการทั่วไปที่เกิดขึ้นเรื่อยมาตั้งแต่การตั้งสหพันธ์ในปี ค.ศ.1896 การเปลี่ยนแปลงประการแรกคือ การตั้งสภาแห่งสหพันธ์ (Federal Council) ในปี ค.ศ. 1909 เพื่อทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ เช่น ร่างกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ โดยสมาชิกสภาแห่งสหพันธ์ประกอบด้วย ข้าหลวงใหญ่ทำหน้าที่เป็นประธาน ผู้สำเร็จราชการทั่วไป ผู้สำเร็จราชการประจำ สุลต่าน และสมาชิกที่ไม่ได้เป็นข้าราชการอีกสี่คน ซึ่งประกอบด้วยชาวยุโรปสามคนและชาวจีนหนึ่งคน ซึ่งการให้ผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์และไม่ได้เป็นข้าราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารเช่นนี้ เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติสามารถมีตัวแทนอยู่ในฝ่ายบริหารของรัฐ อันจะส่งผลให้การออกนโยบายและดำเนินการต่างๆ เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของนักลงทุนได้ง่ายยิ่งขึ้น

แม้การตั้งสภาแห่งสหพันธ์จะสะท้อนเป้าหมายของอังกฤษที่ต้องการจะรวบอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง และเท่ากับเป็นการลดบทบาทและอำนาจของสภาแห่งรัฐ แต่กลับได้รับการเห็นชอบจากบรรดาสุลต่าน ทั้งนี้เนื่องจากเซอร์ จอห์น แอนเดอร์สัน (Sir John Anderson) ข้าหลวงใหญ่ (ค.ศ.1904 – 1911) พยายามโน้มน้าวให้เห็นว่าการมีสภาแห่งสหพันธ์จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการรับรองว่าการตั้งสภาแห่งสหพันธ์จะไม่ทำให้พระราชอำนาจของสุลต่านที่มีอยู่นั้นลดลงไป ในขณะเดียวกันสภาแห่งรัฐก็ยังคงมีอำนาจและบทบาทเช่นเดิม เนื่องจากในการออกกฎหมายใดๆ ก็ตาม สภาแห่งสหพันธ์จะนำร่างกฎหมายให้สภาแห่งรัฐพิจารณาก่อนนำไปบังคับใช้[32]

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ สภาแห่งสหพันธ์กลับผูกขาดการใช้อำนาจทางนิติบัญญัติ มีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณางบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของแต่ละรัฐ ทำให้สภาแห่งรัฐมีอำนาจและบทบาทลดน้อยลงอย่างมาก คือมีหน้าที่เพียงแค่รับกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาจากสภาแห่งสหพันธ์มาสั่งการให้ปฏิบัติในรัฐของตนเท่านั้น

---

[32]ในความเป็นจริงแล้วสุลต่านก็รับรู้ว่าการจัดตั้งสภาแห่งสหพันธ์จะทำให้อำนาจในการบริหารเป็นแบบรวมเข้าสู่ศูนย์กลางมากขึ้น แต่ก็ไม่คัดค้าน เนื่องจากเห็นว่าอำนาจและบทบาทของตนคงไม่ลดน้อยไปกว่าที่มีอยู่อีกแล้ว รวมทั้งหวังว่าการที่สภาแห่งสหพันธ์ให้อำนาจแก่สภาแห่งรัฐในการพิจารณาร่างกฎหมายก่อนบังคับใช้จะทำให้สภาแห่งรัฐเข้มแข็งขึ้น ในขณะที่แอนเดอร์สันเห็นว่าที่บรรดาสุลต่านเห็นชอบ ก็เนื่องมาจาก สุลต่านคงไม่สังเกตเห็นว่าสภาแห่งสหพันธ์จะยึดอำนาจทางนิติบัญญัติที่มีอยู่ของสภาแห่งรัฐไป และถึงแม้ว่าบรรดาสุลต่านจะไม่เห็นชอบอยู่บ้าง แต่เมื่อเป็นข้อเสนอของรัฐบาลอังกฤษ ไม่ว่าอย่างไรสุลต่านก็จะยอมตามอยู่แล้ว, Ibid., p.196.

การกำหนดให้ข้าหลวงใหญ่เป็นประธานสภาแห่งสหพันธ์ และให้บางหน่วยงาน เช่น การศึกษา และการแพทย์ ขึ้นตรงต่อข้าหลวงใหญ่ในสิงคโปร์โดยตรง ทำให้การบริหารสเตรตส์ เซตเติลเมนท์กับรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น และเปิดช่องทางให้ข้าหลวงใหญ่เข้ามามีบทบาทในสหพันธ์มากขึ้นด้วย ซึ่งประเด็นนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงในสหพันธ์หลายฝ่ายแสดงความไม่พอใจ เช่น สเวตเตนแนม และเซอร์ จอร์จ เม็กเวลล์ (Sir George Maxwell) เลขาธิการใหญ่แห่งสหพันธ์ (ค.ศ.1922-1926) โดยสเวตเตนแนมได้กล่าวไว้ว่าตนไม่คิดว่าผู้ว่าราชการแห่งสเตรตส์ เซตเติลเมนท์หรืออีกตำแหน่งคือข้าหลวงใหญ่นั้นจะทำหน้าที่เป็นประธานของสภาแห่งสหพันธ์ได้ดี และไม่เห็นด้วยกับการตั้งสภาแห่งสหพันธ์ เนื่องจากมีสภาแห่งรัฐทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติอยู่แล้ว[33] ส่วนเม็กเวลล์ก็แสดงความเห็นว่าลักษณะการบริหารในคาบสมุทรมลายูเป็นสิ่งที่แปลก เนื่องจากไม่เคยไม่มีที่ใดที่ผู้ปกครองของรัฐที่เป็นอาณานิคมจะได้กลายเป็นผู้ปกครองของรัฐที่มีสถานะเป็นรัฐในอารักขาด้วย[34] อย่างไรก็ตาม แม้จะมีผู้ไม่เห็นด้วยต่อการตั้งสภาแห่งสหพันธ์และการรวบอำนาจสู่ส่วนกลาง แต่ก็ไม่มีความพยายามที่จะคัดค้านอย่างเป็นรูปธรรม

ในปี ค.ศ. 1909 นอกจากการตั้งสภาแห่งสหพันธ์แล้ว การเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งคือการยกเลิกตำแหน่งผู้สำเร็จราชการทั่วไป แล้วตั้งตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ (Chief Secretary) ขึ้นมาแทนที่ ซึ่งโดยตำแหน่งแล้วนั้น เลขาธิการใหญ่อยู่ในสถานะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของข้าหลวงใหญ่โดยตรง ไม่มีอำนาจในการสั่งการอย่างอิสระ ทั้งนี้ ผู้เสนอความคิดดังกล่าวคือแอนเดอร์สัน ข้าหลวงใหญ่ เนื่องจากเห็นว่าที่ผ่านมานั้นไม่มีการกำหนดหน้าที่ของผู้สำเร็จราชการทั่วไปอย่างชัดเจน ผู้สำเร็จราชการทั่วไปจึงพยายามควบคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จและก้าวก่ายหน้าที่ของข้าหลวงใหญ่ ดังนั้นเพื่อลดอำนาจของผู้สำเร็จราชการทั่วไปและกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้แก่รัฐบาลแห่งรัฐมากขึ้น แอนเดอสันจึงเสนอให้ยกเลิกตำแหน่งผู้สำเร็จราชการทั่วไปแล้วตั้งเลขาธิการใหญ่ขึ้นแทนที่ โดยให้มีสถานะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของข้าหลวงใหญ่โดยตรง มีหน้าที่หลักคือเป็นที่ปรึกษาและเป็นสื่อกลางระหว่างข้าหลวงใหญ่กับข้าราชการภายในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ โดยจะไม่มีอำนาจในการสั่งการบริหารรัฐมลายูโดยอิสระ แต่ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของข้าหลวงใหญ่

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่นำมาสู่การยกเลิกตำแหน่งดังกล่าวคือ ความขัดแย้งส่วนตัวระหว่างแอนเดอสัน ข้าหลวงใหญ่กับดับเบิ้ลยู. เอช. เทย์เลอร์ (W.H. Taylor) ผู้สำเร็จราชการทั่วไป (ค.ศ.1905-1910) โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเงิน เนื่องจากนับตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา สเตรตส์ เซตเติลเมนท์มีรายได้ลดลง ในขณะที่รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

---

[33] Sir Frank Swettenham, British Malaya: an account of the origin and progress of British influence in Malaya, pp. 358-359.

[34] Eunice Thio, British policy in the Malay peninsular 1880-1910, p.206.

ทำให้สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ต้องกู้ยืมเงินจากสหพันธ์เพื่อสานต่อโครงการต่างๆ[35] รวมทั้ง ยังต้องแบ่งงบประมาณของสหพันธ์อีกส่วนหนึ่งให้แก่รัฐกลันตัน ตรังกานู เคดะห์ และปลิส ที่เข้ามาอยู่ภายใต้อิทธิพลของอังกฤษในปีค.ศ. 1909 ในฐานะรัฐมลายูนอกสหพันธ์ (Unfederated Malay States) ด้วยเช่นกัน

แอนเดอร์สันซึ่งเป็นทั้งผู้ว่าราชการของสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ และข้าหลวงใหญ่ของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์กับรัฐมลายูนอกสหพันธ์ ต้องการนำรายได้จากสหพันธ์ไปช่วยเหลือรัฐอื่นๆ แต่เทย์เลอร์คัดค้าน โดยเห็นว่าไม่ควรนำงบประมาณไปใช้โดยที่สหพันธ์ไม่ได้รับประโยชน์ในขณะที่สหพันธ์เองก็จำเป็นต้องใช้งบประมาณดังกล่าวในการพัฒนาเช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้ข้าหลวงใหญ่สามารถนำงบประมาณของสหพันธ์มาใช้ได้โดยอิสระ ประกอบกับเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งเรื่องการบริหารกับผู้สำเร็จราชการทั่วไป แอนเดอร์สันจึงเสนอให้มีการยกเลิกตำแหน่งดังกล่าว แล้วให้รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์อยู่ภายใต้การบริหารของตนโดยตรง

ข้อเสนอดังกล่าวของแอนเดอร์สันไม่ได้รับการคัดค้านทั้งจากสุลต่านและผู้สำเร็จราชการประจำ เนื่องจากแอนเดอร์สันพยายามโน้มน้าวให้เห็นว่าการยกเลิกตำแหน่งดังกล่าวจะทำให้อำนาจในการปกครองที่เคยรวมอยู่ในกัวลาลัมเปอร์ กระจายไปสู่รัฐบาลแห่งรัฐโดยผู้สำเร็จราชการประจำจะมีอำนาจและบทบาทในการบริหารมากยิ่งขึ้น ไม่ต้องอยู่ภายใต้การชี้นำของผู้สำเร็จราชการทั่วไป เพียงแต่อยู่ภายใต้การควบคุมจากข้าหลวงใหญ่ที่จะให้อิสระแก่ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐในการกำหนดนโยบายเอง ในขณะเดียวกันก็เป็นการสนองตอบความต้องการของบรรดาสุลต่านที่ต้องการให้รูปแบบการปกครองมีลักษณะเป็นเช่นเดียวกับก่อนหน้าการตั้งสหพันธ์ และเป็นไปในรูปแบบเดียวกับการปกครองที่เป็นอยู่ในรัฐมลายูนอกสหพันธ์ด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารบางคนก็คัดค้านข้อเสนอของแอนเดอร์สันเช่น สเวตเตนแนม ที่เห็นว่าข้าหลวงใหญ่มีหน้าที่รับผิดชอบมากอยู่แล้ว การรับผิดชอบดูแลรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ที่กำลังเติบโตและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อาจทำให้ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งหากไม่มีผู้สำเร็จราชการทั่วไปก็จะไม่มีใครที่สามารถคานอำนาจข้าหลวงใหญ่ได้ ในขณะที่ผู้คัดค้านคนอื่นๆ ต่างก็เห็นแสดงความกังวลใจว่าผลประโยชน์ของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์จะเป็นรองพื้นที่อื่น เป็นต้น[36] แต่ด้วยการสนับสนุนจากสุลต่านและผู้สำเร็จราชการประจำ รวมทั้ง

---

[35]ปัญหาทางการเงินของสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ทำให้บางฝ่ายต้องการให้มีการรวมสเตรตส์ เซตเติลเมนท์และรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์เข้าด้วยกัน ซึ่งประเด็นนี้เป็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดดังกล่าวนี้ได้รับการคัดค้านอย่างมากจากรัฐมลายู เนื่องจากเกรงว่าจะมีการนำงบประมาณของรัฐมลายูไปใช้ในการพัฒนาสเตรตส์ เซตเติลเมนท์มากกว่า, Ibid., p. 206.

[36] Ibid., p. 212.

การนำเสนอว่าการยกเลิกตำแหน่งดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่การกระจายอำนาจและจะทำให้รัฐมลายูนอกสหพันธ์ยอมรับที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์ในที่สุด ทำให้มีการยกเลิกตำแหน่งผู้สำเร็จราชการทั่วไป

หากแต่ในทางปฏิบัติการปฏิรูปของแอนเดอร์สันแทบจะไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอะไรเลย เจตนาเดิมของการตั้งสภาแห่งสหพันธ์และการถอดถอนผู้สำเร็จราชการทั่วไปคือเพื่อให้อำนาจแก่ข้าหลวงใหญ่มากขึ้น และเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การรวมรัฐมลายูทุกรัฐเข้าด้วยกัน แต่ท้ายที่สุดแล้วเรื่องดังกล่าวก็ไม่อาจทำได้ และรัฐบาลกลับต้องเผชิญกับกระแสความไม่พอใจของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิม โดยเฉพาะสุลต่านอินดรีส์แห่งเประ รวมทั้งการไม่เห็นด้วยของรัฐเประกับสลังงอต่อความคิดเรื่องการจัดตั้งท้องพระคลังกลาง ยิ่งไปกว่านั้น ตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับผู้สำเร็จราชการทั่วไปในอดีต และดูเหมือนจะมีอำนาจมากขึ้นจากการตั้งสภาแห่งสหพันธ์อีกด้วย

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นต้นไป เจตนารมณ์หลักของรัฐบาลคือการกระจายอำนาจการปกครอง ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกเน้นย้ำเป็นพิเศษในช่วงการปกครองของเซอร์ลอเรนซ์ กิลเลอมาร์ด (Sir Laurence Guillemard) ข้าหลวงใหญ่ (ค.ศ.1920-1927) เนื่องจากมีกระแสเรียกร้องจากบรรดาสุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ต้องการให้รูปแบบการปกครองในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีลักษณะเช่นเดียวกับในรัฐมลายูนอกสหพันธ์ ที่เจ้าหน้าที่อังกฤษเป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น ไม่ได้มาก้าวก่ายด้านการบริหารแต่อย่างใด อีกทั้งทางฝ่ายเจ้าหน้าที่อังกฤษบางส่วนเองก็ต้องการให้รูปแบบการปกครองในรัฐมลายูมีลักษณะเหมือนกันทั้งหมดเพื่อให้ง่ายต่อการรวมทุกรัฐในเวลาต่อไป

ด้วยเหตุนี้ กิลเลอร์มาร์ด จึงเสนอให้ยกเลิกตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ แล้วยกหน้าที่นี้ให้แก่ผู้สำเร็จราชการประจำและสภาแห่งรัฐแทน แต่ทันทีที่ข้อเสนอนี้ออกมาก็ถูกต่อต้านจากนักลงทุนชาวยุโรปและชาวจีน สมาชิกที่ไม่ได้เป็นข้าราชการของสภาแห่งสหพันธ์ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ใช่มาเลย์ รวมทั้งแรงงานในเหมืองและสวนขนาดใหญ่ ที่กลัวว่าการกระจายอำนาจการปกครองจะนำมาซึ่งความไร้ประสิทธิภาพและจะทำให้สหพันธ์ต้องพึ่งสิงคโปร์มากขึ้น[37] และที่สำคัญคือกลัวว่าหากชาวมาเลย์มีบทบาทมากขึ้นแล้ว ผลประโยชน์ของกลุ่มเชื้อชาติอื่นจะลดน้อยลงไป ซึ่งกระแสต่อต้านนี้ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์บ่อยครั้ง จนทำให้รัฐบาลต้องประนีประนอมโดยได้ข้อสรุปว่า สภาแห่งรัฐจะได้รับมอบอำนาจทางการคลังกว้างขวางขึ้นเพื่อเอาใจผู้สำเร็จราชการประจำกับสุลต่าน และไม่มีการยกเลิกตำแหน่งเลขาธิการใหญ่

---

[37] J.M. Gullick, Malaysia, p.62.

ในส่วนของสภาแห่งสหพันธ์นั้นได้รับการขยายให้ใหญ่ขึ้นใน ค.ศ.1927 สมาชิกประกอบด้วยข้าราชการ 13 คน และผู้ที่ไม่ใช่ข้าราชการ 11 คน ซึ่งในจำนวนสมาชิกที่ไม่ใช่ข้าราชการและที่เป็นชาวมาเลย์มีเข้ามามากขึ้นเป็นสี่คน (เดิมทีมีสมาชิกที่ไม่ใช่ข้าราชการ 8 คน เป็นชาวยุโรป 5 คน ชาวจีน 2 คน และชาวมาเลย์ 1 คน) แต่ในเวลาเดียวกันสุลต่านก็ถอนตัวออกจากการเป็นสมาชิกสภา โดยจะยังคงมีอำนาจหน้าที่ในการลงนามกฎหมายที่ผ่านสภาออกมาและแสดงบทบาททางการเมืองเฉพาะในที่ประชุมสุลต่าน ซึ่งได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ค.ศ.1927 เป็นต้นไป

นโยบายกระจายอำนาจได้รับการสานต่อในสมัยเซอร์เซซิล เคลเมนติ (Sir Cecil Climenti) ข้าหลวงใหญ่ ในรูปของนโยบายมาเลย์นิยม (pro-Malay) เช่น จำกัดการเข้าเมืองที่ออกมาในปี ค.ศ.1930 ซึ่งเพ่งเล็งไปที่ชาวจีนโดยเฉพาะ มีการจำกัดโควตาผู้อพยพเข้ามายังรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ในขณะเดียวกันก็พยายามผลักดันให้ผู้อพยพเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตนจนทำให้ในต้นทศวรรษ 1930 เป็นครั้งแรกที่ตัวเลขผู้อพยพออกจากประเทศสูงกว่าผู้อพยพเข้าประเทศ นอกจากนี้การจำกัดคนเข้าเมืองยังเป็นการพยายามสร้างความมั่นใจให้แก่ชาวมาเลย์ในช่วงเวลาดังกล่าวที่กำลังวิตกกังวลถึงอิทธิพลของชาวจีนที่เพิ่มขึ้นว่า รัฐบาลตระหนักและยอมรับว่าแผ่นดินมลายูเป็นของชาวมาเลย์เท่านั้น

รัฐบาลของเคลเมนติยังพยายามคืนอำนาจการปกครองให้แก่รัฐบาลแห่งรัฐให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกับรัฐมลายูที่อยู่นอกสหพันธ์ที่ไม่มีรัฐบาลกลางและผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลย์ ทั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญของรัฐบาลอยู่ที่หวังว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นในการนำสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ และรัฐมลายูที่อยู่นอกสหพันธ์เข้ามาร่วมเป็นสันนิบาตเดียวกัน[38] ดังนั้นในการดำเนินการดังกล่าวทำให้ในปี ค.ศ.1935 ตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ถูกยกเลิก แล้วเปลี่ยนเป็นเลขาธิการของรัฐบาลกลางที่มีอาวุโสต่ำกว่า พร้อมส่งมอบอำนาจการปกครองให้แก่ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐ สภาแห่งรัฐ และสุลต่านมากขึ้น ผู้สำเร็จราชการประจำจึงกลับมาสวมบทบาทความเป็นผู้นำการบริหารในแต่ละรัฐอีกครั้งหนึ่ง อำนาจของสภาแห่งรัฐก็ขยายออกไป เช่น มีสิทธิในการออกกฎหมายบางเรื่องได้โดยไม่ต้องผ่านส่วนกลาง มีการรับสมาชิกชาวยุโรป ชาวจีนและชาวอินเดียที่ไม่ใช่ข้าราชการเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในปี ค.ศ.1939 มีการโอนกระทรวงหกกระทรวงให้อยู่ในความดูแลของรัฐบาลแห่งรัฐ คือ การศึกษา การสาธารณสุข การโยธาสาธารณะ การเกษตร การป่าไม้ และการทำเหมืองแร่[39]

---

[38] Harry Miller, A short history of Malaysia (New York: Praeger, 1966), p.146.

[39] แมรี่ ซี. เทิร์นบุล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์, หน้า 359.

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลมุ่งหวังที่จะให้รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีรูปแบบการปกครองในลักษณะเดียวกับรัฐมลายูที่อยู่นอกสหพันธ์เพื่อให้มารวมเป็นหน่วยการปกครองเดียวกันในอนาคต แต่รัฐมลายูนอกสหพันธ์ซึ่งมีอิสระด้านการบริหารและการคลังอยู่แล้ว ไม่ปรารถนาที่จะรวมตัวกันให้ใกล้ชิดกว่าที่เป็นอยู่ ในขณะเดียวกันนโยบายกระจายอำนาจก็ดำเนินไปอย่างไม่จริงจังและประสบความล้มเหลวในการปฏิบัติ รูปแบบการบริหารรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ได้ก่อให้เกิดเมืองใหม่ๆ มีความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ การโทรคมนาคมสื่อสาร แต่รัฐแต่ละรัฐก็ไม่ได้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแท้จริง รวมทั้งชาวมาเลย์ถูกจำกัดบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและไม่มีบทบาทสำคัญด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนไม่ได้รับผลจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นภายในรัฐของตนเท่าใดนัก ชาวมาเลย์ถูกโดดเดี่ยวใช้ชีวิตอยู่ในชนบทเนื่องจากนโยบายแบ่งแยกและปกครองตามเชื้อชาติของอังกฤษที่เปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์มีบทบาทด้านเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ แต่จำกัดบทบาททางการเมือง ในทางตรงกันข้ามอังกฤษไม่มีการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจของชาวมาเลย์หากแต่สนับสนุนบทบาททางการเมืองของชาวมาเลย์

ทั้งนี้ แม้รูปแบบการปกครองของอังกฤษได้มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่ในการบริหารแต่อย่างใด ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการบริหารโดยเน้นนโยบายแบ่งแยกและปกครองตามเชื้อชาติได้นำมาซึ่งความราบรื่นในการปกครอง ไม่มีกลุ่มต่อต้านหรือขบวนการชาตินิยมที่เป็นอุปสรรคต่อรัฐบาลเกิดขึ้น จวบจนกระทั่งเข้าสู่ทศวรรษ 1920 ชาวมาเลย์เริ่มวิตกกังวลจากจำนวนผู้อพยพโดยเฉพาะชาวจีนที่เพิ่มสูงขึ้นและควบคุมเศรษฐกิจของรัฐร่วมกับนักลงทุนชาวยุโรป ในขณะเดียวกันก็เริ่มสังเกตได้ว่าโอกาสทางการเมืองที่อังกฤษมอบให้แก่ชาวมาเลย์นั้นเป็นไปอย่างจำกัด เจ้าหน้าที่อังกฤษมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหาร ชาวมาเลย์ที่มีโอกาสทางการเมืองมักเป็นกลุ่มเจ้านายและลูกหลานซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก โดยในปี ค.ศ.1939 มีเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานข้าราชการพลเรือนแห่งมลายา 184 คน เป็นชาวมาเลย์เพียง 22 คน[40] ในขณะที่คนส่วนใหญ่ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในเขตชนบท ยากจน และมีแนวโน้มจะอยู่ในสภาพที่ด้อยทางเศรษฐกิจต่อไปเรื่อยๆ ในช่วงนี้เองจึงเริ่มมีกระแสเรียกร้องให้อังกฤษรับชาวมาเลย์เข้าทำงานในหน่วยงานราชการและมีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้น พร้อมกับการเติบโตของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมาเลย์ที่มีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวมาเลย์มากกว่าที่จะต่อต้านระบอบอาณานิคมโดยตรง ซึ่งกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อๆ ไป

ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ถึงวิวัฒนาการของการขยายอิทธิพลและรูปแบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ซึ่งประกอบด้วยรัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหัง

---

[40] Robert Heussler, British rule in Malaya: the Malayan Civil Service and its predecessor 1867-1942 (Oxford: Clio Press, 1981), p.266.

อันเป็นการเปลี่ยนแปลงประการแรกที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเข้าของอังกฤษ ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมลายูและชาวมาเลย์ จนอาจจะกล่าวได้ว่านโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลอาณานิคมเป็นที่มาของการเกิดสังคมหลากหลายทางเชื้อชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างความก้าวหน้าและนำพารัฐมลายูให้กลายเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกัน

3.3 การเกิดสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ

3.3.1 การเติบโตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

การเข้ามาของอังกฤษได้นำรัฐมลายูเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมซึ่งอังกฤษผลักดันให้เป็นระบบเศรษฐกิจการค้าของโลก คาบสมุทรมลายูจึงถูกดึงให้ใกล้ชิดกับรูปแบบทางการค้าโลกในเวลานั้นด้วย กล่าวคือ ความสัมพันธ์ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างโลกตะวันตกกับตะวันออก ทำให้ดินแดนอาณานิคมในเอเชียไม่ได้เป็นเพียงแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอีกต่อไป แต่ยังกลายเป็นตลาดระบายสินค้า ตลาดแรงงานราคาถูก แหล่งป้อนวัตถุดิบ และศูนย์กลางระบายทุนอุตสาหกรรมของชาติตะวันตก

เศรษฐกิจของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์พัฒนาอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากนโยบายของรัฐบาลที่เปิดเสรีทางการค้า และการพยายามกระตุ้นให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในคาบสมุทรมลายู โดยการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น เส้นทางคมนาคมทั้งถนนและทางรถไฟ โทรเลข อาคาร ห้างร้านต่างๆ ตลอดจนการจัดหาแรงงาน และกำหนดนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้แก่นักลงทุน[41] ในขณะเดียวกันรัฐมลายูเองก็มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะแร่ดีบุก มีสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรมและปลูกพืชที่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาดโลกทั้งพริกไทย กาแฟ และที่สำคัญคือยางพารา เศรษฐกิจของรัฐมลายูจึงก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยรัฐบาลอาณานิคมเป็นผู้ส่งออกและควบคุมการผลิต

สำหรับแร่ดีบุกนั้น เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มากในรัฐทางชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู และเป็นสินค้าออกอย่างหนึ่งของรัฐมลายูมานานนับศตวรรษ แต่ยังไม่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของรัฐมากนัก ผู้ผลิตทั้งเจ้าของกิจการและแรงงานส่วนใหญ่เป็น

---

[41] J.S. Sidhu, The British contribution to the Federated Malay up to the outbreak of the Second World War (Manila: National Historical Institute, 1982), p. 2.

ชาวมาเลย์และยังคงผลิตได้ในปริมาณน้อยโดยใช้วิธีที่เรียกว่าลัมปัน (lampan) คือการขุดดินริมฝั่งแม่น้ำที่มีดีบุกผสมอยู่ทิ้งลงในกระแสน้ำ ดินจะถูกน้ำพัดไปจนเหลือแต่สินแร่ดีบุก[42] จากนั้นจึงขายต่อให้พ่อค้าชาวจีนและอินเดีย[43] จนกระทั่งกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีการพบแหล่งแร่ขนาดใหญ่โดยเฉพาะเขตลารุท ในรัฐเประ เมืองกลัง กัวลาลัมเปอร์ในรัฐสลังงอ และสุไหงอูจง เป็นต้น ประกอบกับตลาดในยุโรปและสหรัฐอเมริกามีความต้องการแร่ดีบุกเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เพื่อใช้ในการผลิตกระป๋อง ทำให้นักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนชาวจีนในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์เข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกในรัฐมลายูเป็นจำนวนมาก

กิจการเหมืองแร่ของชาวจีนใช้กลวิธีการผลิตที่ทำให้ได้ผลผลิตที่มากและมีประสิทธิภาพกว่าของชาวมาเลย์ โดยส่วนใหญ่เป็นระบบเหมืองขุด คือขุดดินลงไปจนถึงระดับที่มีสายแร่ จากนั้นจึงตักดินขึ้นมาล้างเพื่อแยกสินแร่ดีบุกออกมา แรงงานในเหมืองของนักลงทุนเหล่านี้มักเป็นแรงงานชาวจีนที่เจ้าของเหมืองสั่งเข้ามาและมีสัญญาผูกมัด การเปิดเหมืองแร่ของนักลงทุนชาวจีนที่ผลิตปริมาณดีบุกได้มาก มีความพร้อมในการจัดหาแรงงานและเงินทุน ทำให้เจ้าของเหมืองชาวมาเลย์ซึ่งเป็นผู้ผลิตแร่ดีบุกมาแต่เดิมไม่สามารถแข่งขันได้ เจ้าของเหมืองชาวมาเลย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขุนนางหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้นๆ จึงมักยุติกิจการแล้วให้เช่าหรือให้สัมปทานเหมืองแร่ของตนแก่นักลงทุน จนกระทั่งปลายทศวรรษที่ 1880 การทำเหมืองแร่ดีบุกเกือบทั้งหมดตกอยู่ในมือของชาวจีน[44]

การขยายตัวของเหมืองแร่ดีบุก ดำเนินไปพร้อมๆกับการเข้ามาเป็นจำนวนมากของชาวจีนเพื่อทำงานในเหมืองแร่แทนชาวมาเลย์ที่ไม่นิยมการเป็นกรรมกร ชาวจีนเหล่านี้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีหัวหน้าปกครองที่เรียกว่ากะปิตัน ไชน่า กลุ่มกรรมกรจีนที่สำคัญในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีด้วยกันสองกลุ่มคือกลุ่มที่สังกัดสมาคมลับไหซาน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งสังกัดสมาคมลับกีหิน ซึ่งต่างก็เป็นคู่แข่งขันกันในการทำเหมืองแร่และมักใช้กำลังปะทะกันอยู่เสมอ จนก่อความเสียหายให้แก่กิจการเหมืองแร่ดีบุก ยิ่งกว่านั้นทั้งสองกลุ่มนี้ยังเข้าไปมีส่วนร่วมในความขัดแย้งทางการเมืองในกลุ่มชนชั้นปกครองชาวมาเลย์ ซึ่งความวุ่นวายดังกล่าวนี้ได้ขยายตัวจนเป็นโอกาสให้อังกฤษเข้าแทรกแซงรัฐมลายูดังที่ได้กล่าวไปในตอนต้น

อย่างไรก็ตาม แม้การผลิตดีบุกจะชะงักไปบ้างในช่วงทศวรรษ 1860 - ต้นทศวรรษ 1870 แต่ภายหลังที่อังกฤษขยายอิทธิพลเข้ามายังรัฐมลายูตั้งแต่ปี ค.ศ.1874 และพยายามฟื้นฟูรัฐมลายูให้เอื้อต่อการลงทุน ซึ่งรวมทั้งการปราบปรามกลุ่มสมาคมลับชาวจีน และเข้าไปจัดการกับความขัดแย้งทางการเมืองในหมู่ชนชั้นปกครองชาวมาเลย์แล้ว การผลิตแร่ดีบุกก็เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว

---

[42] Horace Stone, From Malacca to Malaysia 1400-1965 (London: George G. Harrap, 1966), p.156.

[43] K.G. Tregonning, A history of modern Malaya, p. 186.

[44] เอน. เจ. ไรอัน, การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์, แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข, หน้า 173.

จนทำให้แร่ดีบุกเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งที่ทำรายได้ให้แก่รัฐมลายู โดยในปี ค.ศ.1876 การส่งออกดีบุกทำรายได้ให้รัฐเประ สลังงอ และสุไหงอูจง รวมแล้วกว่า 500,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ในปี ค.ศ.1888 เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 3,600,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ และในปี ค.ศ.1899 รายได้ของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ถึง 46 เปอร์เซ็นต์ มาจากการส่งออกดีบุก[45]

เมื่อการทำเหมืองแร่ดีบุกตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ทั้งในส่วนของนายทุนเจ้าของเหมืองและแรงงานเกือบทั้งหมดเป็นชาวจีน ในขณะที่ดีบุกเป็นสินค้าสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของรัฐมลายู จึงเท่ากับว่าเศรษฐกิจของรัฐมลายูได้เริ่มตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ ทั้งในระดับรัฐบาลที่อังกฤษเป็นผู้ควบคุมในด้านนโยบาย และในส่วนของผู้ผลิตและแรงงานที่เป็นชาวจีน รวมทั้งชาวต่างชาติอื่นๆ ชาวมาเลย์ที่อยู่ในเขตชนบทและยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมจึงเริ่มค่อยๆ ถูกผลักออกจากระบบเศรษฐกิจแบบอาณานิคมไปโดยไม่ได้ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา

ความสำเร็จในการทำเหมืองแร่ดีบุกก้าวหน้ามากขึ้นเมื่อมีการนำสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ อย่างเครื่องฉีดน้ำ เครื่องแยกแร่และเรือขุดแร่เข้ามาใช้ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทำให้จำนวนการผลิตและรายได้จากการส่งออกเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว โดยในปี ค.ศ. 1889 ผลิตได้ประมาณ 26,000 ตัน ต่อมาในปี ค.ศ.1904 ผลิตได้เพิ่มขึ้นเป็น 51,733 ตัน[46] ความสำเร็จดังกล่าวได้กระตุ้นให้ชาวยุโรปที่เดิมทีส่วนใหญ่เป็นผู้รับซื้อดีบุกจากพ่อค้าชาวจีนในรัฐมลายูก่อนส่งต่อไปยังยุโรป เริ่มหันมาลงทุนทำเหมืองแร่เองตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยผู้บุกเบิกกิจการด้านนี้ของชาวยุโรปคือบริษัทโซซิเอเต้ เด มีน เดแตง เดอ เประ (Societe des Mines d'Etains de Perak) ตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1883[47] แต่อย่างไรก็ตาม กิจการของชาวยุโรปก็ยังไม่สามารถแข่งขันกับกิจการของชาวจีนได้ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากปัญหาเรื่องแรงงาน โดยชาวมาเลย์ไม่นิยมทำงานในเหมืองแร่ด้วยเงื่อนไขทางประเพณี ในขณะที่ชาวจีนไม่เต็มใจที่จะทำงานกับนายจ้างที่ไม่ใช่ชาวจีนด้วยกัน[48]

จนกระทั่ง เมื่อจัดตั้งสหพันธ์ในปี ค.ศ.1896 กิจการของชาวจีนเริ่มประสบปัญหา ทั้งนี้เพราะกฎหมายของรัฐบาลอำนวยประโยชน์ให้แก่กิจการของชาวตะวันตกมากกว่า มีการเปิดทางให้ผู้ลงทุนถือเช่าที่ดินผืนใหญ่ได้ พร้อมทั้งยกเลิกระบบผูกขาดการเก็บภาษีที่ชาวจีนเคยได้รับสิทธิ์และบังคับใช้กฎหมายแรงงานฉบับใหม่ที่ทำให้บรรดาผู้นำชาวจีนต้องผ่อนคลายอิทธิพลที่มีต่อแรงงาน

---

[45] K.G. Tregonning, A history of modern Malaya, p. 188.

[46] Harry Miller, A short history of Malaysia, p. 141.

[47] เอน. เจ. ไรอัน, การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์, แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข, หน้า 174.

[48] D.J.M. Tate, The making of modern South-East Asia: the western impact economic and social change (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1971), p.190.

ชาวจีนลงไป[49] ยิ่งไปกว่านั้นนักลงทุนชาวตะวันตกได้นำเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการทำเหมืองแร่และการถลุงแร่เช่นเรือขุดแร่ และเครื่องสูบน้ำมาใช้ ซึ่งทำให้ผลิตดีบุกได้เป็นจำนวนมากและมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยแรงงานคนจำนวนมาก แต่จำเป็นต้องมีเงินทุนมหาศาล เพราะเรือขุดแร่เครื่องหนึ่งราคาหลายแสนปอนด์[50] เจ้าของกิจการจึงต้องเพิ่มเงินลงทุนหากจะใช้วิธีการผลิตดังกล่าว ซึ่งธนาคารของชาวตะวันตกและบริษัทที่มีผู้ร่วมทุนกันมากๆ เท่านั้นจะจัดหาเงินทุนดังกล่าวมาได้ และในช่วงนี้เองที่ชาวยุโรปซึ่งมีเงินทุนมากกว่านักลงทุนชาวจีน ได้เข้ามามีส่วนแบ่งในตลาดการค้าดีบุกมากขึ้น และเข้ามาแทนที่ชาวจีนในกิจการนี้ในที่สุด โดยในปี ค.ศ.1930 สามในห้าของกิจการเหมืองแร่ในรัฐมลายูมีชาวยุโรปเป็นเจ้าของ ต่อมาในปี ค.ศ.1939 ชาวยุโรปถือครองสัดส่วนดังกล่าวถึงสองในสาม[51]

รายได้ที่รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ได้จากการส่งออกดีบุกนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1896 - 1940 มีดังนี้ [52]

ปี (ค.ศ.)	จำนวน (1000 ตัน)	รายได้ (ล้านดอลล่าร์ สเตรตส์ เซตเติลเมนท์)
1896	ไม่ระบุจำนวน	3.1
1900	ไม่ระบุจำนวน	7.1
1905	ไม่ระบุจำนวน	9.2
1910	48.6	7.2
1915	60.6	7.2
1920	42.9	12.2
1925	48.1	14.0
1930	62.1	9.1
1937	77.3	19.5
1940	85.5	23.3

การเติบโตของการทำเหมืองแร่ดีบุก นอกจากทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นและทำให้ระบบเศรษฐกิจของรัฐมลายูผูกติดอยู่กับระบบเศรษฐกิจโลก โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญคือยุโรปและ

---

[49] แมรี่ ซี. เทิร์นบุล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์, หน้า 302.

[50] J.M. Gullick, Malaysia, p.66.

[51] K.G. Tregonning, A history of modern Malaya, p. 189.

[52] Robert O. Tillman, Bureaucratic transition in Malaya (London: Cambridge University Press, 1964), p.51.

สหรัฐอเมริกาแล้ว ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในรัฐมลายูโดยเฉพาะในบริเวณหรือเขตที่มีการพบแหล่งแร่ดีบุกได้เกิดชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งแรกเริ่มส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวจีนที่เข้ามาเป็นแรงงานในเหมืองแร่บริเวณดังกล่าว เมื่อการค้าดีบุกก้าวหน้าขึ้น จึงมีการตัดถนน ทางรถไฟ โทรเลข และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการขนส่งสินค้า ชุมชนในเขตเหมืองแร่เหล่านี้จึงค่อยๆ พัฒนาและเติบโตขึ้น จนกลายเป็นเมืองหลักและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของรัฐไป เช่น เมืองกลังและกัวลาลัมเปอร์ในรัฐสลังงอ เมืองอิโปร์ รัฐเประ เป็นต้น นอกจากนี้ รายได้จากการส่งออกดีบุกยังถูกนำมาใช้ในการสร้างโรงพยาบาล โรงเรียน สถานที่ราชการ และการพัฒนารัฐมลายูทั้งหมดด้วย

นอกจากการค้าดีบุกแล้ว เศรษฐกิจของรัฐมลายูยังก้าวหน้าจากการผลิตพืชผลทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นพริกไทยหรือกาแฟ ที่ทำรายได้ให้แก่รัฐมลายูเป็นจำนวนมากในช่วงทศวรรษ 1880-1890 แต่พืชที่ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อเศรษฐกิจของรัฐคือยางพารา ที่ถูกนำเข้ามาทดลองปลูกในรัฐมลายูเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1877 โดยเซอร์ ฮิวจ์ โลว์ ผู้สำเร็จราชการรัฐเประ[53] แต่ในระยะแรกการเพาะปลูกยางพารายังไม่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนต่างชาติและเกษตรกรชาวมาเลย์มากนัก เนื่องจากพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างกาแฟยังคงให้ผลตอบแทนที่ดีแก่ผู้ผลิต ในขณะที่การปลูกยางต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะเห็นผล ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มีใครสามารถรับประกันได้ว่าผลผลิตที่ออกมาจะเป็นที่น่าพอใจและเป็นที่ต้องการของตลาด จนกระทั่งในปลายทศวรรษ 1890 ราคากาแฟตกต่ำเพราะไม่สามารถแข่งขันกับกาแฟพันธ์อาหรับของบราซิลที่คุณภาพดีกว่าได้ พื้นที่บางแห่งจึงเริ่มหันมาปลูกยางพาราเป็นพืชทดแทน และเมื่อความต้องการยางมีมากขึ้นอย่างรวดเร็วตามความนิยมใช้รถยนต์ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในยุโรปและสหรัฐอเมริกา พื้นที่เพาะปลูกยางในรัฐมลายูจึงขยายตัวอย่างรวดเร็วตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

---

[53]ยางพาราเป็นพืชพื้นเมืองที่เติบโตในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งรัฐมลายู ซึ่งมียางแผ่นที่เรียกกันว่า กุตตา เปอร์ชา (gutta percha) เป็นสินค้าสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐมลายูมาช้านานแล้ว แต่ต้นยางที่ให้ผลผลิตดังกล่าวนั้นเป็นต้นยางป่า เมื่ออังกฤษได้นำเมล็ดยางพาราพันธ์เฮเวีย บราซิลเลียนซิส (Hevea Brasiliensis) ที่ให้ผลผลิตยางที่มีคุณภาพจากบราซิลไปเพาะไว้ในสวนพฤกษศาสตร์คิว (Kew) ประเทศอังกฤษ เพื่อนำไปปลูกในอาณานิคมของอังกฤษในเอเชีย เมล็ดยางจำนวนหนึ่งจึงได้ถูกนำมาทดลองปลูกในสวนพฤกษศาสตร์ของสิงคโปร์ การเติบโตอย่างงอกงามในสิงคโปร์ ทำให้เซอร์ ฮิวจ์ โลว์ ซึ่งสนใจด้านพฤกษศาสตร์ นำต้นยางบางส่วนจากสวนพฤกศาสตร์ในสิงคโปร์มาปลูกในสวนบริเวณทำเนียบเมืองกัวลากังซาร์ รัฐเประ จากนั้นเป็นต้นมาต้นยางพาราจึงได้ถูกแจกจ่าย และปลูกกันอย่างกว้างขวางในรัฐมลายู หากแต่บิดาแห่งการผลิตยางพาราในรัฐมลายูไม่ใช่ฮิวจ์ โลว์ กลับเป็นเฮนรี่ ริดลีย์ (Henry Ridley) ผู้อำนวยการสวนพฤกษศาสตร์ในสิงคโปร์ที่ดำรงตำแหน่งในปี ค.ศ.1888 ที่พยายามกระตุ้นให้ราษฎรปลูกยาง และเป็นผู้สอนวิธีกรีดยาง, Horace Stone, From Malacca to Malaysia 1400-1965, p.157.

พื้นที่ปลูกยางส่วนใหญ่อยู่ในรัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และเมื่อราคายางพาราในตลาดโลกถีบตัวสูงขึ้นในช่วง ค.ศ.1910-1913 ยิ่งทำให้นักลงทุนต่างพากันหันมาปลูกยางพารามากขึ้น รวมทั้งชาวมาเลย์จำนวนมากก็เลิกปลูกข้าว แล้วเปลี่ยนมาปลูกยางที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า อย่างไรก็ดี ผู้ผลิตยางพาราที่ถือครองพื้นที่เพาะปลูกยางขนาดใหญ่โดยมากแล้วเป็นนักลงทุนชาวตะวันตก ในขณะที่ชาวมาเลย์หรือชาวเอเชียที่ไม่ใช่มาเลย์มักถือครองที่ดินผืนเล็ก เช่น ในปี ค.ศ.1910 ที่ดินเพาะปลูกยางพารา 142 แปลงในสลังงอ เป็นของนักลงทุนชาวตะวันตกถึง 122 แปลง[54]

นอกจากยางพาราแล้ว รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ยังมีการทำเกษตรกรรมอื่นๆ ที่สำคัญคือ การเพาะปลูกพริกไทยและสีเสียด โดยเฉพาะในสุไหงอูจง เประและสลังงอ ซึ่งปลูกมาตั้งแต่ก่อนการเข้ามาของอังกฤษ[55] แม้รัฐไม่ได้มีนโยบายสนับสนุนการเพาะปลูกพืชทั้งสองชนิดนี้อย่างชัดเจนเหมือนยางพารา จนทำให้จำนวนการผลิตในบางพื้นที่ลดลง แต่ทั้งสีเสียดและพริกไทยในเนกริเซมบิลันและสลังงอก็มีความสำคัญเป็นลำดับถัดจากยางพารา ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่ถูกรวบรวมเข้าสู่โรงงานของชาวจีน[56] นอกจากนี้ยังมีใบยาสูบ กาแฟ มะพร้าว สับปะรด ซึ่งปลูกมากในรัฐเประและสลังงอ รวมทั้งการทำอุตสาหกรรมผลิตน้ำตาลในเประ

การส่งออกดีบุก ยางพาราและพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ทำให้รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีความมั่งคั่งและความเจริญทางวัตถุ เช่น ในปี ค.ศ.1931 สหพันธ์มีรายได้รวม 154,019,000 ดอลล่าร์สเตรตส์เซตเติลเมนท์ โดยมาจากการส่งออกยางพารา 54,221,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ดีบุก 51,259,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ และมะพร้าว 8,773,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ เป็นต้น[57] เกิดการขยายตัวของเมือง มีตึกรามบ้านช่องที่ใหญ่โต สภาพสังคมในแหล่งเศรษฐกิจมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความทันสมัย มีถนนหนทางดี มีระบบสุขาภิบาล โรงเรียน โรงพยาบาล การขยายพื้นที่ปลูกยางได้ก่อให้เกิดการโค่นป่าเป็นอาณาบริเวณกว้าง เปิดโอกาสให้มีการตั้งหลักแหล่งใหม่ๆ พร้อมทั้งการขยายเส้นทางรถไฟและถนนไปยังพื้นที่ตอนในที่เป็นสวนยางขนาดใหญ่เพื่อสะดวกในการขนส่ง

อย่างไรก็ตาม ความเจริญดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการกระทำของชาวมาเลย์ แต่เป็นผลมาจากแรงงานชาวจีนและอินเดีย การบริหารงานและการลงทุนของชาวต่างชาติทั้งชาวตะวันตกและชาวจีนในขณะเดียวกัน ความเจริญที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้เข้าถึงสังคมของชาวมาเลย์ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใน

---

[54] K.G. Tregonning, A history of modern Malaya, p.198.

[55] D.J.M. Tate, The making of modern South-East Asia: the Western impact economic and social change, p.197.

[56] Ibid., pp.197-198.

[57] Rupert Emerson, Malayasia: A study in direct and indirect rule, p. 186.

พื้นที่ชนบทและยังคงรักษารูปแบบการผลิตแบบเกษตรกรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะการปลูกข้าว ดังนั้น ระบบเศรษฐกิจและความเจริญที่เกิดขึ้นจึงมาจากการกระทำของชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ และค่อนข้างเป็นไปเพื่อรับใช้กลุ่มชาวต่างชาติมากกว่าชาวมาเลย์เช่นกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจระหว่างชาวมาเลย์กับผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ (non-Malay) และความแตกต่างทางเศรษฐกิจดังกล่าวจะทำให้เกิดลักษณะที่ไม่ปรองดองกันของกลุ่มชาวมาเลย์และผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ขึ้นมา

3.3.2 การเข้ามาของกลุ่มเชื้อชาติอื่น

ในส่วนที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ที่มีพื้นฐานอยู่ที่การส่งออกดีบุกและยางพารา ซึ่งนอกจากสินค้าทั้งสองชนิดนี้จะนำรายได้จำนวนมากเข้าสู่รัฐมลายู และเป็นรายได้หลักของรัฐแล้ว การเติบโตของกิจการเหมืองแร่ดีบุกและยางพารายังนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ต่อสังคมมลายู นั่นคือเป็นการเปิดโอกาสให้แรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีนและชาวอินเดียเข้ามาทำงานและตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในรัฐมลายู จนทำให้สังคมมลายูมีลักษณะที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นับตั้งแต่ ค.ศ.1874 ที่อังกฤษเริ่มขยายอิทธิพลเข้ามายังรัฐมลายู อังกฤษได้พยายามวางรากฐานการปกครองของตนให้มั่นคง ควบคู่ไปกับการดำเนินนโยบายที่กระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐมลายู คือ การขาดแคลนแรงงาน ดังที่เซอร์ ฮิว คลิฟฟอร์ด (Sir Hugh Cifford) ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐปาหัง (ค.ศ.1896-1899) กล่าวว่า “ในเวลานี้สิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่สุด ความต้องการที่ได้รับการเรียกร้องมากที่สุดของสหพันธ์คือจำนวนแรงงานที่เพียงพอ”[58] ซึ่งปัญหาเรื่องงานนี้เกิดขึ้นจากการรัฐมลายูเป็นบริเวณที่มีประชากรไม่หนาแน่นและประชากรส่วนใหญ่ยังคงคุ้นเคยกับการผลิตเพื่อการยังชีพ แม้ว่าอังกฤษจะได้พยายามแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการยกเลิกระบบไพร่-ทาสที่มีอยู่เดิมในสังคมมลายู เพื่อหวังที่จะดึงชาวมาเลย์เข้าสู่การเป็นแรงงานรับจ้าง แต่ก็ดูจะไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก

ทั้งนี้เนื่องจากชาวมาเลย์ไม่นิยมการเป็นแรงงานรับจ้าง จนทำให้อังกฤษมองว่า “ชาวมาเลย์นั้นไม่สามารถจะถือเป็นแหล่งที่มาของแรงงานได้ เมื่อพวกเขาทำงานนั่นคือการทำเพื่อตัวเขาบนที่ดินของเขา และมีน้อยคนในหมู่พวกเขาที่จะยอมรับการชักชวนให้รับจ้างเป็นแรงงานในการทำเกษตรกรรมหรือในงานทั่วไป”[59] และ “...ชาวมาเลย์ในคาบสมุทรมลายูเป็นผู้ที่เฉื่อยชามากที่สุดในโลก บุคลิกลักษณะเช่นนี้เป็นที่รับรู้กันทั่วไปในกลุ่มคนที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับชาวมาเลย์ พวกเขา

---

[58] Ibid., p.269.

[59] Sir Hugh Clifford, British and Siamese Malaya (London: Royal Colonial Institute, 1903), p.264.

ไม่ได้ทำงานทั้งเพื่อตัวเอง เพื่อรัฐบาล หรือเพื่อนายจ้าง พวกเขาสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่และจากปลูกข้าวเพียงพอกินพร้อมกับข้าวที่หามาได้จากแม่น้ำและในป่า และเก้าในสิบของช่วงเวลาที่พวกเขาตื่น ปีแล้วปีเล่า พวกเขาจะนั่งบนม้านั่งใต้ร่มเงา มองดูชาวจีนและชาวทมิฬสร้างถนน ทำงานในเหมือง ทำเกษตรกรรม เลี้ยงวัวควาย และจ่ายภาษี"[60]

พฤติกรรมและทัศนคติของชาวมาเลย์ที่ไม่ชอบการเป็นแรงงานรับจ้าง ได้ถูกอังกฤษแปรเปลี่ยนไปว่าชาวมาเลย์เป็นคนเฉื่อยชา เกียจคร้าน จนไม่สามารถถือเป็นแรงงานรับจ้างหลักให้กับระบบเศรษฐกิจของอาณานิคมได้ และอังกฤษก็ได้หยิบยกมาเป็นข้ออ้างที่จะสร้างความชอบธรรมในการเปิดรับชาวจีนและชาวอินเดียจำนวนมากเข้ามาเป็นแรงงานในเหมืองแร่ดีบุก ในสวนขนาดใหญ่ งานก่อสร้างต่างๆ รวมทั้งงานราชการ โดยเฉพาะชาวจีนที่เป็นกลุ่มแรงงานเป้าหมายสำคัญทั้งนี้เพราะ "...คนจีนเป็นแรงงานชั้นเยี่ยม ยิ่งไปกว่านั้นคือเป็นคนทำธุรกิจที่ฉลาดมากและไว้ใจได้ คนจีนเป็นคนที่มีกำลังความสามารถเพียงพอ ใจสู้ เป็นคนมุ่งมั่นและมีความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะประสบความสำเร็จ อันเป็นคุณลักษณะที่คนมาเลย์ขาดเป็นอย่างยิ่ง..." [61]

คุณสมบัติของชาวจีนจากมุมมองอังกฤษนี้เองที่เป็นสาเหตุให้อังกฤษพยายามสนับสนุนให้ชาวจีนอพยพเข้าสู่รัฐมลายู ขณะเดียวกันมุมมองของเจ้าหน้าที่บริหารชาวอังกฤษก็สะท้อนให้เห็นถึงจุดประสงค์ที่แท้จริงว่าอังกฤษเข้ามาสร้างความเป็นระบบระเบียบเพื่อพัฒนามลายู โดยมุ่งหวังที่จะได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เมื่อไม่สามารถใช้ชาวมาเลย์เป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดผลประโยชน์ดังกล่าวได้ อังกฤษจึงหันไปหากลุ่มชนจากภายนอก ส่วนชาวมาเลย์ผู้ซึ่งอังกฤษเห็นว่าไม่เหมาะสมต่อการเป็นแรงงานรับจ้างนั้น ก็จะได้รับการสนับสนุนให้ดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมต่อไป ดังที่ เซอร์ ฮิวจ์ คลิฟฟอร์ดได้กล่าวว่า "การเข้ามาอยู่ของชาวจีน ทำให้มีความเป็นไปได้สำหรับประชากรชาวมาเลย์ ที่จะดำรงชีวิตตามวิถีทางของตนโดยไม่นำความหายนะทางการคลังมาสู่ประเทศของเขาเอง"[62]

นโยบายสนับสนุนการอพยพผู้คนจากต่างถิ่นเข้าสู่รัฐมลายูอย่างเสรี ส่งผลให้กลุ่มชนจากกลุ่มเกาะใกล้เคียง ชาวอินเดียและชาวจีนพากันอพยพเข้าสู่รัฐมลายู ซึ่งในบรรดากลุ่มชนเหล่านี้ ถือได้ว่าชาวจีนเป็นกลุ่มชนที่อพยพเข้าสู่รัฐมลายูมากเป็นอันดับหนึ่ง

---

[60] Alleyne Ireland, The far eastern tropics (Westminster: A Constable, 1905), pp.115-116, cited in Syed Hussien Alatas, The myth of the lazy native: a study of the image of the Malays, Filipinos and Javaness from the 16th to the 20th century and its function in the ideology of colonial capitalism (London: Frank Cass, 1977), p.214.

[61] Ibid., p.268.

[62] Ibid.

3.3.2.1 การเข้ามาของชาวจีน

ชาวจีนได้ติดต่อกับรัฐในคาบสมุทรมลายูมาเป็นเวลาหลายศตวรรษก่อนหน้าคริสต์ศตวรรษที่ 19 แล้ว หลักฐานลายลักษณ์อักษรชิ้นหนึ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัฐมลายูอย่างชัดเจนคือ เซอจาระห์ มลายู ที่กล่าวถึงการเข้ามาของพ่อค้าชาวจีนในมะละกา หรือการที่จีนได้สนับสนุนการก่อตัวขึ้นเป็นรัฐศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าของมะละกา และรับรองสุลต่านแห่งมะละกาเป็นผู้ปกครองอาณาจักรอย่างถูกต้อง รวมทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการติดต่อกันระหว่างจีนกับมะละกา เช่น ในช่วง ค.ศ. 1403- ทศวรรษที่1430 กองเรือของจีนภายใต้การนำของเจิ้งเหอเดินทางมายังมะละกาถึง 7 ครั้ง เป็นต้น[63] อย่างไรก็ตาม การติดต่อทางการเมืองระหว่างมะละกากับจีนเกิดขึ้นเป็นระยะๆ และมีผลต่อคาบสมุทรมลายูแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น หากแต่ในด้านการค้านั้นพ่อค้าชาวจีนเดินทางเข้ามายังคาบสมุทรมลายูอย่างต่อเนื่อง เมื่อจีนได้พัฒนาเส้นทางการค้าทางเรือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทะเลขึ้นมา

พ่อค้าชาวจีนได้อาศัยมะละกาเป็นแหล่งเสบียง เป็นที่เก็บสินค้า เป็นที่พบปะกับพ่อค้าต่างชาติ และเป็นจุดแวะพักเพื่อคอยลมมรสุมในการที่จะเดินทางไปทำการค้าทางฝั่งตะวันตก จนเกิดชุมชนชาวจีนที่เรียกว่ากัมปงไชน่า (kampong China) ขึ้นมา ภายใต้หัวหน้าที่เรียกว่า กะปิตัน ไชน่า (Kapitan China)โดยที่ชนชั้นปกครองชาวมาเลย์ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในชุมชนชาวจีนแต่อย่างใด ซึ่งชาวจีนที่เข้ามาในคาบสมุทรมลายูก่อนหน้าการแทรกแซงของอังกฤษนั้นส่วนใหญ่มีบทบาทในฐานะพ่อค้า ค้าขายแลกเปลี่ยนกับชาวพื้นเมืองและกับชาวจีนด้วยกันเอง เช่น รับซื้อสีเสียด จากชาวจีนที่เมืองท่าริเอา ไปขายยังชวา ในขณะเดียวกันก็ซื้ออาหารจากชวาและสยามไปขายยังยะโฮร์ มะละกา และปีนัง เป็นต้น และในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับชาวมาเลย์ก็ไม่ปรากฏว่ามีความขัดแย้งกันแต่อย่างใด

เมื่ออังกฤษสถาปนาสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ชาวจีนจึงเดินทางเข้ามาในนิคมแห่งนี้มากขึ้น เนื่องจากเป็นเขตการปกครองของอังกฤษที่มีรูปแบบการบริหารและการควบคุมดูแลที่เป็นระบบและมีการดำเนินนโยบายให้เสรีภาพทางการค้า ตลอดจนอังกฤษสนับสนุนให้ชาวจีนซึ่งอังกฤษมองว่ามีทักษะการค้าที่ดีเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในระยะแรกๆ ของการตั้งสเตรตส์ เซตเติลเมนท์จึงมักเป็นพ่อค้าเช่นเดียวกับชาวจีนที่เข้ามายังคาบสมุทรมลายูก่อนหน้านั้น โดยทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางติดต่อระหว่างอังกฤษกับชาวพื้นเมือง รวบรวมสินค้าท้องถิ่นมาขายให้แก่พ่อค้าชาวยุโรปในสิงคโปร์เพื่อส่งขายยังตลาดอื่นต่อไป ทำให้พ่อค้าชาวจีนร่ำรวยยิ่งขึ้นจน

---

[63] สุพัฒน์ ธัญญวิบูลย์, เมืองท่ามะละกาในคริสต์ศตวรรษที่ 15 (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539), หน้า 49.

บางคนสามารถตั้งตัวเป็นนักธุรกิจชั้นนำในสิงคโปร์ได้[64] และเมื่อชาวจีนมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจของมลายู อังกฤษจึงมักมองว่าชาวจีน "...เป็นผู้ที่กล้าได้กล้าเสียมากที่สุด มั่งคั่งที่สุด กระตือรือร้นที่สุด และมีความเด็ดเดี่ยวที่สุดในการทำงาน"[65] รวมทั้งเป็นที่ชื่นชมของอังกฤษ ดังที่ ฟรานซิส ไลท์ (Francis light) กล่าวชื่นชมชาวจีนว่าเป็นกลุ่มชนที่มีค่าที่สุดของอังกฤษ[66]

ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในคาบสมุทรมลายูก่อนหน้าการไหลบ่าเข้ามาของแรงงานชาวจีนในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 นี้เรียกว่าสเตรตส์ ไชนีส (Straits Chinese) หรือบาบ๋า (Baba) ชาวจีนกลุ่มนี้มักมีฐานะดีจากการประกอบอาชีพด้านการค้า สนใจด้านเศรษฐกิจมากกว่าการเมือง และถือว่ามลายูเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตน จึงมีความจงรักภักดีต่อแผ่นดินมลายู ไม่สนใจการเมืองหรือความเป็นไปในจีน ขณะเดียวกันก็รับวัฒนธรรมบางอย่างของมาเลย์มาปฏิบัติ เช่น ภาษาพูดและการแต่งกาย พร้อมกันนั้นก็รับวัฒนธรรมอังกฤษ และมักเข้าเรียนในโรงเรียนแบบตะวันตกด้วย[67] นอกจากนี้ สเตรตส์ ไชนีส บางคนยังมีตำแหน่งทางการเมือง เช่น ในปี ค.ศ.1869 มีการแต่งตั้งพ่อค้าชาวจีนชื่อหูอาเกหรือวัมปัว (Hu Ah Kay หรือ Wampoa) เป็นหนึ่งในคณะกรรมการฝ่ายนิติบัญญัติของสเตรตส์ เซตเติลเมนท์

จนกระทั่งเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 19 สถานการณ์ภายในของจีนเป็นตัวผลักดันให้ชาวจีนจำนวนมากเดินทางเข้ามายังคาบสมุทรมลายู กล่าวคือตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จนถึงตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงที่จีนประสบปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะประชากรล้นประเทศ การเกิดสงครามกลางเมือง และความยากจน ประชาชนจำนวนมากจึงเลือกที่จะเดินทางออกนอกประเทศแม้รัฐบาลราชวงศ์ชิงได้ประกาศห้ามก็ตาม โดยที่หมายหนึ่งของชาวจีนคือคาบสมุทรมลายู ซึ่งรัฐบาลสเตรตส์ เซตเติลเมนท์สนับสนุนการเข้ามาของแรงงานอพยพเพื่อเร่งสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาเกือบทั้งหมดนั้นมาจากมณฑลทางตอนใต้ของจีนคือ

---

[64] วรุณสิริ วัฒนอาภรณ์ชัย, การสะสมทุนของชาวจีนในมลายู (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2534), หน้า 12.

[65] Victor Purcell, The Chinese in Malaya (London: Oxford University Press, 1967), p. 38.

[66] Ibid., p.40.

[67] เดิมทีคำว่าสเตรตส์ ไชนีส เป็นคำที่ใช้เรียกเฉพาะชาวจีนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่ถือว่ามลายูเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตน แต่ภายหลังความหมายกว้างขึ้นโดยกินความถึงชาวจีนประเภทเดียวกันที่อยู่ในคาบสมุทรมลายูด้วย และยังอาจรวมถึงพวกที่เป็นลูกผสมระหว่างชาวจีนกับหญิงชาวมาเลย์พื้นเมืองด้วย ดังนั้น การเป็นสเตรตส์ ไชนีส หรือบาบ๋า จึงไม่มองที่สถานที่เกิดหรือสายเลือด แต่เน้นที่ความจงรักภักดีต่อแผ่นดินมลายูเป็นสำคัญ

กวางตุ้ง กวางสี ฟูเกียน และไหหลำ โดยส่วนใหญ่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ตามภาษาพูด เช่น ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง แคะ และแต้จิ๋ว เป็นต้น

ชาวจีนที่เดินทางมายังคาบสมุทรมลายูในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย และมาตัวคนเดียว ทิ้งครอบครัวไว้ที่เมืองจีน โดยหวังที่จะมาสร้างฐานะและจะกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตนภายในเวลาเพียงไม่กี่ปี ชาวจีนกลุ่มนี้จึงต่างจากสเตรตส์ ไชนีส เพราะไม่ได้ตั้งใจลงหลักปักฐานอย่างถาวรในรัฐมลายู จึงยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของจีนไว้อย่างเหนียวแน่น และรวมกลุ่มกันเฉพาะชาวจีนโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีปฏิสัมพันธ์กับชาวมาเลย์มากนัก ชาวจีนที่อพยพเข้ามาใหม่หรือที่เรียกว่าซินแขะ (Sinkheh) เหล่านี้[68] เมื่อเดินทางมาถึงสเตรตส์ เซตเติลเมนท์แล้ว จะมีนายจ้างชาวจีนจ้างไปทำงาน โดยนายจ้างจะเป็นผู้ออกค่าเดินทางให้นายเรือสำเภา หลังจากนั้นซินแขะเหล่านี้จะต้องทำงานโดยไม่ได้รับค่าแรงเป็นเวลาหนึ่งปีเพื่อใช้หนี้ค่าเดินทางของตน พอสิ้นสุดสัญญาจ้างก็จะเป็นอิสระ บางคนร่ำรวยและเดินทางกลับเมืองจีน แต่อีกหลายคนต้องประสบกับความยากลำบากทั้งจากการเจ็บป่วย ติดฝิ่น เล่นการพนัน และติดหนี้สิน เป็นต้น

ชาวจีนที่อพยพเข้ามานั้นมีจำนวนมากจนสามารถตั้งเป็นชุมชนที่แยกตัวออกไปต่างหาก โดยมีหัวหน้าหรือกะปีตัน ไชน่า ควบคุมดูแล แต่ระบบกะปีตันสิ้นสุดลงเมื่ออังกฤษได้นำระบบกฎหมายของตนมาใช้ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ทุกคนจึงจำต้องอยู่ภายใต้ระบบการศาลของอังกฤษ เว้นแต่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาธรรมเนียมของมุสลิม แต่ในทางปฏิบัติแล้วนั้น เจ้าหน้าที่อังกฤษมีไม่เพียงพอและชาวจีนเองก็ไม่เข้าใจระบบกฎหมายของอังกฤษ หลายชุมชนจึงยังคงปกครองในระบบของตน กะปีตันจึงยังคงบทบาทอยู่อย่างไม่เป็นทางการ และอยู่ในฐานะเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชนต่อไป

การที่ชาวจีนเหล่านั้นไม่มุ่งหวังตั้งถิ่นฐานถาวรในรัฐมลายู และเพื่อให้ง่ายต่อการปกครองอังกฤษจึงปฏิบัติต่อชาวจีนในฐานะที่เป็นคนต่างด้าว โดยมีสถานะเป็นคนในคุ้มครองของอังกฤษ (British Protected persons) ที่สามารถแสดงบทบาททางการเมืองในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ได้ แต่ในรัฐมลายูนั้น ชาวจีนจะไม่มีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกับชาวมาเลย์ที่มีสถานะเป็นเจ้าของแผ่นดิน (son of soil) ซึ่งการอยู่นอกกรอบทางการเมืองของสังคมมลายู ประกอบกับยังคงมีความผูกพันกับเมืองจีน ชาวจีนเหล่านี้จึงติดตามความเป็นไปต่างๆ ในบ้านเกิดเมืองนอนของตน พร้อมกับรับอิทธิพลทางการเมืองจากประเทศจีนด้วย การรวมตัวในรูปสมาคมลับจึงเกิดขึ้นในรัฐมลายูเช่นเดียวกัน

สมาคมลับในรัฐมลายูมีฐานะเป็นองค์กรทางสังคมที่ตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยในเบื้องต้นสมาคมลับพยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมทางการเมืองเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับอังกฤษ และ

---

[68] Victor Purcell, The Chinese in Malaya, p.158

จำกัดบทบาทอยู่ที่การประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนชาวจีน เช่น ช่วยเหลือผู้อพยพมาใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์ จัดระเบียบเรื่องการค้า การจ้างงาน ดูแลด้านสวัสดิการของแรงงาน และระงับข้อพิพาทต่างๆ แต่ขณะเดียวกันก็พยายามแสวงหาผลประโยชน์จากชาวจีนด้วย เช่น การเรียกเก็บค่าคุ้มครอง พยายามขัดขวางไม่ให้ผู้อพยพเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหม่ โดยเฉพาะไม่ให้เข้าอยู่ในระบบการศาลของอังกฤษ แต่จะใช้การตัดสินคดีความและการลงโทษตามระบบของสมาคมลับเอง ซึ่งรัฐบาลอาณานิคมก็ไม่ได้ทักท้วง ตราบใดที่ความรุนแรงจำกัดขอบเขตอยู่แต่ในกลุ่มชาวจีน ไม่ได้ก่อความเดือดร้อนให้แก่รัฐบาลหรือชุมชนอื่น

จำนวนผู้อพยพมีจำนวนมากขึ้น ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ภายหลังการพบแหล่งแร่ดีบุกใหม่ในเมืองลารุท รัฐเประ เมืองกลัง ในรัฐสลังงอ และสุไหงอูจง แรงงานชาวจีนจึงหลั่งไหลเข้ามามากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี ค.ศ. 1850 ก่อนหน้าที่จะพบแหล่งแร่ มีชาวจีนในลารุทแค่ 3 คน แต่ราวปี ค.ศ. 1862 มีเพิ่มขึ้น 20,000 – 25,000 คน และในปี ค.ศ. 1877 มีถึงประมาณ 40,000 คน[69] การแก่งแย่งอำนาจกันระหว่างสมาคมลับก็เกิดขึ้น โดยสาเหตุส่วนใหญ่ก็เพื่อชิงผลประโยชน์จากการนำเข้าแรงงาน และการเรียกเก็บค่าคุ้มครอง โดยมีสองสมาคมที่สำคัญคือไหซาน และกีหิน[70] ซึ่งสมาคมลับต่างๆ มักขัดแย้งกันเองและมักประพฤติตัวนอกกฎหมายอยู่เสมอ เช่น ก่ออาชญากรรม โจรกรรม และรีดไถ เป็นต้น ความบาดหมางระหว่างสมาคมลับ ได้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองของมลายูที่เปราะบางอยู่แล้วตึงเครียดมากขึ้น จนกระทบต่อกิจการของนักลงทุนชาวอังกฤษและชาวจีนในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ และเปิดโอกาสให้อังกฤษแทรกแซงรัฐมลายูได้ในที่สุดดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น

เมื่ออังกฤษขยายอิทธิพลเข้ามายังรัฐมลายูใน ค.ศ.1874 จึงมีการตั้งหน่วยงานที่เรียกว่าหน่วยงานพิทักษ์ชาวจีน (Chinese Protectorate) ขึ้นมาในปี ค.ศ.1877 เพื่อดูแลลูกจ้างชาวจีนตั้งแต่การเดินทางลงเรือมาจากเมืองจีน จนกระทั่งมาถึงมลายูให้ได้รับความปลอดภัย ดูแลสถานที่พักและที่ทำงาน รวมทั้งสวัสดิการต่างๆ ที่แรงงานเหล่านั้นควรได้รับ ทั้งนี้ ในอีกแง่หนึ่งนั้นการตั้งหน่วยงานดังกล่าว และการปฏิบัติต่อชาวจีนต่างออกไปโดยมองว่าชาวจีนเป็นผู้อยู่อาศัยเพียงชั่วคราว ก็เพื่อว่าจะได้ไม่กระทบต่อความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างอังกฤษกับชาวมาเลย์ด้วยเช่นกัน[71] แต่ถึงแม้ว่า

---

[69] Leon Comber, 13 May 1969: a historical survey of Sino-Malay relations (Kuala Lumpur: Heinemann Asia, 1983), p. 2.

[70] Victor Purcell, The Chinese in Malaya, pp. 157 -158.

[71] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular (Los Angeles: University of California, 1988), p.99.

อังกฤษได้ตั้งหน่วยงานสำหรับดูแลชาวจีนขึ้นมาแล้วก็ตาม แรงงานชาวจีนในรัฐมลายูยังคงอยู่ภายใต้สมาคมลับจนกระทั่งปี ค.ศ. 1890 สมาคมลับจึงถูกประกาศให้เป็นสมาคมนอกกฎหมาย

ภายหลังจากสมาคมลับหลายแห่งยุบตัวลงและบางแห่งเปลี่ยนดำเนินการแบบใต้ดิน การแสดงออกทางการเมืองของชาวจีนก็ทำอย่างเปิดเผยมากขึ้นในรูปแบบสมาคมการเมือง โดยในปี ค.ศ. 1906 มีการตั้งสมาคมการเมืองแรกคือตุง มิง ฮุย (Tung Meng Hui) ในสิงคโปร์ จากนั้นในปี ค.ศ. 1911 ได้มีการตั้งพรรคก๊กมินตั๋งและขยายสาขาพรรคไปทั่วรัฐมลายู ต่อมาเมื่อกลุ่มคอมมิวนิสต์แยกตัวออกมาจากพรรคก๊กมินตั๋ง จึงมีการตั้งพรรคคอมมิวนิสต์มลายู (Malayan Communist Party หรือ MCP) ขึ้นในปี ค.ศ. 1930 รัฐมลายูจึงได้กลายเป็นเวทีของชาวจีนในการต่อสู้เรียกร้องต่อสถานการณ์ในเมืองจีนไปด้วย เช่น การส่งเงินไปช่วยเหลือรัฐบาลจีนในการทำสงครามกับญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1937 การทะเลาะวิวาทกันของกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน และการมีอุดมการณ์ต่อต้านจักรวรรดินิยมและต่อต้านอังกฤษ เป็นต้น แต่กิจกรรมทางการเมืองชาวจีนก็ยังคงไม่สร้างปัญหาให้แก่รัฐบาลอาณานิคมและชุมชนชาวมาเลย์มากนัก

นโยบายแบ่งแยกและปกครองตามเชื้อชาติของอังกฤษที่เปิดโอกาสด้านเศรษฐกิจให้แก่ชาวจีนอย่างเต็มที่ ทำให้ในไม่ช้าชาวจีนได้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจในรัฐมลายูทั้งการเป็นนายทุนรายใหญ่ พ่อค้าคนกลาง และพ่อค้ารายย่อยประกอบการธุรกิจกระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ รวมทั้งการเป็นแรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากชาวจีนสามารถปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกได้ดี ขณะที่อังกฤษก็พยายามกีดกันไม่ให้ชาวมาเลย์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ แต่ต้องการรักษาสถานภาพเดิมของชาวมาเลย์ที่ยึดมั่นอยู่กับการทำเกษตรกรรมเอาไว้

การกุมอำนาจทางเศรษฐกิจของชาวจีนยังไม่ได้สร้างความวิตกกังวลให้แก่ชาวมาเลย์มากนักจนกระทั่งเข้าสู่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อรูปแบบการเข้ามาของชาวจีนเปลี่ยนไป กล่าวคือส่วนหนึ่งไม่ใช่เป็นผู้ชายที่มาตัวคนเดียว แต่มาทั้งครอบครัว และผู้หญิงชาวจีนก็เข้ามามากขึ้นเช่นกัน ในขณะที่กลุ่มที่อพยพเข้ามาก่อนหน้านั้นได้เริ่มตั้งถิ่นฐานถาวรในรัฐมลายู ชาวจีนที่เกิดในรัฐมลายูก็เพิ่มจำนวนขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ชุมชนชาวจีนขยายตัวและเริ่มมีอำนาจในการต่อรอง จนรัฐบาลและชาวมาเลย์ โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นปกครองเริ่มวิตกกังวลเมื่อชาวจีนส่วนหนึ่งออกมาแสดงบทบาททางการเมือง และพยายามเรียกร้องสิทธิทางการเมืองให้เท่าเทียมกับชาวมาเลย์

ผู้ที่มีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองของชาวจีนที่โดดเด่นคนหนึ่งคือ ตันเช็งลก (Tan Cheng Lok) ชาวจีนที่เกิดในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ซึ่งได้รับตำแหน่งทางการเมืองเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ (ค.ศ. 1923-1934) และเป็นสมาชิกสภาบริหาร (ค.ศ.1933-1935) โดยในปี ค.ศ.1928 ตันเช็งลกได้เรียกร้องให้เพิ่มจำนวนผู้ที่ไม่ใช่ข้าราชการเข้าไปเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติและสภาบริหารมากขึ้น ซึ่งเท่ากับว่าชาวจีนจะมีโอกาสเข้าไปนั่งในสภาฯมากขึ้นด้วย เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าการเรียกร้องของตันเช็งลกจะเกิดขึ้นในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ แต่ก็ได้สร้างความ

กังวลใจให้แก่ชาวมาเลย์ในรัฐมลายูถึงอิทธิพลของชาวจีนที่เพิ่มขึ้น จนอาจครอบงำเศรษฐกิจและการเมืองของมลายูในที่สุด

หรือกรณีในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1931 นายลิมชิงยัน (Lim Ching Yan) สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ที่ได้กล่าวต่อที่ประชุมองค์กรชาวจีนองค์กรหนึ่งว่า "ใครที่พูดว่านี่คือประเทศของชาวมาเลย์ ตอนที่กัปตันไลท์มาที่นี่ เขาได้เจอชาวมาเลย์หรือกัมปงหรือไม่ บรรพบุรุษของพวกเรามาที่นี่และทำงานเป็นกรรมกรโดยที่พวกเขาไม่ได้ส่งเงินไปเมืองจีน พวกเขาใช้จ่ายเงินของพวกเขาที่นี่ และด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงสามารถเปิดประเทศให้ก้าวสู่ความเจริญได้ พวกเราได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศนี้ ที่นี่เป็นของพวกเรา ประเทศของเรา" [72]

จำนวนชาวจีนที่เพิ่มขึ้นและการพยายามเรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวจีนจึงได้สร้างความกังวลใจให้แก่ชาวมาเลย์ ซึ่งอังกฤษเองก็พยายามคลายความวิตกกังวลดังกล่าว เช่น ออกกฎหมายจำกัดการเข้าเมือง และพยายามผลักดันให้กลุ่มผู้อพยพกลับบ้านเกิดเมืองนอนของตน ในขณะที่รัฐมลายูได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในต้นทศวรรษ 1930 แรงงานจำนวนมากตกงาน เมื่อรัฐบาลออกกฎหมายดังกล่าว จำนวนชาวจีนที่เข้ามายังรัฐมลายูจึงลดลง ในขณะที่ส่วนหนึ่งก็ออกไป โดยในปี ค.ศ.1930 ผู้อพยพเข้ามีจำนวนกว่า 240,000 คน แต่จำนวนแรงงานที่เดินทางกลับประเทศก็มีกว่า 168,000 คน [73]

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเข้ามาของชาวจีนมีส่วนอย่างมากในการผลักดันเศรษฐกิจของรัฐมลายูให้ก้าวหน้า แต่ในขณะเดียวกันอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนและการพยายามแสดงบทบาททางการเมืองได้สร้างความวิตกกังวลให้แก่ชาวมาเลย์ที่ถือว่าตนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของแผ่นดิน และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการก่อตัวของชาวมาเลย์ในรูปองค์กรหรือกลุ่มการเมืองที่มีเป้าหมายปกป้องผลประโยชน์ของชาวมาเลย์จากกลุ่มเชื้อชาติอื่น

3.3.2.2 การเข้ามาของชาวอินเดีย

นอกเหนือจากแรงงานชาวจีนแล้ว ชาวอินเดียก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่อังกฤษต้องการ ทั้งนี้เพราะชาวอินเดียมีคุณสมบัติดังที่เซอร์ เฟรเดอริค เวลด์ (Sir Frederick Weld) ผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ (ค.ศ.1880-1887) กล่าวไว้เมื่อปี ค.ศ. 1884 ว่า "ชาวอินเดียเป็นคนรักสงบและเป็นชนชาติที่ปกครองง่ายจึงสะดวกต่อรัฐบาลที่จะสื่อถึงพวกเขาได้ง่ายกว่าแรงงานชาวจีน และการ

---

[72] Al-Ikwan (16 Feb. 1931): 182, cited in Radin Sunarno Radin Sunariyo, Malay nationalism 1896-1941 (Singapore: Dept. of History, University of Malaya in Singapore, 1960), p.11.

[73] Horace Stone, From Malacca to Malaysia 1400-1965, p.161.

หลั่งไหลเข้ามาของพวกเขาก็ควรจะได้รับการสนับสนุน เพื่อจะได้ถ่วงดุลกับชาวจีนซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก"[74] ดังนั้นเพื่อสนองความต้องการแรงงานที่ยังขาดแคลน ฝ่ายอังกฤษจึงสนับสนุนการอพยพของแรงงานชาวอินเดียเข้าสู่รัฐมลายู

การเข้ามาของแรงงานอินเดียต่างจากแรงงานชาวจีนอย่างหนึ่งตรงที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลทั้งในอินเดียและรัฐมลายู โดยมีการส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลมลายูไปเจรจากับรัฐบาลอินเดียเพื่อส่งแรงงานที่มีสัญญาผูกมัดเข้ามา คนงานเหล่านี้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวทมิฬจากตอนใต้ของอินเดียจะได้รับอนุญาตให้ทำงานตามไร่และสวน หรือสร้างถนนและทางรถไฟ แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในเหมืองแร่ รวมทั้งต้องทำงานภายในระยะเวลาที่กำหนด หลังจากนั้นจะกลับไปอินเดียหรือเลือกทำงานอื่นก็ได้[75]

นอกจากนี้ ยังมีชาวอินเดียอีกส่วนหนึ่งเข้ามาทำงานในตำแหน่งเสมียนและข้าราชการชั้นผู้น้อย อย่างเช่นชาวซิกข์มักเป็นยามและตำรวจ และชาวทมิฬจากลังกามักรับราชการในหน่วยงานของรัฐ ในขณะที่บางคนโดยเฉพาะชาวอินเดียจากตอนเหนือมักเข้ามาทำกิจการขนาดเล็ก เช่น เป็นพ่อค้าและนักธุรกิจ โดยเฉพาะด้านสิ่งทอ หรือให้กู้ยืมเงิน ซึ่งกลุ่มชาวอินเดียเหล่านี้เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตตัวเมือง จนกระทั่งในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อเริ่มมีการทำสวนยางพาราที่ต้องการแรงงานจำนวนมาก แรงงานชาวอินเดียจึงเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวทมิฬ และเกือบทั้งหมดอาศัยอยู่ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ยกเว้นรัฐปาหัง โดยในปี ค.ศ.1917 รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีแรงงานประมาณ 220,758 คน เป็นชาวอินเดียโดยเฉพาะทมิฬถึง 148,834 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.4 ของชาวอินเดียทั้งหมด[76]

การเข้าสู่รัฐมลายูของแรงงานชาวอินเดียโดยระบบของการทำสัญญาว่าจ้างเริ่มไม่เป็นที่นิยมเมื่อมีระบบที่เรียกว่า "กังกานี" (Kangani) ซึ่งนักลงทุนจะส่งตัวแทนไปหาและรับสมัครชาวอินเดียในหมู่บ้านหรือเมืองของตนเข้ามาทำงานในรัฐมลายูโดยตรง เมื่อชาวอินเดียอพยพเข้ามามากขึ้น รัฐบาลอังกฤษในมลายูจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการดูแลผู้อพยพชาวอินเดีย (Indian Immigration Committee) ขึ้นมาใน ค.ศ.1907 เพื่อดูแลแรงงานด้านความเป็นอยู่และสวัสดิการ ตลอดจนความปลอดภัยในการทำงาน และมีการตั้งกองทุนเพื่อกลุ่มผู้อพยพชาวอินเดีย (Indian Immigration

---

[74] Sinnappah Arasaratnam, Indians in Malaysia and Singapore (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1979), p.49.

[75] แมรี่ ซี. เทิร์นบุล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์, หน้า 308.

[76] Donail M. Nonini, British colonial rule and the resistance of the Malay peasantry (New Haven: Yale University Southeast Asia Studies, 1992), p.69. Rajeswary Ampalavanar, Indian minority and political change in Malaya 1945-1957 (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1981), pp.1-2.

Fund) เพื่อเป็นสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการอพยพและดูแลสวัสดิภาพของแรงงานชาวอินเดียในรัฐมลายู รวมทั้งได้ตั้งกรมแรงงาน (Department of Labour) และมีการออกกฎหมายแรงงานในปี ค.ศ.1912 ที่คุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะชาวทมิฬไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบอีกด้วย[77]

ทั้งนี้ การเข้ามาของชาวอินเดียเป็นจำนวนมากส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของอังกฤษที่ต้องการลดจำนวนการอพยพเข้ามาของแรงงานชาวจีน ดังที่เซอร์เฟรเดอริก เวลด์ กล่าวในปี ค.ศ.1887 ว่า "ข้าพเจ้า...รู้สึกวิตกกังวลอันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมืองที่ว่าจำนวนชาวจีนมีมากกว่ากลุ่มเชื้อชาติอื่นๆ มากในเซตเติลเมนท์แห่งนี้...จึงควรทำให้เกิดความสมดุลกันโดยเปิดให้ชาวอินเดียหรือกลุ่มเชื้อชาติอื่นๆหลั่งไหลเข้ามา..."[78] นอกจากนี้ ยังมีการลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ภาษาทมิฬที่ตีพิมพ์ในตอนใต้ของอินเดีย กระตุ้นให้แรงงานชาวอินเดียเข้ามาทำงานยังรัฐมลายูโดยกล่าวว่ารัฐมลายูเป็น "เมืองแห่งโอกาสและความมั่งคั่ง"[79]

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ จำนวนผู้อพยพชาวอินเดียเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการเติบโตของอุตสาหกรรมผลิตยางพารา จนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจช่วงต้นทศวรรษที่ 1930 แรงงานชาวอินเดียหลายคนถูกส่งกลับประเทศ แต่จำนวนชาวอินเดียก็ไม่ได้ลดจำนวนลงมากนัก เนื่องจากชาวอินเดียที่เกิดในรัฐมลายูเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และชาวอินเดียที่เกิดในรัฐมลายูเหล่านี้จะมีความผูกพันกับรัฐมลายู ต่างจากชาวอินเดียที่อพยพมาที่จะมีเป้าหมายทำงานอยู่ในรัฐมลายูเพียงชั่วคราว โดยยังคงมีความผูกพันและเกิดความรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในอินเดีย แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมทางการเมืองของชาวอินเดียก็เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งและไม่รุนแรงจนส่งผลกระทบต่อสังคมมลายูมากนัก ซึ่งส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการแบ่งแยกเป็นกลุ่มๆ ตามเชื้อชาติ อาชีพ และชนชั้นของชาวอินเดีย ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในอินเดีย ชาวอินเดียที่เกิดความรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์ก็จะมีเพียงกลุ่มที่มาจากพื้นที่ดังกล่าวเท่านั้น การดำเนินการทางการเมืองของชาวอินเดียในรัฐมลายูไม่มีพลังมากพอ[80]

การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของชาวอินเดียในรัฐมลายูเริ่มจากการตั้งพรรคกาดร์ (Ghadr Party) ในสิงคโปร์ปี ค.ศ.1915 อันเป็นปฏิกิริยาจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ตุรกีในฐานะศูนย์กลางโลกมุสลิมได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการสู้รบกับอังกฤษ และจากการที่รัฐบาลอังกฤษใช้วิธีการรุนแรงในการปราบปรามกลุ่มชาวซิกข์ที่ก่อความวุ่นวายในสิงคโปร์ การรณรงค์หาแนว

---

[77] L.Richmond Wheeler, The modern Malay (London: George Allen & Unwin, 1928), p.135.

[78] "CO 237/145 (1887)," 11.5.1887, cited in Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular, p.139.

[79] "CO 237/324 (1906)," 31.1.1906, cited in Ibid., p.140.

[80] Rajeswary Ampalavanar, Indian minority and political change in Malaya 1945-1947, p.3.

ร่วมของกลุ่มจำกัดอยู่ในหมู่ชาวอินเดียที่มาจากตอนเหนือของประเทศ โดยเฉพาะชาวปาธาน ซิกข์ และปัญจาบที่ประกอบอาชีพเป็นตำรวจและทหารซีปอย แต่การก่อความไม่สงบดังกล่าวก็ถูกเจ้าหน้าที่อังกฤษปราบปรามอย่างรวดเร็ว

หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวอินเดียเห็นอย่างเด่นชัดขึ้น โดยเริ่มจากจากแสดงความไม่พอใจต่อเหตุการณ์สังหารหมู่ในกรุงอัมริทสาร์ (Amritsar) เดือนเมษายน ค.ศ.1919 จากนั้นตามมาด้วย การเคลื่อนไหวที่เรียกว่าอากาลี (Akali) ในอินเดียช่วง ค.ศ.1919-1924 ซึ่งมีเป้าหมายคัดค้านรัฐบาลอังกฤษที่จะเข้าควบคุมวัดซิกข์ (guruwaras) จนเกิดกระแสต่อต้านอังกฤษทั้งในอินเดียและรัฐมลายู อีกทั้งการแตกแยกในหมู่ชาวซิกข์ระหว่างกลุ่มก็ส่งผลให้เกิดการร้าวฉานขึ้นในหมู่ชาวซิกข์ในรัฐมลายูเช่นกัน แต่ถึงกระนั้นก็ดี เหตุการณ์ดังกล่าวก็ไม่ได้ส่งผลต่อสังคมมลายูเท่าใดนัก

จนกระทั่งทศวรรษที่ 1920 การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวอินเดียเริ่มส่งผลกระทบต่อสังคมมลายูมากขึ้น ที่เห็นชัดคือ ขบวนการ Khilafat ที่ต่อต้านอังกฤษต่อเหตุการณ์ในตุรกี ซึ่งส่งผลกระทบต่อรัฐมลายูคือ ก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างสั้นๆระหว่างชาวมุสลิมกับฮินดู มีการขอความร่วมมือจากกลุ่มลูกผสมมาเลย์-มุสลิมอินเดีย และมาเลย์-อาหรับในรัฐมลายูให้สนับสนุนขบวนการดังกล่าวนี้แต่ไม่เป็นผลสำเร็จเนื่องจากทั้งสองกลุ่มดังกล่าวมีผลประโยชน์ร่วมกับอังกฤษ และที่สำคัญคือมีการออกวารสารเผยแพร่อุดมการณ์ของกลุ่ม แต่เมื่อรัฐกาหลิบแห่งตุรกีล่มสลายลง ขบวนการ Khilafat ก็ยุติลงเช่นกัน

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวอินเดียรุนแรงขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1930 หลังจากกลุ่มชาตินิยมฝ่ายซ้ายของอินเดียเข้ามาดำเนินงานในรัฐมลายู ผลงานของกลุ่มดังกล่าวเช่น อยู่เบื้องหลังการประท้วงหยุดงานในกรุงกัวลาลัมเปอร์ และในเหมืองถ่านหินที่บาตู อารัง (Batu Arang) ค.ศ.1936 [81] ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีสมาคมชาวอินเดียแห่งเมืองกลัง (Klang Indian Association) ที่ดำเนินกิจกรรมในหมู่แรงงานชาวอินเดียและอยู่เบื้องหลังจากก่อความไม่สงบของแรงงานชาวอินเดียในเมืองกลัง รัฐสลังงอ ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1930 และขยายไปทั่วรัฐสลังงอและเนกริเซมบิลัน ใน ค.ศ. 1941 ทั้งนี้ เป้าหมายของกลุ่มแรงงานในการประท้วงอยู่ที่การเรียกร้องให้เพิ่มค่าแรง ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของแรงงาน วิธีการปฏิบัติต่อแรงงานในภาคเกษตรกรรม ตลอดจนการตั้งคำถามถึงเป้าหมายของอังกฤษในการปกครองรัฐมลายู[82]

นอกจากนี้ ยังมีการขายไม้ขีดไฟที่มีรูปมหาตมะ คานธี บนกล่อง ขายปฏิทินที่มีรูปวีรบุรุษชาวอินเดียในยุคสมัยต่างๆ เป็นต้น เพื่อปลุกกระแสชาตินิยมในหมู่ชาวอินเดีย แต่ที่สำคัญคือ

---

[81] Ibid., p.5

[82] Ibid.

การออกสิ่งพิมพ์ ซึ่งค่อนข้างแพร่หลาย เนื่องจากเจ้าของร้านหนังสือส่วนใหญ่เป็นชาวอินเดีย โดยกลุ่มที่มีบทบาทมากด้านการพิมพ์คือยาวี เปอรานากัน ซึ่งเป็นลูกผสมมาเลย์-มุสลิมอินเดีย มีการนำเข้าสิ่งพิมพ์ของชาวอินเดียที่อยู่ต่างประเทศเข้ามายังรัฐมลายู เช่น วารสารมูฮัมมัดดัน (Mohammadan) เนื้อหาต่อต้านอังกฤษ นำเข้ามาโดยครูที่สอนในวิทยาลัยมาเลย์ (Malay College) วารสารอินเดีย (India) ของพรรคอินเดียน คองเกรส (Indian Congress) และวารสารเดอะ มุสลิม สแตนดาร์ด (The Muslim Standard) ที่ตีพิมพ์ในลอนดอน มีเนื้อหาต่อต้านอังกฤษก็ถูกนำเข้ามาเช่นกัน สิ่งพิมพ์เหล่านี้แพร่หลายในหมู่ชาวอินเดียที่เป็นพ่อค้าและมีการศึกษาดี

ส่วนวารสารทมิฬแฮม (Tamilham) ที่ตีพิมพ์ในกัวลาลัมเปอร์ ช่วง ค.ศ.1921-1922 และ Sadesamittran สิ่งพิมพ์จากมัทราช ก็เผยแพร่อยู่ในกลุ่มแรงงานชาวทมิฬ เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานชาวอินเดียในรัฐมลายู นอกจากนี้ยังมีสิ่งพิมพ์ของกลุ่มชาตินิยมอินเดีย เช่น อินเดีย รีวิว (Indian Review) ยัง อินเดีย (Young India) และวารสารฮินดู (Hindu) เป็นต้น[83] การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1920 ได้กระตุ้นให้เกิดความตระหนักด้านการเมืองในหมู่ชาวอินเดียเฉพาะแรงงานชาวทมิฬ พ่อค้าชาวมุสลิมอินเดีย และตำรวจชาวซิกข์ ในขณะที่ชาวอินเดียที่ร่ำรวยและได้รับการศึกษาแบบอังกฤษ ไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก ในทางตรงกันข้าม ชาวอินเดียที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีเหล่านี้มักจะเน้นไปที่การเรียกร้องให้รัฐบาลมลายูรับผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์เข้าทำงานในหน่วยงานรัฐบาลมากขึ้น และไม่เห็นด้วยกับนโยบายนิยมมาเลย์ ที่ดำเนินมาตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1910-1930 โดยมองว่าเป็นการกีดกันกลุ่มเชื้อชาติอื่นที่ไม่ใช่มาเลย์

อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและเศรษฐกิจของชาวอินเดียไม่ได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อสังคมมลายูนัก เนื่องจากจำนวนประชากรที่น้อยกว่า และแรงงานชาวอินเดียส่วนใหญ่มักเดินทางกลับประเทศภายหลังสิ้นสุดสัญญาว่าจ้าง ในขณะเดียวกัน รัฐบาลอังกฤษก็ปฏิบัติต่อชาวอินเดียด้วยวิธีที่ดีกว่าชาวจีน และเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆ ที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของชาวอินเดีย อังกฤษสามารถควบคุมเหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็ว มุมมองที่ชาวมาเลย์มีต่อชาวอินเดียจึงไม่ได้เป็นไปในทางลบอย่างชัดเจน ดังเช่นที่เกิดกับชาวจีน

[83] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular, pp.147-148.

3.3.3 ผลกระทบของการเกิดสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติต่อชาวมาเลย์

การเข้ามาของผู้อพยพต่างชาติจำนวนมากโดยเฉพาะชาวจีนและชาวอินเดีย ที่สืบเนื่องมาจากนโยบายของอังกฤษที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐมลายูนั้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อสังคมมลายู คือทำให้เกิดลักษณะของสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติขึ้นมา โดยมีเชื้อชาติที่สำคัญสามเชื้อชาติคือ มาเลย์ จีนและอินเดีย ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภาษา และศาสนา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้มีการผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรมหรือเป็นเอกภาพกันได้ยาก

ยิ่งไปกว่านั้น ความแตกต่างดังกล่าวนี้ยังถูกเพิ่มเติมจากนโยบายแบ่งแยกและปกครองตามเชื้อชาติของอังกฤษ ที่เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ชาวจีนและชาวอินเดียเข้าไปมีบทบาทในด้านเศรษฐกิจทั้งการเป็นเจ้าของกิจการและแรงงานได้อย่างเต็มที่ แต่ปิดกั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในทางกลับกัน อังกฤษได้ส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวมาเลย์ หากแต่ในด้านเศรษฐกิจแล้ว อังกฤษไม่ได้มีการดำเนินนโยบายใดๆ ที่จะผลักดันให้ชาวมาเลย์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจของรัฐ ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่จึงยังคงมีวิถีชีวิตอยู่ในเขตชนบท ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมที่เป็นการผลิตแบบพอยังชีพ และไม่นิยมการเป็นแรงงานจ้าง

นโยบายแบ่งแยกและปกครองตามเชื้อชาติเช่นนี้ แม้จะจะนำมาซึ่งความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม แต่ก็มีส่วนช่วยให้การปกครองรัฐมลายูของอังกฤษดำเนินไปได้อย่างค่อนข้างราบรื่น เพราะหากมองในอีกแง่หนึ่งนั้น การที่อังกฤษนำนโยบายแบ่งแยกและปกครองมาใช้ ไม่ใช่เพียงเพื่อความสะดวกในการปกครองเท่านั้น แต่ยังเนื่องมาจากเป็นความต้องการและเป็นลักษณะของแต่ละกลุ่มเชื้อชาติเองด้วยที่เป็นปัจจัยผลักดันให้อังกฤษดำเนินนโยบายดังกล่าว

กล่าวคือ การที่อังกฤษจำกัดบทบาททางด้านการเมืองให้แก่ชาวมาเลย์นั้น ก็เพื่อเป็นการสนองตอบความต้องการของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ยังคงต้องการรักษาความเป็นผู้นำในสังคม และเป็นการรับประกันได้ว่าภายใต้สังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติเช่นนี้ ชาวมาเลย์จะไม่ถูกครอบงำจากกลุ่มเชื้อชาติอื่น และยังคงมีสิทธิพิเศษในฐานะเป็นเจ้าของแผ่นดินมลายู หากแต่การไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ก็เนื่องมาจากบุคลิกลักษณะของชาวมาเลย์เองที่ชอบความเรียบง่าย ไม่ชอบเป็นแรงงานรับจ้าง ในทางตรงกันข้าม สำหรับชาวจีนและชาวอินเดียนั้นเข้ามาในรัฐมลายูเพื่อเป้าหมายด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญและต้องการอาศัยอยู่เพียงชั่วคราว โดยยังคงผูกพันอยู่กับบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ไม่สนใจความเป็นไปในสังคมมลายู ดังนั้นจึงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมหรือมีอำนาจทางการเมืองมากนัก ตราบใดที่ยังคงมีเสรีภาพในการลงทุน การทำการค้า และกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ

ลักษณะของการแบ่งแยกบทบาทตามเชื้อชาติ ดำเนินไปได้อย่างค่อนข้างราบรื่นและไม่มีการแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อนโยบายแบ่งแยกดังกล่าวอย่างชัดเจน จนกระทั่งเข้าสู่ช่วงทศวรรษ 1920 ชาวมาเลย์เริ่มแสดงความกังวลเกี่ยวกับความด้อยกว่าทางเศรษฐกิจ และความไม่มั่นคงทางการเมือง ในขณะที่กลุ่มเชื้อชาติอื่น โดยเฉพาะชาวจีนที่ครอบงำบทบาททางเศรษฐกิจอยู่นั้นจำนวนมากได้เริ่มตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในรัฐมลายูและต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และในช่วงนี้เองที่ประเด็นเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางการเมืองและเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มเชื้อชาติปรากฏเป็นข้อโต้แย้งกันทั้งในรัฐสภา ในหมู่ข้าราชการ ตลอดจนสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในส่วนต่อไป

หากมองเฉพาะผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการปกครองแบบอาณานิคมที่มีต่อชาวมาเลย์แล้วนั้น การที่อังกฤษมีเจตนารมณ์ที่ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการทำเกษตรกรรมแบบพอยังชีพ และไม่ต้องการให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น วัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาส่งผลกระทบต่อสังคมของชาวมาเลย์ อันอาจจะนำมาซึ่งการต่อต้านรัฐบาลอาณานิคม สังคมของชาวมาเลย์ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชนบทจึงถูกปล่อยให้ดำรงชีวิตแบบเดิม โดยไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐทั้งในด้านการเป็นเจ้าของกิจการและแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวมาเลย์จึงยากจนกว่ากลุ่มเชื้อชาติอื่นๆ

นอกจากนี้ แม้รัฐบาลไม่ต้องการให้ชาวมาเลย์ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น แต่การที่รัฐบาลต้องการดึงนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในรัฐมลายูมากขึ้น นโยบายเศรษฐกิจหลายประการที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนนั้นได้ส่งผลกระทบต่อชาวมาเลย์ด้วย โดยเฉพาะนโยบายเกี่ยวกับที่ดินและการเพาะปลูกยางพารา เริ่มจากการที่รัฐบาลได้เข้ามาควบคุมการถือครองที่ดินของประชาชน จากเดิมที่ประชาชนสามารถตั้งถิ่นฐานและครอบครองที่ดินเพื่อทำประโยชน์ได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวผู้ใด ก็เปลี่ยนไปเป็นต้องแจ้งต่อทางการหรือจดทะเบียนการถือครองที่ดินก่อนที่จะตั้งถิ่นฐานหรือทำกินบนพื้นที่ดังกล่าวได้ และการจับจองหรือกระทำการใดๆบนที่ดินก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐก่อน ในส่วนของนายทุนต่างชาตินั้นมีสิทธิเพียงทำสัญญาเช่าที่ดินของรัฐบาลได้เท่านั้น ซึ่งเมื่อการทำเหมืองแร่ดีบุกและยางพารานำรายได้เข้าสู่รัฐเป็นจำนวนมหาศาล และรัฐบาลเร่งสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จึงเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาขอเช่าที่ดินว่างเปล่าจากรัฐบาลเพื่อลงทุนทำธุรกิจ ทำให้เกิดพื้นที่เหมืองแร่และพื้นที่เกษตรขนาดใหญ่ (plantation) ขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่ที่ดินที่รัฐโอนให้แก่นักลงทุนนั้นมักอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคม

เมื่อรัฐมองว่าเศรษฐกิจของรัฐมลายูขึ้นอยู่กับการลงทุนของนักธุรกิจต่างชาติเป็นหลัก รัฐจึงมีการดำเนินนโยบายที่ค่อนข้างเป็นอคติต่อชาวมาเลย์ เช่น ในปี ค.ศ.1905 เอช.ซี. เบลฟิล (H.C. Belfield) ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐสลังงอ (ค.ศ.1902-1910) มีคำสั่งแก่นายอำเภอว่าไม่ควรโอน

กรรมสิทธิ์ที่ดินที่ติดกับถนนใหญ่ให้แก่เจ้าของที่ดินรายย่อย โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้สำเร็จราชการประจำก่อน ซึ่งต่อมาข้อกำหนดนี้บังคับใช้ในทุกรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์[84] ทั้งนี้ ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินรายย่อยส่วนใหญ่คือชาวมาเลย์ที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร อีกทั้ง การสร้างถนนและการชลประทานของรัฐก็มักอยู่ใกล้กับเหมืองแร่ดีบุกและสวนขนาดใหญ่ของนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งห่างไกลจากที่ดินของชาวมาเลย์ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ซึ่งประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรรายย่อยนั้น ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลที่จะเข้าไปให้ความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่ด้านการเกษตร ทั้งยังถูกกันออกไปจากการพัฒนาด้วย

การที่ที่ดินกลายเป็นทรัพย์สินที่มีค่าขึ้นมา โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนในของสหพันธ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น เหมืองแร่ดีบุก หรือบริเวณในตัวเมืองที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ ห้างร้านต่างๆ ทำให้ที่ดินบริเวณนี้มีราคาสูงขึ้น พร้อมๆ กับค่าครองชีพที่สูงขึ้นตามไปด้วย ชาวมาเลย์จำนวนมากจึงได้ขายหรือโอนที่ดินของตนให้แก่นายทุนต่างชาติ และย้ายไปอยู่ในเขตชนบทที่ค่าครองชีพถูกกว่า จนในปี ค.ศ.1913 รัฐบาลได้ออกกฎหมายสงวนที่ดินสำหรับชาวมาเลย์ (Malay Reservation Enactment) โดยรัฐได้กำหนดพื้นที่ส่วนหนึ่งที่ห้ามไม่ให้สามารถถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ เพื่อป้องกันไม่ให้ที่ดินจำนวนมากตกไปอยู่ในครอบครองของกลุ่มเชื้อชาติอื่น ซึ่งต่อไปอาจก่อให้เกิดปัญหาที่ชาวมาเลย์ในฐานะเป็นเจ้าของแผ่นดินต้องเช่าที่ดินของผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ได้ แต่ปรากฏว่ายังคงมีที่ดินจำนวนมากที่ถูกถ่ายโอน ซึ่งที่ดินของชาวมาเลย์ที่ถูกโอนให้แก่ผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ระหว่างปี ค.ศ.1920-1925 มีจำนวนดังนี้[85] (หน่วยเป็นแปลง)

ปี	เประ	สลังงอ	เนกริเซมบิลัน	ปาหัง
1920	1,919	1,794	342	478
1921	681	569	120	148
1922	1,235	322	183	170
1923	2,325	699	255	328
1924	1,926	497	115	111
1925	515	356	9	144

[84] Donail M. Nonini, British colonial rule and the resistance of the Malay peasantry, p.69.

[85] Voon Phin Keong, Indebtedness and land use in pre-war Malaya with special reference to the indigenous society (Kuala Lumpur: University of Malaya, 1987), p.55.

และในปี ค.ศ.1926-1930 รัฐบาลแห่งสหพันธ์โอนที่ดินให้เกษตรกรรายย่อยเพื่อปลูกยางพาราเพียง 56,000 เอเคอร์ ในขณะที่โอนให้นักลงทุนรายใหญ่ถึง 174,000 เอเคอร์ เป็นต้น[86]

แม้กฎหมายสงวนที่ดินสำหรับชาวมาเลย์จะออกมาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาวมาเลย์ แต่ก็เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันต่อมาถึงความเป็นอคติของรัฐบาล กล่าวคือ ที่ดินที่สงวนสิทธิ์สำหรับชาวมาเลย์มักอยู่ในเขตชนบทที่ห่างไกล อีกทั้งยังมีการระบุให้ชาวมาเลย์ที่รับโอนที่ดินภายใต้กฎหมายนี้ต้องปลูกพืชตามที่รัฐกำหนดให้เท่านั้น เช่น ในรัฐสลังงอ สั่งห้ามปลูกยางพาราในพื้นที่สงวนที่ดินสำหรับชาวมาเลย์ แต่สนับสนุนให้ปลูกข้าว และพืชอื่นๆ เป็นต้น[87] ซึ่งเท่ากับเป็นการกีดกันไม่ให้ชาวมาเลย์ได้ปลูกยางพารา ที่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาดโลกและมีราคาสูง นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดพื้นที่ปลูกข้าว (Rice Land Enactment) ที่ออกมาในปี ค.ศ.1917 ถูกตำหนิว่ามีลักษณะค่อนข้างเป็นอคติต่อชาวมาเลย์เช่นกัน โดยกำหนดห้ามไม่ให้ชาวมาเลย์ที่รับโอนที่ดินภายใต้ข้อตกลงนี้ปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าว หากละเมิดก็จะถูกริบผลผลิตและถูกปรับ

ทั้งนี้ การที่อังกฤษพยายามส่งเสริมให้ชาวมาเลย์ปลูกข้าวมากกว่าพืชชนิดอื่น ก็เนื่องจากนับตั้งแต่ยางพารามีราคาสูงขึ้น ชาวมาเลย์จำนวนมากที่เคยปลูกข้าวหรือพืชชนิดอื่นๆ เปลี่ยนมาปลูกยางพารากันมากขึ้น ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวลดลง ในขณะที่รัฐมลายูเองก็ไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อความต้องการของคนภายในรัฐอยู่แล้ว ทำให้รัฐต้องนำเข้าข้าวจากภายนอก โดยเฉพาะจากพม่าและไทยมากขึ้น โดยในช่วงปี ค.ศ.1911-1916 รัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์นำเข้าข้าวถึงร้อยละ 82 ของปริมาณข้าวที่บริโภคทั้งหมด[88]

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว อีกประการหนึ่งที่ทำชาวมาเลย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่ถือครองที่ดินจำนวนน้อยไม่ได้รับการสนับสนุนให้ปลูกยางพาราคือ นับตั้งแต่ชาวมาเลย์หันมาปลูกยางพารากันมากขึ้น ทำให้สัดส่วนผลผลิตยางพาราของชาวมาเลย์ทั้งหมดมีปริมาณทัดเทียมกับผลผลิตของนักลงทุนต่างชาติที่ถือครองพื้นที่ปลูกยางขนาดใหญ่คือมีประมาณร้อยละ 45 ในปี ค.ศ.1930[89] บรรดาผู้ผลิตรายใหญ่จึงพยายามกีดกันไม่ชาวมาเลย์เข้ามามีส่วนแบ่งในตลาดค้ายางพารา เช่นอาศัยช่องทางที่รัฐเปิดโอกาสให้มีตัวแทนชาวต่างชาติในเวทีทางการเมืองโดยการเป็นสมาชิกที่ไม่ใช่ข้าราชการ (non-official) ในสภาแห่งรัฐและสภาแห่งสหพันธ์ เรียกร้องให้รัฐบาลตั้งมาตรฐานสำหรับยางที่จะส่งออก ซึ่งกรณีนี้ก็จะทำให้ยางของชาวมาเลย์ที่ผลิตไม่ได้มาตรฐานเท่าเทียมกับของนักลงทุนต่างชาติสามารถส่งออกได้น้อยลง

---

[86] Donail M. Nonini, British colonial rule and the resistance of the Malay peasantry, p. 88.

[87] Ibid.,p. 74.

[88] Ibid., p.70.

[89] Ibid., p.88.

รวมทั้งนักลงทุนต่างชาติยังได้รวมกลุ่มกันตั้งสมาคมผู้ปลูกยางพารา (Rubber Growers Association) ขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม และเป็นพลังในการต่อรองกับรัฐบาลเช่น แผนสตีเวนสัน (Stevenson Scheme) ที่ออกมาในปี ค.ศ.1921 ในการคุมควบคุณภาพของยางพารา กำหนดปริมาณและโควตาการส่งออกของนักลงทุนรายใหญ่และเกษตรกรชาวมาเลย์ ซึ่งปรากฏว่าภายหลังแผนนี้ออกมา ชาวมาเลย์ส่งออกยางพาราได้น้อยลง กลุ่มนักลงทุนจึงมีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อการตัดสินใจต่างๆ ของรัฐบาล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่ชาวมาเลย์ไม่ได้มีส่วนร่วมมากนักในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐมลายูนั้น นอกจากเพราะลักษณะนิสัยของชาวมาเลย์ที่ชอบความเงียบง่าย ไม่นิยมเป็นแรงงานจ้างแล้ว ยังเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของอังกฤษที่พยายามกีดกันไม่ให้ชาวมาเลย์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้แก่นักลงทุนต่างชาติ ตลอดจนเพื่อให้ชาวมาเลย์ยังคงอยู่ในเขตชนบท ไม่ต้องการให้รับรู้ความเป็นไปหรือความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ที่อาจจะนำมาซึ่งปัญหาในการปกครองของอังกฤษได้ในที่สุด ด้วยเหตุนี้ ชาวมาเลย์จึงไม่ได้มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐและไม่ได้รับผลของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของรัฐมากนัก

3.4 การเติบโตของระบบการศึกษาแบบตะวันตก

นอกจากการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเกิดสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติแล้ว การเปลี่ยนแปลงในสังคมมลายูที่สำคัญอีกประการหนึ่งภายหลังการเข้ามาของอังกฤษคือ การเกิดระบบการศึกษาแบบทางโลก ที่ได้ก่อให้เกิดชนชั้นใหม่ในสังคมมลายู และยังสะท้อนถึงนโยบายด้านการศึกษาที่ค่อนข้างเป็นอคติของอังกฤษที่มีต่อชาวมาเลย์เช่นกัน

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่นอกจากจะทำให้ชาวมาเลย์ได้เรียนรู้ถึงความเป็นสมัยใหม่แล้ว ยังส่งเสริมให้ชาวมาเลย์ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศด้วย จากประสบการณ์ในการบริหารอาณานิคมต่างๆ เช่น อินเดีย ทำให้อังกฤษวางนโยบายด้านการศึกษาในรัฐมลายู โดยเฉพาะต่อชาวมาเลย์ ไปในลักษณะที่ค่อนข้างจะมีอคติ จนกล่าวได้ว่านโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลอาณานิคมในรัฐมลายูเป็นที่มาประการหนึ่งที่อธิบายได้ว่าเหตุใดการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูจึงเป็นไปในลักษณะที่ราบรื่นเมื่อเทียบกับอาณานิคมอื่น ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเหตุใดปฏิกิริยาและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมาเลย์กลุ่มต่างๆ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงไม่เด่นชัดและไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก

ก่อนการเข้ามาของอังกฤษ รูปแบบการศึกษาในรัฐมลายูเป็นแบบจารีตที่อยู่บนพื้นฐานของระบบโรงเรียนปอเนาะ (pondok) ที่เน้นการสอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่นำมาจากหลักคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน ผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนปอเนาะจึงไม่ได้ความรู้ทางโลกวิสัย (secular) ที่สามารถช่วยเปิดโอกาสด้านอาชีพการงานได้มากกว่า แต่โรงเรียนปอเนาะก็เป็นแหล่งผลิตปัญญาชนทางศาสนาของท้องถิ่น ซึ่งมีอิทธิพลมากต่อชุมชนชาวมาเลย์ โดยเฉพาะช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนปอเนาะจำนวนมากเดินทางไปศึกษาต่อยังดินแดนในตะวันออกกลาง คนกลุ่มนี้เมื่อกลับมายังชุมชนของตัวเองแล้วจะได้รับการยกย่องจากสังคมในฐานะเป็นผู้นำทางศาสนาและสังคม รวมทั้งมีอิทธิพลด้านความคิดทางการเมืองของผู้คนในชุมชนเช่นกัน

เมื่ออังกฤษเข้ามาก็มองเห็นว่าการศึกษาแบบปอเนาะที่มีอยู่ไม่สามารถสร้างบุคคลากรชาวมาเลย์ที่จะเข้าทำงานในหน่วยงานราชการ และยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวมาเลย์ให้ดีขึ้นได้ อังกฤษจึงนำระบบการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามา ทั้งนี้ การศึกษาในรัฐมลายูแบ่งเป็นสองรูปแบบ คือการศึกษาที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอนหรือการศึกษาแบบตะวันตก กับการศึกษาที่ใช้ภาษาพื้นเมืองเป็นสื่อในการเรียนการสอน ซึ่งรูปแบบของโรงเรียนพื้นเมืองแตกต่างกันไปตามเชื้อชาติ อันเนื่องมาจากลักษณะสังคมของรัฐมลายูที่ประกอบด้วยกลุ่มเชื้อชาติหลัก 3 กลุ่ม คือชาวมาเลย์ ชาวจีน และชาวอินเดีย ประกอบกับอังกฤษมีนโยบายไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในสังคมของแต่ละเชื้อชาติ อังกฤษจึงให้กลุ่มเชื้อชาติต่างๆ จัดการศึกษากันเองได้อย่างมีอิสระ แต่ละกลุ่มเชื้อชาติต่างจึงมีระบบการจัดโรงเรียน การกำหนดหลักสูตร และภาษาสำหรับการสอนได้ตามความต้องการ[90] ดังนั้นนอกจากโรงเรียนแบบตะวันตกหรือแบบอังกฤษแล้ว ยังมีโรงเรียนพื้นเมืองสามประเภท คือ โรงเรียนมาเลย์ที่สอนด้วยภาษามาเลย์ โรงเรียนจีนสอนด้วยภาษาจีน และโรงเรียนทมิฬที่สอนด้วยภาษาทมิฬ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะโรงเรียนแบบตะวันตกและโรงเรียนมาเลย์เท่านั้น

ดังนั้น เมื่อโรงเรียนแบบตะวันตกและโรงเรียนมาเลย์ที่เน้นสอนด้านโลกวิสัยขยายตัว ระบบการศึกษาแบบปอเนาะจึงลดบทบาทลง และบางแห่งต้องปิดตัวลงเพราะไม่ได้รับการสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกการศึกษาแบบทางโลกยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากกระแสความต้องการของชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ที่ต้องการเรียนศาสนายังมีมากอยู่ เมื่อโรงเรียนสอนศาสนาในรัฐมลายูไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ หลายคนจึงเดินทางไปศึกษาต่อยังตะวันออกกลาง นอกจากนี้ ยังเนื่องมาจากการที่ชาวมาเลย์บางส่วนไม่มั่นใจและไม่

---

[90] พัชรินทร์ สวนฐิตะปัญญา, มาเลเซีย: เอกภาพกับการศึกษา (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541), หน้า 20.

เข้าใจการศึกษาในรูปแบบใหม่ ตลอดจนนโยบายกระตุ้นด้านการศึกษาของอังกฤษที่มีต่อชาวมาเลย์นั้นดำเนินไปค่อนข้างช้า

นโยบายการศึกษาที่อังกฤษดำเนินการในรัฐมลายูนั้นกล่าวได้ว่ามีสองลักษณะ กล่าวคือ ในส่วนของชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชนบท อังกฤษให้การศึกษาที่เป็นแบบอนุรักษ์นิยม เช่น ในโรงเรียนมาเลย์ที่ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่เข้าเรียนนั้น จะมีการเรียนการสอนแค่ระดับประถมเท่านั้น และให้ใช้เฉพาะภาษามาเลย์ในการสอน โดยไม่มีการสอนภาษาอังกฤษเลย ในขณะเดียวกัน อังกฤษก็ให้การศึกษาแบบตะวันตกแก่ชนชั้นปกครองชาวมาเลย์[91] เพื่อว่าระดับการศึกษาที่ต่างกันจะช่วยให้สังคมมลายูยังมีลักษณะไม่ต่างไปจากเดิม โดยที่ชนชั้นปกครองยังคงความเป็นผู้นำในสังคมของชาวมาเลย์ ไม่มีเกิดชนชั้นใหม่ที่จะนำมาซึ่งความไม่พอใจต่อชนชั้นปกครองชาวมาเลย์ และอาจเป็นปัญหาต่อการปกครองของอังกฤษต่อไปได้ ซึ่งนโยบายการศึกษาในลักษณะดังกล่าวดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งถึงสงครามโลกครั้งที่สอง

3.4.1 การศึกษาแบบตะวันตก

ก่อนการรวมรัฐมลายูเป็นสหพันธ์ในปี ค.ศ. 1896 หรือประมาณช่วง 20 ปีแรกนับตั้งแต่อังกฤษขยายอิทธิพลทางการเมืองเข้ามายังรัฐมลายูในปีค.ศ.1874 โรงเรียนแบบตะวันตกส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ เช่น สถาบันแรฟเฟิลแห่งสิงคโปร์ ปีนังฟรีสกูล ส่วนในรัฐมลายูนั้นมีเพียงไม่กี่แห่ง เช่น ราชาสกูล ตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1890 และสถาบันวิกตอเรีย ตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1894 ในกัวลาลัมเปอร์ รัฐสลังงอ โรงเรียนกลาง ที่ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1883ในไตปิง รัฐเประ เป็นต้น[92] และอีกจำนวนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งโดยคณะมิชชันนารี

นโยบายด้านการศึกษาสำหรับชาวมาเลย์ดำเนินไปค่อนข้างช้า เมื่อเทียบกับนโยบายด้านเศรษฐกิจที่รัฐบาลให้ความสนใจและเร่งพัฒนามากกว่า โดยเฉพาะการตั้งโรงเรียนแบบตะวันตกซึ่งมีเพียงไม่กี่แห่งและตั้งอยู่ในเขตเมืองเท่านั้น ซึ่งการที่อังกฤษไม่ขยายโรงเรียนแบบตะวันตกเพื่อผลิตชาวมาเลย์ให้มีความรู้ความสามารถพอที่จะเข้ารับราชการได้ และให้เพียงพอต่อความต้องการของชาวมาเลย์ที่ต้องการเรียนรู้วิทยาการแบบตะวันตกเพื่อเปิดโอกาสด้านอาชีพและสังคมมากขึ้น ก็เนื่องจากอังกฤษไม่เห็นว่าการศึกษาแบบตะวันตกซึ่งเป็นที่มาของความรู้แบบสมัยใหม่นั้นจะเป็น

---

[91] Philip Loh Fook Seng, Seeds of separatism: educational policy in Malaya 1874 – 1940 (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975), p. 3.

[92] ส่วนในรัฐเนกริเซมบลัน และปาหัง ก่อนปี ค.ศ. 1895 ไม่รายงานว่ามีโรงเรียนแบบตะวันตกปรากฏอยู่เลย, Ibid., p. 18.

ประโยชน์ต่อสังคมชาวมาเลย์ที่ส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม[93] และผู้บริหารอังกฤษระดับสูงหลายคนเห็นว่าการให้การศึกษาแบบพื้นเมือง จะเป็นผลดีต่อการบริหารของอังกฤษในรัฐมลายูเอง ดังเช่นคำกล่าวของสเวตเตนแนม ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐสลังงอในปี ค.ศ.1893 ที่กล่าวว่า "ตราบใดที่เราสอนให้เด็กๆ อ่าน เขียนและนับโดยใช้ภาษาของพวกเขาเอง หรือในภาษามาเลย์... เราก็จะปลอดภัย"[94]

ต่อมาเมื่อมีการขยายตัวของเมืองและความยุ่งยากซับซ้อนในระบบบริหารเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีไม่เพียงพอ ประกอบกับการเรียกร้องของสุลต่าน กลุ่มเจ้านาย และขุนนางเดิมที่ต้องการให้อังกฤษพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อเป็นช่องทางให้ชาวมาเลย์มีส่วนร่วมในการบริหาร และสามารถแข่งขันกับกลุ่มเชื้อชาติอื่นที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้ อังกฤษจึงขยายการศึกษาแบบตะวันตกในรัฐมลายูมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 1890[95] แต่เป็นที่สังเกตได้ว่าโรงเรียนแบบตะวันตกมักตั้งอยู่ในเมือง ที่มีความเจริญอันเนื่องมาจากการเติบโตของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ เช่น กัวลาลัมเปอร์ รัฐสลังงอ และกัวลากังซาร์ รัฐเประ เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าชาวมาเลย์ที่สามารถเข้าเรียนได้มักเป็นลูกหลานของกลุ่มชนชั้นปกครอง ซึ่งมีเพียงจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนของผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ โดยเฉพาะชาวจีน ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมือง ดังเช่นในปี ค.ศ. 1921 มีโรงเรียนแบบตะวันตกในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ทั้งสิ้น 30 แห่ง ทุกแห่งตั้งอยู่ในเมือง มีจำนวนเด็กเข้าเรียนทั้งสิ้นประมาณ 10,000 คน ในจำนวนดังกล่าวเป็นเด็กชายชาวมาเลย์เพียง 700 คน[96]

การตั้งโรงเรียนในเขตเมือง ซึ่งห่างไกลจากชุมชนชาวมาเลย์ที่อาศัยอยู่ในชนบท และการที่โรงเรียนแบบตะวันตกบางแห่งเคยดำเนินการโดยคณะมิชชันนารีมาก่อน ซึ่งแม้ว่าต่อมารัฐบาลได้โอนโรงเรียนดังกล่าวมาอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลแล้วก็ตาม ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองชาวมาเลย์มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนแบบตะวันตกนัก ด้วยกลัวว่าบุตรหลานของตนจะถูกชักจูงให้เปลี่ยนศาสนา ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้สะท้อนออกมาจากฮิคายัต อับดุลเลาะห์ (Hikayat Abdullah) งานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์ (Munshi Abdullah) นักเขียนชาวมาเลย์คนแรกที่มีความคิดอ่านแบบตะวันตก ว่า "...พวกหมอสอนศาสนาได้มาขอร้องให้ชักชวนเด็กๆมาเลย์ไปเข้าโรงเรียนเพื่อ

---

[93] Ibid., p. 12.

[94] Rex Stevenson, Cultivators and administrators: British educational policy towards the Malays 1875-1906 (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1975), p. 58.

[95] สมมาตร เพ็ญสูตร , "พัฒนาการของกลุ่มอิสลามนิยมในมาเลเซียตะวันออกระหว่าง ค.ศ. 1900–1957," (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530), หน้า 109.

[96] Anthony S.K. Shome, Malay political leadership (London: Routledge Curzon, 2002), p. 53.

เรียนการอ่านและการเขียนทั้งภาษามาเลย์และภาษาอังกฤษ แต่เนื่องจากความงมงายของพวกเขาและความเชื่อที่ว่าพวกเขาจะถูกแนะนำให้มีชีวิตตามแบบอังกฤษ พวกเขาจึงไม่อยากจะไปโรงเรียนกันโดยคิดว่าอาจถูกบังคับให้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ด้วยก็เป็นได้..."[97] จึงทำให้ในระยะแรกโรงเรียนแบบตะวันตกไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในหมู่ชาวมาเลย์ ซึ่งการไม่มีความรู้แบบตะวันตกที่เน้นวิชาความรู้ทางโลกอันเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารรัฐที่กำลังพัฒนาและเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ส่งผลให้ชาวมาเลย์มีคุณสมบัติไม่เพียงพอตามข้อกำหนดของอังกฤษในการเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐบาล

อย่างไรก็ดี สถานการณ์ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการรวมรัฐมลายูเป็นสหพันธ์ในปี ค.ศ. 1896 การเติบโตอย่างรวดเร็วของรัฐมลายูอันเนื่องมาจากความรุ่งเรืองของอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ดีบุกและการผลิตยางพารา ประกอบกับการเร่งพัฒนาสหพันธ์ให้มีความเหมาะสมต่อการลงทุน หน่วยงานต่างๆ ของรัฐเริ่มมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น ความต้องการบุคลากรจึงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อังกฤษจึงเริ่มคำนึงถึงการปฏิรูปการศึกษาที่ให้แก่ชาวมาเลย์ เพื่อเพิ่มจำนวนข้าราชการและยังเป็นการสนองตอบเสียงเรียกร้องจากชาวมาเลย์เองที่ต้องการให้มีเพิ่มการศึกษาแบบตะวันตกแก่ชาวมาเลย์ด้วย ทำให้ช่วงปี ค.ศ. 1920-1940 มีชาวมาเลย์ประมาณ 20 คนได้เข้าทำงานในหน่วยงานข้าราชการพลเรือนแห่งมลายา[98] ซึ่งแต่เดิมเจ้าหน้าที่ล้วนเป็นชาวยุโรป อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปัจจัยต่างๆ ที่ ส่งเสริมให้ชาวมาเลย์มีโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้น แต่นโยบายการศึกษาก็ยังคงเป็นไปในรูปแบบไม่ต่างจากเดิมนัก นั่นคือ ยังเน้นให้การศึกษาแบบตะวันตกเฉพาะชนชั้นนำเป็นหลัก

ทั้งนี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้อังกฤษเพิ่มการศึกษาแบบตะวันตกให้แก่ชาวมาเลย์มากขึ้น คือสุลต่านอิดรีส์แห่งรัฐเประ ซึ่งได้กล่าวแสดงความไม่พอใจในที่ประชุมสภาสุลต่าน ปี ค.ศ. 1903 ต่อกรณีที่ในหน่วยงานข้าราชการพลเรือนแห่งมลายา ไม่มีข้าราชการชาวมาเลย์ทำหน้าที่อยู่เลยและเรียกร้องให้รับชาวมาเลย์เข้าหน่วยงานของรัฐมากขึ้น ซึ่งการเรียกร้องในครั้งนี้ค่อนข้างประสบผลสำเร็จ เนื่องจากต่อมาในปี ค.ศ. 1905 มีการตั้งสถาบันการศึกษาระดับสูงเพื่อผลิตบุคลากรชาวมาเลย์เพื่อรับราชการ

ขั้นตอนในการตั้งสถาบันการศึกษาดังกล่าว เป็นไปอย่างไม่ราบรื่นนัก มีความขัดแย้งหลายประการระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอังกฤษ ซึ่งสามารถแสดงได้ถึงนโยบายที่ค่อนข้างมีอคติต่อชาวมาเลย์อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในขณะที่ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐเประตอบสนองการเรียกร้อง

---

[97] Abdullah bin Abdul Kadir, The Hikayat Abdullah, trans. A.H. Hill (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1970), pp. 126-127.

[98] Philip Loh Fook Seng, Seeds of separatism: educational policy in Malaya 1874 - 1940, p. 84.

ของที่ประชุมสภาสุลต่าน โดยเสนอให้ตั้งโรงเรียนเพื่อผลิตลูกหลานของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมเป็นข้าราชการพลเรือนในระบบราชการโดยตรง และเน้นย้ำให้อังกฤษตระหนักว่าแท้จริงแล้วอังกฤษมีหน้าที่เพียงแนะนำและช่วยเหลือ ไม่ใช่มีอิทธิพลเหนือการบริหารของผู้ปกครองรัฐมลายู[99] แต่เซอร์ แฟรงค์ สเวตเตนแนม ซึ่งเป็นข้าหลวงใหญ่ และดับเบิ้ลยู. เอช. เทรชเชอร์ (W.H. Treacher) ผู้สำเร็จราชการทั่วไปในช่วงเวลาดังกล่าว (ค.ศ.1902-1904) กลับคัดค้าน โดยให้เหตุผลว่าบุคลิกลักษณะของชาวมาเลย์เหมาะกับการเป็นผู้รับมากกว่าการเป็นผู้บริหาร ชาวมาเลย์ไม่สามารถรับผิดชอบการบริหารงานในระดับสูงได้ รวมทั้งอ้างว่าโรงเรียนแบบตะวันตกในรัฐมลายูมีเป็นจำนวนมากพอที่จะสามารถรองรับนักเรียนได้เพียงพอต่อความต้องการอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่[100]

จนกระทั่งเมื่อ อาร์.เจ.วิลคินสัน (R.J. Wilkinson) ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจการการศึกษา (Inspector of Schools for the Federated Malay States) ในปี ค.ศ.1903 ข้อเสนอเรื่องการตั้งโรงเรียนสำหรับผลิตข้าราชการชาวมาเลย์จึงได้รับการพิจารณาอีกครั้ง และด้วยเหตุผลต่างๆ ที่วิลคินสันใช้เป็นข้อสนับสนุน[101] ประกอบกับเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมทำให้ท้ายที่สุดจึงมีความเห็นชอบให้จัดตั้งโรงเรียนเพื่อผลิตข้าราชการชาวมาเลย์ขึ้นมาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1905 โดยใช้ชื่อว่าวิทยาลัยมาเลย์ (Malay College)

วิทยาลัยมาเลย์ตั้งขึ้นในเมืองกัวลากังซาร์ รัฐเประ ตามความต้องการของสุลต่านอิดรีส์ แห่งรัฐเประ ทั้งนี้ เดิมทีวิลคินสันต้องการให้โรงเรียนแห่งนี้รับเด็กทั้งที่มาจากกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมและจากครอบครัวสามัญชนที่เรียนดี แต่ในทางปฏิบัติ วิทยาลัยมาเลย์มีแนวโน้มที่จะรับเฉพาะบุตรหลานของสุลต่านและกลุ่มเจ้านายเท่านั้น ความเป็นโรงเรียนกินนอนที่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน มีครูที่มีคุณสมบัติดีกว่าโรงเรียนแบบตะวันตกอื่นๆในรัฐมลายู และการรับเด็กจากกลุ่มชนชั้นปกครองเป็นหลักเพื่อผลิตบุคลากรด้านการเมือง ทำให้วิทยาลัยมาเลย์ได้รับการ

---

[99] Ibid., pp. 20 - 21.

[100] Ibid., p. 21.

[101] เหตุผลสำคัญที่วิลกินสันเสนอ ประการแรกคือ โรงเรียนแบบตะวันตกในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ และรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะผลิตบุคคลากรชาวมาเลย์ที่มีคุณภาพในการบริหารราชการได้ และนักเรียนชาวมาเลย์ในโรงเรียนแบบตะวันตกมักไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร และจบออกมาโดยไม่มีประสิทธิภาพมากนัก อีกทั้งหากจะพัฒนาและยกระดับโรงเรียนเหล่านั้นทุกโรงเพื่อผลิตบุคลากรชาวมาเลย์ที่มีคุณสมบัติตามที่อังกฤษต้องการก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก การตั้งโรงเรียนเพียงหนึ่งแห่งเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวน่าจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า เป็นต้น , Ibid., p. 22.

ขนานนามว่าเป็นโรงเรียนอีตันแห่งตะวันออก (Eton of the East) จนถึงทศวรรษที่ 1920 โรงเรียนจึงเริ่มรับเด็กจากครอบครัวธรรมดามากขึ้นถึงประมาณร้อยละ 50[102]

ระบบการศึกษาแบบตะวันตกในรัฐมลายูได้รับการใส่ใจดูแลมากขึ้นช่วงที่วิลคินสันปฏิบัติหน้าที่อยู่ แต่หลังจากช่วงเวลาดังกล่าวแล้วระบบการศึกษาในรัฐมลายูก็ไม่ได้รับความใส่ใจเท่าที่ควร นโยบายการศึกษากลับเป็นดังที่เคยเป็นมา นั่นคือ ไม่ขยายการศึกษาแบบตะวันตกให้ทั่วและเพียงพอต่อความต้องการของชาวมาเลย์ที่ต้องการได้รับการศึกษาแบบตะวันตกมากขึ้น แต่กลับสนับสนุนให้ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่เรียนในโรงเรียนมาเลย์ โดยให้เหตุผลว่าความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแบบตะวันตกไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงของชาวมาเลย์ที่ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ การสอนวิชาด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม และวิชาชีพต่างๆ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อชาวมาเลย์มากกว่า[103]

ทั้งนี้ เหตุผลที่อังกฤษนำมากล่าวอ้างในการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาที่ค่อนข้างมีอคติสำหรับชาวมาเลย์ทั่วไป ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากอังกฤษไม่ต้องการให้การศึกษาเป็นที่มาของความคิดแบบตะวันตกที่ท้ายสุดแล้วจะย้อนกลับมาทำลายระบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูเอง อย่างไรก็ตาม การเน้นให้การศึกษาแบบมาเลย์แม้มีส่วนดีดังที่ผู้บริหารอังกฤษหลายคนใช้เป็นข้ออ้าง เช่น จะทำให้ชาวมาเลย์สามารถรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้ โดยไม่ถูกครอบงำด้วยอิทธิพลตะวันตกมากนัก แต่ข้อเสียกลับมีมากกว่า นั่นคือ ทำให้ชาวมาเลย์ได้รับและใช้ประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจน้อยกว่ากลุ่มเชื้อชาติอื่น มีชาวมาเลย์เพียงไม่กี่คนที่มีคุณสมบัติพอที่จะเข้ารับราชการได้ สังคมของชาวมาเลย์ยังคงดำรงชีวิตอยู่ในรูปแบบเดิม คือการทำเกษตรกรรม และมีความล้าหลัง ซึ่งล้วนเป็นที่มาที่อธิบายได้ว่าเหตุใดชาวมาเลย์จึงไม่ค่อยมีปฏิกิริยาต่อต้านอังกฤษมากนัก อย่างไรก็ตาม แม้อังกฤษไม่ส่งเสริมการศึกษาแบบตะวันตกให้แก่ชาวมาเลย์ แต่การขยายการศึกษาแบบมาเลย์และการตั้งสถาบันการศึกษาระดับสูงให้แก่ชาวมาเลย์ในช่วงทศวรรษที่ 1920 ก็เป็นที่มาของโอกาสในด้านอาชีพการงาน รวมทั้งความคิดทางการเมืองที่จะส่งผลต่อความมั่นคงของอังกฤษในช่วงท้ายของการปกครองรัฐมลายู

---

[102] Philip Loh Fook Seng, "Malay precedence and the federal formula in the F.M.S. 1909 - 1939," Journal of Malaysian Branch Royal Asiatic Society 45, 2 (1972): 32.

[103] Philip Loh Fook Seng, Seeds of separatism: educational policy in Malaya 1874 - 1940, p. 26.

3.4.2 การศึกษาแบบมาเลย์

ความต้องการที่จะคงสังคมชาวมาเลย์ให้มีลักษณะเช่นเดียวกับสังคมสมัยจารีต ที่แบ่งเป็นกลุ่มชนชั้นปกครองและชนชั้นผู้อยู่ใต้ปกครอง เพื่อสร้างความพอใจให้แก่บรรดาสุลต่านและกลุ่มเจ้านายที่ยังต้องการคงความเป็นผู้นำในสังคม และเพื่อประโยชน์ในการปกครองของอังกฤษเอง ทำให้รัฐบาลตั้งโรงเรียนมาเลย์ขึ้นมาโดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความรู้ของเด็กชาวมาเลย์เท่านั้น ไม่ใช่เพื่อเป็นขั้นตอนในการก้าวไปสู่โอกาสด้านการงานและยกระดับทางสังคม ดังเช่นที่ เซอร์ จอร์จ แม็กเวลล์ เลขาธิการใหญ่แห่งสหพันธ์ ได้กล่าวไว้ก่อนเกษียณว่า การศึกษาสำหรับชาวมาเลย์ที่รัฐบาลต้องการให้เป็นนั้นไม่ใช่การศึกษาแบบอังกฤษ แต่เป็นการศึกษาแบบพื้นเมืองซึ่งถึงว่าเป็นรูปแบบการศึกษาที่สำคัญที่สุดสำหรับชาวมาเลย์[104]

นอกจากนี้ ในรายงานประจำปี ค.ศ. 1920 ได้ระบุอย่างเด่นชัดว่า “จุดมุ่งหมายของรัฐบาลคือการยกระดับประชาชน และทำให้ลูกหลานชาวนาและชาวประมงให้กลายเป็นชาวนาและชาวประมงที่ฉลาดมากกว่ารุ่นพ่อ ให้เป็นคนที่ซึ่งการศึกษาจะทำให้พวกเขาสามารถเข้าใจวิธีจัดการกับสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเขา”[105] ซึ่งนโยบายนี้ทำให้ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ยังอยู่แต่ในโลกแคบๆในหมู่บ้านของตัวเองเท่านั้น รวมทั้งยังทำให้ชนชั้นปกครองกับชาวมาเลย์ในชนบทมีช่องว่างห่างกันมากขึ้น เพราะเด็กในชนบทแทบไม่มีโอกาสได้เข้าโรงเรียนในเมือง มีโอกาสด้านอาชีพการงานน้อย และไม่มีโอกาสได้ยกระดับสถานภาพของตัวเอง

ในระยะแรก โรงเรียนมาเลย์เปิดสอนเฉพาะระดับประถม และไม่มีการสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียน แม้มีผู้พยายามเรียกร้องให้จัดตั้งชั้นเรียนภาษาอังกฤษในโรงเรียนแบบมาเลย์หลายครั้งก็ตาม แต่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารอังกฤษ โดยอ้างว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทั้งนี้ในการจัดการด้านการศึกษานั้น รัฐบาลในแต่ละรัฐจะเป็นผู้ควบคุมดูแลทุกอย่าง ทั้งค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ค่าอุปกรณ์ เงินเดือนครูและเจ้าหน้าที่ ซึ่งค่าใช้จ่ายของรัฐด้านการศึกษานั้นน้อยมากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในกิจการอื่น เช่น ในปี ค.ศ.1902 ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ มีโรงเรียนที่ใช้ภาษาพื้นเมืองของรัฐบาล 200 แห่ง เป็นโรงเรียนแบบตะวันตก 5 แห่ง เป็นโรงเรียนของคณะผู้สอนศาสนาที่รัฐบาลสนับสนุนด้านการเงิน 13 แห่ง รายได้รวมในปีนั้นมี 20,550,543 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ค่าใช้จ่ายทั้งหมด 15,986,247 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ โดยในส่วนนี้เป็น

---

[104] L. Richmond Wheerler, The modern Malay, p. 155.

[105] “FMS Annual Report,” 1920, cited in Anthony S.K. Shome, Malay political leadership, p. 52.

ค่าใช้จ่ายในการศึกษาไม่ถึงร้อยละ 1.5 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ตัวอย่างค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของรัฐเประ[106]

ปี	จำนวนเด็กที่เข้าเรียน	ค่าใช้จ่าย (ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์)
1890	1,524	23,968
1891	2,780	32,066
1892	2,893	39,299
1893	3,358	42,716

ทั้งนี้ การที่รัฐบาลมีนโยบายหลักคือให้การศึกษาแก่ชาวพื้นเมืองโดยใช้ภาษาของชาวพื้นเมืองเอง[107] ทำให้เมื่อเด็กชาวมาเลย์เข้าเรียนระดับมัธยมซึ่งมีแต่โรงเรียนแบบตะวันตก เด็กชาวมาเลย์ไม่สามารถแข่งขันและเรียนตามทันเด็กกลุ่มเชื้อชาติอื่น เช่น ชาวจีนและอินเดีย ที่มีโอกาสได้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับประถม

อย่างไรก็ตาม อังกฤษได้ให้การสนับสนุนการศึกษาของชาวมาเลย์มากกว่ากลุ่มเชื้อชาติอื่นอย่างเห็นได้ชัด โดยจากในปี ค.ศ. 1985 มีโรงเรียนมาเลย์ 84 แห่ง ต่อมาในปี ค.ศ.1904 เพิ่มขึ้นถึง 232 แห่ง[108] อย่างไรก็ตาม จำนวนเด็กที่เข้าเรียนก็ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของอังกฤษ ดังเช่นช่วงปี ค.ศ. 1901 มีเด็กเข้าเรียนในรัฐเประประมาณ 4,500 คน ในจำนวนดังกล่าวมีไม่ต่ำกว่า 2,000 คนที่ต้องออกจากโรงเรียนก่อนจบหลักสูตร 4 ปี[109] จนในที่สุดรัฐบาลต้องออกกฎหมายบังคับให้เด็กชายชาวมาเลย์อายุระหว่าง 7-14 ปี ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนมาเลย์ ซึ่งอังกฤษได้กล่าวถึงความ

---

[106] Chai Hon-Chan, The development of British Malaya 1896 – 1909 (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1967), p. 251.

[107] Philip Loh Fook Seng, Seeds of separatism: educational policy in Malaya 1874 - 1940, p. 16.

[108] Chai Hon-Chan, The development of British Malaya 1896 - 1909, p. 247.

[109] Philip Loh Fook Seng, Seeds of separatism: educational policy in Malaya 1874 -1940, p. 14 , เนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนมาเลย์ ก็เช่นเดียวกับที่ใช้ในโรงเรียนแบบตะวันตก คือมีทั้งวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ สุขศึกษา ตำราที่ใช้ส่วนใหญ่แปลมาจากภาษาอังกฤษ จึงทำให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากผู้บริหารบางคน เช่น วิลคินสัน ว่าตำราที่มีเนื้อหาไม่เข้ากับสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ระบบการศึกษาในโรงเรียนมาเลย์ไม่ประสบสำเร็จ แต่ในส่วนของการเรียนวรรณกรรมจะใช้ตำราของมาเลย์เอง โดยเนื้อหาจะนำมาจากเรื่องเล่างานเขียนในอดีต เช่น เซอจาระห์ มลายู และฮิคายัต อับดุลเลาะห์ เป็นต้น

ล้มเหลวของรัฐในการรณรงค์ให้ชาวมาเลย์เข้าเรียนว่าเนื่องมาจากการที่มีบุคลากรในการสอนไม่เพียงพอ และเนื้อหาที่สอนไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในรัฐและชุมชนชาวมาเลย์ เป็นต้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1919 เมื่ออังกฤษได้ตระหนักถึงความด้อยกว่าทางการศึกษาของชาวมาเลย์ จึงได้มีการตั้งโครงการชั้นเรียนพิเศษสำหรับชาวมาเลย์ (Special Malay Classes)[110] ขึ้นเพื่อกระตุ้นและเปิดโอกาสให้เด็กชาวมาเลย์ได้เข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมที่ใช้ภาษาอังกฤษ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะโรงเรียนส่วนมากตั้งอยู่ในตัวเมืองซึ่งห่างไกลจากชุมชนของชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ ดังนั้น แม้การศึกษาแบบมาเลย์จะขยายตัวขึ้นมาก ทั้งจำนวนโรงเรียนและเด็กที่เข้าเรียน แต่การศึกษาแบบมาเลย์ก็ไม่ได้ส่งผลต่อโครงสร้างด้านอาชีพของชุมชนชาวมาเลย์มากนัก ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ยังคงมีอาชีพแบบที่เป็นในสังคมจารีตคือ ทำอาชีพเกษตรกรรมและประมง ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้ที่จบจากโรงเรียนมาเลย์ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1890 ถึงปี ค.ศ. 1896 ได้เป็นเสมียนและเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล 118 คน เกษตรกรและชาวนา 2,070 คน ลูกจ้างและเจ้าของร้านรายย่อย 2,177 คน อื่นๆ อีกประมาณ 1,000 คน[111] ส่วนในปี ค.ศ.1904 มีชาวมาเลย์ที่จบการศึกษาในปีนั้นได้เป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย 24 คน เป็นครูในโรงเรียนมาเลย์ 10 คน เป็นตำรวจ 1 คน และเป็นเสมียนเพียง 1 คนเช่นกัน[112] โรงเรียนพื้นเมืองแบบมาเลย์จึงไม่ได้ยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวมาเลย์ให้ดีขึ้นมากกว่าเดิมนัก ต่างจากผู้ที่จบการศึกษาแบบตะวันตกและมีความสามารถทางภาษาอังกฤษจะมีโอกาสด้านอาชีพที่ดีกว่า

การศึกษาของชาวมาเลย์ได้รับการยกระดับขึ้นเมื่อมีการตั้งสถาบันการศึกษาระดับสูงสำหรับชาวมาเลย์ ที่ใช้ภาษามาเลย์ในการเรียนการสอนในปี ค.ศ. 1922 คือวิทยาลัยฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ (Sultan Idris Training College) ในรัฐเประ เพื่อผลิตครูให้เพียงพอและสอดคล้องกับการเพิ่มจำนวนและการพัฒนาโรงเรียนมาเลย์[113] อย่างไรก็ตาม หลักสูตรการสอนในวิทยาลัย

---

[110] Hua Wu Yin, Class and communalism in Malaysia (London: Zed Books, 1983), p. 59.

[111] Chai Hon-Chan, The development of British Malaya 1896 - 1909, p.234.

[112] Rex Stevenson, Cultivators and administrators: British educational policy towards the Malays 1875-1906, p.102.

[113] การที่หลักสูตรในโรงเรียนมลายูที่ค่อนข้างล้าหลัง และนักเรียนชาวมาเลย์ไม่ได้ศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาระดับสูง ตลอดจนเหตุผลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความสามารถในการเรียนและการใช้ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ทำให้ผลิตบุคลากรชาวมาเลย์ในสาขาอาชีพต่างๆ รวมทั้งอาชีพครูได้น้อย เช่น ในปี ค.ศ. 1909 ในจำนวนเด็กนักเรียนประมาณ 10,000 คน ในรัฐเประ มีผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นครูได้เพียง 18 คน ยิ่งกว่านั้นในกรณีของรัฐปาหังปี ค.ศ. 1913 จากจำนวนเด็กนักเรียนประมาณ 2,000 คน มีเพียง 4 คนเท่านั้นที่จบออกมาแล้วเป็นครู, Philip Loh Fook Seng , Seeds of separatism: educational policy in Malaya 1874 - 1940 , p. 26.

ฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ ก็ไม่ต่างจากที่เป็นอยู่ในโรงเรียนมาเลย์ทั่วไปนัก นั่นคือเน้นการสอนด้านเกษตรกรรมและงานฝีมือ โดยมีเป้าหมายว่าเมื่อจบออกไปแล้ว ครูเหล่านี้จะสามารถถ่ายทอดความรู้จากการศึกษาด้านดังกล่าวให้แก่เด็กและประชาชนในหมู่บ้านซึ่งยังคงดำรงชีพด้วยการทำเกษตรกรรม ให้สามารถเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพของผลผลิตได้

หลักสูตรการสอนในวิทยาลัยฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของอังกฤษในการปกครองรัฐมาเลย์ได้เป็นอย่างดี นั่นคือการไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้นกับสังคมของชาวมาเลย์ เนื่องจากอังกฤษเห็นว่ามาตรการในการควบคุมความคิดของชาวมาเลย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดก็คือการศึกษา ด้วยเหตุนี้ การศึกษาที่อังกฤษให้แก่ชาวมาเลย์นั้น แม้จะมีการปรับปรุงและขยายตัวมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังคงอยู่ภายใต้แนวทางที่ให้เด็กชาวมาเลย์รุ่นต่อไปเป็นชาวนา ชาวประมงที่ฉลาดกว่ารุ่นพ่อแม่เท่านั้น[114] ผู้บริหารระดับสูงบางคน เช่น ริชาร์ด วินสเตทต์ (Richard Winstatd) ผู้อำนวยการการศึกษาของสหพันธ์ ก็พยายามเลี่ยงที่จะให้ชาวมาเลย์ได้รับความรู้ที่จะทำให้ชาวมาเลย์มีความสามารถนอกเหนือไปจากอาชีพที่มีอยู่ในหมู่บ้านของตนเอง[115]

3.4.3 ผลจากการเติบโตของระบบการศึกษา

การศึกษาที่ได้รับการพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการตั้งสถาบันชั้นนำของมาเลย์คือวิทยาลัยมาเลย์ กับสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ ทั้งสองแห่งนี้เป็นแหล่งผลิตปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ แต่ต่างกันที่วิทยาลัยมาเลย์ ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนและฝึกนักเรียนเข้าสู่แนวความคิดแบบโลกตะวันตกในด้านการปกครองและงานราชการ และรับเฉพาะลูกหลานชนชั้นปกครองเท่านั้น ส่วนสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ เป็นสถาบันที่ฝึกลูกหลานของชาวมาเลย์ทั่วไป เพื่อให้กลับเข้าไปใช้ชีวิตในโลกของชาวมาเลย์ในชนบท โดยการไปเป็นครูสอนในโรงเรียนมาเลย์

อย่างไรก็ตาม ความเหมือนกันของสองสถาบันนี้ คือ เป็นสถาบันการศึกษาในระดับสูงที่เป็นแหล่งผลิตชนชั้นนำของสังคมมาเลย์ และที่สำคัญคือเป็นที่รวมนักเรียนจากทุกส่วนของคาบสมุทรมลายู นักเรียนเหล่านี้จะมีประสบการณ์ร่วมกัน มีความรักในหมู่คณะ มีค่านิยมที่จะร่วมมือกัน จนกล่าวได้ว่าสถาบันทั้งสองแห่งเป็นแหล่งสร้างรากฐานของขบวนการปัญญาชนชาตินิยมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม จำนวนนักเรียนที่จบในแต่ละปีในระดับสูงกว่าชั้นมัธยมนั้นยังคงมีจำนวนน้อยมาก

---

[114] Ibid., p.29.

[115] Ibid., p. 30.

ซึ่งการที่ยังมีผู้ได้รับการศึกษาระดับสูงเป็นจำนวนน้อยนั่นเองที่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมาเลย์ไม่ค่อยมีพลังในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมมากนัก

ในขณะที่วิทยาลัยมาเลย์ได้ผลิตคนหนุ่มรุ่นใหม่ที่เป็นข้าราชการและบุคลากรในสาขาอาชีพต่างๆ การศึกษาแบบตะวันตกและประสบการณ์จากการทำงานทำให้คนกลุ่มนี้เริ่มมีความรู้สึกตระหนักเรื่องการเมืองมากขึ้นและต้องการรักษาบทบาททางการเมืองไว้เฉพาะชาวมาเลย์เท่านั้น โดยไม่ให้ผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์เข้ามายุ่งเกี่ยว โดยยึดหลักการ "แผ่นดินมลายูสำหรับชาวมาเลย์"[116] ในขณะเดียวกันสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ก็ได้กลายเป็นแหล่งชุมนุมของผู้ที่มีแนวคิดทางการเมือง มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นความรู้สึกทางชาตินิยม เช่น จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรม ที่จะทำให้ชาวมาเลย์จากท้องที่ต่างๆ เกิดความรู้สึกร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่าทั้งสองสถาบันมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งกระตุ้นให้มีความตระหนักทางการเมือง เป็นแหล่งผลิตผู้นำในด้านต่างๆ ที่จะกลายเป็นผู้นำทางการเมืองในสังคมมลายูในเวลาต่อไป

หากพิจารณาถึงการศึกษาทั้งแบบพื้นเมือง และแบบที่ใช้ภาษาอังกฤษหรือแบบตะวันตกแล้ว แม้ว่าการศึกษาแบบตะวันตกจะเปิดโอกาสทางการเมืองและอาชีพให้มากกว่า แต่รากฐานสังคมมลายูอยู่ที่การศึกษาแบบพื้นเมืองและศาสนา ที่ให้ความรู้ด้านศาสนาอิสลามและการดำรง ชีวิตตามแบบประเพณีในกำปงหรือหมู่บ้าน ทำให้โอกาสที่ชาวมาเลย์จะก้าวเข้าสู่สังคมแบบวัตถุนิยมแบบตะวันตกจึงเป็นไปได้ยาก เศรษฐกิจส่วนรวมของชาวมาเลย์อยู่ในระดับต่ำ สภาพสังคมล้าหลัง ซึ่งสภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดสภาพทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นของตัวเอง และมีลักษณะก่อให้เกิดการรวมตัวทางการเมืองอย่างเหนียวแน่นด้วยพลังทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ได้กลายเป็น จุดยืนของความต้องการทางการเมืองของชาวมาเลย์ในเวลาต่อไป[117]

อังกฤษเข้ามาพร้อมระบบการปกครองแบบตะวันตกที่เปลี่ยนรัฐมลายูแบบจารีตให้เข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ทั้งระบบการเมือง เศรษฐกิจและการศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบอย่างทันทีทันใดต่อชาวมาเลย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้คงวิถีชีวิตในรูปแบบเดิมและถูกกันออกจากกระบวนการพัฒนาของรัฐ จนดูเหมือนว่าชาวมาเลย์พอใจและยอมรับสภาพที่อยู่ใต้การปกครองของอังกฤษและการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของกลุ่มเชื้อชาติอื่น จนกระทั่งเข้าสู่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 รูปแบบทางการเมืองที่อังกฤษควบคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จซึ่งได้สะท้อนความไม่จริงใจของรัฐบาลที่จะให้ชาวมาเลย์ได้มีส่วนร่วมในการบริหารอย่างแท้จริง การเร่งพัฒนา

---

[116] แมรี่ ซี เทิร์นบุล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์, หน้า 368.

[117] สมมาตร เพ็ญสูตร , "พัฒนาการของกลุ่มอิสลามนิยมในมาเลเซียตะวันออกระหว่าง ค.ศ. 1900–1957," (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 115.

เศรษฐกิจโดยนำผู้อพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากจนกลุ่มผู้อพยพเหล่านั้นกลายเป็นผู้อำนาจในระบบเศรษฐกิจของรัฐ และการเติบโตของระบบการศึกษา ทำให้ชาวมาเลย์เริ่มตระหนักถึงความไม่มั่นคงในแผ่นดินของตัวเอง

นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1920 เรื่อยไปจนถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวมาเลย์จึงเริ่มแสดงบทบาท ทั้งโดยการเรียกร้องต่อรัฐบาลโดยตรงและในรูปของกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ทั้งนี้ รูปแบบของชาวมาเลย์ที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองและพยายามทวงคืนความเป็นผู้นำในสังคมอาจแบ่งด้วยกันได้สามกลุ่มคือ กลุ่มเจ้านายและขุนนางเดิมที่พยายามสร้างศรัทธาในหมู่ชาวมาเลย์ให้เกิดขึ้นดังเดิม กลุ่มนักปฏิรูปที่ใช้แนวความคิดในศาสนาอิสลามเป็นอุดมการณ์ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนชาวมาเลย์ และกลุ่มชาตินิยมที่ต้องการให้ชุมชนชาวมาเลย์เป็นอิสระจากการครอบงำของเชื้อชาติอื่นทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในขณะที่การปกครองของอังกฤษดำเนินไปอย่างค่อนข้างราบรื่นนั้น รูปแบบการปกครอง เศรษฐกิจ และการศึกษาภายใต้ระบอบอาณานิคมเอง ได้เป็นตัวผลักดันให้ชาวมาเลย์เกิดความตื่นตัวทางการเมืองในที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การปรับตัวของกลุ่มชนชั้นปกครองในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

ในบทที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในรัฐมลายูภายหลังการสถาปนาอำนาจของอังกฤษในคาบสมุทรมลายู ทั้งการวางระบบบริหารและระบบข้าราชการแบบตะวันตก การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเข้ามาเป็นจำนวนมากของชาวจีนและอินเดีย และการเติบโตของระบบการศึกษาแบบทางโลกที่เป็นช่องทางในการยกระดับความคิด สถานะและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

การเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมานี้ล้วนส่งผลกระทบต่อชาวมาเลย์ ในฐานะที่เป็นกลุ่มชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรมลายูมาแต่เดิม โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นปกครองที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสูญเสียอำนาจและบทบาททางการเมือง ดังนั้นในบทนี้จะกล่าวถึงผลกระทบที่บรรดาชนชั้นปกครองได้รับจากระบบการปกครองแบบอาณานิคม บทบาทของกลุ่มชนชั้นปกครองภายใต้ระบบอาณานิคม และการพยายามฟื้นฟูอำนาจและบทบาทของกลุ่มชนชั้นปกครอง

4.1 ผลกระทบของการปกครองในระบอบอาณานิคมต่อกลุ่มชนชั้นปกครองชาวมาเลย์

4.1.1 การเสื่อมของรัฐแบบจารีต

ในสายตาของมหาอำนาจตะวันตกที่ได้สถาปนาอำนาจอาณานิคมลงบนแผ่นดินต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นต่างก็มองว่าระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแบบจารีตที่ดำรงอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนการเข้ามาของมหาอำนาจตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไม่เอื้อต่อการแข่งขันกันแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในลักษณะผูกขาดของมหาอำนาจเหล่านี้ที่มุ่งให้ดินแดนอาณานิคมของตนเป็นแหล่งป้อนวัตถุดิบสำหรับการผลิตทางอุตสาหกรรมในเมืองแม่ ป้อนผลผลิตเพื่อการอุปโภคและบริโภคสำหรับตลาดที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และรวมทั้งเพื่อให้อาณานิคมเป็นตลาดสำหรับรองรับสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตขึ้นได้ในเมืองแม่

กรณีของอังกฤษในรัฐมลายูก็มีมุมมองเช่นเดียวกันที่เห็นว่ารัฐมลายูแบบจารีตเป็นระบบการเมืองของรัฐเล็กรัฐน้อยที่ขาดอำนาจรวมศูนย์อย่างแท้จริง อาณาเขตของรัฐจำกัดและไม่แน่นอน ในขณะที่อำนาจของชนชั้นปกครองมีอยู่อย่างกว้างขวาง ประนีประนอมและไร้กฎเกณฑ์

มีความขัดแย้งระหว่างรัฐและการแก่งแย่งอำนาจภายในรัฐค่อนข้างสูงจนทำให้เกิดสงครามกลางเมืองและสงครามระหว่างรัฐอยู่เสมอๆ ส่วนระบบเศรษฐกิจของรัฐมลายูแบบจารีตก็มีลักษณะล้าหลัง เป็นการผลิตพอยังชีพภายในชุมชนมากกว่าการผลิตอย่างเป็นล่ำเป็นสันเพื่อแสวงหาผลกำไรหรือสะสมทุน ตลอดจนระบบควบคุมกำลังคน โครงสร้างทางสังคมแบบจารีตที่ผูกติดอยู่กับระบบเครือญาติชาติกำเนิด และความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ต่างก็ไม่เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาผลประโยชน์นั้นๆ เช่นกัน

ภายหลังการเข้าแทรกแซงมลายูในปี ค.ศ. 1874 อังกฤษจึงต้องสร้างระบบอาณานิคมแบบเบ็ดเสร็จทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมขึ้นมาใหม่ การเปลี่ยนแปลงประการแรกและที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ ระบบการเมือง โดยในมุมมองของอังกฤษนั้นเห็นว่ารัฐมลายูแบบจารีตที่ให้ความสำคัญต่อราชาเหนือสิ่งอื่นใดหรือ “เกอราจาอัน” นั้น นำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพ ขาดความมั่นคงทางการเมือง ไร้ระเบียบทางสังคมและมีความวุ่นวาย[1] ซึ่งไม่เอื้อต่อการลงทุนและพัฒนาทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อความคิดทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่เติบโตได้เฉพาะในระบบการเมืองที่มีความเป็นเหตุเป็นผล มีบรรยากาศทางการเมืองที่มีเสถียรภาพมั่นคง มีระบบการบริหารและภาษีอากรที่เอื้อต่อการลงทุนและขยายทุน มีกฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์ และมีระบบทางสังคมที่เอื้อต่อการผลิตเพื่อขาย

ดังนั้น อังกฤษจึงต้องเจรจาให้สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองเห็นถึงข้อดีของการสร้างระบอบการปกครองใหม่แทนที่ระบบการเมืองแบบจารีต ดังเช่นในบันทึกของเซอร์ วิลเลียม ฟรานซิส ดรัมมอนด์ เจอวอยส์ (Sir William Francis Drummond Jervois) ผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ (ค.ศ.1875-1877) ที่พยายามโน้มน้าวให้เบนดาฮาราแห่งรัฐปาหังใน ค.ศ.1875 ยอมรับอำนาจของอังกฤษที่กล่าวว่า “ระหว่างการเจรจา ข้าพเจ้า (ผู้ว่าราชการเจอวอยส์) ได้อธิบายต่อเขา (เบนดาฮาราแห่งปาหัง) ถึงข้อดีที่จะได้รับจากการมีระบบภาษีและการจัดเก็บรายได้ที่ดี และได้บอกเขาว่ารัฐบาลอังกฤษมีความกระตือรือร้นที่จะให้มีการเปิดแหล่งทรัพยากรในรัฐของเขา อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของรัฐ ความมั่งคั่งแก่ตัวเขาเองและผู้คนภายในรัฐ ตลอดจนจะทำให้การค้ารุ่งเรืองยิ่งขึ้นด้วย ข้าพเจ้ายังบอกแก่เขาด้วยว่า ข้าพเจ้ายินดีที่จะช่วยเหลือในการให้คำแนะนำแก่เขาและสอนเขาให้ดีที่สุดถึงวิธีที่จะนำไปสู่จุดหมายดังกล่าว”[2]

---

[1] A.C. Milner, Kerajaan: Malay political culture on the eve of colonial rule (Arizona: The University of Arizona Press, 1982), pp.7-8.

[2] “CO 882/3,” cited in Donna Jeanne Amoroso, “Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya,” (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy, 1966), p.36.

ด้วยเหตุนี้ อำนาจและบทบาททางการเมืองของกลุ่มชนชั้นปกครองแบบจารีตจึงถูกโอนถ่ายให้แก่ผู้ปกครองชาวอังกฤษ โดยในเบื้องต้นอำนาจรัฐของอังกฤษในรัฐมลายูวางอยู่บนข้อตกลงในสนธิสัญญาปังกอร์ ที่ระบุให้การบริหารรัฐมลายูต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้สำเร็จราชการประจำของอังกฤษในทุกเรื่อง ยกเว้นด้านศาสนาและประเพณี ตลอดจนกำหนดให้อำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บรายได้และภาษีอากรอยู่ที่เจ้าหน้าที่อังกฤษเช่นเดียวกัน แม้ว่าเริ่มแรกอังกฤษแสดงตนว่าจะเป็นเพียงที่ปรึกษาและไม่ได้ล้มเลิกสถาบันสุลต่านก็ตาม แต่ความต้องการให้รัฐมลายูอยู่ในสภาวะที่น่าลงทุนและให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน รวมทั้งการวางระบบราชการและระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งความเป็นเหตุเป็นผล ทำให้ถึงที่สุดแล้วรัฐบาลภายใต้การนำของผู้สำเร็จราชการประจำได้กลายเป็นผู้ครอบครองอำนาจทางการเมืองของรัฐมลายูอย่างแท้จริง

เมื่อกลุ่มชนชั้นปกครองสูญเสียอำนาจและบทบาททางการเมืองของตนให้แก่ผู้ปกครองชาวตะวันตก โดยยังคงมีอำนาจอย่างจำกัดและมีบทบาทเฉพาะแต่ทางด้านพิธีการเท่านั้น ทำให้การเรียกเก็บภาษีอากรจากชนชั้นผู้ถูกปกครองและอำนาจในการควบคุมกำลังคน อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นผู้ถูกปกครองได้เสื่อมสลายไปด้วย และเมื่อสถาบันสุลต่านไม่ได้คงความเป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองอีกต่อไปแล้ว “รัฐ” ในความคิดของกลุ่มชนในโลกมลายูที่มีความหมายสัมพันธ์กับการมีอยู่ของราชาก็เสื่อมลง เมื่อกล่าวถึงราชาหรือสุลต่านก็ไม่ได้แสดงนัยถึงการเป็นรัฐและรัฐบาลอีกต่อไป

ในขณะเดียวกัน “รัฐ” ในความหมายใหม่ก็เกิดขึ้น อันเป็นรัฐตามแนวคิดของตะวันตกที่แบ่งตามลักษณะทางกายภาพ ให้ความสำคัญกับการมีขอบเขตพื้นที่ชัดเจน มีเส้นพรมแดนที่แน่นอน ในขณะเดียวกัน ก็เริ่มมีการใช้คำว่าเนกรี เมื่อต้องการกล่าวถึงรัฐตามความหมายแบบตะวันตก[3] ซึ่งการแบ่งเขตแดนตามลักษณะทางกายภาพโดยเจ้าหน้าที่อังกฤษที่ไม่ทราบแน่ชัดถึงขอบเขตอำนาจของสุลต่านในสังคมแบบจารีตได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในระยะแรก เช่น กรณีของราชาโบท[4] (Raja Bot) ที่ได้คัดค้านการโอนเมืองลูกุตที่เคยอยู่ภายใต้พระราชอำนาจของสุลต่านแห่งสลังงอให้ไปเป็นส่วนหนึ่งของสุไหงอูจง โดยราชาโบทได้อ้างว่าตนได้รับมอบสิทธิ์จากสุลต่านแห่งสลังงอผู้ซึ่งเป็นพระราชบิดาในการจัดเก็บรายได้ของลูกุตมาเป็นเวลานานแล้ว

---

[3] A.C. Milner, “How ‘traditional’ is the Malaysian monarchy,” in Malaysia: Islam, society and politics, eds. Virginia Hooker and Norani Othman (Singapore: Seng Lee Press, 2003), pp. 176-177.

[4] Donna Jeanne Amoroso, “Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya,” (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy), pp.65-66.

ดังนั้น สิทธิในการครอบครองลูกุตจึงควรเป็นของสลังงอ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วคำชี้แจงของราชาโบทก็ไม่ประสบความสำเร็จ ลูกุตตกเป็นพื้นที่ที่อยู่ในสุไหงอูจงตามการแบ่งเขตแดนของอังกฤษ

เมื่ออังกฤษวางรูปแบบของตนในรัฐมลายูแล้ว กลุ่มชาวมาเลย์ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารกับอังกฤษในช่วงแรกคือสุลต่าน ขุนนางระดับสูง และขุนนางระดับล่างอย่างนายบ้านหรือเปิงฮูลู ซึ่งเป็นแค่กลุ่มเล็กๆ เท่านั้น ในขณะที่ชาวมาเลย์ทั่วไปและชนชั้นปกครองเดิมโดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่ได้เป็นเชื้อพระวงศ์ที่เคยมีอำนาจและบทบาทในการปกครองท้องที่ต่างๆ กลับไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารแต่อย่างใด ซึ่งแม้ว่าอังกฤษทดแทนโดยการจ่ายเงินบำนาญและค่าใช้จ่ายรายเดือนให้พวกเขา แต่ก็เทียบไม่ได้กับอำนาจและผลประโยชน์ต่างๆ ที่ชนชั้นนำเหล่านั้นสูญเสียไป บางคนยากจนลงถึงกับต้องมาขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่อังกฤษ และต้องทำงานรับจ้างใช้แรงงาน เป็นชาวประมงและคนส่งเอกสาร เป็นต้น[5]

อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการวางระบอบการปกครองแบบใหม่ต่ออำนาจของสุลต่านก็มีอยู่ กล่าวคือ ในสังคมแบบจารีต แม้สถาบันสุลต่านจะเป็นศูนย์รวมทางอำนาจและศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คน แต่ในทางปฏิบัติ พระราชอำนาจขององค์สุลต่านจำกัดอยู่แค่เพียงในเขตราชธานีเท่านั้น อำนาจและบทบาททางการเมืองที่แท้จริงตกไปอยู่ที่ขุนนางทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้น ภายในราชสำนักเองก็มีการแย่งชิงอำนาจกันบ่อยครั้ง สถานะของสุลต่านจึงไม่มั่นคง หากแต่ในทางตรงกันข้ามความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและระบบราชการแบบตะวันตก ได้สร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันสุลต่าน ซึ่งพระองค์ก็ได้ใช้โอกาสที่อำนาจทางการเมืองและฐานะทางเศรษฐกิจเติบโตขึ้นนี้ ในการพยายามสร้างให้พระราชอำนาจของพระองค์ขยายครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ของรัฐอย่างแท้จริงภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลอาณานิคม

4.1.2 ปฏิกิริยาของชนชั้นปกครองต่อระบบการปกครองแบบอาณานิคม

แม้ว่าอังกฤษเข้ามาปกครองรัฐมลายูโดยไม่ได้ใช้กำลังทางทหารและไม่มีการต่อต้านจากชาวมาเลย์อย่างทันทีทันใดก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่าการสถาปนาอำนาจของอังกฤษในคาบสมุทรมลายูจะดำเนินอย่างราบรื่นเสียทีเดียว การจำกัดอำนาจและบทบาททางการเมือง

---

[5] J.M. Gullick, Rulers and residents: influence and power in the Malay states 1870-1920 (Singapore: Oxford University Press, 1992), p.19.

การยกเลิกระบบการควบคุมกำลังคนและการเก็บภาษีอากรของกลุ่มชนชั้นปกครองของรัฐมลายูแบบจารีต ย่อมนำความไม่พอใจมาสู่กลุ่มชนชั้นปกครองเหล่านี้

การต่อต้านที่เห็นเด่นชัดและเป็นอันดับแรกภายหลังอังกฤษวางระบบการปกครองแบบอาณานิคมในรัฐมลายูคือการฆาตกรรม เจ.ดับเบิ้ลยู.ดับเบิ้ลยู. เบิร์ช (J.W.W. Birch) ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐเประคนแรก (ค.ศ.1875) โดยสาเหตุที่นำไปสู่การกระทำดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของรัฐแบบจารีตโดยตรง กล่าวคือ เบิร์ชพยายามบีบบังคับให้สุลต่านอับดุลเลาะห์แห่งรัฐเประ ยินยอมให้เจ้าหน้าที่ของอังกฤษมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารและการจัดเก็บภาษีอากร ตลอดจนเร่งรัดให้มีการเลิกทาส ทั้งนี้เป็นความปรารถนาของเบิร์ชที่มุ่งหวังรัฐเประที่ตกอยู่ในสภาวะของสงครามกลางเมืองยาวนานหลายปี เข้าสู่ความสงบเรียบร้อย มีกฎระเบียบ มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้อต่อการลงทุนอย่างรวดเร็ว โดยไม่ได้ตระหนักว่ามาตรการเร่งด่วนดังกล่าวกระทบต่อจารีตดั้งเดิมของสังคมมาเลย์ และไม่ได้คำนึงถึงคำคัดค้านจากเซอร์ แอนดรู คล้าร์ก ผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ที่แนะนำให้ดำเนินงานอย่างค่อยเป็นค่อยไปและรอบคอบ

ประวัติความเป็นมาของเบิร์ชก่อนหน้าที่จะเข้ามารับตำแหน่งในรัฐเประนั้น เขาเคยเป็นเลขาธิการอาณานิคม (Colonial Secretary) ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์และทำงานในลังกามาก่อน แต่ไม่เคยมีประสบการณ์ทำงานในรัฐมลายู ไม่สามารถพูดภาษามาเลย์ได้ จึงย่อมไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมาเลย์อย่างชัดเจน และมักเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีมลายูหลายครั้งทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม[6] โดยประเด็นสำคัญที่ทำให้บรรดาชนชั้นปกครองไม่พอใจ คือการที่เบิร์ชเร่งรัดให้การมีทาสหมดไปอย่างรวดเร็ว เช่น สนับสนุนให้ทาสหลบหนีออกจากบ้านของนายทาส โดยเบิร์ชให้บรรดาทาสที่หลบหนีมาพักพิงชั่วคราวในบ้านของเขา[7] รวมทั้ง แทรกแซงการควบคุมกำลังคนของบรรดาเจ้าขุนมูลนาย ซึ่งในสังคมมลายูแบบจารีตนั้นก็เป็นเช่นเดียวกับรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ ที่การควบคุมกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงให้เห็นของอำนาจของกลุ่มชนชั้นปกครอง บรรดาเจ้านายและขุนนางจึงมักมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะประกอบกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ตัวอย่างเช่น ในปีค.ศ. 1889 สุลต่านแห่งปาหัง เดินทาง

---

[6] ทั้งนี้ในสนธิสัญญาปังกอร์ไม่ได้ระบุขอบเขตว่าเรื่องใดเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมมาเลย์ จึงอาจทำให้เจ้าหน้าที่อังกฤษที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีมาเลย์ เข้าไปก้าวก่ายเรื่องดังกล่าวได้โดยไม่ตั้งใจ, T.N. Harper, The end of empire and the making of Malaya (Cambridge: Cambridge University Press, 1999), p.18.

[7] Sir Hugh Clifford, In court and kampong: being tales & sketches of native life in the Malay peninsular (London: Great Richards, 1903), p.4.

ไปยังตอนกลางของแม่น้ำปาหัง โดยมีผู้ติดตาม รวมคนรับใช้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายถึง 300- 400 คน[8] ดังนั้นการพยายามให้ไพร่และทาสเป็นอิสระจากกลุ่มชนชั้นปกครองจึงย่อมนำความไม่พอใจให้แก่พวกเขาเหล่านั้น

นอกจากนี้ นโยบายด้านการเงินของเบิร์ชยังเป็นการลิดรอนแหล่งรายได้ของกลุ่มชนชั้นปกครอง เช่น ให้การเก็บภาษีอยู่ในการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่อังกฤษทั้งหมด โดยเบิร์ชกล่าวว่า "ณ เวลานี้จำเป็นแล้วที่ (เรา) ต้องเข้าไปตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงระบบจัดเก็บภาษีที่เป็นอยู่ทั้งหมดในรัฐเประ ซึ่งในบางพื้นที่มีภาษีบางประเภทที่ควรยุติ..."[9] หากแต่รายได้ที่เจ้าหน้าที่อังกฤษจัดเก็บนั้นก็ไม่ได้ถูกนำเข้าสู่คลังของรัฐอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เจ้าหน้าที่บางคนได้ใช้จ่ายเงินดังกล่าวเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เช่น กัปตัน สปีดี (Capyain Speedy) เจ้าหน้าที่ปกครองเขตลารุทรัฐเประ ที่เป็นแหล่งเหมืองแร่ดีบุกขนาดใหญ่ นำเงินภาษีไปสร้างบ้านของตัวเอง เป็นต้น[10] ในขณะที่บรรดากลุ่มชนชั้นปกครองมองว่าพวกตนก็มีสิทธิในการควบคุมกำลังคนและเก็บภาษีซึ่งเป็นที่มาหลักของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนได้เช่นกัน

ในที่สุดเมื่อความขัดแย้งดังกล่าวตึงเครียดมากขึ้น สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองจึงได้รวมตัวกันขับไล่เบิร์ชออกจากรัฐเประ โดยสุลต่านอับดุลเลาะห์แห่งเประ กล่าวว่า "หากข้าพเจ้าต้องการผู้สำเร็จราชการประจำ...เจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องอยู่ภายใต้สุลต่าน และต้องปฏิบัติภายใต้คำแนะนำของสุลต่าน ไม่ใช่สุลต่านต้องทำตามคำแนะนำของผู้สำเร็จราชการประจำ"[11] ความขัดแย้งดังกล่าวสิ้นสุดด้วยการฆาตกรรมเบิร์ชในวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ.1875 โดยลูกน้องของมหาราชาเลลา ขุนนางระดับสูงคนหนึ่งของเประ การฆาตกรรมเบิร์ชทำให้อังกฤษต้องเร่งจัดการกับความเป็นไปได้ต่างๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดเหตุร้ายในรูปแบบเดียวกันขึ้นอีก โดยการส่งกองทหารจำนวนมากจากอินเดียและฮ่องกงเข้ามาประจำในเประ ถอดถอนขุนนางระดับสูงของเประที่สงสัยว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวออกจากตำแหน่ง และใช้มาตรการลงโทษบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฆาตกรรมดังกล่าวอย่างรุนแรง โดยประหารชีวิตมหาราชาเลลากับพวกอีกสามคน พร้อมทั้งเนรเทศสุลต่านอับดุลเลาะห์และราชาอิสมาอิลที่อังกฤษเชื่อว่าเป็นผู้สั่งการอยู่เบื้องหลังออกจากเประ

---

[8] J.M. Gullick, Malay society in late nineteenth century (Singapore: Oxford University Press, 1987), p.28.

[9] "CO 882/3," cited in Donna Jeanne Amoroso, "Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya," (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy), p.36.

[10] Horace Stone, From Malacca to Malaysia 1400-1965 (London: George G. Harrap, 1966), p.131.

[11] Sir Frank Swettenham, Sir Frank Swettenham's Malayan Journals 1874-1876, eds. P.L. Burns and C.D. Cowan (Kuala Lumpur: Oxford university Press, 1975), pp.181-196.

อย่างไรก็ตาม การที่แท้จริงแล้วนั้นกลุ่มชนชั้นปกครองเพียงปรารถนาให้เบิร์ชย้ายออกไปจากเประ ทำให้ภายหลังเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวไม่มีการจลาจลเกิดขึ้นตามการคาดการณ์ของอังกฤษ รวมทั้งการที่อังกฤษลงโทษแม้กระทั่งกลุ่มชนชั้นปกครอง ทำให้ฝ่ายที่ไม่พอใจต่อการเข้ามาของอังกฤษทั้งในรัฐเประและรัฐใกล้เคียงเห็นว่ามีความหวังเพียงเล็กน้อยที่จะต่อต้านอังกฤษ ดังเหตุการณ์ความวุ่นวายในรัฐปาหังช่วง ค.ศ.1891-1895 ที่สุลต่านและขุนนางร่วมมือกันขับไล่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอังกฤษก็สามารถปราบปรามได้[12] ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่อธิบายได้ว่าเหตุใดชาวมาเลย์จึงค่อนข้างคล้อยตามอังกฤษและไม่ลุกฮือต่อต้านอำนาจอาณานิคมดังเช่นที่เกิดขึ้นทั่วไปในรัฐที่ตกเป็นอาณานิคม

4.2 บทบาทของชนชั้นปกครองในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

4.2.1 บทบาททางการเมือง

การสังหารเบิร์ชเป็นจุดหนึ่งที่กระตุ้นให้อังกฤษต้องหันกลับมาพิจารณาบทบาทของตนในรัฐมลายูอีกครั้ง โดยพยายามย้ำเตือนให้ผู้สำเร็จราชการประจำกระทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษา ไม่ใช่เป็นผู้ปกครอง และมีการส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษามลายูเป็นอย่างดีมาประจำในรัฐมลายู หนึ่งในจำนวนนั้นคือเซอร์ ฮิวจ์ โลว์ ผู้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการประจำรัฐเประคนใหม่

ประสบการณ์จากเหตุการณ์ฆาตกรรมเบิร์ชและความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ทำให้โลว์ดำเนินงานเกี่ยวกับการฟื้นฟูระเบียบวินัยและพัฒนาแหล่งทรัพยากรของรัฐอย่างค่อยเป็นค่อยไป ควบคุมการจัดเก็บภาษีอากรและนำรายได้ของรัฐมาจัดสรรเพื่อประโยชน์ของรัฐอย่างเปิดเผย ไม่เข้าไปแทรกแซงขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวมาเลย์ โดยเฉพาะการมีทาส แต่ปล่อยให้รูปแบบธรรมเนียมดังกล่าวค่อยๆ หมดสิ้นไปเอง รวมทั้งการพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบรรดากลุ่มชนชั้นปกครอง โดยให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านสภาแห่งรัฐ (State Council) และได้รับเงินเดือนจากทางราชการทดแทนรายได้เดิมที่ต้องสูญเสียไป ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับกลุ่มชนชั้นปกครองชาวมาเลย์จึงดำเนินไปได้ด้วยดี พร้อมๆ กับ

---

[12] J.S. Sidhu, The British contribution to the Federation Malay up to the outbreak of the Second World War (Manila: National Historical Institute, 1982), p.2.

การสถาปนาอำนาจอย่างมั่งคงของอังกฤษในรัฐมลายู ซึ่งแบบปฏิบัติของโลว์ได้กลายเป็นตัวอย่างให้เจ้าหน้าที่อังกฤษในรัฐมลายูอื่นๆ ปฏิบัติตาม ดังในรัฐสลังงอปี ค.ศ.1889 สุลต่านอับดุลซามัดได้กล่าวแก่ผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่มาเยือนว่า พระองค์ทรงยินดีกับทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นภายในรัฐของพระองค์ และยินดีเป็นอย่างยิ่งกับจำนวนเงินทดแทนที่ได้รับ[13]

ในส่วนของการตั้งสภาแห่งรัฐนั้นเริ่มขึ้นในรัฐสลังงอเป็นแห่งแรก เมื่อปี ค.ศ.1877 ตามมาด้วยในรัฐเประและสุไหงอูจงตามลำดับ ผู้ที่เป็นสมาชิกของสภาแห่งรัฐได้แก่สุลต่าน กลุ่มชนชั้นปกครองชาวมาเลย์กับผู้นำชาวจีนอีกหนึ่งหรือสองคน และผู้สำเร็จราชการประจำ โดยหลักการแล้วนั้น สภาแห่งรัฐตั้งมาเพื่อเป็นเวทีในการเปิดรับความคิดเห็นของฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะเพื่อเปิดโอกาสให้ชาวมาเลย์ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นต่อรัฐบาล และเป็นสื่อกลางในการส่งมอบนโยบายของรัฐให้แก่บรรดาผู้นำท้องถิ่นให้ได้รับรู้และนำไปดำเนินการ ซึ่งรัฐบาลหวังว่าการตั้งสภาแห่งรัฐจะทำให้กลุ่มชนชั้นปกครองพอใจที่มีพื้นที่ในการแสดงบทบาททางการเมือง อันจะส่งผลให้การปกครองของอังกฤษดำเนินไปอย่างราบรื่นด้วย ในขณะที่กลุ่มชนชั้นปกครองก็หวังว่าจะได้มีส่วนร่วมในการริเริ่มนโยบายและตัดสินใจต่างๆ อย่างเต็มที่ และความเห็นของพวกเขาจะต้องมาก่อนอยู่เสมอ โดยหากข้อเสนอใดไม่ได้รับความเห็นชอบจากพวกเขา ข้อเสนอดังกล่าวก็ต้องตกไป

หากแต่ในทางปฏิบัติ ผู้สำเร็จราชการประจำกลับเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารสภาแห่งรัฐที่ตั้งขึ้นมาไม่ได้ทำหน้าที่ในการเป็นองค์กรที่รวบรวมความเห็นจากทุกฝ่าย ที่สำคัญคือไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเสียงของกลุ่มชนชั้นปกครอง ดังกรณีของสุลต่านซึ่งมีสถานะเป็นประธานในสภาแห่งรัฐ แต่บทบาทในการเป็นผู้นำการประชุมกลับตกอยู่ที่ผู้สำเร็จราชการประจำทั้งสิ้น เช่น ในการประชุมสภาครั้งแรกของรัฐเประ วันที่ 10 กันยายน ค.ศ.1877 มีการแต่งขบวนต้อนรับและจัดพิธีการใหญ่โตให้สมพระเกียรติสุลต่านยูซุฟแห่งรัฐเประ (Sultan Yusuf ค.ศ.1876-1887) ในฐานะที่เป็นประมุขแห่งรัฐ แต่ในฐานะของการเป็นประธานสภาแห่งรัฐแล้วนั้น สุลต่านกลับไม่ได้ทำหน้าที่ใดๆ เลย ผู้ที่มีบทบาทมากในการดำเนินการอภิปรายและตัดสินใจต่างๆ คือฮิวจ์ โลว์ ผู้สำเร็จราชการประจำ[14]

---

[13] Donna Jeanne Amoroso, "Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya," (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy), p.60.

[14] Philip Loh Fook Seng, The Malay states 1877-1895: political change and social policy (Singapore: Oxford University Press, 1969), pp.7 - 8.

นอกจากนี้ การอภิปรายนโยบายหรือร่างกฎหมายในสภาแห่งรัฐมักเป็นไปอย่างผิวเผิน เนื่องจากแม้จะมีการระบุให้ใช้ภาษามาเลย์ในการอภิปราย แต่ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐและเจ้าหน้าที่อังกฤษมักใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพราะไม่เชี่ยวชาญภาษามาเลย์ สุลต่านและสมาชิกสภาชาวมาเลย์จึงไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่กำลังอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวได้อย่างเต็มที่[15] รวมทั้งสมาชิกสภาชาวมาเลย์ก็มักไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐมากนัก เพราะเกรงว่าการวิพากษ์วิจารณ์มากเกินไป อาจทำให้อังกฤษไม่พอใจและจะกระทบต่อหน้าที่การงานของตนได้ ดังกรณีของราชามาห์มุด (Raja Mahmud) สมาชิกสภาแห่งรัฐสลังงอที่มีความเห็นขัดแย้งกับผู้สำเร็จราชการประจำรัฐจนถูกขับไล่ออกจากสภา[16]

อย่างไรก็ตาม สมาชิกสภาชาวมาเลย์ที่มีบทบาทมากจนสามารถผลักดันนโยบายหรือข้อเสนอของตนให้เป็นที่ยอมรับได้นั้นก็มีเช่นกัน เช่น สุลต่านอิดรีส์แห่งรัฐเประ ที่คัดค้านนโยบายยกเลิกโรงบ่อนได้เป็นผลสำเร็จ สำหรับสุลต่านอิดรีส์นั้นกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคนหนึ่งในบรรดาสุลต่าน กล้าวิพากษ์วิจารณ์ และสามารถปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ สุลต่านอับดุล ซามัด แห่งรัฐสลังงอก็เป็นอีกคนหนึ่งที่มีบทบาทเช่นกัน ที่เห็นเด่นชัดกรณีหนึ่งคือการที่สุลต่านทั้งสองคนร่วมกันคัดค้านข้อเสนอของผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่ต้องการเข้ามามีอิทธิพลแทรกแซงการตัดสินใจในสภาแห่งรัฐ[17]

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า แม้รัฐบาลอาณานิคมผูกขาดอำนาจและบทบาททางการเมือง แต่อย่างน้อยการมีสภาแห่งรัฐก็เป็นหนทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ไม่ว่าความเห็นนั้นๆ จะถูกนำไปปฏิบัติหรือไม่ก็ตาม ก็เท่ากับเป็นขั้นตอนหนึ่งของการเรียนรู้ลักษณะการปกครองแบบตะวันตก ตลอดจนทำให้ชาวมาเลย์ได้ตระหนักถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

นอกจากการตั้งสภาแห่งรัฐเพื่อเป็นเวทีให้กลุ่มชนชั้นปกครองได้มีส่วนร่วมในการปกครองแล้ว ยังมีการแต่งตั้งขุนนางบางคนทำหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของนายอำเภอ อย่างตำแหน่งนายบ้านหรือเปิงฮูลู ซึ่งเป็นตำแหน่งเดียวนอกจากสถาบันสุลต่านที่อังกฤษยังคงรักษาไว้ และให้ชาวมาเลย์ดำรงตำแหน่งดังกล่าว โดยรัฐบาลหวังว่าจะเป็นตำแหน่งที่สามารถรองรับความต้องการของชาวมาเลย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มขุนนางที่สูญเสียอำนาจไปจะได้มีช่องทางในการแสดงบทบาทความเป็นผู้นำในสังคมอยู่

---

[15] J.M. Gullick, Rulers and residents: influence and power in the Malay states 1870-1920, p.51.

[16] Ibid.

[17] Ibid., p.53.

ตลอดจนหวังว่านายบ้านจะได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางหรือตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนได้ดีกว่าที่จะให้เจ้าหน้าที่ชาวตะวันตกไปติดต่อสัมพันธ์กับชาวบ้านโดยตรง

ในส่วนของตำแหน่งระดับสูง ในระยะแรกมีการแต่งตั้งเจ้านายและขุนนางบางคนให้ทำหน้าที่ร่วมกับอังกฤษ เช่น ราชาดรีส (Raja Dris ก่อนหน้าการได้รับการสถาปนาเป็นสุลต่านอิดรีสแห่งเประ) ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าตุลาการ (Chief Justice) และดาโต๊ะตำมะหงง (Dato Temenggong) แห่งเประก็ได้รับตำแหน่งผู้พิพากษาพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณีของชาวมาเลย์ เป็นต้น[18] แต่ก็เป็นไปเพียงช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น เนื่องจากชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในระบบการปกครองแบบใหม่ รวมทั้งยังยึดติดกับรูปแบบการปกครองเดิม เช่น มีการเรียกเก็บหรือรับเงินจากผู้ที่มาติดต่อการงานต่างๆ ซึ่งถือสิ่งที่ปฏิบัติเป็นปกติก่อนหน้าที่อังกฤษจะเข้ามาปกครอง ในขณะที่อังกฤษมองว่าสิ่งของหรือเงินที่ได้นั้นเป็นสินบน อันไม่ควรมีอยู่ในสังคมที่กำลังพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้า อังกฤษจึงหยิบยกมาเป็นเหตุผลอ้างว่าชาวมาเลย์ไม่เหมาะกับการทำหน้าที่บริหาร ด้วยเหตุนี้ชาวมาเลย์จึงไม่ได้มีส่วนร่วมในการปกครองมากนัก

หากแต่ในอีกด้านหนึ่งนั้นเป็นความต้องการของอังกฤษเองที่ไม่อยากส่งมอบอำนาจในการบริหารให้แก่ชาวมาเลย์ ดังเช่นที่ เซอร์ เฟรเดอริค เวลด์ ผู้ว่าราชการสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ กล่าวว่า “พวกเราไม่ได้ทำอะไรที่จะเป็นการสอนพวกเขาให้ปกครองตัวเอง พวกเราเพียงแต่สอนให้พวกเขารู้ถึงวิธีที่จะร่วมงานกับพวกเราในการบริหารภายใต้แนวทางของพวกเราได้ ...ยิ่งไปกว่านั้นข้าพเจ้าสงสัยว่าหากชาวเอเชียได้เรียนรู้ที่จะปกครองตัวเอง สิ่งนั้นจะขัดแย้งกับเอกลักษณ์ทางชาติพันธ์ ประวัติศาสตร์ และระบบความเชื่อของพวกเขา ความต้องการของพวกเขามีเพียงความสงบเรียบร้อย ความยุติธรรมและมั่นคง ซึ่งก็คือสิ่งที่พวกเราสามารถมอบให้แก่พวกเขาได้”[19]

4.2.1.1 สภาสุลต่าน (Durbar of Rulers)

ข้อตกลงแห่งสหพันธ์ ค.ศ.1895 ระบุใจความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของสุลต่านกับการปกครองไว้ในมาตราที่ 21 ว่าจะให้มีการจัดประชุมสภาสุลต่านเป็นประจำทุกปี เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของรัฐบาล[20] การประชุมสภาสุลต่านจัดขึ้นครั้ง

---

[18] Ibid., p.55.

[19] “CO 273/104,” cited in Donna Jeanne Amoroso, “Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya,” (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy), p.74.

แรกในปี ค.ศ.1897 ณ สภา (Durbar) ในกรุงกัวลากังซาร์ รัฐเประ[21] ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยสุลต่านสี่พระองค์จากรัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหัง ข้าหลวงใหญ่ ผู้สำเร็จราชการทั่วไป และผู้สำเร็จราชการประจำ ประเด็นที่อภิปรายมีทั้งเรื่องเศรษฐกิจ การศึกษา การเกษตร และบทบาทของรัฐบาลท้องถิ่นกับรัฐบาลส่วนกลาง โดยเน้นไปที่นโยบายที่เกี่ยวข้องกับชาวมาเลย์เป็นหลัก แต่ภายหลังการประชุมแล้วไม่ได้มีการติดตามผลของการอภิปรายและข้อเสนอต่างๆ ว่ามีการนำไปขยายผลให้เกิดเป็นรูปธรรมหรือไม่[22]

ส่วนการประชุมครั้งที่สองจัดขึ้นในปี ค.ศ. 1903 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ รัฐสลังงอ ห่างจากการประชุมครั้งแรกถึงหกปี ประเด็นสำคัญในการประชุมครั้งนี้ คือ การเรียกร้องให้รัฐบาลรับชาวมาเลย์เข้าทำงานในหน่วยงานราชการมากขึ้น และการวิพากษ์วิจารณ์ระบบการบริหารและโครงสร้างของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ในครั้งนี้บุคคลที่มีบทบาทในการอภิปรายอย่างเด่นชัดคือ สุลต่านอิดรีส์แห่งรัฐเประ ที่ตำหนินโยบายของอังกฤษว่าไม่เปิดโอกาสให้ชาวมาเลย์ได้มีส่วนร่วมในการบริหารอย่างแท้จริง พร้อมกับโต้แย้งข้ออ้างของอังกฤษที่ว่าชาวมาเลย์ไม่มีความรู้ความสามารถและคุณสมบัติด้านการบริหารว่า ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะอังกฤษไม่ได้มีแผนการหรือนโยบายใดๆ ที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ชาวมาเลย์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง เช่น การพัฒนาการศึกษา

นอกจากนี้ สุลต่านอิดรีส์ยังได้วิพากษ์วิจารณ์การปกครองในรูปแบบสหพันธ์ว่าเป็นการรวบอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากเกินไป และต้องการให้อังกฤษกระจายอำนาจการปกครองแก่รัฐบาลท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังแสดงความไม่เข้าใจรูปแบบการปกครองที่เป็นอยู่ว่ามีลักษณะเช่นใด[23] ซึ่งสุลต่านอิดรีส์นั้นกล่าวได้ว่าเป็นสุลต่านที่ฉลาดเฉลียว และมีบทบาททางการเมืองโดดเด่นคนหนึ่ง โดยเฉพาะในการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารของอังกฤษ การที่สุลต่านอิดรีส์แสดงความไม่เข้าใจในระบบสหพันธ์ ในด้านหนึ่งนั้นสะท้อนให้เห็นได้ว่าระบบสหพันธ์ที่เป็นอยู่ในรัฐมลายูต่างจากความหมายของการเป็นสหพันธ์ที่แท้จริง

---

[20] Sivachandraligam Sundara Raja, The federation scheme of 1895 as an obstacle to capital penetration in the Federated Malay States, p.11.

[21] แมรี่. ซี. เทิร์นบุล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์ (กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540), หน้า 327.

[22] Robert Heussler, British rule in Malaya: the Malayan Civil Service and its predecessors 1867-1942 (Oxford: Clio Press, 1981), p.16.

[23] J.M. Gullick, Rulers and residents: influence and power in the Malay states 1870-1920, p.60.

สุลต่านอิดรีส์ได้ให้เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยกับการรวมรัฐมลายูทั้งสี่เข้าด้วยกันภายใต้หน่วยการปกครองเดียวว่า หากเกิดปัญหาใดๆ ขึ้นมาก็จะกระทบหมดทั้งสหพันธ์ โดยไม่เหลือรัฐที่จะคอยเป็นหลักในการช่วยเหลือรัฐอื่นๆ ได้ อีกทั้งในประวัติศาสตร์ของรัฐมลายูไม่เคยมีปรากฏว่าสุลต่านสี่พระองค์ต้องมาปกครองร่วมกัน[24] พร้อมกันนั้นได้ย้ำถึงข้อกำหนดในสนธิสัญญาปังกอร์ที่ระบุให้ผู้สำเร็จราชการประจำเป็นที่ปรึกษาของสุลต่าน ไม่ใช่เป็นผู้บริหาร ในขณะเดียวกัน ผู้สำเร็จราชการทั่วไปก็ไม่ควรเข้ามาแทรกแซงการตัดสินใจใดๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างสุลต่านกับผู้สำเร็จราชการประจำ ตลอดจนกิจการภายในของแต่ละรัฐควรที่จะให้รัฐบาลของรัฐนั้นๆ มีอำนาจในการบริหารเองอย่างเต็มที่[25]

แม้ว่าการประชุมสหพันธ์ทั้งสองครั้งจะประสบความสำเร็จในแง่ที่เปิดโอกาสให้สุลต่านของรัฐทั้งสี่ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและอภิปรายได้อย่างเต็มที่ แต่ข้อเสนอต่างๆ ก็ไม่ได้มีการนำไปปฏิบัติหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการดำเนินงานของรัฐบาลแต่อย่างใด ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าแท้จริงแล้วอังกฤษไม่ได้มองว่าความเห็นของสุลต่านมีส่วนสำคัญต่อนโยบายหรือการบริหารของรัฐบาลเลย การประชุมสภาสุลต่านจึงเหมือนเป็นเพียงการประชุมที่จัดขึ้นมาเพื่อสนองตอบความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มชนชั้นปกครองชาวมาเลย์เท่านั้น รวมทั้งอาจเป็นไปเพียงเพื่อตอกย้ำให้กลุ่มชนชั้นปกครองเชื่อว่าอังกฤษปรารถนาดีต่อชาวมาเลย์ก็เป็นได้ เห็นได้จากการกล่าวย้ำของสเวตเตนแนม ผู้สำเร็จราชการทั่วไป ในที่ประชุมสุลต่านครั้งที่ 2 ว่าอังกฤษไม่ลืมว่าการขยายอิทธิพลเข้ามาในรัฐมลายูเกิดขึ้นเพราะเป็นความต้องการของสุลต่าน และภาระหน้าที่ของอังกฤษคือ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำด้านการบริหารแก่สุลต่านนั่นเอง[26]

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ ค.ศ.1896 ถึง ค.ศ.1927 กลับมีการจัดประชุมสุลต่านเพียงสองครั้งเท่านั้น ทั้งนี้ทั้งนั้น เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่าการจัดประชุมสุลต่านต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก โดยเฉพาะที่หมดไปกับพิธีรีตองต่างๆ ในขณะที่เนื้อหาการประชุมมักไม่ค่อยได้นำมาปฏิบัติให้เห็นผล อีกทั้งรัฐบาลก็มีสภาแห่งรัฐและสภาแห่งสหพันธ์ที่มีสุลต่านร่วมด้วย เป็นเวทีให้สุลต่านได้แสดงบทบาททางการเมืองอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องจัดประชุมสุลต่านขึ้นมาอีก

---

[24] Rupert Emerson, Malaysia: a study in direct and indirect rule (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1970), p.143.

[25] Ibid.

[26] Philip Loh Fook Seng, "Malay precedence and the federal formula in the FMS: 1909-1939," Journal of Malaysian Branch Royal Asiatic Society 45 pt.2 (1972), p.31.

4.2.1.2 บทบาทในสภาแห่งรัฐและสภาแห่งสหพันธ์

นอกจากการประชุมสุลต่านแล้ว รัฐบาลได้เปิดโอกาสให้สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารโดยผ่านสภาแห่งรัฐและสภาแห่งสหพันธ์ ซึ่งในทั้งสองสภานี้สุลต่านเข้าร่วมในฐานะประธาน และมีสมาชิกชาวมาเลย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมเพียง 2-3 คน แต่สุลต่านและสมาชิกสภาฯชาวมาเลย์มีบทบาทน้อยมากในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายทั้งด้านการบริหาร เศรษฐกิจ และสังคมของรัฐมลายู ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากข้อจำกัดด้านภาษา โดยภาษาที่ใช้ในการอภิปรายมักเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งชาวมาเลย์น้อยคนที่จะมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษอย่างลึกซึ้ง อีกทั้ง ชาวมาเลย์ยังคงคุ้นเคยกับธรรมเนียมในสมัยจารีตที่ผู้ที่มีตำแหน่งต่ำกว่าควรมีหน้าที่รับฟัง หากไม่ได้รับการซักถามให้แสดงความคิดเห็นก็ไม่สมควรที่จะเสนอความเห็นใดๆ โดยเฉพาะความเห็นที่ขัดแย้งกับผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า ทำให้สมาชิกสภาฯชาวมาเลย์ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นมากนัก เพราะกลัวว่าจะไปขัดแย้งหรือสร้างความไม่พอใจให้แก่สุลต่านหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานของตนได้

การเรียกร้องของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมในสภาแห่งสหพันธ์เห็นได้อย่างชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการแต่งตั้งชาวมาเลย์สี่คนเข้าเป็นสมาชิกสภาแห่งสหพันธ์แทนที่สุลต่านของรัฐทั้งสี่พระองค์ที่ออกไปในปี ค.ศ. 1927 ซึ่งแม้ทั้งสี่คนมีสถานะเป็นสมาชิกวิสามัญที่ไม่สามารถออกเสียงคัดค้านข้อเสนอของรัฐบาลได้ แต่ก็สามารถแสดงความเห็นในเรื่องต่างๆได้ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและการรับราชการของชาวมาเลย์ โดยผู้ที่มีบทบาทมากในจำนวนทั้งสี่คนนี้ คือ ราชาจุลัน (Raja Chulan) และดาโต๊ะ อับดุลเลาะห์ (Dato Abdullah) ทั้งนี้เป็นที่สังเกตได้ว่าประเด็นที่ทั้งสองคนนี้ให้ความเห็นนั้นมักไม่ได้ส่งผลกระทบหรือขัดแย้งต่อนโยบายของรัฐมากนัก เช่น เรื่องการศึกษาที่ราชาจุลันเห็นไปในทางเดียวกับรัฐบาลว่าไม่ควรขยายการศึกษาแบบตะวันตกเข้าไปในชนบทมากนัก เพราะอาจทำให้เด็กๆดำเนินวิถีชีวิตไปในทางที่ต่างไปจากบรรพบุรุษ[27]

ในส่วนของดาโต๊ะ อับดุลเลาะห์ ก็ได้ยื่นข้อเสนอให้ขยายที่ดินที่สงวนไว้สำหรับชาวมาเลย์ เนื่องจากเห็นว่าชาวมาเลย์มีกำลังในการจัดการกับที่ดินมากขึ้น พร้อมทั้งเสนอให้ตั้งระบบสหกรณ์ในชนบท โดยให้ชาวมาเลย์เป็นผู้บริหารงานเอง นอกจากนี้ ทั้งราชาจุลันและดาโต๊ะ อับดุลเลาะห์ยังได้ร้องขอให้รัฐบาลเพิ่มจำนวนชาวมาเลย์ในหน่วยงานที่ต่างๆ เช่น การรถไฟ การไปรษณีย์ เป็นต้น และกระตุ้นให้มีการเลื่อนขั้นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานข้าราชการบริหารแห่งมลายูซึ่งเป็นหน่วยงานระดับย่อย (Malayan Administration Service หรือ MAS) เข้าสู่หน่วยงานข้าราชการพลเรือน

---

[27] William R. Roff, The origin of Malay nationalism (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1967), p.201.

แห่งมลายาโดยเร็ว อันจะได้ส่งผลให้มีการรับเจ้าหน้าที่เข้าสู่หน่วยงานข้าราชการบริหารแห่งมลายูมากขึ้น และทำให้ชาวมาเลย์มีโอกาสรับราชการมากขึ้นด้วย

4.2.1.3 การเข้าสู่ระบบข้าราชการของชาวมาเลย์

เมื่ออังกฤษเข้ามาสร้างอำนาจรัฐที่รวมศูนย์ มีอาณาเขตที่แน่นอน และเป็นระบบระเบียบในการบริหาร อังกฤษจึงต้องอาศัยกลไกอำนาจรัฐที่สร้างขึ้นมาใหม่ นั่นคือ ระบบราชการที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการความเป็นเหตุเป็นผลแบบทางโลก เหมือนอย่างที่เป็นอยู่ในโลกตะวันตก ซึ่งระบบราชการดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมาย การรักษาความสงบภายในและความมั่นคงภายนอก การเก็บภาษีอากร การจัดการศึกษา การจัดการทางการผลิต และการจัดบริการสาธารณูปโภค เป็นต้น

ระบบราชการที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งความเป็นเหตุเป็นผลแบบตะวันตกนี้เองที่ส่งผลให้กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมสูญเสียอำนาจ เนื่องจากระบบราชการของรัฐแบบตะวันตกแตกต่างจากรัฐจารีตมาก กล่าวคือ ในระบบจารีต ขุนนางและเจ้านายเป็นทั้งทหารและพลเรือนตามแต่สถานการณ์ โดยในยามศึกทำหน้าที่เป็นทหาร ส่วนในยามสงบก็เป็นข้าราชการพลเรือนที่มีหน้าที่หลักคือ การควบคุมกำลังคนและเรียกเก็บภาษีอากร แต่ระบบราชการภายใต้ระบบอาณานิคมนั้นขอบข่ายงานในระบบราชการ กว้างขวางและซับซ้อนกว่ามาก มีการแบ่งแยกงานกันทำเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน งานในระบบราชการที่ขยายตัวไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการบริหาร การสาธารณูปโภค การจัดการทางเศรษฐกิจ การรักษาความเป็นระเบียบทางสังคม การบังคับใช้ทางกฎหมาย ฯลฯ ก็เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและเทคนิคเฉพาะ มีความรู้ความสามารถที่เป็นวิทยาศาสตร์แบบตะวันตก

ทั้งนี้เนื่องจากอังกฤษมีทัศนคติที่ว่าชาวมาเลย์ไม่มีความรู้ความสามารถในการบริหารแบบตะวันตก มีลักษณะที่นิ่งเฉยจนดูเกียจคร้าน ไม่กระตือรือร้น และไม่ชอบทำงานที่ใช้แรงงาน[28] ประกอบกับข้ออ้างของอังกฤษที่ว่ารัฐบาลต้องเร่งสร้างความก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในรัฐมลายูอย่างรวดเร็ว จึงต้องให้เจ้าหน้าที่ชาวตะวันตกที่คุ้นเคยกับระบบเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าว ตำแหน่งด้านการบริหารจึงตกเป็นของเจ้าหน้าที่ชาวยุโรป โดยเฉพาะในหน่วยงานข้าราชการพลเรือนแห่งมลายา ในขณะเดียวกัน อังกฤษก็ไม่เคยมีนโยบายหรือการดำเนินการใดๆที่จะให้ความรู้และฝึกฝนการ

---

[28] Khasnor Johan, The emergence of the modern Malay administrative elite (Singapore: Oxford University Press, 1984), p.15.

บริหารแบบสมัยใหม่ให้แก่ชาวมาเลย์เลย ทำให้ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ.1874 มีชาวมาเลย์ที่อยู่ในหน่วยงานราชการเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

ตำแหน่งเดียวในระบบราชการที่อังกฤษเปิดโอกาสให้ชาวมาเลย์ได้มีบทบาทในการบริหารอย่างเต็มที่คือ ตำแหน่งนายบ้านหรือเปิงฮูลู ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีมาก่อนหน้าอังกฤษเข้ามาปกครอง การที่อังกฤษไม่ยุบตำแหน่งนี้ ก็เนื่องจากต้องการใช้นายบ้านเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางกับชาวบ้าน นายบ้านที่เป็นชาวมาเลย์จะเข้าถึงชาวบ้านได้ดีกว่าข้าราชการชาวยุโรป โดยผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายบ้านนั้นมีทั้งส่วนที่เป็นนายบ้านมาแต่เดิมและส่วนที่อังกฤษแต่งตั้งขึ้นใหม่จากกลุ่มชนชั้นปกครองเดิม ซึ่งอังกฤษเห็นว่าการให้ชนชั้นปกครองเดิมมีบทบาทในการบริหารส่วนท้องถิ่นจะทำให้ชนชั้นนำเหล่านั้นพอใจที่พวกตนยังคงความเป็นผู้นำในท้องถิ่นอยู่ อีกทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างเจ้าหน้าที่ชาวยุโรปที่เงินเดือนสูงกว่าข้าราชการชาวมาเลย์อีกด้วย ถึงกระนั้นก็ตาม นายบ้านก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างอิสระ แต่ต้องขึ้นกับหน่วยงานระดับอำเภอ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นชาวตะวันตก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้อังกฤษให้ชาวมาเลย์มีส่วนร่วมในการบริหาร แต่ก็เป็นได้แค่ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่ไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ

หน้าที่ของนายบ้านนอกจากดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเขตรับผิดชอบของตนแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นลูกขุน สำรวจสำมะโนประชากร และเก็บรวบรวมภาษีจากประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น[29] การที่นายบ้านมีภาระรับผิดชอบไม่มากนักและไม่ได้เป็นตำแหน่งระดับผู้บริหาร จึงไม่ค่อยได้รับการเหลียวแลจากส่วนกลางเท่าที่ควรซึ่งเห็นได้จากอัตราค่าตอบแทนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งอื่น และในบางรัฐ เช่น เประก็มีนายบ้านอยู่เพียงไม่กี่คน และที่มีอยู่ก็ปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ดีนัก[30]

ชาวมาเลย์จึงมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมากเมื่อเทียบกับอาณานิคมอื่นๆของอังกฤษเช่น อินเดียและศรีลังกา โดยในปี ค.ศ. 1903 ชาวมาเลย์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐบาลในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์มีทั้งสิ้น 874 คน ที่เป็นนายบ้านและลูกขุนรวมกันมี 587 คน[31] เจ้าหน้าที่อังกฤษหลายคนทั้งที่อยู่ในลอนดอนและในรัฐมลายูได้แสดงความปรารถนาที่จะให้ชาวมาเลย์ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น คำกล่าวของแฟรงค์ สเวตเตนแนม ผู้สำเร็จราชการทั่วไป ในปี ค.ศ. 1902 ที่ว่า

---

[29] Donna Jeanne Amoroso, "Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya," (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy), p.82.

[30] Ibid., p.83.

[31] Ibid., p.85.

รัฐบาลปรารถนาที่จะให้ชาวพื้นเมืองเข้าทำงานในหน่วยงานรัฐบาลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ [32] แต่ในทางปฏิบัติเกือบไม่มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลดังกล่าวแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้น แม้ชนชั้นปกครองเดิมบางส่วนไม่พอใจที่อังกฤษควบคุมการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ ก็ไม่มีการตอบโต้ที่ชัดเจนแต่อย่างใด เนื่องจากถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการปกครองแบบอังกฤษแล้ว

จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลมีการขยายการลงทุนในกิจการอาณานิคม ที่ส่งผลให้เกิดการขยายระบบคมนาคมขนส่งออกไปเพื่อให้เอื้อต่อการส่งออก รัฐจึงจำเป็นที่ต้องขยายอำนาจออกไปในระดับท้องถิ่นมากขึ้นด้วย เพื่อให้เกิดการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ และจากนโยบายดังกล่าวรัฐบาลจึงจำเป็นต้องจัดสรรบุคลากรเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะภายหลังการรวมรัฐมลายูเป็นสหพันธ์ในปี ค.ศ.1896 ที่ระบบบริหารและเมืองขยายตัว หากอาศัยเพียงชาวยุโรปที่มีอยู่ก็ไม่สามารถเพียงพอกับเครือข่ายงานบริหารที่ขยายออกไป อีกทั้งรัฐบาลยังประสบปัญหาการว่าจ้างชาวยุโรปให้เดินทางเข้ามาทำงาน ประการแรกคือ รัฐบาลต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากให้กับการว่าจ้างชาวยุโรปเข้ามาทำงานให้กับรัฐบาล ประการที่สอง ปัญหาการสื่อสารภาษาและขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมพื้นเมือง ก่อให้เป็นอุปสรรคต่อระบบการบริหารกับคนในท้องถิ่น อีกทั้งยังประสบความยุ่งยากที่ต้องเรียนรู้ภาษามาเลย์ และประการสุดท้ายคือ ข้าราชการชาวยุโรปจำนวนมากเลือกที่จะไปประจำในอาณานิคมอื่นอย่างอินเดียและฮ่องกง ที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่ารัฐมลายู[33] รัฐบาลอาณานิคมจึงหาทางออกด้วยการสร้างบุคลากรชาวพื้นเมืองเพิ่มขึ้น ทางหนึ่งเพราะเสียค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างน้อยกว่า และยังเป็นการขจัดปัญหาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไปได้

อย่างไรก็ตาม การที่ชาวมาเลย์ไม่มีความรู้ในการบริหารแบบตะวันตก ทำให้จำนวนข้าราชการชาวมาเลย์ยังคงมีจำนวนน้อย โดยเฉพาะหน่วยงานข้าราชการพลเรือนแห่งมลายา ในปี ค.ศ. 1904 มีเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น 159 คน มีชาวมาเลย์ทำงานเพียงสองคน ซึ่งทั้งสองเป็นบุตรชายของสุลต่านอับดุลเลาะห์ อดีตสุลต่านแห่งเประ โดยคนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ปกครองระดับอำเภอ ทางตอนเหนือของรัฐเประซึ่งเป็นเขตชนบทที่ห่างไกล ส่วนอีกคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการคนที่สองของผู้สำเร็จราชการประจำรัฐเประ[34]

ด้วยเหตุนี้จึงนำมาซึ่งการตั้งวิทยาลัยมาเลย์ ในปี ค.ศ.1905 ที่มุ่งให้เป็นสถาบันผลิตบุคลากรชาวมาเลย์เข้าสู่ระบบข้าราชการ จากการผลักดันของทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เช่น เจ.พี. โรดเจอร์ (J. P. Rodger) ผู้สำเร็จราชการประจำรัฐสลังงอ ที่ได้กล่าวในที่ประชุมสุลต่านในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1903 เรียกร้องรัฐบาลให้ความรู้ในการบริหารแก่ราชาและขุนนางชาวมาเลย์ เพื่อว่าชนชั้น

---

[32]William R. Roff, The origin of Malay nationalism, p.13.

[33] Khasnor Johan, The emergence of the modern Malay administrative elite, pp.10-11.

[34] William R. Roff, The origin of Malay nationalism, p.98.

ปกครองเหล่านี้จะสามารถบริหารรัฐของตนได้ และยังได้กระตุ้นให้อังกฤษตระหนักว่าพวกเขาต่างหากที่ควรอยู่ในฐานะผู้ปกครองของรัฐมลายู[35] รวมทั้งการเรียกร้องของสุลต่านอิดริส์

นอกจากนี้ ยังมีการตั้งหน่วยงานข้าราชการบริหารแห่งมลายู ขึ้นมาในปี ค.ศ. 1910 ซึ่งเป็นหน่วยงานรองจากหน่วยงานข้าราชการพลเรือนมลายา เป็นที่รวมของกลุ่มข้าราชการชาวมาเลย์ที่เป็นคนรุ่นใหม่ ที่จะเข้ามาแทนที่กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ค่อยๆลดบทบาทลง กลุ่มข้าราชการรุ่นใหม่เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมนั่นเองและจบการศึกษาแบบตะวันตกในขณะเดียวกัน สุลต่านและขุนนางบางคนก็มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่อังกฤษในการกำหนดมาตรฐานและคัดเลือกข้าราชการชาวมาเลย์ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมกับข้าราชการรุ่นใหม่ซึ่งจะกลายเป็นกลุ่มผู้นำในสังคมมาเลย์ต่อไปจึงดำเนินไปได้ด้วยดีและเป็นไปในลักษณะที่พึ่งพิงกัน[36]

การเติบโตของข้าราชการรุ่นใหม่ที่มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับกลุ่มชนชั้นนำเดิม เท่ากับทำให้ความเป็นผู้นำในสังคมมาเลย์ยังคงอยู่ในระดับของคนกลุ่มเดิม และยังแสดงให้เห็นถึงการพยายามฟื้นคืนอำนาจทางการเมืองของกลุ่มที่เคยมีอำนาจในสมัยจารีต ในขณะที่ชาวมาเลย์ทั่วไปไม่มีโอกาสเข้ารับราชการหรือประกอบอาชีพที่นำไปสู่การยกระดับฐานะและสังคมของตนเองได้มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนข้าราชการหน่วยงานข้าราชการบริหารแห่งมลายูก่อนสงครามโลกครั้งที่สองมีเพียง 91 คนเท่านั้น[37]

แม้กลุ่มข้าราชการรุ่นใหม่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในสังคมมาเลย์แทนที่กลุ่มชนชั้นนำเดิม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มข้าราชการเหล่านั้นกับประชาชนทั่วไป ก็ไม่ได้เป็นไปในลักษณะอุปถัมภ์เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองเคยมีในสมัยจารีต ข้าราชการรุ่นใหม่ถูกมองว่าเป็นผู้นำสังคมในแง่ที่ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยที่ความเคารพเชื่อฟังของประชาชนที่มีต่อข้าราชการรุ่นใหม่ไม่ได้วางอยู่บนความจงรักภักดีดังเช่นที่มีต่อกลุ่มชนชั้นนำเดิม[38]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[35] Ibid., pp.17 - 18.

[36] Khasnor Johan, The emergence of the modern Malay administrative elite, p.170.

[37] Donna Jeanne Amoroso, "Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya," (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy), p.90.

[38] Khasnor Johan, The emergence of the modern Malay administrative elite, p.177.

4.2.2 บทบาททางสังคม

ขณะที่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นปกครองค่อยๆหมดไป แต่ฐานะทางสังคมของสุลต่านและขุนนางในราชสำนักเดิมยังคงมีความสำคัญต่อระบบบริหารของรัฐบาลอาณานิคม รัฐบาลจึงพยายามส่งเสริมและเน้นย้ำสถานะความเป็นผู้นำทางสังคมของสุลต่าน เจ้านายและขุนนางเดิม โดยหวังว่าการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มชนชั้นปกครองจะส่งผลดีต่อการปกครองของอังกฤษเองในเบื้องต้น อังกฤษจึงจ่ายเงินทดแทนให้แก่สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครอง เพื่อให้ยังคงความเป็นผู้นำทางสังคมอยู่ได้ ทั้งนี้ มีผู้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ในความคิดของสังคมมาเลย์สมัยจารีตแล้วนั้น ความมั่งคั่งร่ำรวยจะควบคู่กับการมีอำนาจ ดังคำศัพท์ในภาษามาเลย์ที่ใช้ในการเรียกขุนนางระดับสูงว่า โอรัง กะยา ซึ่งโอรัง แปลว่า คน ส่วนกะยา แปลได้ทั้งความหมายว่า มีอำนาจ และร่ำรวย[39]

เมื่อทรัพย์สินเงินทองสำคัญต่อสถานะของสุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมเช่นนี้ รัฐบาลจึงมอบเงินให้แก่สุลต่านและราชวงศ์เป็นจำนวนมาก โดยในปี ค.ศ.1877 รัฐบาลแห่งรัฐเประจ่ายค่าชดเชยให้แก่ชนชั้นปกครองเดิมเป็นเงิน 48,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ จากงบประมาณ 272,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ รัฐสลังงอใช้ไป 20 เปอร์เซ็นต์ ของงบประมาณ ส่วนสุไหงอูจงใช้ไปประมาณ 1 ใน 6 ของงบประมาณ[40] เงินจำนวนดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่งถูกนำไปใช้ในเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การตกแต่งพระราชวังและบ้านอย่างหรูหราใหญ่โตตามรูปแบบตะวันตก มีการสันทนาการแบบตะวันตกเช่น ไปปิกนิก ตกปลา ดูละคร การเป็นเจ้าของรถยนต์ เรือยอร์ช และรถม้า เช่น กรณีสุลต่านอับดุลซามัดแห่งรัฐสลังงอในปี ค.ศ.1874 พระองค์ทรงสร้างรั้วรอบพระราชวัง และให้ถนนตัดผ่าน อีกสี่ปีต่อมาพระองค์ทรงสร้างพระราชวังใหม่ที่หรูหราใหญ่โตกว่าเดิม พร้อมด้วยถนนที่ดีกว่าเดิมเช่นกัน[41] หรืออย่างในปี ค.ศ.1903 พระองค์ทรงใช้เงินจำนวนมากไปกับด้านบันเทิงถึง 24,000 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์[42] จนในปี ค.ศ.1909 รัฐบาลได้เพิ่มค่าใช้จ่ายให้แก่สุลต่าน ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งก็หมดไปกับการจ้างแม่บ้าน คนเลี้ยงเด็ก ผู้ติดตาม องครักษ์ และยาม เป็นต้น

---

[39] A.C. Milner, Kerajaan: Malay political culture on the eve of colonial rule, p.27.

[40] Donna Jeanne Amoroso, "Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya," (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy), p.59.

[41] Ibid., p.68.

[42] Ibid., p.109.

นอกจากการจ่ายเงินทดแทนแล้ว รัฐบาลยังสนับสนุนการจัดพระราชพิธีต่างๆ ทั้งพระราชพิธีพระราชสมภพ งานศพ แต่งงาน และการขึ้นครองราชย์ของสุลต่าน เป็นต้น พระราชพิธีเหล่านี้ถูกจัดขึ้นอย่างหรูหราใหญ่โต และบางครั้งมีการผสมผสานธรรมเนียมมาเลย์ดั้งเดิมกับแบบตะวันตก เช่น พระราชพิธีสถาปนาสุลต่านอิดรีส์ แห่งรัฐเประ ในปี ค.ศ.1889 มีการเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ มีผู้เข้าร่วมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายอังกฤษอย่างผู้สำเร็จราชการประจำ เชื้อพระวงศ์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ชาวมาเลย์ และนอกจากมีพิธีการแบบมาเลย์ดั้งเดิมแล้ว ยังมีการสวนสนามของเหล่าทหาร การแสดงดอกไม้ไฟ รวมทั้งการสรรเสริญพระเกียรติคุณของสมเด็จพระราชินีวิกตอเรียแห่งอังกฤษอีกด้วย โดยการเฉลิมฉลองจัดขึ้นเป็นเวลาห้าวัน มีการละเล่นและจัดเลี้ยงซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในงานฉลองดังกล่าวเช่นกัน[43]

ทั้งนี้อาร์. เจ. วิลคินสัน ได้เขียนใน History of the Peninsular Malays ที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1908 ถึงพระราชพิธีดังกล่าวว่า สุลต่านอิดรีส์อ้างการเป็นเจ้าของเครื่องราชกกุธภัณฑ์และพระแสงขรรค์ที่สืบทอดมาจากซัง สุเปอรบา ทายาทของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์[44] ซึ่งสะท้อนได้ถึงการพยายามแสดงความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์แห่งเประกับกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ตามตำนาน เพื่อสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนที่อยู่ภายใต้บรรยากาศอาณานิคม

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ พระราชพิธีสถาปนาสุลต่านสุไลมานแห่งรัฐสลังงอ (Sultan Sulaiman ค.ศ.1898-1938) ในปี ค.ศ.1903 ที่ถึงกับมีการทำเครื่องราชกกุธภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ เนื่องจากส่วนหนึ่งได้ชำรุดและสูญหายไปในช่วงที่สลังงอเกิดสงครามกลางเมืองในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 โดยราชาโบท พระญาติของสุลต่านต้องเดินทางไปยังริเอา ถิ่นที่อยู่ของชาวบูกิส บรรพบุรุษของราชวงศ์แห่งสลังงอ เพื่อดูรูปแบบเครื่องราชกกุธภัณฑ์และศึกษาพระราชพิธีแบบดั้งเดิม และในพระราชพิธีนี้ยังมีการนำธรรมเนียมแบบตะวันตกร่วมด้วย เช่น การเดินขบวนทหาร อีกทั้งยังมีการจัดงานนานนับเดือน ซึ่งการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ก็เพื่อพยายามแสดงให้เห็นว่าสุลต่านยังคงเป็นศูนย์กลางอำนาจรัฐ เป็นประมุขของรัฐ และเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ของอดีต

หรือในการจัดประชุมสภาสุลต่านก็เช่นเดียวกัน มีพระราชพิธีต้อนรับสุลต่านอย่างสมพระเกียรติ มีขบวนต้อนรับ ยิงสลุด ที่พักหรูหราใหญ่โต โดยเฉพาะการประชุมครั้งที่ 2 ที่จัดขึ้นในปี ค.ศ.1903 ถึงกับมีการสร้างที่พักใหม่ให้แก่บรรดาสุลต่าน และสร้างตึกประชุมใหม่ให้โอ่อ่าขึ้นกว่าเดิม[45] ซึ่งค่าใช้จ่ายที่หมดไปมากกับพิธีการต่างๆนั้นได้ถูกอังกฤษหยิบยกมาเป็นข้ออ้างหนึ่งในการยกเลิกการจัดประชุมสภาสุลต่านหลังจากปี ค.ศ.1903

---

[43] Ibid., pp.115-116.

[44] Ibid., pp.116-117.

[45] Ibid., p.114.

การส่งเสริมบทบาทด้านพิธีการและการมีสถานะสูงส่งของกลุ่มเจ้านาย ยังทำให้มีการรื้อฟื้นพิธีการ ตำแหน่งและธรรมเนียมบางอย่างที่เคยเสื่อมไป รวมทั้งการรับอิทธิพลตะวันตกเข้ามาด้วย ทั้งการแต่งกายมีการสวมกางเกงและเสื้อสูท ควบคู่กับการสวมโสร่ง การดื่มกินแบบตะวันตกเช่น เตงกู เดีย อูดิน (Tengku Dia Udin) ลูกเขยของสุลต่านอับดุลซามัดแห่งสลังงอ ดื่มบรั่นดี แชมเปญ เป็นต้น[46] อันสะท้อนให้เห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวธรรมเนียมปฏิบัติแบบตะวันตกเป็นที่นิยม และแสดงถึงความเป็นสมัยใหม่ในหมู่ชนชั้นปกครอง แม้ว่าตามหลักการของชาวมุสลิมนั้น สิ่งมึนเมาเป็นของต้องห้ามก็ตาม ซึ่งรูปแบบปฏิบัติเช่นนี้ของกลุ่มชนชั้นปกครองถูกนำมาเป็นประเด็นหนึ่งที่กลุ่มที่มีแนวคิดตามอุดมการณ์อิสลามหยิบยกมาตำหนิว่าไม่เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำสังคมของชาวมาเลย์ซึ่งเป็นมุสลิม โดยในส่วนของกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางศาสนานี้จะกล่าวถึงในบทต่อไป

นอกจากพระราชพิธีต่างๆที่ถูกเน้นย้ำและฟื้นคืนใหม่แล้ว ยังมีกิจกรรมรูปแบบใหม่ๆด้วย เช่น การเสด็จพระราชดำเนินไปเยือนประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งแต่เดิมนั้นสุลต่านไม่ค่อยได้เสด็จออกไปไกลจากเขตราชธานีเท่าใดนัก พื้นที่ทางตอนในและเขตห่างไกลจึงอยู่ภายใต้อำนาจของขุนนางและนายบ้านมากกว่า อันเป็นการง่ายที่ประชาชนจะเปลี่ยนไปอยู่ใต้พระราชอำนาจของสุลต่านรัฐอื่น แต่เมื่ออังกฤษเข้ามาสร้างถนนหนทางให้สะดวกขึ้น ทั้งถนนและทางรถไฟ ตลอดจนรถยนต์ที่ถูกนำเข้ามาในรัฐมลายูครั้งแรกในปี ค.ศ.1902[47] ทำให้การเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ต่างๆของสุลต่านสะดวกและใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้นกว่าในอดีต โดยรูปแบบของการเสด็จพระราชดำเนินนั้นก็ไม่ต่างจากเดิม ตรงที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ขบวนเดินทางและสถานที่พักแรมมีการตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงาม โดยในกิจกรรมระหว่างเสด็จพระราชดำเนินก็จะแสดงความเป็นกันเองกับประชาชน เช่น สุลต่านอับดุลซามัดแห่งสลังงอที่นั่งบนพื้นดูไก่ชน เข้าร่วมพิธีในงานวันฮารีรายอ รวมทั้งการให้เงินสนับสนุนแก่มัสยิด โรงเรียน และองค์กร เป็นต้น[48] ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพยายามสร้างบทบาทสุลต่านเพื่อคงสถานะความเป็นผู้นำของสังคมมลายู นอกจากนี้ ยังมีการเสด็จพระราชดำเนินไปสิงคโปร์ ปีนัง และยุโรป โดยเฉพาะลอนดอน อีกด้วย

ดังนั้น แม้อำนาจและบทบาททางการเมืองของสุลต่านจะลดลงไป แต่บทบาททางสังคมก็เด่นชัดและได้รับการเน้นย้ำยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันบรรดาขุนนางโดยเฉพาะตามหัวเมืองที่อาจท้าทายพระราชอำนาจของสุลต่านได้ดังที่เคยเกิดขึ้นในสมัยจารีตก็อ่อนแอลงจากการสูญเสียอำนาจและ

---

[46] Ibid., p.110.

[47] J.M. Gullick, Rulers and residents: influence and power in the Malay States 1870-1920, pp.238-240.

[48] Donna Jeanne Amoroso, "Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya," (A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy, 1966), p.108.

รายได้ ส่งผลให้สถานะของสุลต่านมั่นคง พระราชอำนาจของพระองค์ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม จึงนำมาสู่ความต้องการของสุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่จะกลับไปมีอำนาจและบทบาททางการเมืองอย่างแท้จริงอีกครั้ง เพื่อว่าหากได้รับมอบอำนาจอธิปไตยคืนจากอังกฤษ อำนาจในการปกครองจะยังคงอยู่ที่สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองเดิม หรือมีลักษณะเป็น “เกอราจาอัน” เช่นเดียวกับสังคมมลายูแบบจารีต

4.3 การพยายามฟื้นฟูอำนาจและบทบาททางการเมืองของชนชั้นปกครอง

ในการขยายอิทธิพลของอังกฤษในคาบสมุทรมลายูนั้น กลุ่มเจ้านายที่นำโดยสุลต่านและขุนนางเดิมถูกทำให้เชื่อว่าภายใต้ระบบผู้สำเร็จราชการประจำและสนธิสัญญาปังกอร์ที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบและขอบเขตการบริหารของอังกฤษนั้น พวกเขาจะยังคงมีอำนาจและบทบาททางการเมืองอยู่ โดยมีเจ้าหน้าที่ของอังกฤษทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษา ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมกับอังกฤษจึงค่อนข้างดำเนินไปอย่างไว้วางใจกัน แม้ว่าในทางปฏิบัติอังกฤษควบคุมอำนาจบริหารอย่างเบ็ดเสร็จก็ตาม แต่สิ่งชดเชยที่กลุ่มชนชั้นปกครองได้รับไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายรายเดือน เงินบำเหน็จบำนาญ ความมั่นคงทางสถานะที่เพิ่มขึ้นจากการได้รับการสนับสนุนให้แสดงบทบาทในการเป็นผู้นำทางสังคมและศาสนา ตลอดจนนโยบายด้านการศึกษาและการผลิตข้าราชการของอังกฤษที่โน้มเอียงไปในทางเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มชนชั้นปกครองเดิม ทำให้กลุ่มชนชั้นปกครองเดิม โดยเฉพาะในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ซึ่งสูญเสียอำนาจและบทบาททางการเมืองไปแทบหมดสิ้น เชื่อว่าท้ายที่สุดแล้วอังกฤษจะส่งมอบอำนาจการปกครองคืนให้แก่พวกเขาภายหลังที่พวกเขาได้เรียนรู้รูปแบบการบริหารราชการแบบตะวันตก

จนกระทั่งเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออังกฤษได้สี่รัฐมลายูทางตอนเหนือซึ่งประกอบด้วยรัฐกลันตัน ตรังกานู เคดะห์ และปลิส มาเป็นรัฐในอารักขาใน ค.ศ.1909 สี่รัฐที่อังกฤษได้มาภายหลังนี้รวมทั้งรัฐยะโฮร์ที่ยอมรับอำนาจของอังกฤษใน ค.ศ.1914 อยู่ในสถานะรัฐมลายูนอกสหพันธ์ มีการแต่งตั้งที่ปรึกษา (Adviser) ชาวอังกฤษไปประจำยังรัฐต่างๆโดยมีสถานะเดียวกันกับผู้สำเร็จราชการประจำในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ แต่แตก ต่างจากรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ตรงที่ ที่ปรึกษาเหล่านั้นทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาเท่านั้น ไม่ได้เข้าไปก้าวก่ายด้านการบริหารโดยตรง และกำลังคนในหน่วยงานบริหารส่วนใหญ่ก็เป็นชาวมาเลย์ ในขณะเดียวกันก็ไม่มีตำแหน่งผู้สำเร็จราชการทั่วไปหรือเลขาธิการใหญ่คอยสั่งการและควบคุมสูงสุดเหมือนในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ เช่น ในรัฐเคดะห์ที่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานบริหารส่วนกลางของรัฐล้วนแล้วแต่เป็นชาวมาเลย์ ซึ่งข้าหลวงใหญ่ในขณะนั้นคือ เซอร์ จอห์น แอนเดอสัน ที่ไปเยือนเคดะห์ภายหลังการรับ

มอบเคดะห์จากสยามได้ไม่นานถึงกับกล่าวว่า เจ้าหน้าที่ชาวมาเลย์ที่ปฏิบัติงานอยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยที่มีความสามารถมากและมีความเป็นตัวของตัวเอง และจะเป็นการไม่สมควรหรือน่าพึงพอใจอย่างยิ่งหากจะมีใครไปแทนที่พวกเขา[49]

ความแตกต่างกันระหว่างรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์กับรัฐมลายูนอกสหพันธ์จึงถูกนำมาเป็นประเด็นเรียกร้องของสุลต่านและกลุ่มเจ้านายในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ที่ต้องการให้อังกฤษคืนอำนาจการบริหารให้แก่กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมและคลายอำนาจบริหารจากส่วนกลางให้แก่รัฐบาลแห่งรัฐ นโยบายกระจายอำนาจการปกครองจึงเริ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มชนชั้นปกครอง และเป็นขั้นตอนแรกที่อังกฤษมองว่าจะนำไปสู่การรวมรัฐมลายูทุกรัฐเป็นหน่วยการปกครองเดียวกันได้ ซึ่งกระบวนการกระจายอำนาจเริ่มขึ้นในปลายทศวรรษ 1900 โดยการยกเลิกตำแหน่งผู้สำเร็จราชการทั่วไป แล้วตั้งตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ซึ่งมีอำนาจและอาวุโสน้อยกว่าขึ้นมาแทนที่ เพื่อคลายอำนาจการควบคุมของส่วนกลาง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ผ่านมา

หากแต่การดำเนินนโยบายกระจายอำนาจเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องและไม่จริงจัง โดยมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกรัฐมลายูเป็นเงื่อนไขสำคัญ กล่าวคือ เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่หนึ่งแม้ไม่ได้เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้โดยตรง แต่การที่เจ้าหน้าที่ชาวตะวันตกจำนวนมากถูกเรียกตัวไปช่วยราชการในประเทศของตนจนทำให้เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่เกิดขึ้นทั่วโลกทำให้รัฐบาลต้องกระชับอำนาจการปกครองมากยิ่งขึ้น จนเมื่อสภาพขัดสนดังกล่าวคลี่คลายไปแล้ว และรัฐบาลในช่วงทศวรรษที่ 1920 เริ่มสานต่อนโยบายกระจายอำนาจอีกครั้ง ก็ถูกคัดค้านจากบรรดาสมาชิกที่ไม่ใช่ข้าราชการ ในรัฐสภาแห่งสหพันธ์ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนักลงทุนชาวจีนและอังกฤษที่เกรงว่าการส่งมอบอำนาจการบริหารให้แก่ชาวมาเลย์มากขึ้นจะกระทบต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของตน

เมื่อนโยบายกระจายอำนาจไม่ก้าวหน้า ประกอบกับอิทธิพลของชาวจีนและชาวอินเดียที่เพิ่มขึ้นรวดเร็ว กลุ่มชนชั้นปกครองที่นำโดยสุลต่านจึงออกมาแสดงท่าทีและเคลื่อนไหวอย่างเด่นชัดมากขึ้น นำโดยสุลต่านอิสกันดาร์แห่งรัฐเประ (Sultan Iskandar ค.ศ.1916-1938) ซึ่งได้เสด็จเยือนกรุงลอนดอนใน ค.ศ. 1924 โดยมีจุดประสงค์ทางการเมืองมากกว่าการเดินทางไปพักผ่อนหรือเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูต พระองค์ได้เข้าพบเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอังกฤษหลายคน เช่น มีการเจรจาลับกับกระทรวงอาณานิคม แสดงความผิดหวังต่อระบบบริหารที่เป็นอยู่ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์[50] และยังได้เขียนบันทึกช่วยจำมีข้อความร้องขอให้อังกฤษยึดสนธิสัญญาปังกอร์เป็นหลักเกณฑ์

---

[49] Ibid., p.87.

[50] Kalyan Kumar Ghosh, “Decentralization of power in the Federated Malay States 1920-1928,” (Doctoral dissertation, School of Oriental and Africa Studies, University of London, 1976), p.284.

ในการปกครองรัฐมลายูอย่างเคร่งครัด นั่นคือ สุลต่านควรได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้ปกครองรัฐ โดยมีผู้สำเร็จราชการประจำเป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น พร้อมกับเรียกร้องให้ยกเลิกตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ และให้มีการส่งมอบอำนาจในการบริหารให้แก่รัฐบาลแห่งรัฐมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยสุลต่านอิสกันดาร์กล่าวว่า พระองค์ต้องการมีอำนาจภายในรัฐมากเท่ากับสุลต่านแห่งรัฐเคดะห์ [51] ซึ่งข้อสังเกตประการหนึ่งของการเรียกร้องในครั้งนี้คือ สุลต่านไม่ได้ขอให้มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจที่มีอยู่ของผู้สำเร็จราชการประจำแต่อย่างใด

ทั้งนี้คำพูดของสุลต่านอิสกันดาร์ที่มีต่อกระทรวงอาณานิคมคือ “สถานะและอาจรวมทั้งตำแหน่งเลขาธิการใหญ่นั้นจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง...(เนื่องจาก) ไม่ใช่หน้าที่ของเขาในการให้คำปรึกษาแก่สุลต่าน ผู้ที่มีหน้าที่ดังกล่าวคือข้าหลวงใหญ่ โดยที่เลขาธิการใหญ่เป็นเพียงที่ปรึกษาของข้าหลวงใหญ่เท่านั้น อำนาจที่มีมากมายของเลขาธิการใหญ่ควรส่งมอบให้แก่ผู้สำเร็จราชการประจำ”[52] นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงวิพากษ์วิจารณ์รัฐสภาแห่งสหพันธ์ว่าไม่ควรเข้ามาควบคุมการคลังในแต่ละรัฐ หากแต่ควรให้รัฐบาลของรัฐนั้นๆเป็นผู้ควบคุมงบประมาณรายได้และรายจ่ายเอง ส่วนการบริหารภายในรัฐก็ควรหน้าที่ของสุลต่านและผู้สำเร็จราชการประจำเท่านั้น โดยมีสภาแห่งรัฐทำหน้าที่ช่วยเหลือ[53]

พระองค์ยังทรงแสดงความไม่พอพระทัยที่มีความแตกต่างกันอย่างมากมายระหว่างรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์กับรัฐมลายูนอกสหพันธ์ โดยยกเหตุผลขึ้นมาว่าในบรรดารัฐมลายูทั้งหมด รัฐเประเป็นรัฐแรกที่ยอมรับอำนาจการปกครองของอังกฤษ มีฐานะทางเศรษฐกิจดีที่สุด และมีราชวงศ์ที่เก่าแก่ ดังนั้นพระราชอำนาจของสุลต่านในรัฐเประก็ควรเป็นไปในลักษณะเดียวกับรัฐมลายูนอกสหพันธ์ ดังเช่นสุลต่านแห่งรัฐเคดาห์[54]

การเรียกร้องดังกล่าวของสุลต่านอิสกันดาร์อาจมองได้ว่าได้รับการสนองตอบ เนื่องจากในปีต่อมาคือปี ค.ศ. 1925 เซอร์ ลอเรนซ์ กิลเลอมาร์ด ข้าหลวงใหญ่ได้มีนโยบายปฏิรูปรัฐธรรมนูญและระบบบริหารที่เป็นอยู่ในรัฐที่เป็นสหพันธ์เสียใหม่ ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวยังรวมไปถึงการค่อยๆลดบทบาทของเลขาธิการใหญ่แห่งสหพันธ์ โดยการโอนอำนาจของเลขาธิการใหญ่ไปยังผู้สำเร็จราชการประจำรัฐและสภาแห่งรัฐ นอกจากนี้ ยังมีการถอนผู้ปกครองรัฐมลายูออกจากการเป็นสมาชิกสภาแห่งสหพันธ์ด้วย โดยให้ผู้ปกครองรัฐมลายูมีส่วนร่วมเฉพาะในที่ประชุมสภาสูงและการประชุมสหพันธ์เท่านั้น

---

[51] Ibid., p.288.

[52] “The Sultan's memorandum CO 717/36,” cited in Ibid.

[53] Ibid., pp.289-290.

[54] Ibid.

หากแต่โดยแท้จริงแล้วนั้น นโยบายดังกล่าวของกิลเลอร์มาร์ดไม่น่าจะมาจากข้อเรียกร้องของสุลต่านอิสกันดาร์เป็นสำคัญ แต่การดำเนินการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายกระจายอำนาจที่อังกฤษหวังว่าจะนำไปสู่การรวมกันระหว่างรัฐที่เป็นสหพันธ์กับรัฐนอกสหพันธ์ ประกอบกับเพื่อยุติปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจระหว่างข้าหลวงใหญ่กับเลขาธิการใหญ่ที่ยืดเยื้อมานาน จนส่งผลกระทบต่อการบริหารหลายครั้ง ดังนั้น การเรียกร้องของสุลต่านอิสกันดาร์ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นเพียงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมที่กิลเลอร์มาร์ดนำมาเป็นปัจจัยเสริมที่เน้นย้ำให้นโยบายดังกล่าวมีน้ำหนักมากขึ้นมากกว่า

ดังที่ได้กล่าวไปในบทที่ผ่านมาว่าท้ายที่สุดแล้ว การดำเนินนโยบายกระจายอำนาจไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากรัฐบาลไม่ได้จริงจังต่อนโยบายนี้อย่างแท้จริง เพราะมีกระแสกดดันจากกลุ่มนักลงทุนชาวจีนและอังกฤษที่เกรงว่าหากชาวมาเลย์ได้รับมอบอำนาจในการปกครองมากขึ้นจะส่งผลในทางลบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มเชื้อชาติอื่น ซึ่งได้สร้างความผิดหวังให้แก่กลุ่มชนชั้นปกครอง หากแต่พวกเขาเหล่านั้นก็ไม่ได้แสดงออกถึงความไม่พอใจต่อรัฐบาลอังกฤษอย่างเด่นชัด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การเข้ามาของอังกฤษทำให้ชนชั้นปกครองสูญเสียอำนาจและบทบาททางการเมือง รัฐมลายูที่มีลักษณะเป็น “เกอราจาอัน” หรือผูกติดอยู่กับการมีราชาก็เปลี่ยนไปเป็นรัฐที่มีขอบเขตแน่นอนและมีรัฐบาลปกครอง หากแต่อำนาจและบทบาทที่สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองสูญเสียไปกลับได้มาซึ่งสถานะที่มั่นคงและรายได้จำนวนมากที่ได้รับอย่างสม่ำเสมอ เมื่อไม่ได้รับโอกาสทางการเมือง บรรดาชนชั้นปกครองโดยเฉพาะสุลต่านจึงพยายามแสดงบทบาททางสังคมมากขึ้นภายใต้การสนับสนุนของอังกฤษ มีการสร้างพิธีการหรือธรรมเนียมใหม่ๆในราชสำนักขึ้นมาซึ่งบางอย่างได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก พร้อมๆ กับการให้คุณค่ามากขึ้นแก่รูปแบบพิธีการดั้งเดิม ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็เพื่อแสดงให้ประชาชนเห็นถึงการยังคงอยู่ของราชา และเป็นการสร้างความศรัทธาให้เพิ่มขึ้นจากการที่สุลต่านได้ทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมและชาวมาเลย์ที่ยังคงอยู่อย่างมั่นคงภายใต้สังคมสมัยใหม่และอิทธิพลของชาติตะวันตก

นอกจากบทบาททางด้านสังคมแล้ว กลุ่มชนชั้นปกครองในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ยังพยายามทวงคืนบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1920 เป็นต้นไป อันเนื่องมาจากลักษณะการปกครองของรัฐมลายูนอกสหพันธ์ที่มีการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่รัฐและชาวมาเลย์มากกว่า รวมทั้ง อิทธิพลของชาวจีนที่พยายามเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเติบโตของแนวความคิดอิสลามและชาตินิยมในหมู่ชาวมาเลย์ที่มีการศึกษาที่ดึงประชาชนให้หันเหจากการยึดราชาหรือสุลต่านเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและการเมือง เปลี่ยนไปยึดอุดมการณ์ทางศาสนาและความผูกพันทางเชื้อชาติเป็นสำคัญ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้จะกล่าวเป็นลำดับถัดไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากลุ่มชนชั้นปกครองไม่ได้แสดงแนวคิดทางการเมืองของกลุ่มตนออกมาอย่างเด่นชัด และรุนแรง เนื่องจากได้ถูกดึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการปกครองแบบอาณานิคม หากแต่บทบาทที่ได้แสดงออกก็สะท้อนได้ถึงความคิดของกลุ่มที่ต้องการรักษาสถานะที่เป็นอยู่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การเติบโตของแนวคิดอิสลาม

ในบทที่ผ่านมาได้กล่าวถึงแนวคิดและความพยายามของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ต้องการฟื้นฟูอำนาจและบทบาทการเป็นผู้นำในสังคมภายหลังการสถาปนาอำนาจของอังกฤษในคาบสมุทรมลายู อย่างไรก็ตาม ไม่เฉพาะกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมเท่านั้นที่ต้องการแสดงบทบาทเพื่อให้ชาวมาเลย์ยังคงยึดมั่นในสถาบันสุลต่านและมีสถาบันสุลต่านเป็นศูนย์รวมในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวมาเลย์เพื่อต้านทานอิทธิพลของกลุ่มเชื้อชาติอื่นโดยเฉพาะชาวจีน และยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมาเลย์ แต่ยังมีกลุ่มที่ใช้แนวทางของศาสนาอิสลามในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวมาเลย์เติบโตขึ้นมาในช่วงนี้เช่นกัน

5.1 บทบาทของศาสนาอิสลามในรัฐมลายูแบบจารีต

สังคมมลายูแบบจารีตก็มีลักษณะเช่นเดียวกับรัฐแบบจารีตอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าหลายองค์ตามการได้รับอิทธิพลฮินดู-พุทธ การนับถือเจ้าถือผี ความเชื่อในไสยศาสตร์สอดแทรกอยู่ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมมาเลย์มีจารีตประเพณีดั้งเดิมที่เรียกว่า อาดัต ซึ่งมีด้วยกัน 2 ประเภทคือ อาดัต ตำมะหง (adat temenggong) และอาดัต เปอร์ปาเตะ (adat perpateh) ทำหน้าที่เป็นกฎหมายจารีตประเพณีที่กำหนดรูปแบบปฏิบัติทางการเมือง และสังคมมลายูมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งการจัดการเกี่ยวกับมรดก การสืบทายาท การหย่าร้างและกฎหมายครอบครัว เป็นต้น[1] แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนว่าก่อนหน้าการเข้ามาของศาสนาอิสลามในคาบสมุทรมลายู อาดัตแบบดั้งเดิมมีรูปแบบเป็นเช่นไร เพียงแต่เมื่อศาสนาอิสลามแพร่หลายเข้ามาแล้วนั้น สังคมมลายูก็ยังคงยึดมั่นในอาดัตอยู่ และไม่ปรากฏความขัดแย้งระหว่างอาดัตกับอิสลามแต่อย่างใด

อาดัตในสังคมมลายูส่วนใหญ่ คือ อาดัต ตำมะหง ที่เน้นความเป็นใหญ่ของฝ่ายชายและส่งเสริมความเหนือกว่าของราชา[2] ยกเว้นรัฐเนกริเซมบิลันที่ระบบกฎหมายและการเมืองดำเนินตาม

---

[1]Taufik Abdullah and Sharon Siddique, Islam and Society in Southeast Asia (Singapore: Institute of Southeast Asia Studies, 1988), p.13.

[2] David J. Banks, Malay kinship (Philadelphia: Institute for the Study of Human Issues, 1983), p.52.

อาดัต เปอร์ปาเตะ ทั้งนี้เนื่องจากราชวงศ์ที่ปกครองรัฐเนกริเซมบิลันและประชาชนส่วนหนึ่งของรัฐเป็นเชื้อสายมินังกาเบาจากสุมาตราที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในคาบสมุทรมลายูเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 จึงนำเอาอาดัต เปอร์ปาเตะที่ยึดฝ่ายหญิงเป็นใหญ่ มีระบบกฎหมายที่ไม่เข้มงวดมากนักและเหมาะสมกับสังคมแบบเกษตรกรรมมากกว่า ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของมินังกาเบา มาเป็นแบบปฏิบัติในรัฐเนกริเซมบิลันด้วย เช่น การกำหนดให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแทนที่จะลงโทษทัณฑ์ผู้กระทำความผิด หรือให้ทดแทนความผิดนั้นๆให้สังคมและรัฐแทนที่จะให้แก่ผู้เสียหายโดยตรง ตลอดจนกำหนดให้ครอบครัวของผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบในเรื่องความผิดข้อบกพร่องที่สมาชิกของครอบครัวก่อขึ้นด้วย ตามเงื่อนไขความรับผิดชอบและรับภาระร่วมกันในระบบนี้[3]

อาดัตจึงไม่เป็นเพียงรูปแบบปฏิบัติทางการเมืองและสังคมเท่านั้น แต่ยังเกื้อหนุนต่อสังคมแบบเจ้าขุนมูลนาย และส่งเสริมแนวคิดเรื่องการเหนือกว่าของราชาควบคู่ไปกับแนวคิดอื่นๆ ที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ เช่น ความคิดเรื่องเดาลัตและเดอฮากา ที่ต่างก็เสริมสร้างอำนาจและสถานะที่เหนือกว่าของราชาและขุนนางให้เป็นทั้งเจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดิน เมื่อศาสนาอิสลามแพร่หลายในคาบสมุทรมลายูช่วงคริสต์ศตวรรษที่14-15 ศาสนาอิสลามยังไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลกระทบต่อสังคมมาเลย์อย่างทันทีทันใด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะการเข้ามาของศาสนาอิสลามนั้นไม่ได้เป็นการบีบบังคับโดยใช้กำลังให้เปลี่ยนศาสนา แต่เกิดจากการยอมรับของกลุ่มชนพื้นเมืองเอง ดังกรณีที่ปรเมศวรแต่งงานกับเจ้าหญิงแห่งเมืองปาไซ รัฐมุสลิมทางตอนเหนือของเกาะสุมาตราและเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม อันเป็นจุดเริ่มต้นให้ศาสนาอิสลามเข้ามามีอิทธิพลในราชสำนักและแพร่หลายไปสู่ประชาชนในที่สุด ทั้งนี้ การยอมรับศาสนาใหม่ของรัฐมะละกาและรัฐมลายูอื่นๆนั้นมีข้อสันนิษฐานประการหนึ่งว่า ดำเนินไปเพื่อหวังดึงดูดกลุ่มพ่อค้ามุสลิมที่มีบทบาทด้านการค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงเวลาดังกล่าว ตลอดจนสร้างเครือข่ายทางการค้าและการเมืองกับรัฐมุสลิมอื่นๆ ซึ่งการที่ศาสนาอิสลามเข้ามาโดยสันติจากอิทธิพลของบรรดาพ่อค้า ทำให้สามารถหยั่งรากลึกในดินแดนดังกล่าวได้ดี[4]

เป็นที่สังเกตได้ว่าศาสนาอิสลามเน้นย้ำเรื่องความเสมอภาคของมนุษย์ แต่หลักการดังกล่าวนี้กลับไม่เป็นอุปสรรคต่อราชสำนักในการรับศาสนาอิสลามมาเป็นศาสนาแห่งรัฐแต่ประการใด

---

[3] แมรี่ ซี. เทิร์นบุล, ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน, แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์ (กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540), หน้า 130.

[4] จรัญ มะลูลีม, "อิทธิพลของอิสลามในสังคมมาเลย์," ใน วิกฤตการณ์มาเลเซีย: เศรษฐกิจ การเมือง-วัฒนธรรม, อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และ ชปา จิตต์ประทุม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2542), หน้า 89.

ทั้งนี้เพราะอิสลามเข้ามาโดยการยอมรับจากราชสำนักเองจึงมีการเลือกและปฏิบัติในหลักการที่สามารถปรับให้เข้ากับแนวความคิดดั้งเดิมได้ แนวความคิดที่ว่าราชาเป็นองค์อวตารของเทพเจ้าหรือเทวราชาตามคติฮินดู-พุทธ เปลี่ยนเป็นสุลต่านที่มีสถานะเป็นเงาหรือตัวแทนของพระเจ้าบนโลก[5] ดังนั้นคุณสมบัติกึ่งเทพเจ้าบางประการของเทวราชาตามความเชื่อของฮินดู-พุทธศาสนาที่มีมาตั้งแต่เดิมจึงยังคงอยู่ ในขณะเดียวกันการที่ศาสนาอิสลามไม่มีคณะสงฆ์อย่างเป็นทางการ อำนาจหน้าที่ทางการเมืองและทางศาสนาจึงรวมอยู่ที่ประมุขของรัฐเพียงผู้เดียว ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มอำนาจและบารมีให้แก่สุลต่านมากยิ่งขึ้น

การที่ศาสนาอิสลามเข้ามาในราชสำนักก่อน การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ในระยะแรกจึงปรากฏในหมู่เจ้านายและขุนนางมากกว่าประชาชนทั่วไปที่มีหลักฐานแสดงรายละเอียดหรือเรื่องราวไม่มากนัก สิ่งที่เปลี่ยนแทบจะทันทีภายหลังศาสนาอิสลามเข้ามาคือ คำเรียกตำแหน่งผู้ปกครองรัฐที่เปลี่ยนใช้คำว่าสุลต่าน หรือชาห์ (Shah) ซึ่งแม้ว่าตำแหน่งสุลต่านจะได้รับการเทิดทูนว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ แต่พระองค์ก็มีสถานะเป็นเพียงมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า ในกรณีนี้ประชาชนจึงเข้าถึงสุลต่านได้และทำให้การสืบราชสมบัติ มิใช่เทวสิทธิ์ของการสืบทอดมรดก ขุนนางผู้ใหญ่หรือโอรังเบซาร์มีสิทธิเลือกสุลต่าน โดยเฉพาะเบนดาฮาราที่มีหน้าที่ดูแลเครื่องราชกกุธภัณฑ์เมื่อสุลต่านสิ้นพระชนม์และมีหน้าที่อัญเชิญสุลต่านองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์อย่างเป็นทางการ ดังนั้น การอ้างสิทธิ์ในราชบัลลังก์สำหรับโอรสองค์ใหญ่อาจได้รับการปฏิเสธ ถ้ามีการเห็นว่าบุคลิกลักษณะของโอรสนั้นไม่ดีพอ หรือภูมิหลังทางสังคมของมารดาของโอรสนั้นไม่เหมาะสม

ตัวอย่างกรณีดังกล่าวมีปรากฏให้เห็นในประวัติศาสตร์ของมลายู เช่น ศรีมหาราชา แห่งมะละกาเลือกโอรสองค์รองที่เกิดจากแม่ที่เป็นเจ้าหญิงเชื้อสายฮินดูขึ้นครองราชย์ต่อจากพระองค์แทนที่จะสถาปนาราชากัสซิม โอรสองค์โตที่เกิดจากแม่ที่เป็นสามัญชนเชื้อสายมุสลิม-ทมิฬ และกรณีเบนดาฮาราแห่งเประซึ่งเป็นผู้ถือครองเครื่องราชกกุธภัณฑ์ภายหลังสุลต่านสิ้นพระชนม์ก่อนส่งมอบให้แก่ทายาทภายหลังพระราชิธีศพเสร็จสิ้นนั้น ไม่ยอมส่งมอบเครื่องราชดังกล่าวให้แก่ราชามูดาอับดุลเลาะห์ รัชทายาทอันดับหนึ่งโดยให้เหตุผลว่าราชามูดาอับดุลเลาะห์ไม่เดินทางมาร่วมพระราชพิธีศพของสุลต่านอาลีผู้เป็นปู่ จนล่วงเลยเป็นเวลา 40 วัน บรรดาขุนนางชั้นผู้ใหญ่จึงแน่ใจว่าราชามูดาไม่สมควรที่จะได้รับการสถาปนาเป็นสุลต่านแห่งเประ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้

---

[5] ในเซอจาระห์ มลายู มีปรากฏหลายครั้งที่กล่าวว่าสุลต่านเป็นเงาของพระเจ้าบนโลก หรือเป็นผู้ซึ่งพระเจ้าส่งมาปกครองโลกมนุษย์ นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายปาหังมีการถอดความซูเราะที่ 11 อายัตที่ 30 ของอัลกุรอ่านที่แท้จริงแล้วเขียนว่าพระเจ้าส่งอดัมเป็นตัวแทนพระองค์มายังโลกมนุษย์ เป็นพระเจ้า “ส่งราชาเป็นตัวแทนของพระองค์มายังโลกมนุษย์”, A.C. Milner, “Islam and the Muslim State,” in Islam in South-East Asia, ed. M.B. Hooker (Netherlands: Leiden-E.J.Brill, 1983), p.36.

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ หลักการในศาสนาอิสลามไม่เห็นชอบกับการแบ่งชนชั้น แต่อิสลามในสังคมแบบจารีตก็ไม่ได้ทำให้รูปแบบเจ้าขุนมูลนายลดลงไป ความแตกต่างระหว่างชนชั้นสูง ประชาชนทั่วไป และทาสก็ยังคงมีอยู่ ยิ่งกว่านั้นช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนกลับเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือชนชั้นสูงมักคบหาสมาคมและแต่งงานระหว่างกันเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นสูงชาวมาเลย์กับมุสลิมอินเดียหรือชวา ซึ่งตามที่ปรากฏนั้นสุลต่านมักได้ธิดาของพ่อค้าชาวต่างชาติเป็นสนม แล้วภายหลังจึงยกนางให้เป็นภรรยาของขุนนาง ด้วยเหตุนี้สุลต่าน ขุนนาง และกลุ่มพ่อค้า ต่างชาติจึงมีสายสัมพันธ์ที่เกี่ยวโยงกันด้วยผลประโยชน์ทางการค้าและความเป็นเครือญาติ ความมั่งคั่งร่ำรวย หรูหราฟุ่มเฟือยจึงตกอยู่เฉพาะบุคคลกลุ่มนี้ ในขณะที่ประชาชนทั่วไปยังคงมีฐานะยากจน จากการทำอาชีพเกษตรกรรม และประมงแบบพอยังชีพเท่านั้น

ดังนั้นจะเห็นว่าการรับศาสนาอิสลามของรัฐในคาบสมุทรช่วงคริสต์ศตวรรษที่14-15 นอกจากส่งผลดีด้านการค้าและการมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับรัฐมุสลิมอื่นๆ แล้ว หลักการและแบบปฏิบัติในศาสนายังได้ถูกนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานะของสุลต่านและเจ้าขุนมูลนายด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ อิสลามยังถูกผสมกลมกลืนเข้ากับจารีตประเพณีและพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่มีอิทธิพลของฮินดู-พุทธ เช่น พระราชพิธีราชาภิเษก และพระราชพิธีอภิเษกสมรส เป็นต้น อีกทั้ง ในกฎหมายมะละกา และประมวลกฎหมายปาหัง ก็มีทั้งหลักกฎหมายฮินดูและมุสลิมผสมกัน[6] ในขณะเดียวกัน สังคมมลายูก็ยังคงให้ความสำคัญกับจารีตประเพณีดั้งเดิม ดังสุภาษิตของมาเลย์ที่ว่า “ให้ลูกหลานตายได้ แต่อย่าให้อาดัตตาย”[7]

ทั้งนี้ มีการสันนิษฐานว่าศาสนาอิสลามที่เข้ามานั้นไม่ได้มาจากดินแดนตะวันออกกลาง หากแต่เป็นบทบาทของพ่อค้าและปราชญ์ทางศาสนาจากตอนใต้ของอินเดียมากกว่า และลักษณะของศาสนาอิสลามที่แพร่หลายอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงแรกนี้มีอิทธิพลของซูฟี[8] ที่ไม่

---

[6] Robert O. Tilman, Bureaucratic transition in Malaya (London: Cambridge University Press, 1964), p.15.

[7] Islam and ethnicity in Malay Politics, pp.13-14.

[8] Kamarulnizam Abdullah, The politics of Islam in contemporary Malaysia (Selangor: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, 2002), p.34, คำว่าซูฟี มีที่มาจากหลายต้นตอ นักวิชาการมุสลิมในสมัยต้นๆ ถือว่าคำๆ นี้มาจากคำว่า อะลุสซัฟฟะฮ์ (Ahlussaffah) หมายถึงผู้ที่ใช้ชีวิตแบบสันโดษที่อยู่ในมัสยิดของศาสดามูฮัมหมัด บางคนเชื่อว่ามาจากคำว่า ซะฟา หมายถึงความบริสุทธิ์ในภาษาอาหรับ เป็นต้น แต่ทรรศนะที่มีการพูดถึงกันมากที่สุดนั้นบอกว่ามาจากคำว่า ซุฟ (Suf) ซึ่งหมายถึงผ้าขนสัตว์ เพราะเครื่องแต่งกายที่ทำด้วยผ้าขนสัตว์นั้น เป็นสัญลักษณ์ของการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและสลัดความฟุ่มเฟือยทิ้งไป

ซูฟีเป็นสำนักคิดหนึ่งในศาสนาอิสลาม ที่สนับสนุนให้เข้าใกล้ศาสนาด้วยตัวเอง เน้นการควบคุมอวัยวะต่างๆ และสังเกตการสูดลมหายใจ อันจะนำไปสู่การบรรลุถึงความรู้ของพระผู้เป็นเจ้าโดยอาศัยญาณวิสัย มีความ

เข้มงวดนักกับการบังคับให้ยกเลิกความเชื่อและจารีตประเพณีเดิมไปทันทีทันใดหลังจากศาสนาอิสลามเข้ามาในคาบสมุทรมลายู และหลักการของซูฟีบางอย่างยังสามารถเข้ากันได้กับแนวคิดของฮินดู[9] ซึ่งอิทธิพลของซูฟีคงอยู่จนกระทั่งก่อนการเข้ามาของระบบอาณานิคมในคริสต์ศตวรรษที่19[10]

แม้ในระยะแรกของการเปลี่ยนเป็นอิสลาม บทบาทของศาสนาอิสลามที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคมจะยังไม่ชัดเจนนัก แต่เมื่อมีการติดต่อระหว่างรัฐในคาบสมุทรมลายูกับรัฐมุสลิมในพื้นที่อื่น ทั้งตะวันออกกลาง อินเดีย และสุมาตรา วัฒนธรรมอิสลามก็ค่อยๆ เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวมาเลย์มากขึ้น โดยเป็นตัวกำหนดรูปแบบปฏิบัติ เช่น การถือศีลอด ไม่เล่นชนไก่และการพนัน เป็นต้น พร้อมกับเชื่อว่าผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามอาจถูกลงโทษได้ เช่นในตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ (Tuhfat al-Nafis)[11] ได้แสดงตัวอย่างของสุลต่านที่ไม่อยู่ในวิถีทางที่ถูกต้องตามจารีตประเพณีและปราศจากศรัทธาในศาสนาอิสลามว่าจะนำหายนะมาสู่ตนเอง เช่น สุลต่านมาห์มุด มุดซัฟฟาร์ (Sultan Mahmud Mudzaffar) แห่งลิงกะซึ่ง "พระองค์ชอบเดินทางไปสิงคโปร์เพื่อความเพลิดเพลิน ณ ที่นั่น พระองค์ได้เข้าร่วมในสมาคมของชาวคริสเตียนและคุ้นเคยกับกลุ่มที่ไม่ใช่ปาซีที่ไม่ใช่มุสลิม เมื่อกลับมาที่ลิงกะ พระองค์มีรับสั่งให้สร้างพระราชวังที่ใหญ่โตสวยงาม

เชื่อว่ามนุษย์สามารถเข้าถึงพระเจ้าได้โดยไม่ต้องอาศัยสื่อใดๆ พวกซูฟีจึงนิยมใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย แสวงหาความวิเวก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ซึ่งที่มาของหลักการในสำนักคิดซูฟีนั้น มีความคิดเห็นต่างๆกันไป นักวิชาการมุสลิมจำนวนไม่น้อยเชื่อว่ามาจากภายในศาสนาอิสลามเอง แต่อีกส่วนหนึ่งมี ความเห็นว่าสำนักคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากกรีก อินเดียและเปอร์เซีย โดยมีเอเชียตะวันตกและอียิปต์เป็นแหล่งที่ปรัชญาซูฟีถือกำเนิดขึ้น, จรัญ มะลูลีม, "มุมมุสลิม: ซูฟี," มติชนสุดสัปดาห์ (7 พฤษภาคม พ.ศ.2547). นิธิ เอียวศรีวงศ์, อิสลามสมัยแรก (พระนคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511), หน้า 195-196.

[9] Richard O. Winstedt, The Malay magician: being shaman, Saiva and Sufi (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1982.) p.74.

[10] Peter Van der Veer, Religious nationalism: Hindu and Muslim in India (California: University of California Press, 1994.) p.34.

[11]ตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ เป็นงานเขียนพื้นเมืองที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของดินแดนในบริเวณคาบสมุทรมลายู เกาะสุมาตรา และกลุ่มเกาะในช่องแคบมะละกาตั้งแต่ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 จนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวของอาณาจักรยะโฮร์-รีเอา-ลิงกา ซึ่งงานชิ้นนี้ได้ถูกเรียบเรียงขึ้นในช่วงกลางทศวรรษ 1860 โดยผู้นำรัฐมลายูเชื้อสายบูกิสสองคน, ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์, "ตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ (Tuhfat al-Nafis) ชาวบูกิสและชาวมาเลย์: บทวิเคราะห์วรรณกรรมประวัติศาสตร์ของโลกมาเลย์," อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร 20 (มิถุนายน- พฤษภาคม 2541): 112.

แบบของคนผิวขาวซึ่งไม่เคยมีสุลต่านพระองค์ใดเคยทำ มีเครื่องเรือน อาหารและเครื่องดื่มอย่างเดียวกับของคนผิวขาว" ราชสำนักและราชวงศ์ของพระองค์จึงต้องตกต่ำลง[12]

ในขณะเดียวกันอิสลามก็ค่อยๆลดอิทธิพลของอาดัตทั้งด้านการเมืองและทางกฎหมายลง โดยนำหลักกฎหมายอิสลาม มาใช้ควบคู่กันไป แต่ก็ยังจำกัดอยู่เฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการแต่งงานและการค้า[13] นอกจากนี้การที่อิสลามไม่ได้เป็นเพียงศาสนาแต่ยังเป็นวิถีชีวิต ที่มุสลิมทุกคนต้องรู้หลักการในศาสนาที่เขียนเป็นภาษาอารบิก จึงจำเป็นต้องมีการเรียนศาสนา จนเกิดการขยายตัวของโรงเรียนศาสนาที่เรียกว่าปอเนาะมากมาย และทำให้มีการรับภาษาอารบิกเข้ามาผสมกับคำในภาษามาเลย์ด้วยเช่นเดียวกับที่รับคำในภาษาสันสกฤตเข้ามาพร้อมๆกับวัฒธรรมฮินดู-พุทธที่เข้ามาก่อนหน้านี้ มีการตั้งชื่อเป็นภาษาอารบิกตามนบีในศาสนา และการนำตัวอักษรอารบิกมาใช้เขียนคำในภาษามาเลย์ที่ไม่มีตัวเขียน พร้อมๆ กับรับงานเขียนของอิสลามเข้ามาหรือปรากฏเรื่องราวหรือหลักการในศาสนาอยู่ในงานเขียนพื้นเมือง เป็นต้น

ในส่วนของตำแหน่งทางศาสนานั้นมีอิมามเป็นผู้นำ ซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้นำละหมาดรวมเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเป็นผู้นำชุมชน เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาให้คำชี้แนะ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถแก้ไขปัญหาและเรื่องราวต่างๆให้แก่สมาชิกในชุมชน พร้อมกับมีกาติบ ที่ทำหน้าที่เป็นโฆษกในมัสยิด บิลาลหรือผู้ที่ทำหน้าที่เชิญชวนให้มาละหมาดที่มัสยิดเมื่อถึงกำหนดเวลา (อะซาน) รวมทั้ง เลไบ (lebai) และกอฎี (khathi) ซึ่งเป็นบุคคลทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาตัดสินคดีความที่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายอิสลาม เช่น เรื่องมรดก การแต่งงานและการหย่าร้าง ครอบครัว และการลักขโมยเล็กๆ น้อยๆ เป็นต้น[14] ซึ่งผู้ที่เป็นอิมามและกาติบนั้นจะเป็นผู้ที่เคยเดินทางไปทำฮัจจ์ และมีความรู้ด้านศาสนาดีโดยอาจได้ร่ำเรียนมาจากตะวันออกกลางหรือจากปอเนาะที่มีชื่อเสียง คนกลุ่มนี้จึงมักได้รับการยกย่องในฐานะเป็นอูลามะ ที่มีสถานะเป็นทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางสังคม และครูผู้ให้ความรู้ทางศาสนา บรรดาอูลามะจึงมีอิทธิพลมากในสังคมมลายูก่อนหน้าการเข้ามาของอังกฤษ การตีความทางศาสนา และรูปแบบปฏิบัติของชาวมาเลย์จึงมักดำเนินไปทางของอูลามะในชุมชนนั้นๆ

---

[12] Raja Ali Haji bin Ahmad, Tuhfat al-Nafis: the precise gift (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1982), p.287, อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 128.

[13] A.C. Milner, "Islam and the Muslim State," in Islam in South-East Asia, ed. M.B. Hooker, p.27.

[14] ในสังคมจารีตนั้น การพิจารณาคดีอาญาจะยึดกฎหมายจารีตประเพณีเป็นหลัก โดยกฎหมายอิสลามจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ดังในอุนดัง-อุนดัง มะละกา ได้วางบทลงโทษสำหรับผู้ที่กระทำความผิดฐานลักขโมยไว้ว่าให้ปรับ แต่ขณะเดียวกันก็เขียนระบุไว้ด้วยว่าหากยึดตามหลักกฎหมายอิสลามแล้วนั้นบุคคลที่กระทำการดังกล่าวควรถูกตัดมือ, Ibid., pp.27-28.

อย่างไรก็ตาม แม้อิทธิพลของศาสนาอิสลามจะขยายตัวกว้างขวางขึ้นเรื่อยๆตามกาลเวลา แต่อาดัตหรือจารีตประเพณีดั้งเดิมบางอย่างยังดำเนินอยู่ต่อไปเช่นกัน เช่นการให้ความสำคัญต่อกริช อันเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสิทธิอำนาจและการมีเอกสิทธิ์ สถาบันสุลต่าน และประเพณีในราชสำนัก เช่น เครื่องแต่งกายสีเหลืองที่กำหนดไว้สำหรับราชวงศ์โดยเฉพาะนั้น ยังคงถูกเน้นย้ำและเป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นมาเลย์ โดยที่อิสลามยังไม่ถูกนำมาเป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองและศูนย์รวมความจงรักภักดีของชาวมาเลย์ ตลอดจนยังไม่มีอิทธิพลในสังคมจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ มากนัก

5.2 ศาสนาอิสลามในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

อังกฤษขยายอิทธิพลเข้ามาในรัฐมลายูโดยเน้นย้ำนโยบายไม่แทรกแซงวัฒนธรรมประเพณีและศาสนาของชาวมาเลย์เพื่อให้ง่ายต่อการยอมรับของชาวพื้นเมือง โดยเฉพาะกลุ่มเจ้านายและขุนนางเดิม หากแต่ในทางปฏิบัติ แม้อังกฤษพยายามไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวโดยตรง แต่ผลที่เกิดขึ้นมาจากการปกครองของอังกฤษย่อมกระทบต่อวัฒนธรรมและศาสนาอิสลามอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ทั้งการเข้ามาเป็นจำนวนมากของกลุ่มผู้อพยพชาวจีนและอินเดีย นโยบายการปกครองและการศึกษาที่เน้นแบบทางโลกและแบ่งแยกตามเชื้อชาติ ตลอดจนความไม่เท่าเทียมกันทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละกลุ่มเชื้อชาติ กลายเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ชาวมาเลย์พยายามรักษาเอกลักษณ์ของตนและเร่งสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน[15]

ทั้งนี้ท่ามกลางบรรยากาศที่กลุ่มเจ้านายและขุนนางเดิมสูญเสียอำนาจทางการเมือง ราชาไม่ได้เป็นศูนย์รวมของอำนาจและความคงอยู่ของรัฐไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีอยู่ของราชาอีกต่อไป ประกอบกับโลกมุสลิมในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะตะวันออกกลางพยายามผลักดันให้กระแสอิสลามฟื้นตัว ศาสนาอิสลามจึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งและปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนชาวมาเลย์จากกลุ่มเชื้อชาติอื่น พร้อมกับเน้นย้ำให้ชาวมาเลย์ยึดศาสนาอิสลามเป็นอำนาจสูงสุดในสังคม ในขณะเดียวกัน กลุ่มที่สนับสนุนแนวความคิดอิสลามก็พยายามสร้างความเป็นผู้นำทางการเมืองและสังคมแทนที่สถาบันสุลต่าน

ในการวางระบอบการปกครองขึ้นมาใหม่แทนที่ระบบการเมืองแบบจารีต อังกฤษได้ตั้งระบบราชการที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการความเป็นเหตุเป็นผลแบบทางโลก และแยกอุดมคติ

---

[15] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular (Los Angeles: University of California, 1988), pp.94-95.

ทางศาสนาออกจากการตัดสินใจในปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอันเป็นปัญหาทางโลก มีการตั้งหน่วยงานด้านศาสนาออกมาบริหารต่างหาก ซึ่งลักษณะเช่นนี้นับเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับที่เกิดขึ้นในสังคมแบบจารีต ที่ระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจนั้น อุดมคติทางศาสนามักจะแยกไม่ออกจากการเมืองและการบริหาร[16] อย่างไรก็ตาม ระบบดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อศาสนามากเท่าใดนัก เนื่องจากในรัฐมลายูสมัยจารีต กฎหมายอิสลามก็ไม่ได้ครอบคลุมทุกด้านอยู่แล้ว เพียงแต่ถูกนำไปใช้สำหรับการแต่งงาน การหย่าร้าง และการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆเท่านั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าศาสนาถูกแบ่งแยกออกจากการเมืองโดยส่วนใหญ่

เมื่อกลุ่มเจ้านายที่นำโดยสุลต่านและบรรดาขุนนางเดิมถูกจำกัดบทบาททางการเมือง และการเมืองกับศาสนาภายใต้ระบอบอาณานิคมแยกออกจากกัน อังกฤษจึงเปิดโอกาสให้กลุ่มคนดังกล่าวแสดงบทบาทในด้านศาสนาได้อย่างเต็มที่ โดยมอบอำนาจให้สุลต่านเป็นประมุขสูงสุดด้านศาสนา มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลหน่วยงานด้านศาสนาของรัฐที่ตั้งขึ้นมาใหม่อย่างเป็นระบบทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ กิจการด้านศาสนาที่เคยดำรงอยู่อย่างอิสระจึงตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐที่มีสุลต่านเป็นผู้นำ ซึ่งในส่วนนี้นอกจากเป็นไปเพื่อการเอาใจกลุ่มเจ้านายแล้ว ยังเป็นการทำให้อังกฤษมั่นใจได้ว่าพลังความเชื่อในศาสนาจะไม่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขทางการเมืองที่จะบ่อนทำลายความมั่นคงของอังกฤษได้ จึงเห็นได้ว่าแม้อังกฤษไม่เข้าแทรกแซงกิจการด้านศาสนาโดยตรง แต่การตั้งหน่วยงานด้านศาสนาขึ้นมาทำให้ย่อมเป็นไปได้ยากที่นโยบายและการบริหารของอังกฤษจะไม่กระทบต่อศาสนาเลย

หน่วยงานด้านศาสนาของแต่ละรัฐที่ตั้งขึ้นใหม่นั้นมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น สภาขุนนางและอูลามะ (Council of Chiefs and Ulama) ในรัฐเประ สภาศาสนาอิสลามและประเพณีมาเลย์ในรัฐกลันตัน (Council of Religion and Malay Custom) องค์กรศาสนาแห่งรัฐสลังงอ (Selangor State Religious Authority) แต่ขอบข่ายความรับผิดชอบไม่ต่างกันมากนัก คือ มีหน้าที่แต่งตั้งกอฎีออกใบรับรองครูสอนศาสนา พิจารณาประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมและการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม ดูแลและให้ความเห็นชอบการตีพิมพ์และเผยแพร่สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับศาสนา เก็บรวบรวมซะกาต ฟิตเราะฮ์ (คือทานบังคับ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติประการหนึ่งที่ศาสนาอิสลามกำหนดให้ผู้มีรายได้จำนวนหนึ่งบริจาคทรัพย์สินเงินทอง ปศุสัตว์และพืชผักให้แก่คนยากจนคนขัดสน หรือให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเพื่อนำไปจัดสรรเป็นสวัสดิการแก่ผู้ยากไร้ในสังคมหรือเพื่อใช้ในการสาธารณประโยชน์) และดูแลรักษาสถานที่ประกอบศาสนกิจต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละรัฐมีระเบียบปฏิบัติและนโยบาย

---

[16] ฉลอง สุนทราวาณิชย์, “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังการเข้ามาของระบอบอาณานิคม,” เอเชียปริทัศน์ (ม.ป.ป.): 55.

ในการดำเนินการที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางการเมืองและกระแสอิทธิพลของศาสนาอิสลามในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย

ในขณะเดียวกันองค์กรทางศาสนาต่างๆที่มีมาแต่เดิม ทั้งที่เป็นมุฟติ (mufti - หัวหน้าศาลศาสนา) และกอฎี ก็เกิดขึ้นในรูปแบบการปกครองของตะวันตก แต่หน้าที่ต่างๆยังอยู่ในกรอบของจารีตประเพณีและหลักการศาสนาที่มีขอบเขตจำกัด กล่าวคือศาลศาสนา (Shariah Court) ดูแลเฉพาะในส่วนที่เป็นกฎหมายครอบครัวมากกว่าคดีความทางอาญา และกระบวนการพิจารณาคดีความต่างๆ เป็นไปตามรูปแบบของอังกฤษเป็นหลัก[17] ซึ่งการบังคับใช้ทั้งระบบกฎมายแบบตะวันตกและกฎหมายอิสลาม ชาวมาเลย์จึงอยู่ภายใต้ทั้งสองระบบ เช่น ในการจ่ายภาษีอากร ที่นอกจากชาวมาเลย์จะต้องจ่ายภาษีอากรรายปีให้แก่รัฐบาลแล้ว ยังต้องจ่ายซะกาตฟิตเราะฮ์เมื่อถึงวันอิดิลฟิตร์ (วันตรุษอิสลาม) ของทุกปีด้วย

แม้ว่ากิจการด้านศาสนาได้เข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเจ้านายที่เข้ามาแสดงบทบาททางด้านนี้กับบรรดาผู้นำทางศาสนาอย่างอิมามและอูลามะก็ยังคงดำเนินได้อย่างราบรื่น ซึ่งอาจเนื่องมาจากบรรดาผู้นำทางศาสนาเหล่านี้ยังคงจงรักภักดีและผูกพันกับระบบจารีต อีกทั้งหน่วยงานของรัฐก็ยังมีอำนาจไม่ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตชนบทที่ผู้คนส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญ เคารพยกย่องผู้นำทางศาสนาทั้งในแง่ของการเป็นผู้รู้ศาสนาและเป็นผู้นำชุมชน (อิมามบางคนมีตำแหน่งเป็นเปิงฮูลูด้วย)

นอกจากนี้ความคิดในด้านศาสนาของกลุ่มเจ้านายกับบรรดาผู้นำศาสนาค่อนข้างดำเนินไปในทิศทางเดียวกันคือมีแนวคิดแบบอนุรักษ์นิยม พอใจกับรูปแบบปฏิบัติทางศาสนาที่เป็นอยู่ ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางศาสนาระหว่างหน่วยงานด้านศาสนาของรัฐกับบรรดาผู้นำอย่างอิมามและอูลามะหัวเก่าจึงไม่ปรากฏให้เห็น ในทางตรงกันข้ามทั้งสองฝ่ายต่างผนึกกำลังกันอย่างเข้มแข็งสร้างบทบาทของตนในความเป็นผู้นำทางศาสนาตามแนวทางอนุรักษ์นิยม จนกระทั่งปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เริ่มมีกระแสฟื้นฟูศาสนาอิสลามและปฏิรูปศาสนาอิสลามเข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแนวคิดบางประการกระทบต่อความมั่นคงของกลุ่มชนชั้นปกครองและกลุ่มผู้นำศาสนาที่มีบทบาทมาแต่เดิม จึงเริ่มมีการปะทะกันทางความคิดระหว่างกลุ่มที่มีแนวคิดทางศาสนาซึ่งต้องการให้รัฐมลายูเป็นรัฐอิสลามกับกลุ่มที่ไม่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวและต้องการคงสถาบันสุลต่านให้เป็นสถาบันหลักของชาวมาเลย์ต่อไป

---

[17] M.B. Hooker, “Introduction: The translation of Islam into South-East Asia,” in Islam in South-East Asia, ed. M.B. Hooker, p.16.

5.2.1 ระบบการศึกษาอิสลาม

การศึกษาวิชาการอิสลามของรัฐมลายูภายใต้ระบอบอาณานิคมมีสองระบบคือ การศึกษาในระบบปอเนาะและการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยระบบการศึกษาแบบปอเนาะนั้นเป็นระบบการศึกษาที่มีมาแต่เดิมก่อนการเข้ามาของอังกฤษ วิธีการเรียนการสอนได้รับอิทธิพลมากจากระบบการศึกษาวิชาศาสนาในเมกกะที่จัดขึ้นตามสุเหร่าหรือมัสยิด และให้นักเรียนนั่งขัดสมาธิบนพื้นโดยหันหน้าเข้าหาอาจารย์ซึ่งนั่งอยู่ข้างหน้าตำรา[18] แต่ในรัฐมลายูนั้นครูผู้สอนจะปลูกสร้างสถานที่เรียนมีลักษณะคล้ายกระท่อมในบริเวณบ้านของตัวเอง การเรียนการสอนในลักษณะนี้จึงเรียกว่าปอเนาะที่มีความหมายว่ากระท่อมนั่นเอง

ระบบการศึกษาแบบปอเนาะคล้ายๆกับโรงเรียนกินนอนคือ เด็กนักเรียนจะต้องพักอาศัยอยู่ในปอเนาะตลอดระยะเวลาศึกษา โดยแต่ละคนจะนำเครื่องนอนและอาหารติดตัวมาด้วย พร้อมกับมีการแบ่งภาระหน้าที่กันภายในปอเนาะทั้งการทำงานบ้านและงานต่างๆตามแต่ได้รับมอบหมาย จำนวนเด็กในปอเนาะแห่งละแห่งนั้นขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของครู โดยเฉพาะครูใหญ่หรือที่เรียกว่า ตวน กูรู (Tuan Kuru) อันเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดเด็กทั้งไกลและใกล้ให้เข้ามาเรียน ซึ่งความมีชื่อเสียงของครูจะพิจารณาจากระยะเวลาที่พำนักอยู่ในเมกกะ และการมีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตวนกูรูที่มีชื่อเสียงคนอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่แปลกนักที่จะเห็นครูหนุ่มๆกลายเป็นลูกเขยของตวนกูรู[19]

ในส่วนของการเรียนการสอนในปอเนาะนั้น ล้วนเป็นเรื่องราวในศาสนาอิสลามที่อยู่ในอัลกุรอ่านและหะดิษ (Hadith- คำพูดหรือโอวาทของศาสดา) การท่องจำไวยากรณ์พื้นฐานภาษาอารบิกเพื่อให้สามารถอ่านอัลกุรอ่านและเข้าใจตำราภาษาอารบิกซึ่งเป็นแหล่งค้นคว้าทางด้านวิชาการศาสนาได้ ตลอดจนมีการสอนจริยธรรมและจารีตประเพณีของชาวมาเลย์ ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะของปอเนาะอย่างหนึ่งคือเป็นการเรียนที่ไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว ไม่มีการกำหนดอายุผู้เรียน ในชั้นหนึ่งๆอาจมีเด็กอายุ 12 ปี เรียนร่วมกับคนอายุ 60 ปีได้[20] อย่างไรก็ตาม ระบบปอเนาะเน้นการท่องจำ

---

[18] นิกอับดุลอาซิส บิน ฮายีนิกหะซัน, วิวัฒนาการของปวงปราชญ์กลันตัน: การก่อตัวและการพัฒนาแนวคิดอิสลามในรัฐกลันตัน ค.ศ.1900-1940, แปลและเรียบเรียงโดย อัลดุลเลาะ ดือราโอะ, ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542, หน้า 57.

[19] Firdaus Haji Abdullah, Radical Malays politics: its origins and early development (Malaysia: Pelanduk Publications, 1985), p.11.

[20] William R. Roff, Kelantan: religion, society and politics in Malay states (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1974), p.155.

มากกว่าการทำความเข้าใจอย่างแท้จริง วิธีเรียนเป็นแบบกางตำราทางศาสนาแล้วอ่านออกเสียงตามครูที่จะอ่านให้ฟังทีละวรรค แล้วถอดความหมายเป็นภาษามาเลย์ โดยเด็กไม่ได้เข้าใจความหมายแต่ละคำจากภาษาอารบิกที่เขียนอยู่ในตำราด้วยตัวเอง ความรู้ที่เด็กได้รับจึงขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นหลัก และภายหลังจบการศึกษาแล้วเด็กบางคนอาจย้ายไปเรียนที่ปอเนาะแห่งอื่นที่มีชื่อเสียงหรือเดินทางไปศึกษาต่อยังเมกกะหรือไคโร บางคนก็กลับมาหมู่บ้านเดิมของตน ประกอบอาชีพต่างๆกัน บ้างก็ทำหน้าที่เป็นครูสอนศาสนาหรือผู้ทำหน้าที่ทางศาสนาประจำหมู่บ้าน โดยเฉพาะเด็กที่จบจากปอเนาะที่มีชื่อเสียงและที่จบจากเมกกะหรือไคโรจะได้รับการเคารพยกย่องในฐานะเป็นอูลามะ

การให้ความสำคัญต่อการศึกษาศาสนาและการที่ปอเนาะเป็นระบบการศึกษาเพียงรูปแบบเดียวในสังคมมลายูแบบจารีต ผู้คนจึงให้ความเคารพยกย่อง ไว้วางใจอูลามะและตวนกูรู มากจนไม่แปลกนักที่บางครั้งมีการนำเงินไปฝากไว้กับตวนกูรูแทนที่จะเก็บเอาไว้เอง บทบาทของครูสอนศาสนาจึงไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เฉพาะการเป็นผู้ให้ความรู้และการเป็นผู้นำทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทและอิทธิพลในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะเป็นกลุ่มผู้นำทางความคิดแบบอนุรักษ์นิยม

แม้สังคมมลายูจะให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบปอเนาะ แต่ในสมัยอาณานิคมนั้นปอเนาะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากรัฐบาลอังกฤษว่าเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมมลายูอยู่ในสภาพที่ล้าหลังเพราะไม่มีการให้ความรู้วิชาทางโลก การเรียนศาสนาก็เป็นไปแบบเน้นการท่องจำมากกว่าทำความเข้าใจกับเนื้อหาอย่างแท้จริง ไม่มีมาตรฐานในการวัดความรู้ของเด็ก และความรู้ดังกล่าวก็ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้[21] ด้วยเหตุนี้ภายหลังจากที่อังกฤษเข้ามาปกครอง ปอเนาะส่วนหนึ่งจึงถูกแปรสภาพเป็นโรงเรียนแบบมาเลย์ และมีการออกกฎหมายบังคับให้เด็กชาวมาเลย์ทุกคนต้องเข้าเรียนในโรงเรียนแบบมาเลย์ที่เน้นการสอนวิชาทางโลก

อย่างไรก็ตาม แม้เด็กชาวมาเลย์จะเข้าศึกษาในโรงเรียนมาเลย์และอังกฤษมากขึ้น และโรงเรียนมาเลย์มีการสอนศาสนาด้วยเช่นกัน แต่ก็ไม่สามารถดึงดูดเด็กให้เข้าเรียนได้มากนัก ปอเนาะยังคงมีบทบาทการเป็นสถาบันการศึกษาและศูนย์รวมของชุมชน โดยเฉพาะในเขตชนบท ซึ่งความสำคัญดังกล่าวยังคงอยู่แม้กระทั่งปัจจุบัน[22] ทั้งนี้ การที่รัฐบาลอังกฤษไม่สนับสนุนการศึกษาด้านศาสนา ในขณะที่สังคมมาเลย์ยังคงให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก[23] เป็นตัวผลักดันให้

---

[21] Firdaus Haji Abdullah, Radical Malays politics: its origins and early development, p.11.

[22] Ibid., p.13.

[23] การศึกษาศาสนาเป็นสิ่งสำคัญในสังคมมุสลิม ดังมีปรากฏตัวอย่างในเซอจาระห์ มลายู ว่าเมื่อครั้งที่สุลต่านอาหมัด ชาห์ (Sultan Ahmad Shah) สุลต่านองค์สุดท้ายของมะละกาพร้อมบริวารหลบหนีออกจากมะละกาภายหลังการโจมตีของโปรตุเกสและจะตั้งถิ่นฐาน ณ ที่แห่งหนึ่งแต่ก็ต้องเปลี่ยนใจ ซึ่งเหตุผลก็เพราะสถานที่นั้น

เด็กชาวมาเลย์ส่วนหนึ่งเดินทางไปศึกษาด้านศาสนายังดินแดนตะวันออกกลางโดยเฉพาะไคโรและเมกกะ และรับแนวคิดทางศาสนาที่กำลังเฟื่องฟูอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวมาเผยแพร่ในรัฐมลายูภายหลังจบการศึกษา ซึ่งแนวคิดสำคัญในช่วงนั้นคือแนวคิดฟื้นฟูอิสลาม (Pan-Islamic) และแนวคิดปฏิรูปศาสนาอิสลาม (Reformism)

5.3 ขบวนการฟื้นฟูอิทธิพลศาสนาอิสลามในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19

ตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศูนย์กลางโลกอิสลามมีกระแสตื่นตัวใหม่ๆเกิดขึ้นโดยเฉพาะการตื่นตัวต่อการท้าทายของพวกคริสเตียน ภายหลังจากที่จักรวรรดิออตโตมานของตุรกีที่ยิ่งใหญ่ในความรู้สึกของมุสลิมทั่วโลกได้เสื่อมสลาย และพ่ายแพ้ต่ออำนาจของพวกคริสเตียนในยุโรปช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้กระตุ้นให้มุสลิมทั่วโลกเกิดความรู้สึกหวั่นไหวอย่างรุนแรงว่าศาสนาของพวกตนกำลังตกอยู่ในอันตรายจากการคุกคามของโลกตะวันตก พวกเขาจึงต้องการผลักดันให้เกิดการฟื้นฟูอิทธิพลของศาสนาอิสลามขึ้นมา โดยต้องการสร้างเสถียรภาพและระเบียบให้เกิดขึ้นในหมู่สังคมมุสลิมด้วยกันทั้งหมด เพื่อให้สามารถต่อสู้ปกป้องศาสนาอิสลามจากการเข้ามาท้าทายของพวกคริสเตียน บรรดาผู้นำศาสนาและชาวมาเลย์ที่มีสายสัมพันธ์กับโลกตะวันออกกลางจึงรับนโยบายสร้างปราการศาสนาเพื่อให้ภูมิภาคนี้เข้มแข็งกว่าในอดีต ความมุ่งหมายในการขยายอิทธิพลอิสลามจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ทั่วไปทั้งในระดับสากล โลกมุสลิมและคาบสมุทรมลายู

อิทธิพลของศาสนาอิสลามในโลกมุสลิมที่ขยายตัวบวกกับรัฐบาลอังกฤษในมลายูให้อิสระแก่ชาวพื้นเมืองในการแสดงออกทางศาสนา กระแสอิสลามในรัฐมลายูจึงเข้มข้นขึ้น เกิดกลุ่มหรือองค์กรด้านศาสนาขึ้นมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรัฐมลายูนอกสหพันธ์เกือบทุกรัฐมีการตั้งสมาคมมุสลิม (Muslim club) มีการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งการเติบโตของปวงปราชญ์อิสลาม โดยเฉพาะในรัฐกลันตันและตรังกานูซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลย์และเป็นแหล่งศึกษาความรู้ทางศาสนาที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปราชญ์ทางศาสนาที่สำคัญเช่น ฮะยี อับดุล ซามัด บิน โมฮัมหมัด ซัลเลห์ หรือรู้จักกันในนามตวน ตาบัน (Haji Abdul Samad b. Mohd. Salleh- Tuan Taban) มูฮัมหมัด ยูซุฟ หรือที่รู้จักกันในนามโต๊ะ เกอนารี (Muhammad Yusof- To Kenali) และ ฮะยี วันมูซา บิน ฮายี ซอมัด (Haji Wan Musa bin Haji Somad) เป็นต้น[24] ซึ่งแม้ว่า

ไม่มีแหล่งให้เรียนรู้ทางศาสนา, A.C. Milner, “Islam and the Muslim state,” in Islam in South-East Asia, ed. M.B. Hooker, p. 41.

ทุกคนที่กล่าวถึงล้วนเป็นผู้นำทางความคิดที่สำคัญในรัฐมลายูนอกสหพันธ์ก็ตาม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าพวกเขามีส่วนสำคัญที่ทำให้กระแสอิสลามในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์เติบโตมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม กระแสฟื้นฟูอิสลามในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ไม่โดดเด่นและไม่ส่งผลกระทบต่อรัฐบาลอาณานิคมมากนัก ต่างจากในอินโดนีเซียที่กระแสอิสลามได้นำไปสู่การลุกฮือในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในชวาที่ล้วนเกิดจากการปลุกระดมของบรรดาผู้นำศาสนาหรือกะยายี (Kayayi) ในท้องถิ่น จนรัฐบาลดัตช์ต้องออกมาตรการกีดกันต่างๆไม่ให้กระแสอิสลามจากศูนย์กลางโลกอิสลามเข้ามายังอินโดนีเซีย[25] ในขณะที่ในรัฐมลายูไม่มีมาตรการกีดกันใดๆ การเดินทางไปยังตะวันออกกลางทำได้อย่างอิสระและเพิ่มจำนวนมากขึ้นทั้งผู้ที่ไปศึกษาต่อและไปแสวงบุญ โดยปีที่ชาวมาเลย์เดินทางไปประกอบพิธีฮัจจ์มากที่สุดคือ ใน ค.ศ.1927 มีจำนวนถึง 12,184 คน [26] ทั้งนี้ ในแต่ละปีจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจภายในรัฐมลายูเป็นสำคัญ โดยเฉพาะราคายางพาราที่สูงก็จะทำให้ชาวมาเลย์มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีโอกาสไปประกอบพิธีฮัจจ์หรือศึกษาต่อได้มากขึ้นด้วย โดยใน ค.ศ.1923 รัฐบาลได้ตั้งตำแหน่งเจ้าหน้าที่ดูแลการไป

---

[24]ดูรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของปราชญ์ทางศาสนาอิสลามและพัฒนาการทางความคิดของศาสนาอิสลามในรัฐกลันตันและตรังกานูได้จาก นิกอับดุลอาซิส บิน ฮาชีนิกหะซัน, วิวัฒนาการของปวงปราชญ์กลันตัน: การก่อตัวละการพัฒนาแนวคิดอิสลามในรัฐกลันตัน ค.ศ.1900-1940, แปลและเรียบเรียงโดย อัลดุลเลาะ ดือราโอะ. และธีรพร พรหมมาศ, "พัฒนาการทางการเมืองของรัฐกลันตันและตรังกานูตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึง ค.ศ.1941," (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545).

[25] ในชวาเกิดการท้าทายอำนาจรัฐจากกลุ่มผู้นำศาสนาบ่อยครั้ง เช่น การลุกฮือครั้งใหญ่ที่เมืองบันเต็นในคริสต์ศตวรรษที่ 18 การกบฏในเมืองจีเรบอน (ค.ศ.1802-1806) และสงครามชวา (ค.ศ.1825-1830) โดยเฉพาะบริเวณภาคกลางและทางชายฝั่งทะเลภาคเหนือของเกาะชวา ซึ่งเป็นเขตของกลุ่มชาวอาหรับฮาดรามีที่อพยพมาจากซาอุดิอารเบียตอนใต้ในบริเวณที่เรียกว่า ฮาดรามาอุต (hadhramaut) ชาวอาหรับกลุ่มนี้มีบทบาทมากในการเพิ่มกระแสอิสลามนิยมในชวา และการสร้างสายสัมพันธ์กับรัฐในตะวันออกกลาง มีการรับรู้แลกเปลี่ยนข่าวสารการเคลื่อนไหวของพี่น้องมุสลิมในดินแดนต่างๆด้วยกัน ซึ่งกระแสข่าวเหล่านี้ได้กระตุ้นให้มุสลิมชวาตื่นตัวต่อการท้าทายของชาติตะวันตก จนรัฐบาลดัตช์ต้องออกมาตรการต่างๆเพื่อไม่ให้กระแสอิสลามจากตะวันออกกลางเข้ามายังอาณานิคมของตน เช่น พยายามขัดขวางไม่ให้มุสลิมเดินทางไปประกอบพิธีฮัจจ์ที่นครเมกกะ และชักจูงให้ชาวชวาเลิกนับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น, อุดมพร ธีระวิริยะกุล, "การเคลื่อนไหวของกลุ่มหัวก้าวหน้าในชวาช่วงปี1900-1927," (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 42-46.

[26] "Report on the Pilgrimage 1927," in CO 273/535/5, cited in Md. Sidin Ahmad Ishak and Mohammad Redzuan Othman, The Malays in the Middle East: with a bibliography of Malay printed works published in the Middle East (Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 2000), p.12.

ประกอบพิธีฮัจจ์ของชาวมาเลย์ (Malay Pilgrimage officer) เพื่อดูแลผู้ที่เดินทางไปเมกกะโดยตรง[27] ซึ่งการให้ความสนับสนุนในกิจกรรมทางศาสนาของรัฐบาลนั้นนอกจากจะส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของอังกฤษต่อชาวมาเลย์แล้ว ยังเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลเข้าไปตรวจสอบได้ง่ายด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ทั้งนั้น แนวความคิดอิสลามที่เข้ามามีบทบาทมากในสังคมมลายูคือแนวความคิดปฏิรูปอิสลาม

5.3.1 ขบวนการปฏิรูปศาสนาอิสลาม

การเปลี่ยนแปลงในโลกอิสลามที่สำคัญและส่งผลกระทบอย่างมากจนนำไปสู่การพลิกบทบาทใหม่ของศาสนาอิสลามในคาบสมุทรมลายูคือ ขบวนการปฏิรูปศาสนาอิสลามให้ทันสมัย โดยมีสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดนี้ออกไปยังชุมชนมุสลิมต่างๆ โดยเฉพาะในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากความเป็นท่าเรือนานาชาติของสิงคโปร์ทำให้เมืองนี้เปิดรับอิทธิพลจากโลกภายนอกได้ง่าย กระแสปฏิรูปศาสนาอิสลามเข้ามาถึงที่นี่โดยผ่านเส้นทางการค้าและเป็นเส้นทางสู่การแสวงบุญที่นครเมกกะซึ่งเชื่อมเส้นทางเดินเรือกับเมืองท่าต่างๆ ที่เป็นศูนย์กลางในระดับภูมิภาคของธุรกิจแสวงบุญ[28]

ชาวมุสลิมจำนวนมากที่ต้องการไปเมกกะหรือศึกษาต่อในไคโร มักเดินทางเข้าไปสิงคโปร์ก่อนเพื่อต่อเรือไปยังที่นั่น เพราะรัฐบาลอังกฤษในสิงคโปร์ไม่ได้มีนโยบายแทรกแซงด้านศาสนาและจารีตประเพณีของท้องถิ่น โดยเฉพาะชาวมุสลิมในหมู่เกาะอินโดนีเซียที่ต้องการหลีกหนีนโยบายของรัฐบาลดัตช์ที่เข้มงวดกับการเดินทางไปยังเมกกะและไคโร เนื่องจากกลัวว่ากระแสอิสลามในดินแดนดังกล่าวจะแพร่เข้ามายังอาณานิคมของตน และก่อให้เกิดปัญหาในการปกครองต่อไป[29] ในขณะเดียวกัน สิงคโปร์ยังมีเรือโดยสารไปเมกกะเป็นจำนวนมากและค่าโดยสารไม่แพง

---

[27] Ibid.

[28] Edwin Lee, The British as rulers: governing multiracial Singapore 1867-1914 (Singapore: Singapore University Press, 1991), pp.261-262. ชาวมาเลย์เดินทางไปประกอบพิธีฮัจจ์ที่นครเมกกะตั้งแต่สมัยแรกๆ ที่อิสลามเข้ามายังคาบสมุทรมลายูแล้ว โดยชาวมาเลย์คนแรกที่เดินทางไปคือสุลต่านอลาอุดดิน ริอายัต ชาห์ แห่งมะละกา นอกจากนี้ งานเขียนพื้นเมืองหลายเล่มก็กล่าวถึงการไปประกอบพิธีดังกล่าว เช่น ฮิคายัต ฮัง ตัวห์ และ ตุห์ฟัต อัล-นาฟีส์, Md. Sidin Ahmad Ishak and Mohammad Redzuan Othman, The Malays in the Middle East: with a bibliography of Malay printed works published in the Middle East, pp.7-8.

มากนัก มุสลิมเหล่านี้จึงยินดีพักแรมที่สิงคโปร์เป็นเวลานานเพื่อติดต่อและรอเวลาออกเดินทาง ทำให้สิงคโปร์เป็นที่ชุมนุมของบรรดามุสลิมจำนวนมากทั้งที่ต้องการเดินทางไปเมกกะและที่เดินทางกลับจากเมกกะ

นอกจากการเป็นศูนย์กลางของมุสลิมในการเดินทางไปยังดินแดนตะวันออกกลางแล้ว สิงคโปร์ยังมีชุมชนชาวอาหรับและชาวมุสลิมอินเดียตั้งรกรากอยู่ด้วย ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและติดต่ออยู่กับชาวมุสลิมในตะวันออกกลาง จึงทำให้สิงคโปร์ง่ายต่อการเป็นศูนย์กลางเคลื่อนไหวของแนวความคิดอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเมื่อกระแสปฏิรูปศาสนาที่กำลังเข้มข้นในตะวันออกกลางช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 แพร่หลายเข้ามา ชาวมุสลิมในสิงคโปร์ตอบรับต่อกระแสแนวคิดนี้เป็นอย่างดี มีการชื่นชอบและชื่นชมการพัฒนาของชาติมุสลิมต่างๆ ในตะวันออกกลาง รวมทั้งแนวคิดปฏิรูปศาสนาที่กำลังเป็นที่สนใจในโลกมุสลิมขณะนั้น โดยเฉพาะมุสลิมกลุ่มยาวี เปอรานากัน (Jawi Peranakan- มุสลิมลูกผสมที่เกิดจากการแต่งงานระหว่างชาวมุสลิมอินเดียกับชาวมาเลย์พื้นเมือง) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการแพร่ขยายแนวคิดปฏิรูปศาสนาทั้งในสิงคโปร์และดินแดนโดยรอบ

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระแสปฏิรูปศาสนาแพร่หลายอย่างรวดเร็วคือ ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 สิงคโปร์กลายเป็นแหล่งวิทยาการด้านการพิมพ์ มีแท่นพิมพ์ที่กำลังเป็นที่นิยมและทันสมัยที่สุดในขณะนั้น หนังสือพิมพ์และวารสารหลายฉบับผลิตจากที่นี่ และเนื่องจากกลุ่มยาวีเปอรายากันส่วนใหญ่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์ สำนักพิมพ์ รวมถึงการเป็นนักหนังสือพิมพ์ ทำให้คนกลุ่มนี้กุมอำนาจการสื่อสารและมีอิทธิพลต่อการขยายแนวคิดปฏิรูปศาสนาในสังคมสิงคโปร์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการพิมพ์บทความทางศาสนาเพื่อเผยแพร่แนวคิดใหม่จากโลกอิสลามที่กำลังสร้างความแปลกใหม่ในหมู่มุสลิมในช่วงเวลาดังกล่าว

แนวคิดปฏิรูปศาสนาอิสลามเริ่มขึ้นในตะวันออกกลางตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยการพยายามผลักดันให้มุสลิมเปลี่ยนจากการอยู่ภายใต้การปกครองแบบสุลต่านเป็นให้อยู่ภายใต้ผู้นำ

---

[29]สาเหตุที่รัฐบาลดัตช์กีดกันไม่ให้ชาวมุสลิมเดินทางไปเมกกะได้อย่างราบรื่น เนื่องจากเคยได้รับประสบการณ์ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อครั้งที่ทางตุรกีได้แต่งตั้งกงสุลคนแรกมาประจำที่สิงคโปร์ใน ค.ศ.1864 คือ ไซยิด อับดุลเลาะห์ อัล-จูนิเอ็ด (Sayyid Abdullah al-Junied) นั้น หลังจากเขาดำรงตำแหน่งได้ไม่นานชาวมุสลิมจำนวนหนึ่งก็มองเขาว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและการเมืองของกาหลิบ ซึ่งรัฐบาลดัตช์กลัวกระแสความศรัทธาในศาสนาจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของตน ในปี ค.ศ.1865 หลังจากไซยิดเสียชีวิต จึงได้ร้องขอต่อรัฐบาลอังกฤษไม่ให้มีการแต่งตั้งมุสลิมคนอื่นมาดำรงตำแหน่งแทน แต่ก็ไม่เป็นผล และนับจากนั้นมารัฐบาลก็พยายามหามาตรการต่างๆมาป้องกันไม่ให้กระแสอิสลามในอาณานิคมของตนเข้มข้นขึ้น

ศาสนาและใช้หลักอิสลามในการปกครอง[30] ซึ่งมีผู้นำทางความคิดที่สำคัญคือ มูฮัมหมัด บิน อับดุล วาฮาบ (Mohammad bin Abdul Wahab ค.ศ.1703-1791) ผู้นำขบวนการฟื้นฟูอิสลามขบวนการแรกที่ชื่อขบวนการวาฮาบี[31] แต่แนวคิดปฏิรูปอิสลามมาเฟื่องฟูในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยมีกรุงไคโร เป็นศูนย์กลาง และมีมหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ (Al-Azhar) ทำหน้าที่เป็นแหล่งเผยแพร่ปรัชญาพัฒนาสังคมอิสลามที่สำคัญของจามาล อัล-ดิน อัล-อัฟกานิ (Jamal al-Din al-Afghani ค.ศ.1838-1897) และมูฮัมหมัด อับดูห์ (Muhammad Abduh ค.ศ.1849-1905)[32] นักปราชญ์คนสำคัญของโลก

---

[30] M.B. Hooker, "Introduction: The Translation of Islam into South-East Asia," in Islam in South-East Asia, ed. M.B. Hooker, p.13.

[31] แนวคิดของขบวนการวาฮาบีคือ ต้องการฟื้นฟูอิสลามกลับไปสู่คำสอนดั้งเดิมโดยยึดอัลกุรอ่านและหะดิษเป็นหลัก ปฏิวัติและต่อต้านการกระทำแบบดั้งเดิมของสมัยก่อนอิสลามทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนับถือผีสางนางไม้ การเคารพบูชาผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว คัดค้านการใช้เหตุผลแบบปรัชญา แต่เชื่อในเหตุผลทางศาสนา และต่อต้านวิถีชีวิตสมัยใหม่ รวมทั้งคัดค้านแนวคิดแบบซูฟี อันเป็นคำสอนที่วาฮาบีมองว่าหลุดจากกรอบดั้งเดิมของศาสนา และมองว่าสุลต่านไม่ใช่เป็นผู้นำที่แท้จริงของอุมมะ (ประชาชาติมุสลิม) ด้วย แม้ว่าในที่สุดขบวนการนี้ได้สูญเสียความเข้มแข็งไปก็ตาม แต่เมล็ดพันธุ์ของวาฮาบีก็ถูกหล่อเลี้ยงในแผ่นดินอียิปต์ในรูปของขบวนการซาลาฟีย์ (Salafiya movement) ในเวลาต่อมา, จรัญ มะลูลีม, "คำสอนของวะฮ์บี," มติชนสุดสัปดาห์ (10 ตุลาคม 2546), หน้า 28.

[32] จามาล อัล-ดิน อัล-อัฟกานิ เกิดและเติบโต ได้รับการศึกษาในอัฟกานิสถาน จนอายุ 20 ปีจึงเดินทางไปแสวงบุญที่เมกกะ หลังจากนั้นได้ไปพำนักอยู่ในอินเดียระยะหนึ่ง และ ณ ที่นี่เอง เขาได้เห็นสภาพสังคมมุสลิมที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ และกลายเป็นนักกิจกรรมและนักเคลื่อนไหวต่อต้านระบอบอาณานิคม จนถูกเพ่งเล็งจากรัฐบาลอังกฤษ ต่อมาจึงได้ย้ายไปอยู่ที่ตุรกีและมีส่วนในการยุยงให้เกิดความบาดหมางกันยิ่งขึ้นระหว่างอังกฤษกับตุรกี ใน ค.ศ.1871 อัล-อัฟกานิเดินทางยังกรุงไคโร และได้รวมกลุ่มกับปราชญ์ทางศาสนาหลายคนซึ่งรวมถึงมูฮัมหมัด อับดูห์ และนับจากนั้นเป็นต้นมา บทบาทของเขาจึงเด่นชัดขึ้นในการนำเสนอแนวคิดต่อต้านระบอบอาณานิคมโดยเฉพาะอังกฤษที่ปกครองชาติมุสลิมอยู่หลายแห่ง และการเรียกร้องให้มุสลิมยึดอัล-กุรอ่านและหะดิษเป็นหลักในทุกด้านของชีวิต ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวของเขารู้จักกันในชื่อขบวนการซาลาฟีย์ ซึ่งแพร่หลายในอียิปต์ แต่ต่อมาถูกรัฐบาลอังกฤษสั่งให้เป็นกลุ่มนอกกฎหมายในอียิปต์และอินเดีย

ส่วนมูฮัมหมัด อับดูห์เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดอย่างมากจากอัล-อัฟกานิ (แต่ต่อมาทั้งสองขัดแย้งกันจากความแตกต่างทางความคิด) เขามองว่าโลกมุสลิมในขณะนั้นถูกครอบงำด้วยชาติตะวันตกที่เข้ามาปกครองภายใต้ระบอบอาณานิคม จนทำให้โลกมุสลิมตกต่ำและอ่อนแอ ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะถูกพระเจ้าทอดทิ้ง เนื่องจากมุสลิมไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการในอัล-กุรอ่านอย่างแท้จริง ดังนั้นเขาจึงเรียกร้องให้ชาติมุสลิมกลับไปสู่คำสอนอันบริสุทธิ์ของอิสลามตามแบบเดิม ทิ้งความเชื่อที่ไม่มีอยู่ในอิสลาม พร้อมทั้งเสนอว่าอิสลามมีความเป็นเหตุเป็นผลและเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งหากสังคมมุสลิมยึดมั่นในศาสนาอย่างถูกต้องก็จะสามารถ

มุสลิมขณะนั้น ทั้งสองท่านนี้ได้เสนอความคิดให้มีการตีความศาสนาอิสลามใหม่ เนื่องจากเห็นว่าคำสอนที่บรรดาครูหรืออูลามะสอนในโรงเรียนสอนศาสนาหรือปอเนาะนั้น ตีความบิดเบือนไปจากพื้นฐานหลักการดั้งเดิมในอัลกุรอ่านและหะดิษ พร้อมกันนั้นยังพยายามพิสูจน์ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วนั้นศาสนาอิสลามกับวิทยาศาสตร์และความรู้สมัยใหม่ของตะวันตกสามารถเข้ากันได้ดี ซึ่งข้อพิสูจน์ดังกล่าวนี้ได้ทำให้ชาวมุสลิมมีพลังในการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงต่างๆและความตกต่ำอีกครั้ง

แนวคิดในการปฏิรูปศาสนาอิสลามนี้แพร่กระจายเข้ามายังรัฐมลายูโดยผ่านกลุ่มนักศึกษาที่ไปเรียนในกรุงไคโร รวมทั้งผู้ที่ไปประกอบพิธีอัจจ์ที่เมกกะ เมื่อกลับมายังบ้านเกิดเมืองนอนของตนแล้วพวกเขาจึงดำเนินกิจกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิดดังกล่าวโดยผ่านสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งหนังสือพิมพ์และวารสารรายปักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารอัล-อิมาม (Al-Imam หรือ The Leader) ซึ่งตีพิมพ์เป็นครั้งแรกใน ค.ศ.1906 ที่สิงคโปร์ในรูปแบบเดียวกับวารสารอัล-มานาร์ (Al-Manar) ของกลุ่มปฏิรูปในอียิปต์ โดยกลุ่มยาวีเปอรานากันที่จบการศึกษาจากตะวันออกกลาง ประกอบด้วย เชค มูฮัมหมัด ตาฮีร์ บิน จาลาลุดดิน อัล-อัซฮารี (Shaykh Mohd. Tahir b. Jalaluddin Al-Azhari) ไซยิด เชค บิน อาหมัด อัล-ฮาดี (Sayyid Shaykh b. Ahmad Al-Hadi) ฮะยี อับบาส บิน มูฮัมหมัด ตาฮา (Haji Abbas b. Mohammad Taha) และเชค มูฮัมหมัด ซาลิม อัล-คาลาลี (Shaykh Mohammad Salim Al-Kalali)[33]

วารสารอัล-อิมามนับว่ามีความสำคัญอย่างมากในการกระตุ้นชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้ให้ตื่นตัว เนื้อหาโดยส่วนใหญ่ของวารสารฉบับนี้เป็นการวิเคราะห์ประเด็นด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะให้ความสนใจกับศาสนาอิสลามและชาวมาเลย์เป็นพิเศษ ชี้ให้เห็นที่มาของความด้อยกว่าและล้าหลังของชาวมาเลย์ มีการตีความและอธิบายหลักการในอัลกุรอ่านใหม่ โดยกล่าวว่าแบบปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่เป็นอยู่ในคาบสมุทรมลายูเต็มไปด้วยความเชื่อแบบฮินดู-พุทธและจารีตดั้งเดิมอันเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า โดยมีบรรดาผู้นำศาสนาและอูลามะในท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในหลักการอิสลาม อิสลามในรัฐมลายูจึงควรถูกทำให้บริสุทธิ์จากความเชื่อที่ไม่มีในอิสลาม ในขณะเดียวกันอัล-อิมามพยายามเสนอว่าโดยแท้จริงแล้วนั้นอิสลามกับวิทยาศาสตร์และความรู้สมัยใหม่แบบตะวันตกสามารถเข้ากันได้ ตลอดจนเรียกร้องให้มีการปฏิรูป

เข้ากับโลกสมัยใหม่ได้ แนวความคิดของอับดูห์แพร่หลายในมหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ กรุงไคโร ที่ซึ่งเขาเป็นอาจารย์สอนอยู่ จึงไม่น่าแปลกใจที่ชาวมาเลย์หลายคนที่ไปศึกษาต่อ ณ ที่แห่งนั้นจะได้รับแนวคิดปฏิรูปศาสนาอิสลามกลับมาเผยแพร่ในคาบสมุทรมลายูในเวลาต่อมา, Peter Riddell, Islam and the Malay-Indonesia world: transmission and responses (Singapore: Horizon Books, 2003), pp.83-87.

[33] William R. Roff, The origins of Malay nationalism (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1967), pp.59-60.

ระบบการศึกษาศาสนาให้มีการเรียนการสอนวิชาทางโลก เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาการต่างๆที่เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ด้วย

แม้ว่าในเบื้องต้นอัล-อิมามจะถูกมองว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอโดยมีเป้าหมายด้านศาสนาเป็นสำคัญ โดยไม่ได้กล่าวถึงด้านการเมืองหรือสังคมมากนัก[34] แต่เนื้อหาในอัล-อิมามได้กระตุ้นให้เกิดความคิดทางการเมืองตามแนวทางของอิสลาม

5.3.1.1 อัล-อิมามกับแนวคิดทางการเมือง

แม้ว่าเนื้อหาของอัล-อิมามจะเกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ แต่จุดมุ่งหมายที่แท้จริงคือต้องการให้สังคมและการเมืองของรัฐมลายูดำเนินไปตามแนวทางของอิสลาม จึงมีการหยิบยกแนวคิดทางการเมืองแบบอิสลามมานำเสนออยู่บ่อยครั้ง โดยพยายามชี้ให้เห็นว่าบทบัญญัติในอิสลามมีระเบียบและข้อปฏิบัติครอบคลุมไปทั่วทุกสิ่งที่จำเป็นแก่มนุษย์ทุกรูปแบบอยู่แล้ว และการที่ถูกประทานมาจากพระเจ้า จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะรับการเปลี่ยนแปลงใดๆทั้งสิ้น และย่อมมีความยุติธรรมต่างจากกฎหมายที่มนุษย์ตราขึ้น เพราะผู้ที่ตราหลักกฎหมายมักเป็นบุคคลที่มีอำนาจและสร้างกฎหมายขึ้นมาตามแนวทางที่จะสนองความต้องการของกลุ่มตนเองมากกว่า

หลักการสำคัญที่อัล-อิมามเน้นย้ำคือการที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และต่างก็ต้องยอมจำนนต่อพระเจ้า[35] ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดในสังคมมลายูแบบจารีตโดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับราชาจึงขัดแย้งกับหลักการอิสลาม บทความในอัล-อิมามเรื่องเกียรติยศและศักดิ์ศรี (Honour and Dignity) เป็นตัวอย่างหนึ่งที่โจมตีระบอบการปกครองแบบจารีตว่ามีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดทัศนคติผิดๆ เกี่ยวกับการได้มาซึ่งเกียรติยศและความสง่างาม เนื่องจากทั้งกลุ่มชนชั้นปกครองและประชาชนส่วนใหญ่เชื่อว่าเกียรติยศและศักดิ์ศรีนั้นได้มาจากการครอบครองวัตถุมากมาย และการเป็นเจ้าของ “บ้านขนาดใหญ่ที่ตกแต่งสวยงาม ม้าฝีเท้าดี ข้ารับใช้จำนวนมาก เสื้อผ้าและเครื่องประดับที่สวยงาม” รวมทั้งการได้ครอบครอง “ยศ ตำแหน่ง และเหรียญประดับหน้าอก”[36] ซึ่งทัศนคติดังกล่าวทำให้ผู้คนพยายาม “...ทำงานทั้งกลางวันและกลางคืนเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งหรือยศหรือเหรียญ

---

[34] Ibid., p.57.

[35] Abu Bakar Hamzah, The political aspect of the Muslim fundamentalist movement in Malaysia during 1906-1908 (Kuala Lumpur: Pustaka Zakry Abadi, 1983), p.3.

[36] A.C. Milner, The invention of politics in colonial Malaya (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), p.141.

ประดับหน้าอก" ซึ่งท้ายที่สุดแล้วทัศนคติดังกล่าวจะนำไปสู่การล่มสลายของชุมชนและประเทศได้ในที่สุด[37]

ในทางตรงกันข้าม อัล-อิมามมองว่าเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และยศตำแหน่งเป็นสิ่งภายนอกที่ไม่ได้บ่งบอกถึงความมีเกียรติยศและตัวตนที่แท้จริงของบุคคลนั้นๆ[38] อย่างไรก็ตาม อัล-อิมาม ก็ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะยกเลิกการให้ยศตำแหน่งหรือเหรียญตรา หากแต่ต้องการโจมตีแนวความคิดที่สังคมแบบจารีตซึ่งเป็นสังคมแบบศักดินาสร้างขึ้นมา โดยการให้ความสำคัญกับสิ่งดังกล่าวมากกว่าความดีงามของตัวบุคคล อัล-อิมามเองจึงไม่คัดค้านหากมีการให้ยศตำแหน่งเหรียญตรา หรือเครื่องประดับต่างๆเป็นผลตอบแทนการกระทำหรือการทำงานที่สมควรจะได้รับ โดยยกตัวอย่างสุลต่านอาบู บาการ์ แห่งยะโฮร์ (Sultan Abu Bakar ค.ศ.1862-1895) ว่าเป็นบุคคลที่ได้รับยศและเหรียญประดับมากมายจากการทำคุณประโยชน์ให้แก่รัฐ[39] แต่สำหรับกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ปล่อยให้แผ่นดินของตนต้องตกอยู่ภายใต้การครอบงำของต่างชาติทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจนั้น ไม่ควรที่จะได้รับยศตำแหน่งและเหรียญตราจากบรรพบุรุษ แต่สมควรที่จะถูกตำหนิมากกว่า อย่างไรก็ตาม อัล-อิมามพยายามย้ำเตือนให้ชาวมาเลย์มองว่าโลกนี้เป็นเพียงแค่การทดสอบ เพราะอิสลามให้ความสำคัญกับโลกหลังความตายมากกว่า

นอกจากนี้ อัล-อิมามยังได้โจมตีการปกครองแบบสุลต่านว่าเป็นการดูดเลือดจากประชาชนและตำหนิแนวความคิดเรื่องความมีบุญญาธิการของสุลต่าน ซึ่งเป็นกุศโลบายหนึ่งของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่จะทำให้ประชาชนจงรักภักดีและอุทิศตนให้แก่สุลต่านและราชวงศ์ โดยอัล-อิมามเรียกร้องให้ประชาชนหันมารักและอุทิศตนให้กับประชาคมมุสลิมหรืออุมมะมากกว่าสุลต่านหรือกลุ่มเชื้อชาติ (bangsa)[40] ทั้งนี้ การที่กลุ่มปฏิรูปอิสลามให้ความสำคัญกับการรวมตัวกันตามแนวความคิดเรื่องอุมมะ โดยไม่เน้นความเป็นเชื้อชาติมาเลย์ แสดงให้เห็นได้ว่ากลุ่มปฏิรูปอิสลามไม่เห็นว่าความเป็นมาเลย์กับความเป็นมุสลิมสื่อความหมายเหมือนกัน อีกทั้งแกนนำของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นลูกผสมไม่ใช่ชาวมาเลย์พื้นเมืองและอาศัยอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ จึงไม่มีประสบการณ์ของการอยู่ภายใต้การปกครองของสุลต่านและราชวงศ์

ประเด็นสำคัญที่กลุ่มปฏิรูปศาสนาตำหนิระบอบการปกครองแบบจารีตคือการที่ไม่ได้นำหลักกฎหมายอิสลามมาใช้ในการปกครอง[41] และการยอมอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติ[42]

---

[37] Ibid.

[38] Ibid., p.142

[39] Ibid., p.143

[40] Ibid., p.144

[41] Ibid., p.139

พร้อมกันนั้นได้ยกตัวอย่างประเทศญี่ปุ่นว่าจักรพรรดิของญี่ปุ่นได้อุทิศตนเพื่อสร้างความก้าวหน้าให้แก่ประเทศ โดยการขยายการศึกษา ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ผู้ปกครองของรัฐมลายูทำตาม ทั้งการให้การศึกษาแก่ชาวมาเลย์มากกว่าเดิม และการพยายามให้ได้มาซึ่งอิสรภาพของชาวมาเลย์[43]

อย่างไรก็ดี อัล-อิมามยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับที่ว่า "สุลต่านเป็นเงาของพระเจ้าบนโลก" เนื่องจากในอัลกุรอานได้กล่าวถึงการที่พระเจ้าส่งตัวแทนมาปกครองโลกมนุษย์ แต่ก็มีข้อแม้ว่าบุคคลดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เช่น มีความรู้ เฉลียวฉลาด กล้าหาญ สุขุม เห็นอกเห็นใจผู้อ่อนแอ รักผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีประสิทธิภาพทั้งด้านการบริหารและการเมือง มีความเข้าใจประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาเนื่องจากสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันล้วนเป็นมรดกจากอดีต[44] และที่สำคัญคือต้องให้ความสำคัญศาสนาเหนือสิ่งอื่นใด[45] เพราะหากสุลต่านเป็นผู้ที่เพิกเฉย โลภ ใจแคบ ไม่ฉลาด ประพฤติชั่ว เป็นต้นแล้ว ก็จะนำพาความตกต่ำมาสู่อุมมะหรือประชาชาติมุสลิมได้[46]

นอกจากนี้ อัล-อิมามยังมีบทความที่เร่งเร้าให้ชาวมาเลย์ตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะการเข้ามาของผู้อพยพชาวจีนโดยกล่าวว่า "...มองดูชาวจีนที่จากบ้านเกิดเข้ามายังประเทศของเรา พวกเขาส่วนใหญ่เข้ามาพร้อมเสื่อหนึ่งผืน กางเกงหนึ่งตัว และหวังที่จะปลดปล่อยตัวเองจากสภาพหิวโหยที่เป็นอยู่ การทำงานหนักทำให้พวกเขามีบ้าน พร้อมฟาร์มและที่ดิน ทรัพย์สมบัติหรือแม้กระทั่งบริษัทในเมืองที่ดำเนินกิจการด้านการค้าทุกประเภท รวมทั้งการธนาคาร การอยู่ในสถานะของผู้อพยพจึงไม่ได้เป็นสิ่งขวางกั้นพวกเขาจากความพยายามให้ได้มาซึ่งความรุ่งเรืองเลย..."[47]

5.3.1.2 แนวความคิดเรื่องอุมมะ

แนวคิดหนึ่งที่เติบโตขึ้นในรัฐมลายูพร้อมๆ กับขบวนการฟื้นฟูอิสลามและแนวคิดปฏิรูปศาสนาอิสลามคือ แนวคิดเรื่องอุมมะหรือประชาชาติมุสลิม ซึ่งตามประวัติศาสตร์อิสลามนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยศาสดา ประมาณ ค.ศ.627 เมื่อศาสนาใหม่ของพระองค์ได้รับการยอมรับจาก

---

[42] Abu Bakar Hamzah, The political aspect of the Muslim fundamentalist movement in Malaysia during 1906-1908, p.9.

[43] A.C. Milner, The invention of politics in colonial Malaya, p.139.

[44] Al-Imam 2, no.7 (5th Jan.1908), p.209, cited in Abu Bakar Hamzah, The political aspect of the Muslim fundamentalist movement in Malaysia during 1906-1908, p.6.

[45] Al-Imam 2, no.8 (4th Feb.1908), p.252, cited in Ibid.

[46] Al-Imam 2, no.7 (5th Jan.1908), p.214, cited in Ibid., p.7.

[47] Al-Imam 2, no.1 (10th Aug.1907), p.65, cited in Ibid., p.14.

ชาวเมืองเมดินาที่เปลี่ยนมานับถืออิสลามทั้งหมด[48] ซึ่งอุมมะไม่ได้เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยทางการเมือง ทางภูมิศาสตร์หรือทางชาติพันธุ์ แต่เป็นการที่พี่น้องมุสลิมร่วมอุดมการณ์ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดเชื้อชาติใดก็ตามมาอยู่ภายใต้ผู้นำทางศาสนาที่ยึดอัลกุรอ่านเป็นอำนาจสูงสุด

ตามแนวความคิดของอิสลามนั้นเขตแดนของอิสลามแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ดารุล อิสลาม (Darul Islam) หรือดินแดนแห่งอิสลาม กับดารุล ฮาร์บ (Darul Harb) หรือดินแดนแห่งสงคราม[49] ซึ่งมุสลิมที่หน้าที่ขยายเขตแดนทั้งสองรูปแบบนี้ แต่ในระยะหลัง สงครามศักดิ์สิทธิ์ไม่ได้รับการสนับสนุนจากมุสลิมอย่างเคยและการประกาศสงครามศักดิ์สิทธิ์มักจะไม่ให้ผลอะไรมากนัก[50] แต่สำหรับดารุล อิสลามนั้นมีความพยายามผลักดันให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อรัฐมุสลิมหลายแห่งตกอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบอาณานิคมของชาติตะวันตก กระแสความต้องการให้รัฐมุสลิมเกิดเสถียรภาพและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจึงเกิดขึ้น โดยตุรกีพยายามตั้งรัฐกาหลิบ (หรือเรียกตามภาษาอารบิกว่าเคาะลีฟะฮ์) ขึ้นมาเป็นศูนย์กลางโลกมุสลิม ซึ่งแนวความคิดเรื่องกาหลิบนั้นมีระบุอยู่ในอัลกุรอ่านว่าเป็นตำแหน่งที่พระเจ้าทรงมอบหมายให้เป็นตัวแทนของพระองค์ในการปกครองภายใต้ขอบเขตที่พระองค์ทรงกำหนดไว้ แต่ความพยายามของตุรกีที่จะจัดตั้งรัฐกาหลิบก็ล้มเหลวไปในปี ค.ศ.1924

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดที่จะสร้างสังคมมุสลิมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรืออุมมะนั้นก็ยังคงขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในรัฐมลายูนั้นกลุ่มปฏิรูปเรียกร้องให้ชาวมาเลย์ยึดอุมมะมากกว่าสถาบันสุลต่านและความเป็นเชื้อชาติมาเลย์ ดังในอัล-อิมามที่ได้ตำหนิและไม่เห็นด้วยต่อระบบสุลต่าน แต่ให้ยึดหลักอัล-กุรอ่านเป็นอำนาจสูงสุด[51] ทั้งนี้ แนวคิดเรื่องรัฐกาหลิบกับการอยู่ภายใต้การปกครองของสุลต่านต่างกันตรงที่ระบบกาหลิบนั้น ประชาชนเป็นผู้เลือกบุคคลขึ้นมาเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ปกครองตามหลักการอิสลาม ซึ่งไม่มีการกำหนดว่าผู้นั้นจะต้องอยู่ในตระกูลใด ชนชั้นใด หรือชุมชนใด มุสลิมทุกคนเหมาะที่จะดำรงตำแหน่งเป็นกาหลิบได้

ที่มาของการตั้งตำแหน่งกาหลิบเกิดขึ้นภายหลังศาสดาเสด็จดับขันธ์ไปแล้ว จึงเกิดคำถามว่าใครจะเป็นผู้ธำรงฐานะในทางโลกของพระองค์เช่นผู้พิพากษาสูงสุด แม่ทัพ หรือประมุขของรัฐสืบต่อมา ซึ่งในบรรดากลุ่มผู้มีอำนาจหรือสิทธิความเหมาะสมโดยประการใดประการหนึ่งที่จะขึ้นสืบตำแหน่งผู้นำต่อจากศาสดาแยกออกได้เป็นสี่กลุ่ม แต่กลุ่มที่ได้อำนาจในการปกครองเหนือกลุ่ม

---

[48] นิธิ เอียวศรีวงศ์, อิสลามสมัยแรก, หน้า 73.

[49] Omar Farouk Bajunid, "Malaysia's Islamic awakening: impact on Singapore and Thai Muslims," in Muslim social science in Asean, ed. Omar Farouk Bajunid (Kuala Lumpur: Yayasan Penataran Ilmu, 1994), p.102.

[50] นิธิ เอียวศรีวงศ์, อิสลามสมัยแรก, หน้า 105.

[51] A.C. Milner, The invention of politics in colonial Malaya, pp.139-140.

อื่นคือกลุ่มของอุมาร์ ซึ่งเป็นสหายสนิทและยังเป็นพ่อตาของศาสดามูฮัมหมัดด้วย อุมาร์ได้ยกให้อาบู บาการ์ ขึ้นเป็นทายาทต่อจากศาสดาเป็นคนแรก และเขาเมื่อได้รับอำนาจมาแล้วก็สำนึกอยู่เสมอว่าตนเป็นเพียงตัวแทนของพระองค์ ด้วยเหตุนี้ อาบู บาการ์จึงเรียกตำแหน่งของตนว่าเคาะลีฟะห์หรือกาหลิบตามภาษาไทย แปลว่า “ผู้แทน” (พระเจ้า) ซึ่งมีหน้าที่ไม่เหมือนประมุขของรัฐเพราะยังมีหน้าที่เป็นผู้นำทางศาสนาด้วย[52]

ในส่วนของตำแหน่งสุลต่านนั้นเชื่อว่าได้รับรูปแบบมาจากแนวความคิดเรื่องระบบกษัตริย์ของเปอร์เซีย[53] และเกิดขึ้นโดยสืบเนื่องมาภายหลังการเสื่อมของระบบกาหลิบ กล่าวคือหลังจากอาลี ซึ่งเป็นกาหลิบองค์สุดท้ายที่มาจากการเลือกของกลุ่มตัวแทนประชาชนได้สิ้นพระชนม์ลง หลังจากนั้นตำแหน่งกาหลิบก็ถูกผูกขาดโดยราชวงศ์ เมื่ออิสลามเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีการปกครองในรูปแบบของราชาที่ผูกขาดโดยราชวงศ์อยู่แล้ว จึงปรับแนวความคิดเรื่องการเป็นตัวแทนของพระเจ้าเข้ากับตำแหน่งราชา และเรียกราชาที่ปกครองรัฐว่าสุลต่าน หากแต่ไม่มีการนำเอาศาสนาอิสลามมาเป็นหลักในการปกครอง และไม่ได้ยกเลิกธรรมเนียมที่มีก่อนหน้าอิสลามให้หมดไป[54] ดังนั้นกลุ่มปฏิรูปจึงต่อต้านการปกครองของสุลต่าน ในขณะเดียวกันสุลต่านและกลุ่มเจ้านายก็คัดค้านแนวความคิดเรื่องอุมมะเช่นกัน เพราะเท่ากับเป็นการทำลายฐานอำนาจที่มีอยู่เพียงจำกัดของกลุ่มตน

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับอิสลามและสถาบันสุลต่านในสังคมมลายูเปลี่ยนไป โดยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14-15 ที่ศาสนาอิสลามเข้ามาในคาบสมุทรมลายูนั้น บรรดากลุ่มเจ้านายรับอิสลามด้วยมุ่งหวังว่าความคิดทางการเมืองแบบอิสลามจะช่วยส่งเสริมสถานะของตนเอง ในขณะเดียวกันก็ไม่มีการนำหลักกฎหมายอิสลามมาใช้ในการปกครอง แต่เมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 19-20 สถาบันสุลต่านก็สั่นคลอนจากแนวคิดอิสลามเช่นกันที่ต้องการให้ชุมชนมุสลิมยึดหลักกฎหมายอิสลามเป็นอำนาจสูงสุดและตระหนักถึงประชาชาติมุสลิมหรืออุมมะเหนือสิ่งอื่นใด[55]

ทั้งนี้ มีการตั้งข้อสังเกตว่าการที่กลุ่มปฏิรูปสนับสนุนแนวความคิดอุมมะก็เพราะต้องการให้พวกตนซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกผสมถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมุสลิมในรัฐมลายู ดังเช่น เชค มูฮัมหมัด ตาฮีร์ จาลาลุดดิน บรรณาธิการของอัล-อิมาม กล่าวว่าพวกตนไม่ได้มีบรรพบุรุษเป็นชาว

---

[52] นิธิ เอียวศรีวงศ์, อิสลามสมัยแรก, หน้า 109-110.

[53] A.C. Milner, “Islam and the Muslim state,” in Islam in South-East Asia, ed. M.B. Hooker, p.35 มีหลักฐานบนเหรียญของรัฐเคดะห์ ตรังกานู และยะโฮร์ ที่เรียกผู้ปกครองรัฐว่ากาหลิบ

[54] A.C. Milner, The invention of politics in colonial Malaya, p.146.

[55] A.C. Milner, “Islam and the Muslim state,” in Islam in South-East Asia, ed. M.B. Hooker, p.48.

มาเลย์ในคาบสมุทรมลายูมาแต่กำเนิด แต่พวกตนก็รักและมองว่ามลายูคือบ้าน[56] ซึ่งการนำเสนอแนวความคิดเรื่องอุมมะและเน้นย้ำให้ชาวมาเลย์ยึดอุมมะเหนือสิ่งอื่นใด ก็เหมือนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มลูกผสมได้รับการยอมรับ ขณะเดียวกันก็เป็นการขยายอุดมการณ์ของกลุ่มและเป็นทางที่จะก้าวสู่ความเป็นผู้นำของสังคมมาเลย์แทนที่กลุ่มเจ้านาย ขุนนางเดิมและอูลามะด้วย

5.4 การเติบโตของกลุ่มปฏิรูป (กาอุม มูดา-Kaum Muda)

การแพร่กระจายของแนวคิดปฏิรูปอิสลามได้ก่อให้เกิดกลุ่มคนที่ยอมรับต่อแนวคิดนี้ที่เรียกตัวเองว่ากลุ่มปฏิรูปหรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Kaum Muda) ขณะเดียวกันก็เรียกอีกกลุ่มที่ไม่ยอมรับแนวคิดนี้ว่ากลุ่มคนรุ่นเก่า (Kaum Tua) โดยคนกลุ่มแรกได้แสดงความคิดไม่เห็นด้วยที่กลุ่มมุสลิมหัวเก่าพอใจอยู่กับแนวทางปฏิบัติแบบเก่าที่ยึดมั่นคำสอนและการตีความศาสนาตามแนวทางของอูลามะ พร้อมกับปฏิเสธที่จะรับทุกอย่างที่เป็นของตะวันตก ซึ่งความคิดดังกล่าวนั้นกลับทำให้ศาสนาอิสลามไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับโลกตะวันตกได้ ในทางตรงกับข้ามสิ่งที่จะช่วยให้อิสลามก้าวหน้าและสามารถต่อสู้กับการท้าทายของโลกตะวันตกได้คือ การปฏิรูปศาสนาใหม่ให้มีความทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ฉะนั้นหลักการของกลุ่มปฏิรูปคือ การทำให้ศาสนาอิสลามมีความบริสุทธิ์ ขจัดความเชื่อที่แปลกปลอมและงมงายออกไป โดยผ่านกระบวนการของความเป็นเหตุเป็นผลตามความคิดวิทยาศาสตร์ของโลกตะวันตกสมัยใหม่

กลุ่มปฏิรูปเติบโตไปพร้อมๆกับการขยายตัวของโรงเรียนสอนศาสนาของอาหรับที่เรียกว่ามาดราซาห์ (Madrasah) ที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 1920 โดยเฉพาะในสิงคโปร์และปีนัง และการแพร่กระจายของสิ่งพิมพ์ที่นำเสนอแนวคิดปฏิรูป โรงเรียนมาดราซาห์แตกต่างจากปอเนาะ ทั้งรูปแบบการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา และครูผู้สอน กล่าวคือ ปอเนาะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนศาสนาที่ไม่มีหลักสูตรตายตัว ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นอูลามะที่ยึดแนวคิดและการตีความศาสนาตามแนวทางของอูลามะรุ่นก่อนๆ ซึ่งกลุ่มปฏิรูปโจมตีว่าเป็นการตีความที่ไม่ได้วางอยู่ในหลักการของอัลกุรอ่านและหะดิษอย่างแท้จริง แต่ขึ้นอยู่กับการตีความของอูลามะแต่ละคน และยังมีอิทธิพลของความเชื่อเดิมสอดแทรกอยู่ด้วย ในส่วนของโรงเรียนมาดราซาห์นั้น การเรียนการสอนเป็นระบบโรงเรียนที่มีการวางหลักสูตรแน่นอน เน้นการสอนศาสนาตามแนวคิดแบบปฏิรูป พร้อม

---

[56] Anthony Milner, The invention of politics in colonial Malaya, p.170.

ทั้งสอนวิชาการทางโลก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภูมิศาสตร์ควบคู่ไปด้วย[57] แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์การตีความของกลุ่มปฏิรูปออกมาเช่นกันว่า เป็นไปไม่ได้เสียทีเดียวที่บรรดานักปฏิรูปจะตีความศาสนาโดยไม่อิงกับความคิดเห็นส่วนตัว

มาดราซาห์ที่สำคัญของกลุ่มปฏิรูป เช่น มาดราซาห์ อัล-มาซฮอร์ (Madrasah Al-Mashhor) ซึ่งมีชื่อเสียงที่สุดในคาบสมุทรมลายู[58] มาดราซาห์ อัล-ฮาดี (Madrasah Al-Hadi) ในมะละกา และมาดราซาห์ อัล-ดิเนียห์ (Madrasah Al-Diniah) มาดราซาห์แห่งแรกที่ตั้งขึ้นในรัฐเประ ค.ศ.1934 เป็นต้น[59]

นอกจากมีโรงเรียนมาดราซาห์เป็นแหล่งเผยแพร่อุดมการณ์แล้ว นักปฏิรูปยังใช้สิ่งพิมพ์ทั้งหนังสือพิมพ์และวารสารรายปักษ์ต่างๆเป็นสื่อในการถ่ายทอดแนวความคิดอีกด้วย วารสารที่สำคัญคืออัล-อิมาม ที่บุกเบิกความคิดดังกล่าว ซึ่งได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ ยังมีวารสารเซอรูอันอัซฮาร์ (Seruan Azhar- Voice of the Azhar ค.ศ.1925-1928) และวารสารปิเลฮัน ติมอร์ (Pilehan Timour- Choice of the East ค.ศ.1927-1928) ซึ่งวารสารทั้งสองเล่มนี้ตีพิมพ์ในกรุงไคโร โดยนักศึกษาชาวมาเลย์และชาวอินโดนีเซียที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ แต่ทั้งสองเล่มก็แพร่หลายเข้ามายังคาบสมุทรมลายูด้วย

ทั้งนี้ นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นต้นมา โดยเฉพาะในทศวรรษ 1920 ชาวมาเลย์เดินทางไปศึกษาต่อในเมกกะและไคโรเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีรายได้เพิ่มขึ้นจากราคายางพาราที่พุ่งตัวสูงอย่างต่อเนื่องจึงสามารถรองรับค่าเล่าเรียนที่ค่อนข้างสูงได้ โดยค่าเล่าเรียนในไคโรของเด็กหนึ่งคนประมาณ 500 ดอลล่าร์สเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ต่อปี ซึ่งยังไม่นับรวมค่าเดินทางและค่ากินอยู่[60] อย่างในปี ค.ศ.1925 มีเด็กชาวมาเลย์ที่ศึกษาอยู่ในไคโรทั้งสิ้นประมาณ 80 คน[61] ยังไม่รวมที่มาจากหมู่เกาะอินโดนีเซียอีกหลายร้อยคน จนทำให้ในปี ค.ศ.1922 นักศึกษาชาวมาเลย์และอินโดนีเซียร่วมมือกันจัดตั้งกลุ่มอัล-จามิอาห์ อัล-ไคริอาห์ (Al-Jam'iah Al-Khairiah- The Welfare Society) ขึ้นในมหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ เพื่อดูแลสวัสดิการให้แก่นักศึกษาชาวมาเลย์ที่มาเรียนในไคโร

---

[57] Md. Sidin Ahmad Ishak and Mohammad Redzuan Othman, The Malays in the Middle East: with a bibliography of Malay printed works published in the Middle East, pp.30-31.

[58] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular 1920-1940, p.231.

[59] Firdaus Haji Abdullah, Radical Malay politics: its origins and early development, p.18.

[60] William R. Roff, The origins of Malay nationalism, p.88.

[61] Ibid.

ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ.1925 ทางกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากนักศึกษาชาวมาเลย์ที่ฐานะร่ำรวยชื่อฮะยี ออตมัน บิน อับดุลเลาะห์ (Haji Othman b. Abdullah) ในการออกวารสารรายเดือนเซอรูอัน อัซฮาร์ เพื่อนำเสนอข่าวสารและเผยแพร่แนวความคิดอิสลามที่กำลังเฟื่องฟูอยู่ในไคโร อีกสองปีต่อมาก็ออกปิเลฮัน ติมอร์ วารสารรายเดือนอีกฉบับ จนกระทั่งใน ค.ศ.1928 เมื่อหมดเงินสนับสนุน วารสารทั้งสองเล่มจึงปิดตัวลง[62]

เนื้อหาในวารสารทั้งสองฉบับนี้นำเสนอเนื้อหาด้านศาสนา สังคมและการเมือง โดยเฉพาะเน้นย้ำแนวคิดฟื้นฟูอิสลาม การรวมรัฐในคาบสมุทรมลายูกับอินโดนีเซียเข้าด้วยกันหรือที่เรียกว่าแพน-มาลายัน (Pan-Malayan) และการต่อต้านอาณานิคม (Anti-Colonialism) ซึ่งแนวคิดฟื้นฟูอิสลามนั้นมีกลับมาชีวิตชีวาอีกครั้งเมื่ออิบ ซาอุด ผู้นำวาฮาบิ ได้รับชัยชนะจากการตั้งรัฐมุสลิมในปี ค.ศ.1924 แต่ไม่นานก็ต้องสะดุดลงเมื่อการพยายามสร้างรัฐกาหลิบขึ้นมาอีกครั้งนั้นล้มเหลว รวมทั้งในการประชุมสภาอิสลามโลก (Islamic World Congress) ที่จัดขึ้นในนครเมกกะ ค.ศ.1926 ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ กระแสฟื้นฟูอิสลามจึงไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆมากนักต่อสังคมมลายูแม้ว่าในการประชุมดังกล่าวได้มีตัวแทนจากรัฐมลายูเข้าร่วมด้วยสองคนก็ตาม[63]

ส่วนแนวความคิดที่ค่อนข้างได้รับการตอบรับอย่างรวดเร็วคือ ความต้องการรวมกันระหว่างรัฐในคาบสมุทรมลายูกับอินโดนีเซีย จากการที่ทั้งสองอาณานิคมต่างก็มีความคล้ายคลึงกันทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และการเมือง ที่ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาติตะวันตกเช่นเดียวกัน โดยกลุ่มที่สนับสนุนแนวคิดนี้เชื่อว่าหากสองดินแดนนี้สามารถรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็จะนำไปสู่การเป็นอิสระจากระบอบอาณานิคมที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าได้ และยังจะเป็นหนทางที่นำสู่ความรุ่งเรืองร่วมกันในอนาคตได้เช่นกัน[64] โดยมีหลาย

---

[62] สิ่งพิมพ์ของนักศึกษาชาวมาเลย์ที่ตีพิมพ์ในตะวันออกกลางมีมาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ อาหมัด บิน มูฮัมหมัด ไซน์ อัล-ฟาตานี (Ahmad bin Muhammad al-Fatani) ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นปราชญ์ทางศาสนาที่สำคัญคนหนึ่งของโลกมลายู งานเขียนของเขามีออกมามากมายโดยตั้งแต่ปี ค.ศ.1884 เป็นต้นมามีงานเขียนภาษาอารบิกกว่า 30 เล่ม และภาษามาเลย์กว่า 20 เล่ม เนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์อิสลาม การแพทย์ ประวัติศาสตร์อิสลาม และการเมืองสมัยใหม่ เป็นต้น และอัล-ฟาตานี ก็ประสบความสำเร็จในการกระตุ้นให้นักศึกษาและครูชาวมาเลย์ในตะวันออกกลางผลิตงานเขียนออกมา, Md. Sidin Ahmad Ishak and Mohammad Redzuan Othman, The Malays in the Middle East: with a bibliography of Malay printed works published in the Middle East, pp.60-61.

[63] William R. Roff, The origins of Malay nationalism, p.89.

บทความในวารสารดังกล่าวที่เขียนถึงผลเสียที่เกิดขึ้นจากการตกอยู่ใต้การปกครองของชาติอื่น เช่น บทความเรื่อง “ความหมายของอิสรภาพคืออะไร” ในเซอรูอัน อัซฮาร์ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงระบบการศึกษาในรัฐมลายูและอินโดนีเซียว่าไม่สามารถนำพาชาติไปสู่อิสรภาพได้ แต่เป็นการสอนให้ประชาชนจงรักภักดีต่อผู้เป็นนายมากกว่า[65] ทั้งนี้เป็นที่สังเกตได้ว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มปฏิรูปในระยะหลังไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแนวคิดในการปฏิรูปศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงประเด็นทางการเมืองมากขึ้น และปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นสำนักทางชาตินิยมในหมู่ชาวมาเลย์ด้วยเช่นกัน

กิจกรรมและแนวคิดของกลุ่มปฏิรูปนั้น แม้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ไม่สามารถเติบโตจนกลายเป็นแนวคิดหลักของสังคมมุสลิมในรัฐมลายูได้และไม่แพร่หลายในหมู่ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตชนบทที่ยังคงผูกพันและศรัทธาต่อกลุ่มผู้นำศาสนาและอูลามะในท้องถิ่นหรือกลุ่มหัวเก่านั่นเอง ในขณะเดียวกันยังถูกมาตรการกีดกันต่างๆจากรัฐบาลที่อาศัยหน่วยงานทางศาสนาของรัฐที่อยู่ภายใต้การควบคุมของสุลต่านและกลุ่มหัวเก่า ที่ไม่ต้องการให้แนวความคิดดังกล่าวปลุกระดมความคิดชาตินิยมในหมู่ชาวมาเลย์ รวมทั้งไม่ต้องการให้กลุ่มนักปฏิรูปได้รับการยอมรับจนกลายเป็นกลุ่มผู้นำใหม่ทางสังคมแทนกลุ่มของตน ซึ่งนอกจากการมีแนวคิดที่ต่างกันแล้วยังมีสาเหตุมาจากกลุ่มปฏิรูปส่วนใหญ่ไม่ใช่ชาวมาเลย์พื้นเมืองอีกด้วย

แกนนำของกลุ่มปฏิรูปส่วนใหญ่เป็นลูกผสมระหว่างชายชาวอาหรับหรือมุสลิมอินเดียหรือจากหมู่เกาะใกล้เคียงกับหญิงสาวชาวมาเลย์ ครอบครัวของบรรดาลูกผสมเหล่านี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์หรือในตัวเมือง มีฐานะดีจากการประกอบอาชีพด้านการค้า จึงสามารถส่งเสียบุตรหลานให้เรียนต่อในระดับสูงได้ โดยเฉพาะด้านศาสนา ที่ครอบครัวจะส่งไปเรียนในตะวันออกกลาง เมื่อเด็กๆเหล่านั้นจบการศึกษากลับก็มักประกอบอาชีพด้านการค้า นักหนังสือพิมพ์ ครู ทนายความ และงานด้านวิชาชีพต่างๆ ซึ่งการที่ผู้นำกลุ่มปฏิรูปส่วนใหญ่เป็นลูกผสมและมี

---

[64] William R. Roff, “Kaum Muda – Kaum Tua: innovation and reaction amongst the Malays, 1900 - 41,” in Readings on Islam in Southeast Asia, ed. Ahmad Idbrahim (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1985), p. 124.

[65] William R. Roff, The origins of Malay nationalism, pp.89-90, บทความเรื่อง “ความหมายของอิสรภาพคืออะไร” วิจารณ์ระบบการศึกษาของอาณานิคมโดยกล่าวว่า “พวกเราไม่ปฏิเสธความจริงที่ว่าการศึกษามีความจำเป็นเพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพ แต่พวกเราไม่เชื่อว่าการศึกษาที่ถูกมอบให้ประชาชนในประเทศที่ถูกยึดครองจะมีเมล็ดพันธ์ของอิสรภาพ (เนื่องจาก) ความรู้ที่ (รัฐบาลอาณานิคม) มอบให้พวกเขานั้นถูกคำนวณมาเพื่อประชาชนตกอยู่ใต้อำนาจ (ของรัฐบาลอาณานิคม) อย่างสมบูรณ์”, T. Abdullah, “What is the meaning of Freedom?,” Seruan Azhar (Dec.1926), cited in Radin Sunarno Radin Sunariyo. Malay nationalism 1896-1941 (Singapore: Dept. of History, University of Malaya in Singapore, 1960), p.9.

ถิ่นฐานอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ไม่ได้มีประสบการณ์หรือรับรู้การอยู่ในสังคมแบบเจ้าขุนมูลนายด้วยตัวเองเท่าใดนัก ทำให้ยากที่กลุ่มเจ้านายและขุนนางเดิมจะยอมรับให้บรรดาลูกผสมเหล่านี้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำสังคมร่วมกันหรือกลายเป็นผู้นำแทนตน

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มปฏิรูปกับกลุ่มหัวเก่าอาจกล่าวได้ว่าเริ่มต้นตั้งแต่มีการตีพิมพ์วารสารอัล-อิมามขึ้นมา[66] ที่นอกจากนำเสนอเนื้อหาด้านศาสนาแล้ว ยังมีการตำหนิสถาบันสุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดอนุรักษ์นิยม เช่นในวารสารอัล-อิควาน (Al-Ikhwan) ได้ตำหนิกลุ่มหัวเก่าว่า “พวกกาอุม ตูอาประพฤติตนราวกับว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดมาแล้วว่าจะต้องเชื่อตำราศาสนาของบรรดาอูลามะ...ราวกับว่าพวกเขาเป็นอัลกุรอ่านเสียเอง...ในขณะที่กาอุม มูดายึดอัลกุรอ่านและหะดิษเท่านั้นว่าเป็นอำนาจสูงสุด และเชื่อว่าไม่มีอูลามะคนใดที่ไม่มีข้อผิดพลาด พระเจ้าได้ให้เหตุผลแก่เรา...ในการตรวจสอบสิ่งที่อูลามะพูด”[67]

เมื่อกลุ่มปฏิรูปพยายามสร้างบทบาทด้านศาสนาซึ่งเป็นด้านเดียวที่อังกฤษสนับสนุนให้สุลต่านและกลุ่มชนชั้นปกครองสามารถแสดงการมีอำนาจและบทบาทในสังคมได้ จึงย่อมเป็นที่แน่นอนว่าบรรดากลุ่มหัวเก่าต้องต่อต้านแนวคิดของกลุ่มปฏิรูป ซึ่งประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงกันระหว่างสองกลุ่มนี้ ก็มีทั้งเรื่องศาสนาที่กลุ่มนักปฏิรูปต้องการให้มีการตีความหลักการอิสลามใหม่โดยให้ยึดอัลกุรอ่านกับหะดิษเป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มหัวเก่ามองว่าการยึดคำสอนที่ได้รับการตีความจากอูลามะซึ่งเป็นผู้รู้ทางศาสนานั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว

นอกจากนี้ ยังมีความเห็นที่ขัดแย้งกันในเรื่องระบบการศึกษา การเข้ามาของกลุ่มผู้อพยพชาวจีนและชาวอินเดีย การเพิ่มของจำนวนประชากร สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ความด้อยกว่าของชาวมาเลย์ รวมทั้งแบบปฏิบัติของชาวมาเลย์ เช่น การแต่งกายแบบยุโรปของชาวมุสลิมเป็นที่อนุมัติตามหลักการของอิสลามหรือไม่ ควรหรือไม่ควรเรียกเก็บดอกเบี้ยในสหกรณ์ออมทรัพย์และความถูกต้องของการตีความศาสนาของอูลามะ เป็นต้น[68] โดยแต่ละกลุ่มได้อาศัยสิ่งพิมพ์ของตัวเองเป็นเครื่องมือในการโจมตีฝ่ายตรงกันข้าม วารสารของกลุ่มหัวเก่า เช่น เป็งกาโซะห์ (Pengasoh- The Educator ค.ศ.1918-1937) วารสารรายปักษ์ที่ตีพิมพ์โดยสภาศาสนาอิสลามและ

---

[66] Khoo Kay Kim, Malay Society: transformation & democratisation (Selangor Darul Ehsan: Pelanduk, 2001), p.173.

[67] “Perchayaan Ulama: Pertengkaran Diantara Kaum Tua Dengan Kaum Muda (Belief in the Ulama: The Dispute between Kaum Tua and Kaum Muda),” Al-Ikhwan (3 August 1929), p.4, cited in Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular 1920-1940, p.54.

[68] William R. Roff, “Kaum Muda – Kaum Tua: innovation and reaction amongst the Malays, 1900 – 41,” in Readings on Islam in Southeast Asia, ed. Ahmad Idbrahim, p.123.

ประเพณีมาเลย์ของรัฐกลันตัน แต่เผยแพร่ทั่วทั้งคาบสมุทรมลายู เนื้อหาได้คัดค้านแนวคิดของกลุ่มปฏิรูป พร้อมตำหนิว่าเป็นพวกไม่มีศาสนา[69] มีแนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ และเลวร้ายยิ่งกว่าพวกบูชารูปเคารพและคริสเตียน[70] เป็นต้น

ในส่วนของกลุ่มปฏิรูปนั้นนอกจากวารสารที่สำคัญอย่างอัล-อิมาม เซอรูอัน อัซฮาร์ และปิเลฮัน ติมอร์แล้วยังมีงานเขียนอื่นๆออกมาอีกมากมาย โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือไซยิด เชค อัล-ฮาดี หนึ่งในบรรณาธิการของอัล-อิมาม ซึ่งได้ก่อตั้งสำนักพิมพ์ของตัวเองและตีพิมพ์งานเขียนที่นำเสนอแนวคิดอิสลามมากมาย

ไซอิด เชค บิน อาห์มัด อัล-ฮาดี เกิดในมะละกา ค.ศ.1862 มีบิดาเป็นชาวอาหรับ ภายหลังจบการศึกษาด้านศาสนา ได้เดินทางไปแสวงบุญที่เมกกะและหาความรู้ด้านศาสนาเพิ่มเติมในกรุงไคโร ประเทศอียิปต์ เขาจึงได้รับแนวคิดปฏิรูปอิสลามจากตะวันออกกลางของเชค มูฮัมหมัด อับดูห์ [71] ที่พยายามพิสูจน์ให้เห็นว่าอัล-กุรอานเข้ากันได้กับความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์

ผลงานที่สำคัญเรื่องหนึ่งของอัล-ฮาดีคือ เรื่องอูกามะ อิสลาม ดัน อกัล (Ugama Islam dan Akal หรือ Islam and Reason) มีจุดประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่าศาสนาอิสลามนำพาสังคมมลายูไปสู่ความก้าวหน้าและเจริญรุ่งเรืองขึ้นได้ โดยกล่าวว่าศาสนาอิสลามมุ่งเน้นให้ประชาชนแสวงหาความรู้และใช้เหตุผล ทั้งนี้เพราะ "...พระเจ้า...ไม่ได้สร้างสิ่งต่างๆในโลกขึ้นมาโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย...มนุษย์ควรกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ในสิ่งต่างๆที่พระเจ้าสร้างขึ้นมา...และใช้หรือทำประโยชน์จากสิ่งต่างๆเหล่านั้น" [72]

อัล-ฮาดียังวิพากษ์วิจารณ์ระบบการปกครองและแนวความคิดในสังคมแบบจารีตว่าไม่ได้วางอยู่บนหลักการของอิสลามที่แท้จริง เพราะอิสลามเน้นความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และใช้ปัญญาหาเหตุผลไม่ให้เชื่องมงาย ในขณะที่ผู้คนในสมัยจารีตไม่สามารถใช้ความคิดของตนเองได้โดยอิสระ แต่ต้องทำตามรูปแบบปฏิบัติหรือมีความคิดและเชื่อตามผู้นำ หรือสิ่งที่เคยเป็นมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ซึ่งการไม่ได้ใช้สติปัญญาในการหาเหตุผล จะก่อให้เกิดความโง่เขลา ที่ท้ายสุดแล้ว

---

[69] William R. Roff, The origins of Malay nationalism, p.80.

[70] Thomson Virginia, Postmortem on Malaya (New York: The Macmillah, 1943), p.304 อย่างไรก็ตามวารสารเป็งกาโซะห์ก็พยายามแสดงตัวออกมาว่าไม่ได้เป็นกระบอกเสียงให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งกลุ่มหัวเก่าและกลุ่มปฏิรูป แต่สนับสนุนทุกแนวคิดที่สามารถทำให้สังคมของชาวมาเลย์มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น, Khoo Kay Kim, Malay Society: transformation & democratisation, p.141.

[71] Radin Sunarno Radin Sunariyo. Malay nationalism 1896-1941, p.6.

[72] Shaharudin Maaruf, Malay ideas on development from feudal lord to capitalist (Singapore: Times Books International, 1988), p.64.

จะนำไปสู่สังคมที่ล้าหลัง นอกจากนี้ เขายังเน้นย้ำอีกว่าอิสลามไม่มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง คนจนกับคนรวย หรือชายกับหญิง แต่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยในส่วนของผู้ปกครองตามหลักของอิสลามนั้นมีหน้าที่ต้องปกป้องผู้อ่อนแอ ลงโทษผู้โหดร้าย มีความเป็นผู้นำ ทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ยึดมั่นในคำสอนของศาสนา และต้องพิทักษ์ดูแลผลประโยชน์ของผู้อยู่ใต้ปกครอง เป็นต้น[73]

การที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามา โดยที่ชาวมาเลย์ไม่สามารถแข่งขันกับนักลงทุนต่างชาติได้ อูกามะ อิสลาม ดัน อกัลของอัล-ฮาดีก็เห็นว่าเป็นเพราะอิสลามที่ปฏิบัติอยู่ในสมัยจารีตมีมุมมองที่เป็นอคติต่อการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แสวงหากำไร ในขณะที่ศาสนาของรัฐแบบทุนนิยมเน้นย้ำความจำเป็นของมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพยายามทางเศรษฐกิจถูกส่งเสริมในฐานะเป็นหน้าที่ทางศาสนา และมีการมองว่าพระเจ้าสร้างโลกขึ้นมาเพื่อให้มนุษย์ใช้หรือหาประโยชน์ ซึ่งขัดแย้งกับอิสลาม[74]

อูกามะ อิสลาม ดัน อกัล ยังพยายามชี้ให้เห็นว่าอิสลามไม่ได้เป็นปฏิปักษ์ต่อความก้าวหน้า และหากชาวมาเลย์ต้องการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม และสามารถแข่งขันกับกลุ่มเชื้อชาติอื่นได้ ก็ควรที่ปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจตามแนวทางของอิสลาม เนื่องจากอิสลามเน้นให้แสวงหาความรู้ ใช้สติปัญญาและเหตุผล และ “หากเรา...ศึกษาประวัติศาสตร์ เราจะเห็นว่าหลักคำสอนของอิสลามได้วางรากฐาน...ที่นำไปสู่ความก้าวหน้าหรือความเป็นสมัยใหม่ของชาติยุโรป... ซึ่งชาติเหล่านั้นได้รับจากมุสลิมในสเปนในช่วงที่อิสลามรุ่งเรือง...ทั่วพื้นที่ของยุโรป”[75]

อัล-ฮาดีเป็นผู้ที่มีแนวคิดในการปฏิรูปสังคมและการเมืองตามแนวทางของอิสลามที่บริสุทธิ์ หรือที่เรียกว่ากาอุม มูดา คนสำคัญคนหนึ่งซึ่งแม้ว่าบทบาทของเขาจะอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ โดยเฉพาะสิงคโปร์ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมด้านงานเขียนและเผยแพร่แนวความคิดของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ แต่ความมีชื่อเสียงของอัล-ฮาดีทำให้โรงเรียนที่เขาสอนอย่างมาดราซาห์ อัล-ฮาดี ในมะละกา และมาดราซาห์ อัล-มาซฮอร์ ในปีนัง ดึงดูดเด็กจากทั่วทุกสารทิศให้มาเข้าเรียน รวมทั้งเด็กจากรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ โดยมีลูกศิษย์คนสำคัญคือ ดอกเตอร์ เบอฮานุดดิน อัล-เฮลมี (Dr.Burhanuddin Al-Helme) ประธานพรรคแพน-มลายัน อิสลามิก (Pan-Malayan Islamic Party)[76] นอกจากนี้ งานเขียนของเขาอย่างอัล-ตาริกห์ อูล-อิสลาม (Al-Tarikh ul-Islsm หรือ The History of Islam) ที่ออกมาใน ค.ศ.1922 โดยเป็นการรวบรวมบทความที่เคยตีพิมพ์ลงในวารสารอัล-อิมาม

---

[73] Ibid., p.65.

[74] Ibid., p.66.

[75] Ibid., p.69.

[76] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular, p.231.

(Al-Imam) และฮิคายัต ฟาริดาห์ ฮานุม (Hikayat Faridah Hanum) ที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1925 ซึ่งเป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนสิทธิและบทบาทของสตรีในสังคมมุสลิม ก็แพร่หลายและได้รับความนิยมไปทั่วคาบสมุทรมลายู[77]

นอกจากนี้ ไซอิด เชค บิน อาห์มัด อัล-ฮาดียังเป็นผู้จัดพิมพ์วารสารรายเดือนชื่ออัล-อิควาน ในปี ค.ศ.1926 เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางศาสนาและสังคมที่กำลังเป็นข้อโต้แย้งกันระหว่างฝ่ายที่มีแนวคิดในการปฏิรูปหรือกาอุม มูดา กับฝ่ายอนุรักษ์นิยมหรือกาอุม ตูอา และในปี ค.ศ.1931 อัล-ฮาดี ได้ร่วมมือกับมูฮัมหมัด ยูนูส บิน อับดุล ฮามิด (Mohd. Yunus b. Abdul Hamid) ออกวารสารที่ตีพิมพ์ในปีนังระหว่าง ค.ศ.1928- 1941 ชื่อ เซาดารา (Saudara) โดยมีเนื้อหาไม่ต่างจากอัล-อิควาน คือเป็นวารสารของกลุ่มที่มีแนวคิดในการนำศาสนาอิสลามเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาวมาเลย์ โดยเซาดาราต้องการให้ศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติอยู่ในรัฐมลายูบริสุทธิ์จากความเชื่อดั้งเดิม รวมทั้งให้มีการยืดหยุ่นและปรับหลักการบางอย่างเพื่อให้อิสลามสามารถไปด้วยกันกับความเป็นสมัยใหม่ได้[78]

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้ว่ากลุ่มปฏิรูปได้พยายามดำเนินกิจกรรมต่างเพื่อเผยแพร่แนวคิดของตน แต่การที่กิจกรรมทางศาสนาทุกอย่างในแต่ละรัฐจะดำเนินได้นั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานด้านศาสนาของรัฐก่อน ซึ่งส่วนใหญ่หน่วยงานเหล่านั้นมีกลุ่มหัวเก่าเป็นผู้ควบคุมดูแลอยู่ กลุ่มปฏิรูปจึงไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆได้อย่างอิสระ ดังในปี ค.ศ.1904 รัฐสลังงอมีการออกกฎหมายศาสนาอิสลาม (Muhammadan Laws Enactment) ระบุห้ามมิให้ผู้ใดสอนหลักการในศาสนาอิสลาม โดยไม่ได้รับการอนุญาตอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากสุลต่านก่อน เว้นเสียแต่จะกระทำในบ้านหรือต่อหน้าคนในครอบครัวของตนเอง[79] และต่อมาไม่นานในปีเดียวกันนั้นเอง รัฐเประและเนกริเซมบิลันได้บังคับใช้กฎหมายนี้เช่นกัน หรือกรณีที่มุฟติและเชค อุล-อิสลาม (Shaykh ul-Islam) ของรัฐออกฟัตวา (fatwa - ความเห็น) ตำหนิแนวคิดของฝ่ายตรงกันข้ามว่าเป็นพวกนอกศาสนา (Kafir) และไม่อนุญาตให้กลุ่มปฏิรูปแสดงปาฐกถาในมัสยิดบางแห่ง เช่น เมื่อครั้งที่ ฮะยี อับดุล การิม อัมรุลเลาะห์ (Haji Abdul Karim Amullah) หนึ่งในผู้นำของกลุ่มปฏิรูปจากสุมาตราตะวันตก เดินทางเข้ามายังรัฐมลายูฝั่งตะวันตกใน ค.ศ.1916 ได้ถูกกีดกันจากเจ้าหน้าที่ศาสนาของรัฐและสุลต่านห้ามไม่ให้นำเสนอแนวคิดแก่ประชาชน เป็นต้น[80]

---

[77] William R. Roff, The origin of Malay nationalism, p.82.

[78] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular, p.232.

[79] Ibid., p.80.

[80] Ibid.

นอกจากนี้ ในบางรัฐยังมีการห้ามนำเข้าสิ่งพิมพ์ของกลุ่มปฏิรูป โดยใน ค.ศ.1926 มีการแก้ไขกฎหมายศาสนาอิสลามที่ออกในปี ค.ศ.1904 เพิ่มเติมว่าการตีพิมพ์และจ่ายแจกงานเขียนที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามนั้นจะต้องได้รับการอนุญาตจากสุลต่านโดยผ่านรัฐสภาแห่งรัฐก่อน จึงเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มหัวเก่าสามารถตรวจสอบเนื้อหาในสิ่งพิมพ์ของกลุ่มปฏิรูป ตลอดจนไม่ให้มีการตีพิมพ์และแจกจ่ายได้ จนกระทั่งใน ค.ศ.1929 กลุ่มหัวเก่าประสบความสำเร็จในการกดดันให้สภาแห่งรัฐในทุกรัฐห้ามนำเข้าสิ่งพิมพ์และวารสารของกลุ่มปฏิรูปที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น[81]

อย่างไรก็ตาม กลุ่มปฏิรูปยังคงดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่สิงคโปร์และปีนัง ซึ่งอยู่ในฐานะอาณานิคมของอังกฤษโดยตรง ไม่มีหน่วยงานด้านศาสนาของรัฐที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสุลต่านและกลุ่มหัวเก่า อีกทั้งได้รับการตอบรับจากผู้คนในสเตรตส์เซตเติลเมนท์ดีกว่า เนื่องจากชาวมุสลิมในพื้นที่ดังกล่าวมักเป็นลูกผสมเช่นเดียวกัน และอาศัยอยู่ในเมืองจึงไม่ได้ผูกพันกับอิมามหรืออูลามะที่มีอิทธิพลในชนบทมากกว่า

แม้ว่ากลุ่มปฏิรูปกับกลุ่มหัวเก่าจะมีแนวคิดที่ขัดแย้งกัน แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสองกลุ่มนี้ก็ไม่ได้ลุกลามจนเกิดเป็นความรุนแรงใหญ่โต ในขณะเดียวกันกลับทำให้อังกฤษมั่นใจได้ว่าแม้กระแสอิสลามจะเข้มข้นขึ้น แต่พลังทางศาสนาจะไม่เติบโตจนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองของรัฐบาลอาณานิคมได้ อีกทั้งในรัฐมลายูไม่มีการตั้งกลุ่มหรือองค์กรทางการเมืองที่ดำเนินตามแนวทางของอิสลามอย่างซาริกัต อิสลาม (Sharikat Islam) หรือแบบองค์กรทางศาสนาที่ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องการเมืองอย่างมูฮัมหมัดดิยาห์ (Muhammadiah) ในอินโดนีเซีย การเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ใช้แนวคิดอิสลามจึงไม่เด่นชัดมากนักในคาบสมุทรมลายูก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การเสื่อมของรัฐแบบจารีตภายหลังการเข้ามาของอังกฤษเปิดโอกาสให้ศาสนาได้กลายเป็นตัวเลือกหนึ่งของประชาชนในการยึดเป็นศูนย์กลางความศรัทธาแทนที่สถาบันสุลต่าน ที่ถูกมองจากประชาชนส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาด้านศาสนาว่าไม่สามารถเป็นผู้นำที่จะปกป้องชาวมาเลย์ได้ ประกอบกับกระแสความคิดฟื้นฟูอิสลามจากศูนย์กลางโลกมุสลิม อิทธิพลของศาสนาอิสลามในรัฐมลายูจึงเข้มข้นขึ้นจากเดิมที่มีสถานะเป็นเพียงความเชื่อและระเบียบสังคม ก็ถูกพัฒนาเป็นหลักทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิตของประชาชนมากขึ้น

การเติบโตของขบวนการปฏิรูปอิสลามหรือการทำอิสลามให้ทันสมัยโดยการรื้อฟื้นพระคัมภีร์และชำระสิ่งปลอมปนอย่างอาดัตหรือความเชื่อแบบปฏิบัติของท้องถิ่น การปฏิเสธการตีความ

---

[81] Ibid., pp.80-81.

หลักการอิสลามของบรรดาผู้นำศาสนาเดิม และการพยายามตั้งตัวเป็นผู้นำรุ่นใหม่ในสังคมมลายู ของกลุ่มที่มีแนวคิดอิสลามได้กระทบต่อสถาบันสุลต่านและกลุ่มผู้นำศาสนาหัวเก่าที่คุมอำนาจและ บทบาทการเป็นผู้นำสังคมมลายูมาตั้งแต่สมัยจารีต ซึ่งแม้ว่าในการปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้นำศาสนา หัวเก่ากับกลุ่มหัวใหม่นั้น กลุ่มหัวเก่าจะสามารถรักษาอำนาจและคงความเป็นผู้นำของสังคมไว้ได้ แต่การเสนอแนวคิดของกลุ่มปฏิรูปศาสนาอิสลามก็เป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวของ กลุ่มที่มีแนวคิดอิสลามเติบโตขึ้นมามากมาย โดยเฉพาะตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

การเติบโตของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติและชาตินิยม

สองบทที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงการพยายามฟื้นฟูอำนาจของกลุ่มชนชั้นปกครองและการเติบโตของแนวความคิดอิสลามภายหลังระบบการปกครองแบบจารีตที่ยึดราชาเป็นศูนย์กลางหรือ “เกอราจาอัน” เสื่อมลง ในบทนี้จะกล่าวถึงอีกแนวคิดหนึ่งที่เติบโตขึ้นมาภายหลังที่ระบอบอาณานิคมได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของรัฐมลายู นั่นคือ แนวคิดเรื่องความเป็นเชื้อชาติมาเลย์ร่วมกันของชาวพื้นเมืองในคาบสมุทรมลายู อันจะเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมตัวในรูปแบบขบวนการชาตินิยมในช่วงทศวรรษ 1930 และหลังสงครามโลกครั้งที่สองต่อไป

6.1 การก่อตัวของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชนชาติ (Bangsa) ของชาวมาเลย์

ก่อนหน้าการเข้ามาของอังกฤษ ชาวมาเลย์ในคาบสมุทรมลายูและชาวพื้นเมืองในกลุ่มเกาะใกล้เคียง แม้จะมีความคล้ายคลึงกันทางภาษา วัฒนธรรม ชาติพันธ์ และความเชื่อทางศาสนา แต่ชาวมาเลย์ยังไม่ได้ยอมรับกลุ่มชนจากกลุ่มเกาะใกล้เคียงว่าเป็นชนกลุ่มเดียวกันกับตน ยิ่งกว่านั้นชาวมาเลย์ในคาบสมุทรมลายูเองก็ยังคงผูกพันอยู่กับรัฐและราชวงศ์ที่ปกครองรัฐนั้นๆ มากกว่าตระหนักถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ชาวมาเลย์ทั้งหมด ซึ่งที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากเดิมทีความเป็นมาเลย์หรือมลายูนั้นมีความหมายเฉพาะและจำกัดอยู่แค่ชนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่หนึ่งเท่านั้นโดยยังไม่ได้ครอบคลุมถึงชาวพื้นเมืองทั้งหมดในคาบสมุทรมลายู

ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า คำว่า “มลายู” หรือ “มาเลย์” ปรากฏในเซอจาระห์ มลายูครั้งแรกในฐานะชื่อของแม่น้ำที่ไหลผ่านภูเขา ศรี-กุนตัง ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของปาเล็มบังแห่งอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งคำๆ นี้ติดตามกลุ่มผู้อพยพที่นำโดยปรเมศวร เจ้าชายเชื้อสายปาเล็มบังที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งหลักแหล่งใหม่ในคาบสมุทรมลายู เจ้าชายผู้นี้ได้สร้างความเชื่อมโยงเชื้อสายของตนเข้ากับต้นกำเนิดของอาณาจักรศรีวิชัย เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและภักดีจากบรรดาผู้คนในพื้นที่และชาวเล อันมีผลทำให้คำว่า “มาเลย์” ปรากฏความหมายต่างไปจากเดิมคือใช้บ่งบอกเอกลักษณ์ของกลุ่มผู้อพยพจากภูเขาศรี-กุนตังที่เข้ามาก่อตั้งอาณาจักรมะละกาในคาบสมุทรมลายู [1]

ต่อมาเมื่อกลุ่มผู้อพยพใหม่กลุ่มนี้ในมะละกาได้สร้างวัฒนธรรมที่เหนือกว่าและแตกต่างจากบริเวณโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมในราชสำนัก ความหมายของคำว่า “มาเลย์” ที่บ่งบอกเฉพาะแหล่งที่มาของกลุ่มชนก็ขยายกว้างขึ้น โดยเริ่มมีนัยทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับแหล่งที่มาของชุมชน ในขณะเดียวกัน เมื่อศาสนาอิสลามเข้ามา ความเป็นมุสลิมก็ถูกนำมาเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชน “มาเลย์” แห่งมะละกาเพิ่มเติมจากเอกลักษณ์เดิมด้วยเช่นกัน และอาจกล่าวได้ว่าการนับถือศาสนาอิสลามได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการเป็น “มาเลย์” ดังคำกล่าวที่ว่าการเป็นมุสลิมก็คือการเข้าสู่ความเป็นมลายู[2] การกลายความหมายในลักษณะเช่นนี้จึงเอื้ออำนวยให้กลุ่มชนและดินแดนต่างๆสามารถนับตัวเองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรแห่งใหม่นี้ได้ กล่าวคือ การขยายดินแดนของมะละกาโดยเน้นความเป็นมุสลิมว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าสู่ความเป็น “มาเลย์” ทำให้ชุมชนที่นับตัวเองว่าเป็น “มาเลย์” นั้นไม่จำกัดวงอยู่เพียงในมะละกาหรือกลุ่มผู้นำในมะละกา แต่เริ่มมีความหมายรวมไปถึงรัฐใกล้เคียงซึ่งได้รับการถ่ายทอดความเป็น “มาเลย์” จากมะละกาที่ถือเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรและความเป็น “มาเลย์”

อย่างไรก็ตาม การรับรู้เรื่องความเป็นชนชาติ “มาเลย์” ร่วมกันของชาวมาเลย์ทั้งหมดยังไม่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว หากแต่ยังคงมีการแบ่งแยกตามท้องถิ่น ดังปรากฏในฮิคายัต ฮัง ตัวห์ งานเขียนพื้นเมืองของโลกมลายู โดยมีเรื่องราวตอนหนึ่งกล่าวว่าเมื่อครั้ง ฮัง ตัวห์ถูกเนรเทศจากมะละกาไปยังอินทราปุระบนเกาะสุมาตรา บรรดานางกำนัลในราชสำนักที่เล่นดนตรีขับกล่อม ฮัง ตัวห์ได้กล่าวแก่เขาว่า “ดนตรีของอินทราปุระไม่ใช่ดนตรีมลายู เราไม่ใช่ชาวมาเลย์แท้เหมือนกับชาวมาเลย์แท้ของมะละกา”[3] ซึ่งสะท้อนถึงการแบ่งแยกระหว่างชาว “มาเลย์” ในมะละกา กับชาว “มาเลย์” ในพื้นที่อื่น และยังสะท้อนถึงสำนึกหรือการรับรู้ของผู้คนในช่วงเวลาดังกล่าวว่าความเป็น “มาเลย์” สัมพันธ์กับกลุ่มชนในมะละกา จากนั้นเมื่อวัฒนธรรมที่เหนือกว่าของกลุ่มชนนี้แพร่ขยายออกไปพร้อมๆกับอิทธิพลของมะละกาและการแพร่หลายของศาสนาอิสลาม ดินแดนต่างๆที่รับวัฒนธรรมจากมะละกาก็ถูกรวมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของความเป็น “มาเลย์” เช่นกัน หากแต่ไม่ใช่ “มาเลย์” โดยเชื้อสายเหมือนชุมชนในมะละกา

---

[1] กรุณา กาญจนประภากูล, “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู,” (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 20.

[2] Anthony S.K Shome, Malay political leadership (London: Routledge Curzon, 2002), p. 6.

[3] Virginia Matheson, “Concept of Malay ethos in indigenous Malay writings,” Journal of Southeast Asian Studies 10, pt.2 (1979): 366.

การที่รัฐและราชวงศ์แห่งมะละกาเป็นศูนย์กลางของความเป็น “มาเลย์” ทำให้เมื่อมะละกาล่มสลายจากการเข้ายึดครองของโปรตุเกส ราชวงศ์แห่งมะละกาที่ย้ายไปตั้งศูนย์กลางใหม่ในยะโฮร์จึงต้องพยายามทำหน้าที่ในการสืบทอดความชอบธรรมจากมะละกามาสู่ยะโฮร์ และสร้างความยอมรับนับถือให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ เซอจาระห์ มลายู ซึ่งถูกรวบรวมขึ้นในรัชสมัยของสุลต่านอลาอุดดิน ริอายัต ชาห์ สุลต่านองค์ที่สามแห่งยะโฮร์ จึงต้องเล่าเรื่องราวภายหลังที่มะละกาล่มสลายโดยเน้นไปที่ความชอบธรรมของยะโฮร์ที่จะมาแทนที่มะละกา เนื่องจากเป็นดินแดนที่สุลต่านแห่งมะละกาและเชื้อพระวงศ์ปกครองสืบทอดกันมา[4]

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็น “มาเลย์” ในลักษณะดังกล่าวดำเนินเรื่อยมา โดยความเข้มข้นต่อการยึดติดกับความหมายได้ผ่อนคลายลงบ้างภายหลังราชวงศ์มะละกาแห่งยะโฮร์สิ้นสุดลง เมื่อสุลต่านมาห์มุด ชาห์ (Sultan Mahmud Shah) ที่สอง แห่งยะโฮร์ถูกลอบปลงพระชนม์ใน ค.ศ.1699 แล้วเบนดาฮาราปราบดาภิเษกขึ้นเป็นสุลต่านแทนโดยทรงพระนามว่าสุลต่านอับดุล จาลิล ริอายัต ชาห์ (Sultan Abdul Jalil Riayat Shah) ซึ่งเมื่อเชื้อสายราชวงศ์เก่าแก่ที่สืบทอดมาจากมะละกาต้องสิ้นสุดลง ยะโฮร์จึงไม่สามารถอ้างตัวเป็นศูนย์กลางของรัฐ “มาเลย์” ได้อีกต่อไป[5] รัฐที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจของมะละกาและยะโฮร์จึงแตกแยก มีการต่อต้านจากรัฐที่เคยยอมรับในอำนาจของยะโฮร์หลายแห่ง เช่น สลังงอ และเกอลัง ใน ค.ศ.1702 ซีอะก์ ใน ค.ศ.1705 และแรมเบากับอินทราคีรีใน ค.ศ.1706 เป็นต้น[6]

การสิ้นสุดลงของเชื้อสายราชวงศ์แห่งมะละกาซึ่งกล่าวได้ว่ามีความเป็น “มาเลย์” แท้ได้ส่งผลให้ชาว “มาเลย์” ในรัฐต่างๆของคาบสมุทรเกิดความรู้สึกถึงความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันง่ายขึ้น ไม่เว้นแม้แต่ชาวบูกิสซึ่งมีความขัดแย้งกับชาวมาเลย์ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 แต่เมื่อเวลาผ่านไปชนทั้งสองกลุ่มเริ่มมีความผสมกลมกลืนกันมากขึ้น ชาวบูกิสเริ่มใช้ภาษามาเลย์ในการเรียกตำแหน่งทางการเมืองของตนแทนคำเรียกขานของชาวบูกิส โดยเฉพาะเมื่อมีการแต่งงานระหว่างฝ่ายมาเลย์และบูกิส ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในราชสำนักของทั้งสองฝ่าย[7] และที่สำคัญคือศาสนาอิสลามได้เป็นตัวเชื่อมทางวัฒนธรรมให้ความแตกต่างที่มาจากวัฒนธรรมความเชื่อเดิมลดลง และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น ดังเมื่อครั้งที่สุลต่านสุไลมานแห่งยะโฮร์ ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของ

---

[4] กรุณา กาญจนประภากูล, “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู,” (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 27.

[5] Barbara W. Andaya and L.Y. Andaya, A history of Malaysia (China: Palgrve, 1995), pp.77-78.

[6] Leonard Y. Andaya, The kingdom of Johor 1641-1728 (Oxford University Press, 1975), p.227.

[7] Barbara W. Andaya and Leonard Y. Andaya, A history of Malaysia, p.96.

บูกิสได้พยายามระงับข้อพิพาทระหว่างชาวมาเลย์กับบูกิสโดยกล่าวว่า “ทำไมต้องทำให้การทะเลาะเบาะแว้งระหว่างพี่น้องต้องยืดยาวออกไป สิ่งที่ผ่านไปแล้วก็ขอให้จบไป สิ่งที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าเราขอให้รวมกันปรึกษาหารือในฐานะที่เป็นพี่น้องมุสลิมด้วยกัน”[8]

ดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เดิมทีความคิดของชาวพื้นเมืองต่อความหมายของคำว่า “มาเลย์” นั้นจำกัดอยู่ในวงแคบคือเป็นเพียงชุมชนที่มีเอกลักษณ์ในแง่ของแหล่งที่มาและวัฒนธรรม แต่ต่อมาได้ถูกขยายครอบคลุมชนกลุ่มอื่นที่รับรูปแบบทางวัฒนธรรมและมีความสัมพันธ์กับมะละกา โดยมีศาสนาอิสลามเป็นตัวช่วยลดความแตกต่างระหว่างกลุ่มชนต่างๆและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ชาว “มาเลย์” ทั้งหมด หากแต่ยังคงเป็นการผสมกลมกลืนอย่างหลวมๆ โดยการแบ่งแยกระหว่างชาว “มาเลย์” แห่งมะละกากับชาว “มาเลย์” ในพื้นที่อื่น ดังความคิดที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนพื้นเมืองที่ว่าชาว “มาเลย์” แห่งมะละกาคือชาว “มาเลย์” ที่แท้จริงก็ยังคงมีอยู่[9] ความรู้สึกตระหนักถึงความเป็นชนชาติมาเลย์ร่วมกันของชาวมาเลย์ในทุกรัฐจึงยังไม่เกิดขึ้น จนกระทั่งเมื่ออังกฤษเข้ามา โดยมีนโยบายเปิดรับกลุ่มผู้อพยพชาวจีนและชาวอินเดียอย่างเสรี และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการพิมพ์และความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ความหมายของคำว่า “มาเลย์” ชัดเจนขึ้น และกระตุ้นให้ชาวมาเลย์ตระหนักถึงความเป็นชนชาติเดียวกันมากยิ่งขึ้นเช่นกัน

6.1.1 การเติบโตของชุมชนชาวจีนและอินเดียในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์

เมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองรัฐมลายูในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 พร้อมด้วยนโยบายสนับสนุนการอพยพผู้คนจากต่างถิ่นเข้าสู่อาณานิคมของตนอย่างเสรี เพื่อเป็นแรงงานในเหมืองแร่และภาคเกษตรกรรม ซึ่งอังกฤษมองว่าแรงงานชาวพื้นเมืองไม่สามารถสนองตอบความต้องการของอังกฤษและนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วได้ ทำให้อัตราการหลั่งไหลของชาวจีนและชาวอินเดียมีจำนวนสูงมากและเกิดขึ้นในระยะเวลาอันรวดเร็ว ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3

---

[8] Virginia Matheson, “Concepts of state in the Tuhfat Al-Nafis (‘The precious gift’),” in Pre-colonial state systems in Southeast Asia: monographs of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society no.6, ed. Anthony Reid ((n.p.), 1975), p.19.

[9] กรุณา กาญจนประภากูล, “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู,” (สารนิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 30.

การก่อตัวของชุมชนต่างชาติเหล่านี้เป็นไปในลักษณะที่ยังคงเอกลักษณ์ของตนไว้โดยไม่ได้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมแต่อย่างใด อังกฤษจึงได้จัดแบ่งกลุ่มประชากรภายใต้การปกครองของตนตามเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติเป็นสามกลุ่มหลักคือชาวมาเลย์ ชาวจีน และชาวอินเดีย อันทำให้ง่ายต่อการปกครองของอังกฤษเองโดยไม่ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าในบรรดาชาวพื้นเมืองที่อังกฤษจัดรวมอยู่ในกลุ่มประชากรชาวมาเลย์นั้น มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมและที่มาอยู่ไม่น้อย

สิ่งหนึ่งที่สะท้อนได้ถึงความสับสนในการให้คำนิยามแก่กลุ่มชาวมาเลย์ของอังกฤษ เช่น คำกล่าวของวิลเลียม มารส์เดน (William Marsden) เจ้าหน้าที่อังกฤษประจำสถานีการค้าที่เบนคูเลนบนเกาะสุมาตรา (ค.ศ.1771-1779) ที่ว่า “คำว่า มาเลย์ ก็เช่นเดียวกับพวกมัวร์ในดินแดนของอินเดีย (คำว่ามาเลย์) เกือบมีความหมายเหมือนกับคำว่ามุสลิม” [10] นอกจากนี้ เซอร์ แฟรงค์ สเวตเตนแนม ก็ได้กล่าวในงานเขียนของเขาทั้ง British Malaya และ The Real Malay ว่าชาวมาเลย์นั้นคือมุสลิม[11] ส่วนเซอร์ ฮิวจ์ คลิฟฟอร์ด ก็ได้เขียนไว้ใน British and Siamese-Malaya โดยใช้คำว่า “ชาวมุสลิม” เมื่อกล่าวถึงชาวมาเลย์[12]

ดังนั้น ในการจัดกลุ่มชาวมาเลย์ อังกฤษใช้ความเข้าใจของตนเองเป็นหลักโดยใช้ลักษณะทางชาติพันธุ์ ภาษาพูดและศาสนาอิสลามเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นมาเลย์ ส่งผลให้กลุ่มชนพื้นเมือง เช่น โอรัง อัสลี ตลอดจนกลุ่มชนจากเกาะชวา สุมาตรา และจากกลุ่มเกาะใกล้เคียงซึ่งอพยพเข้ามายังคาบสมุทรมลายูถูกรวมเข้าไว้ในกลุ่มชาวมาเลย์ด้วย การจัดกลุ่มประชากรของอังกฤษจึงส่งผลให้ขอบเขตของความเป็นมาเลย์ขยายกว้างครอบคลุมจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต[13] เห็นได้ชัดจากกรณีของชาวบูกิสและมินังกาเบาซึ่งมีมากในคาบสมุทรมลายูก็ถูกนับรวมเป็นชาวมาเลย์ ทั้งนี้ เหตุผลหนึ่งที่อังกฤษมองข้ามไปว่าโดยแท้จริงแล้วกลุ่มชนจากกลุ่มเกาะใกล้เคียงไม่ใช่มีเพียงกลุ่มชนที่ใช้ภาษามาเลย์หรือนับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น ก็เพราะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[10] William Marsden, History of Sumatra (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1966), p.42.

[11] Sir Frank Swettenham, A nocturne and other Malayan stories and sketches (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1993), p.17.

[12] Sir Hugh Clifford, British and Siamese Malaya (London: Royal Colonial Institute, 1903), p.278.

[13] กรุณา กาญจนประภากูล, “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู,” (สารนิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), หน้า 59.

เพื่อความง่ายและสะดวกของอังกฤษในการแบ่งแยกชาวมาเลย์ออกจากชาวจีนและชาวอินเดียที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในแง่เชื้อชาติและวัฒนธรรมนั่นเอง[14]

การที่ชาวมาเลย์ต้องเผชิญกับการก่อตัวของกลุ่มชนชาวจีนและชาวอินเดีย ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีชาติพันธ์ วัฒนธรรมประเพณีต่างจากตนเองมากย่อมทำให้ความแตกต่างระหว่างชาวมาเลย์กับคนพื้นเมืองของบริเวณกลุ่มเกาะใกล้เคียงลดน้อยลง อนึ่ง ในการรวมกลุ่มกันนั้นมีผู้ให้ข้อสังเกตว่าไม่ได้ใช้ศาสนาอิสลามเป็นเครื่องกำหนดที่สำคัญ ด้วยเหตุผลที่ว่าชาวอาหรับและชาวอินเดียก็นับถือศาสนาอิสลามเช่นกัน ดังนั้นในการกำหนดความเป็นมาเลย์น่าจะเป็นการเหมารวมชาวพื้นเมืองทั้งหมดในคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะใกล้เคียงไม่ว่าจะเป็นมุสลิมหรือไม่ก็ตาม[15] ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าภายใต้การปกครองของอังกฤษซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชาวมาเลย์เปรียบเทียบกับชาวจีนและชาวอินเดียที่อพยพเข้ามา ส่งผลให้ชาวมาเลย์ต้องยอมรับกลุ่มชนจากกลุ่มเกาะใกล้เคียงซึ่งแต่เดิมชาวมาเลย์ไม่ถือว่าเป็นชนกลุ่มเดียวกันกับตนอย่างสนิทใจเข้ามาเป็นกลุ่มเดียวกันในที่สุด

นอกจากการเข้ามาของกลุ่มชาวจีนและอินเดียได้ผลักดันให้ชาวมาเลย์หลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้นแล้ว กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่มผู้อพยพเหล่านี้ยังได้กระตุ้นให้ชาวมาเลย์เกิดความตื่นตัวทางการเมือง ในลักษณะที่ต้องการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มชาวมาเลย์จากกลุ่มเชื้อชาติอื่น และผลักดันให้ชาวมาเลย์เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปของกลุ่มชาตินิยมเด่นชัดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1920 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว ชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรในรัฐมลายูและชาวจีนที่เกิดในคาบสมุทรมลายูมีแนวโน้มสูงขึ้น ในขณะที่ชาวจีนอีกจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะบรรดาสเตรตส์ ไชนีส เช่น ตันเช็งลก และ ลิมชิงยัน ได้เริ่มออกมาเรียกร้องสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกับชาวมาเลย์ และอ้างสิทธิ์การเป็นเจ้าของแผ่นดินมลายูเช่นเดียวกัน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3

นอกจากนี้ การตั้งกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างพรรคก๊กมินตั๋ง และพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ก็ได้กระตุ้นสำนึกทางการเมืองให้แก่ชาวมาเลย์อีกทางหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าพรรคการเมืองของชาวจีนเหล่านั้นมีจุดมุ่งหมายพื้นฐานเพื่อการเมืองในจีน ไม่ใช่รัฐมลายูก็ตาม แต่เมื่อการรณรงค์และทำกิจกรรมเพื่อการเมืองในจีนไม่เห็นผลมากนัก และเมื่อชาวจีนจำนวนมากเริ่มมองเห็นอนาคตด้านความมั่นคงและอาชีพการงานที่ดีกว่าในรัฐมลายู ส่งผลให้ชาวมาเลย์ส่วนหนึ่งโดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมและบรรดาปัญญาชนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทั้งด้านศาสนาและแบบ

---

[14] เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

[15] Khoo Kay Kim, “Sino-Malay relations in peninsular Malaysia before 1942,” Journal of Southeast Asian Studies 12: 105.

ตะวันตก เริ่มเกิดความกังวลใจว่าชาวจีนอาจเปลี่ยนมาดำเนินกิจกรรมเพื่อเป้าหมายทางการเมืองในรัฐมลายูก็เป็นไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่รัฐมลายูในช่วงเวลาดังกล่าว ชาวจีนกำลังมีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ ชาวมาเลย์จึงมีการตื่นตัวทางการเมืองและรวมตัวกันเคลื่อนไหวทางชาตินิยมมากขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1920 เป็นต้นไป โดยมีเป้าหมายเพื่อต้านทานอิทธิพลของชาวจีน มากกว่าเป็นไปเพื่อล้มล้างรัฐบาลอาณานิคมโดยตรง

6.1.2 การเติบโตของงานเขียนภาษามาเลย์

การหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวมาเลย์ในคาบสมุทรมลายู นอกจากมีการเติบโตของชุมชนชาวจีนและชาวอินเดียเป็นปัจจัยผลักดันแล้ว การปรากฏตัวและแพร่หลายของงานเขียนภาษามาเลย์ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างความรู้สึกหรือสำนึกของความเป็นชนชาติมาเลย์ร่วมกัน ภาษามาเลย์ที่ใช้ในงานเขียนเหล่านี้ได้สร้างรูปแบบที่เป็นมาตรฐานทั้งด้านไวยากรณ์และตัวอักษร ชาวมาเลย์ต่างถิ่นกำเนิดที่มีรูปแบบการใช้ภาษาที่ต่างกันที่ได้รับรู้รูปแบบของภาษามาเลย์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยผ่านสิ่งพิมพ์เหล่านี้ จึงเริ่มเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น

งานเขียนภาษามาเลย์ที่ออกมาในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือนวนิยาย ซึ่งได้รับการตีพิมพ์และแพร่หลายอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์และรัฐมลายูในช่วง ค.ศ.1876 ถึง 1941[16] มีไม่ต่ำกว่า 197 เล่มโดยผู้ที่มีบทบาทมากในการบุกเบิกกิจการด้านการพิมพ์คือกลุ่มยาวี เปอรานากัน

ยาวี เปอรานากัน คือ คำที่ใช้เรียกลูกผสมที่เกิดระหว่างพ่อที่เป็นชาวอินเดียมุสลิมกับแม่ที่เป็นหญิงพื้นเมืองในคาบสมุทรมลายูหรือกลุ่มเกาะใกล้เคียง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในสิงคโปร์ ปีนัง และในตัวเมืองใหญ่ๆ ของรัฐมลายู มักมีฐานะดีจากการที่ครอบครัวประกอบอาชีพด้านการค้าหรือวิชาชีพด้านต่างๆ ได้รับการศึกษาระดับสูงในโรงเรียนแบบอังกฤษหรือไม่ก็เรียนด้านศาสนาขั้นสูงจากอียิปต์และเมกกะ ตลอดจนมีความสามารถด้านภาษาทั้งอังกฤษ มาเลย์ และอารบิก ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ทำให้ยาวี เปอรานากันมีโอกาสด้านอาชีพที่ดี และมักได้รับการว่าจ้างจากเจ้าหน้าที่อังกฤษและนักลงทุนชาวตะวันตกให้ทำหน้าที่เป็นเสมียน ล่าม นักแปล และเป็นครูสอนภาษามาเลย์ให้แก่ชาวตะวันตกหรือที่เรียกว่ามุนชิ (Munshi)[17] ยาวี เปอรานากันจึงเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เริ่มเข้ามามี

---

[16] Firdaus haji Abdullah, Radical Malay politics: its origins and development Malaysia (Malaysia: Pelanduk Publications, 1985), p.57.

[17] William R. Roff, The origins of Malay nationalism (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1967), pp.48-49.

บทบาทในสังคมท้าทายฐานอำนาจของกลุ่มคนรุ่นเก่าซึ่งหมายถึงบรรดาเจ้านายและขุนนางเดิม รวมทั้งลูกหลานของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมเหล่านั้น

บทบาทด้านการพิมพ์ของยาวี เปอรานากันปรากฏตัวอย่างเด่นชัดในปี ค.ศ.1876 เมื่อมีการตั้งองค์กรชื่อเดียวกับกลุ่มว่ายาวี เปอรานากัน ในสิงคโปร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตสิ่งพิมพ์ภาษามาเลย์ โดยมีผลงานชิ้นแรกคือหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ยาวี เปอรานากัน ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ ค.ศ.1876 เรื่อยมาเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี[18] เนื้อหาเป็นการนำเสนอข่าวสารที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกคาบสมุทรมลายู ซึ่งไม่เพียงแต่ได้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อ่านเท่านั้น แต่การเขียนนำเสนอเป็นภาษามาเลย์ที่ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษหรือที่เรียกว่าตัวอักษรรูมียังเป็นการช่วยสร้างรูปแบบที่เป็นมาตรฐานให้แก่ภาษามาเลย์อีกด้วย[19]

นอกจากหนังสือพิมพ์ยาวี เปอรานากันแล้ว ทางกลุ่มยังมีการตีพิมพ์วารสารและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ออกมาอีกไม่ต่ำกว่า 16 ฉบับ ซึ่งในจำนวนนี้มี 4 ฉบับที่ตีพิมพ์ในเประ ในระยะแรกรูปเล่มและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์และวารสารของกลุ่มยาวี เปอรานากันได้เลียนแบบสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษที่แพร่หลายอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ แต่เมื่ออิทธิพลของโลกมุสลิมเข้ามาในคาบสมุทรมลายูมากขึ้นพร้อมๆ กับกระแสฟื้นฟูอิสลามในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 แหล่งที่มาของข่าว บทความ รวมทั้งรูปแบบการนำเสนอในหนังสือพิมพ์และวารสารจึงเปลี่ยนไปมีลักษณะเช่นเดียวกับสิ่งพิมพ์ของอาหรับและอียิปต์[20] ที่เด่นชัดและมีชื่อเสียงมากคือวารสารอัล-อิมาม ที่เลียนแบบวารสารอัล-มานาร์ ของกลุ่มที่มีแนวคิดปฏิรูปศาสนาอิสลามในอียิปต์ เป็นต้น

ข้อสังเกตประการหนึ่งของสิ่งพิมพ์ที่ออกมาในช่วงปลายทศวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 คือ ไม่ได้มีการกล่าวถึงประเด็นทางการเมืองโดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอาณานิคมมากนัก หากแต่มุ่งไปที่ประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวมาเลย์มากกว่า เนื่องจากกลุ่มยาวี เปอรานากันมองว่าการเข้ามาของอังกฤษส่งผลดีต่อสังคมมลายูทั้งด้านการศึกษาและวิทยาการด้านการพิมพ์[21] นอกจากนี้ อาจมีเหตุผลอื่นใดเช่น ไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวประเด็นทางการเมืองมากไปเพราะกลัวจะส่งผลกระทบต่อกิจการ หรือมีการเน้นประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมแต่แอบแฝงการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองทางอ้อม เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตำหนิและตรวจสอบจากภาครัฐ ก็อาจเป็นไปได้เช่นกัน

---

[18] Ibid., p.49.

[19] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular (Los Angeles: University of California, 1988), p.227.

[20] William R. Roff, The origins of Malay nationalism, p.50.

[21] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular, p.57.

แม้ว่ามีจำนวนสิ่งพิมพ์ออกมามากมาย แต่การแพร่หลายในระยะแรกค่อนข้างดำเนินไปอย่างจำกัด กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะอยู่ในสิงคโปร์ ปีนัง และศูนย์กลางเมืองใหญ่ของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ ในขณะที่ผู้อ่านก็มักเป็นกลุ่มยาวี เปอรานากัน อาหรับ ชาวมาเลย์ที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง และสเตรตส์ ไชนีสที่พูดภาษามาเลย์ ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มคนเหล่านี้มีการศึกษาดี มีความก้าวหน้าด้านอาชีพการงานและฐานะจากการพัฒนาต่างๆภายใต้การปกครองของอังกฤษ[22] สิ่งพิมพ์เหล่านี้ไม่ได้แพร่หลายเข้าสู่ชุมชนชาวมาเลย์ที่อยู่นอกเมืองหรือในเขตชนบทมากนัก นอกจากบางเล่มหรือบางฉบับที่ถูกนำไปเป็นสื่อในการเรียนการสอนในโรงเรียนมาเลย์ หรือจัดวางในศูนย์กลางหมู่บ้านหรือชุมชน รูปแบบการใช้ภาษามาเลย์และความคิดในงานจึงถูกส่งผ่านไปยังชาวมาเลย์ที่รับข่าวสารความรู้จากงานเขียนเหล่านี้ อันจะนำมาซึ่งการเกิดกรอบความคิดทางการเมืองและความตระหนักเรื่องความเป็นชนชาติมาเลย์ในรูปแบบเดียวกันของชาวมาเลย์กลุ่มดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือผู้ที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองและมีการศึกษา

ภายหลังการตั้งกลุ่มยาวี เปอรานากันและการแพร่หลายของงานเขียนภาษามาเลย์ ได้เกิดกลุ่มหรือสมาคมในลักษณะเช่นเดียวกันขึ้นมากมาย เช่น สมาคมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Persekutuan Kemajuan Pengehuan หรือ Society for the Advancement of learning) ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ รัฐสลังงอ สมาคมความหวังใหม่ (Persekutuan Keharapan Belia หรือ New Hope Society) และสมาคมโต้วาทีมุสลิม (Persekutuan Perbahathan Orang Islam หรือ Muslim Debating Society) ในรัฐยะโฮร์ เป็นต้น สมาคมเหล่านี้ตั้งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมมาเลย์มากกว่าเพื่อเป้าหมายทางการเมืองโดยตรง ทั้งนี้ เนื่องจากทางกลุ่มมองว่าการผลักดันให้ชาวมาเลย์ตระหนักถึงความสำคัญด้านภาษาและวัฒนธรรมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวมาเลย์ทั้งหมดให้เกิดขึ้นได้

บทบาทของสมาคมภาษาและวัฒนธรรมเหล่านี้ ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการพิมพ์จึงทำให้เกิดงานเขียนที่ตีพิมพ์ออกมามากมาย โดยในช่วงทศวรรษ 1930 มีสิ่งพิมพ์รายคาบภาษามาเลย์ออกมาไม่ต่ำกว่า 80 เล่ม[23] โดยสิ่งพิมพ์ในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึง ค.ศ.1941 ประกอบด้วย[24]

---

[22] William R. Roff, The origins of Malay nationalism, p.51.

[23] Ingelise Lamont Lanman, The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular, p.199.

[24] Ibid., pp.254-255.

รัฐเประ	ช่วงเวลา
Belenggu Perkasehan	ค.ศ.1941
Chendera Mata	ค.ศ.1923-1941
Jajahan Melayu	ค.ศ.1896-1897
Jambangan Warta	ค.ศ.1901
Khizanah Al-Ilmu	ค.ศ.1904
Malay College Magazine	ค.ศ.1939-1940
Panduan	ค.ศ.1934-1935
Panduan Teruna	ค.ศ.1930
Penghiboran	ค.ศ.1936
Semaian	ค.ศ.1923
Semangat Guru	ค.ศ.1938-1940
Ser Perak	ค.ศ.1893
Seruan Ihya	ค.ศ.1941
Sinar Malaya	ค.ศ.1931
Suara Islam Sa Malaya	ค.ศ.1941
Warta Kerajaan Perak	ค.ศ.1919-1920
Warta Kinta	ค.ศ.1938-1941
รัฐสลังงอ	
Kemajuan Pengetahuan	ค.ศ.1925
Lidah Benar	ค.ศ.1929-1932
Majlis	ค.ศ.1931-1941
Temasha	ค.ศ.1938
Warta Negeri	ค.ศ.1929-1931
Warta Perusahan Tanah	ค.ศ.1917-1941
รัฐเนกริเซมบิลัน	
Bintang Sembilan	ค.ศ.1925-1926
Chahaya Bintang	ค.ศ.1926-1927
Chahaya Negeri	ค.ศ.1939

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Al-Ihsan	ค.ศ.1939-1940
Majallah Guru	ค.ศ.1938
Negeri	ค.ศ.1935
Tetauan Muda	ค.ศ.1923-1927
Usaha Melayu	ค.ศ.1935

ทั้งนี้ นักคิดนักเขียนที่มีบทบาทโดดเด่นในสาขาอาชีพนี้ และสร้างคุณประโยชน์ให้แก่วงการภาษาและวรรณกรรมมาเลย์ รวมทั้งมีอิทธิพลอย่างมากในการสร้างกรอบความคิดทางการเมืองและความตระหนักเรื่องความเป็นชนชาติมาเลย์ร่วมกันของชาวมาเลย์ทั้งหมด คือ อับดุลเลาะห์ บิน อับดุล กาเดร์ มุนชิ (Abdullah bin Abdul Kadir Munshi) และเจ๊ะ มูฮัมหมัด อูโนส บิน อับดุลเลาะห์ (Inche Muhammad Eunos bin Abdullah)

6.1.2.1 อับดุลเลาะห์ บิน อับดุล กาเดร์ มุนชิ

อับดุลเลาะห์ บิน อับดุล กาเดร์ มุนชิ หรือที่เรียกอย่างกว้างขวางว่า มุนชิ อับดุลเลาะห์ เป็นลูกผสมอินเดีย-อาหรับ-มาเลย์ ที่เกิดในมะละกา ภายหลังได้รับการศึกษาด้านศาสนาในช่วงวัยเด็กเช่นเดียวกับเด็กชายชาวมุสลิมทั่วไป มุนชิ อับดุลเลาะห์ได้เข้าศึกษาชั้นประถมและมัธยมในโรงเรียนแบบตะวันตกทั้งในมะละกาและสิงคโปร์ เขาจึงเติบโตมาภายใต้กระแสวัฒนธรรมและความคิดแบบตะวันตก และสังคมหลากหลายเชื้อชาติ[25] ในขณะที่งานเขียนของเขาหลายชิ้นเป็นการเสนอความคิดที่มีต่อสังคมและรูปแบบการปกครองในรัฐมลายูแบบจารีต งานเขียนของเขาจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มชนชั้นปกครองและชาวมาเลย์ที่ส่วนใหญ่ยังคงผูกพันกับสถาบันสุลต่านและจารีตดั้งเดิมว่ามีอคติและวางอยู่บนพื้นฐานความรู้เพียงด้านเดียวคือแบบตะวันตก โดยจุดที่ถูกหยิบยกมาสนับสนุนการตำหนิงานเขียนของเขาคือการที่มุนชิ อับดุลเลาะห์เป็นชาวมาเลย์ลูกผสมที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่มีแนวความคิดแบบจารีตอยู่เพียงเบาบาง ไม่มีประสบการณ์ในการอาศัยอยู่ภายใต้ระบบการปกครองแบบสุลต่านอย่างแท้จริง และมีสถานะเป็นคนในบังคับอังกฤษจึงย่อมมีความคล้อยตามต่อระบบการเมืองและแนวคิดแบบตะวันตกมากกว่าระบบสังคมแบบจารีตและการปกครองแบบเจ้าขุนมูลนาย[26]

---

[25] Ibid., p.13.

[26] Anthony Milner, The invention of politics in colonial Malay (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), pp.11-12.

งานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์ ที่โดดเด่นในการนำเสนอแนวคิดวิพากษ์วิจารณ์สังคมมลายูแบบจารีตคือเกอซะห์ เปอเลรัน อับดุลเลาะห์ (Kesah Pelayran Abdullah) เขียนขึ้นใน ค.ศ.1838 จากประสบการณ์เมื่อครั้งที่เขาเดินทางจากสิงคโปร์ไปยังรัฐปาหัง ตรังกานู และกลันตัน ในฐานะเป็นล่ามให้กับพ่อค้าชาวตะวันตกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ก่อนที่อังกฤษจะขยายอิทธิพลเข้าไปยังรัฐมลายูอย่างเป็นทางการใน ค.ศ.1874 เช่นเดียวกับฮิคายัค อับดุลเลาะห์ อัตชีวประวัติของมุนชิ อับดุลเลาะห์ ที่เขียนขึ้นใน ค.ศ.1840 ซึ่งมีเนื้อหาส่วนหนึ่งวิพากษ์วิจารณ์รูปแบบการปกครองในสมัยจารีตเช่นกัน และตำหนิกลุ่มเจ้านายและขุนนางว่าเป็นผู้ทำให้รัฐมลายูตกอยู่ภายใต้การปกครองของมหาอำนาจตะวันตก

เนื้อหาของงานเขียนทั้งสองเล่มเป็นการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและระบบการปกครองแบบจารีตที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้และแนวคิดแบบตะวันตก ซึ่งแม้ผู้เขียนจะอ้างว่าเป็นการตำหนิเพื่อหารากของปัญหาในสังคมมลายูที่ทำให้ชาวมาเลย์มีความล้าหลังและยากจน และเสนอแนะแนวทางที่จะนำพารัฐมลายูไปสู่ความก้าวหน้าก็ตาม แต่มุนชิ อับดุลเลาะห์ก็ถูกมองโดยเฉพาะจากกลุ่มชนชั้นปกครองในสมัยจารีตว่าเป็นผู้ทรยศต่อชาวมาเลย์และเป็นทาสของจักรวรรดินิยมตะวันตก[27] งานเขียนของเขาจึงไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลในสมัยจารีตให้ตีพิมพ์เผยแพร่ภายหลังที่งานเขียนเหล่านั้น ออกมาในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนกระทั่งปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์ก้าวหน้าและมีการเปิดกว้างทางความคิดมากขึ้น

ประเด็นที่มุนชิ อับดุลเลาะห์ หยิบยกมาพูดถึงและกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันสุลต่านคือแนวความคิดในสมัยจารีตทั้งเรื่องอำนาจวิเศษของราชาหรือเดาลัต การทรยศหรือเดอฮากา และจารีตประเพณีหรืออาดัต ที่ต่างก็เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มชนชั้นปกครองในการรักษาสถานะที่เหนือกว่า และสามารถอาศัยแนวคิดดังกล่าวในการกดขี่ผู้อยู่ใต้ปกครอง โดยมุนชิ อับดุลเลาะห์ได้ยกกรณีรัฐปาหังขึ้นมาว่า สาเหตุที่ทำให้รัฐปาหังยากจน ล้าหลัง ทั้งๆที่เป็นรัฐขนาดใหญ่และมีความอุดมสมบูรณ์ว่าเกิดจากการอยู่ภายใต้สภาพสังคมที่มีการกดขี่ ประชาชนจึงเกิดความเกรงกลัวต่อกลุ่มชนชั้นปกครอง ในขณะเดียวกันการที่ประชาชนต้องแบ่งส่วนผลผลิตให้แก่ขุนนางและการถูกเรียกเกณฑ์แรงงานก็ส่งผลให้พวกเขาไม่มีแรงผลักดันที่จะก่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานอันนำมาซึ่งความยากจนในที่สุด[28] ต่างจากสภาพสังคมและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในสเตรตส์เซตเติลเมนท์ที่กระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทางการผลิตและแสวงหาความรู้ จนนำไปสู่การเกิดความเจริญรุ่งเรืองและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

---

[27] Shaharuddin Maaruf, Malay ideas on development form feudal lord to capitalist (Singapore: Times Books International, 1988), p.24.

[28] Anthony Milner, The invention of politics in colonial Malay, p.41.

มุนชิ อับดุลเลาะห์ ยังตำหนิกลุ่มชนชั้นปกครองในสมัยจารีตที่ไม่คิดปรับเปลี่ยนแนวความคิดให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย โดยมักหยิบยกอาดัตหรือจารีตประเพณีมาอ้างเป็นเหตุผลว่าจารีตประเพณีที่เป็นอยู่นั้นสืบทอดมาตั้งแต่อดีต หากผู้ใดเปลี่ยนแปลงก็จะถูกอำนาจวิเศษของราชาหรือเดาลัตลงโทษ[29] รวมทั้งยังมองว่าการเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณีเป็นการรบกวนการทำงานของระบบจักรวาลและกฎธรรมชาติ ดังตัวอย่างที่ขุนนางผู้หนึ่งกล่าวแก่มุนชิ อับดุลเลาะห์ว่า "ไม่ว่าจะกี่ครั้งที่บิดาของข้าพเจ้าคิดที่จะเปลี่ยนแปลงอาดัตเสือก็จะดุร้ายและเข้าทำร้ายประชาชน ส่วนจระเข้ก็จะโหดร้ายขึ้นเช่นกัน นั่นก็คือเหตุผลว่าทำไมบิดาของข้าพเจ้าจึงต้องล้มเลิกความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงอาดัต"[30] ซึ่งมุนชิ อับดุลเลาะห์ มองว่าความคิดแบบจารีตนิยมเช่นนี้เองที่ทำให้สังคมมลายูขาดผู้นำที่มีความรู้ มีพลัง มีความคิดก้าวหน้าและสร้างสรรค์ จนทำให้ไม่ตระหนักถึงภัยคุกคามจากมหาอำนาจตะวันตกที่พยายามขยายอิทธิพลเข้ามายังรัฐมลายู

มุนชิ อับดุลเลาะห์จึงต้องการให้ชาวมาเลย์ตั้งคำถามกับความรู้และจารีตประเพณีดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีความเป็นเหตุเป็นผลหรือไม่ พร้อมทั้งกระตุ้นให้มีการรับความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ เนื่องจากมุนชิ อับดุลเลาะห์มองว่าแนวความคิดและจารีตประเพณีในสังคมแบบจารีตบางอย่างเป็นเรื่องโง่เขลาและไร้ประโยชน์ ทำให้ชาวมาเลย์มีสภาพไม่ต่างกับกบในกะลา[31] ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา และล้าหลังในที่สุด

นอกจากนี้ การที่มุนชิ อับดุลเลาะห์ใช้ชีวิตอยู่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ซึ่งตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 กระแสฟื้นฟูอิสลามในพื้นที่ดังกล่าวกำลังเติบโต เขาจึงได้รับอิทธิพลของแนวความคิดปฏิรูปศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับชาวมาเลย์ลูกผสมส่วนใหญ่ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ดังนั้นแนวความคิดของมุนชิ อับดุลเลาะห์ในการวิพากษ์สังคมแบบจารีตจึงวางอยู่บนหลักการของศาสนาอิสลามแบบปฏิรูปด้วยเช่นกัน กล่าวคือมีการตำหนิสังคมมลายูแบบจารีตว่าละเลยการปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง เช่น การให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ โดยมุนชิ อับดุลเลาะห์กล่าวว่า "เมื่อพระเจ้าสร้างใครคนหนึ่ง...เป็นราชา...จุดประสงค์ไม่ใช่เพื่อให้บุคคลผู้นั้นทำอะไรก็ได้ตามใจปรารถนา...เพื่อสะสมความมั่งคั่งร่ำรวยหรือเพื่อให้สามารถสังหาร

---

[29] Shaharuddin Maaruf, Malay ideas on development form feudal lord to capitalist, p.26.

[30] Abdullah b. Abdul Kadir Munshi, Kesah Pelayaran Abdullah (Singapore: Malaysian Pub., 1965) pp.13, 35, cited in Ibid., p.27

[31] Anthony Milner, The invention of politics in colonial Malay, p.49.

ผู้คนของเขาได้โดยไม่มีการแบ่งแยกดีเลว หากแต่พระเจ้าทรง...มอบภาระให้แก่เขาในการดูแลมนุษยชาติ เพื่อว่าจะได้ไม่มีการกระทำที่อยุติธรรมเกิดขึ้นระหว่างมนุษย์ด้วยกัน"[32]

ความคิดเช่นนี้ย่อมกระทบต่อแนวความคิดแบบจารีต โดยเฉพาะเรื่องอำนาจวิเศษของราชาหรือเดาลัต ที่เปิดโอกาสให้ราชาหรือสุลต่านสามารถกระทำการใดๆได้ตามต้องการ ต่างจากในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่สังคมมีความเท่าเทียมกัน แม้กระทั่งหากผู้ปกครองก่อเหตุร้ายอย่างการฆาตกรรมก็จะถูกลงโทษด้วยการประหารชีวิตเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป[33] อย่างไรก็ตาม แม้มุนชิ อับดุลเลาะห์ได้พูดถึงแนวคิดอิสลาม แต่เขาก็ไม่ได้เสนอความคิดที่จะให้รัฐมลายูปกครองโดยใช้หลักกฎมายอิสลามแต่อย่างใด เพียงแต่นำเสนอว่าหลักการของอิสลามสามารถนำพารัฐมลายูไปสู่ความก้าวหน้าได้

มุนชิ อับดุลเลาะห์มองว่าความเป็นเหตุเป็นผลและความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์อันจะนำพารัฐไปสู่ความก้าวหน้าได้นั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ด้านศาสนาและภาษา ความคิดของมุนชิ อับดุลเลาะห์มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มที่มีแนวคิดปฏิรูปศาสนาคือเห็นว่าอิสลามมีความเป็นวิทยาศาสตร์และสามารถตอบรับต่อความต้องการของโลกสมัยใหม่ได้ เพราะมีการให้ความสำคัญต่อการมีสิทธิเท่าเทียมกัน ปฏิเสธความเชื่อที่งมงายอันไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา และส่งเสริมการใช้เหตุผล เป็นต้น ในขณะที่การพัฒนาด้านภาษา เช่นให้ประชาชนสามารถอ่านออกเขียนได้ สนับสนุนให้มีการผลิตงานเขียน ก็จะสามารถช่วยพัฒนาสติปัญญาและก่อให้เกิดความรู้ ที่จะนำพาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้เช่นกัน[34] ทั้งนี้ในรัฐมลายูที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติต่างภาษาและวัฒนธรรม การส่งเสริมด้านภาษาจะยิ่งทำให้ผู้คนในชาติสามารถหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้[35]

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งในงานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์คือการเน้นความสำคัญเรื่องเชื้อชาติหรือบังสา[36] โดยเขาเห็นว่ารูปแบบของการรวมกลุ่มกันของมนุษย์เริ่มแรกนั้นเป็นการ

---

[32] Abdulah b. Abdul Kadir Munshi, Kesah Pelayaran Abdullah, p.33, cited in Shaharuddin Maaruf, Malay ideas on development form feudal lord to capitalist, p.27.

[33] Shaharuddin Maaruf, Malay ideas on development form feudal lord to capitalist, p.39.

[34] A.C.Milner, The invention of politics in colonial Malay, p.46.

[35] Wan A. Hamid, Religion and culture of the modern Malay, p.180.

[36] A.C.Milner,The invention of politics in colonial Malaya, p. 51. อาจกล่าวได้ว่ามุนชิ อับดุลเลาะห์เป็นคนแรกๆที่นำเสนอประเด็นเรื่องเชื้อชาติ หรือ บังสา(มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตคำว่า วงศา) ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่ได้รับความสนใจมากนัก จนเมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 20 ประเด็นเรื่องเชื้อชาติจึงถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง

รวมตัวกันตามเชื้อชาติ (บังสา) มากกว่าที่จะแบ่งแยกตามศาสนา (อุมมะ) หรือรัฐ (เกอราจาอัน) ซึ่งการกล่าวถึงความเป็นมาเลย์ในงานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์ต่างจากในงานเขียนสมัยจารีตกล่าวคือ เดิมทีการใช้คำว่า “มาเลย์” จะมีความหมายจำกัดเฉพาะบรรพบุรุษและลูกหลานของราชวงศ์และชุมชนในเขตอิทธิพลของมะละกาและปาเล็มบังเท่านั้น จนกระทั่งเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 17-18 งานเขียนทั้งของมาเลย์ จีน และชาติตะวันตก เริ่มใช้คำว่า “มาเลย์” เมื่อกล่าวถึงชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ทั้งในคาบสมุทรมลายู สุมาตรา รวมทั้งหมู่เกาะใกล้เคียง ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ความหมายของคำๆนี้ขยายออกไปครอบคลุมพื้นที่ที่กล่าวถึงมากขึ้นก็คือการเพิ่มขึ้นของจำนวนกลุ่มผู้อพยพ โดยเฉพาะชาวจีน[37]

ดังนั้น การที่มุนชิ อับดุลเลาะห์นำประเด็นเรื่องเชื้อชาติและความเป็นมาเลย์มานำเสนอในงานเขียนของเขา จึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ชาวมาเลย์ อย่างไรก็ตาม งานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์นั้นออกมาในช่วงที่รัฐมลายูยังคงอยู่ภายใต้การปกครองแบบ “เกอราจาอัน” จึงถูกระงับการเผยแพร่ เพราะกลุ่มชนชั้นปกครองมองว่าเป็นงานที่นำเสนอแนวความคิดรุนแรงและบั่นทอนความมั่นคงของสถาบันสุลต่านและรัฐแนวคิดของเขาจึงไม่ได้ก่อให้ เกิดผลต่อความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในช่วงเวลาดังกล่าวมากนัก

จนกระทั่งในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์ก้าวหน้า ภายใต้บทบาทของกลุ่มยาวีเปอรานากันหรือชาวมาเลย์ที่เป็นลูกผสม ประกอบกับสังคมภายใต้การปกครองของอังกฤษมีการเปิดกว้างทางความคิดมากขึ้น งานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์จึงได้รับการตีพิมพ์และอ่านกันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในหมู่นักเรียนนักศึกษา เนื่องจากมีการนำไปใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา รวมทั้งในวิทยาลัยมาเลย์ในกรุงกัวลากังซาร์ รัฐเประ สถาบันผลิตข้าราชการชาวมาเลย์ที่ส่วนใหญ่ผู้เข้าเรียนเป็นบุตรหลานของกลุ่มเจ้านายและขุนนางเดิม ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตได้ว่าเหตุใดงานเขียนที่เคยวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มชนชั้นปกครองในสังคมแบบจารีต จึงถูกนำเสนอต่อบุตรหลานของกลุ่มชนชั้นดังกล่าว

การเผยแพร่งานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์ ทำให้แนวคิดของเขาถูกส่งผ่านไปยังชาวมาเลย์โดยเฉพาะกลุ่มปัญญาชนรุ่นใหม่ ที่โดดเด่นคือเจ๊ะ มูฮัมหมัด อูโนส บิน อับดุลเลาะห์

---

[37] Ibid., p.52.

6.1.2.2 เจ๊ะ มูฮัมหมัด อูโนส บิน อับดุลเลาะห์

เจ๊ะ มูฮัมหมัด อูโนส บิน อับดุลเลาะห์ (ค.ศ. 1876-1933) มีบิดาเป็นพ่อค้าชาวมินังกาเบาจากสุมาตรา ได้เข้าเรียนในโรงเรียนมาเลย์สองแห่งก่อนจะเข้าศึกษาต่อในสถาบันแรฟเฟิล (Raffles Institution) ในสิงคโปร์ซึ่งทางสถาบันมีสายสัมพันธ์กับกลุ่มยาวี เปอรานากัน จึงมีการนำหนังสือพิมพ์ยาวี เปอรานากัน และงานเขียนภาษามาเลย์ส่วนหนึ่งซึ่งรวมทั้งงานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์ เป็นตำราในการเรียนการสอนด้วย[38] ทำให้เขาได้รับแนวความคิดทางการเมืองที่สื่อออกมาในงานเขียนดังกล่าว ที่กระตุ้นให้เกิดความตระหนักในด้านการเมืองและสังคมมลายู โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องความเป็นชนชาติมาเลย์ ซึ่งมูฮัมหมัด อูโนสได้ถ่ายทอดความคิดของเขาออกมาในสิ่งพิมพ์ที่ชื่อ อูตูซัน มลายู (Utusan Melayu) หนังสือพิมพ์ที่มีบทบาทมากในการนำเสนอความคิดเรื่องเชื้อชาติ (บังสา) เพื่อกระตุ้นให้ชาวมาเลย์เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้นภายใต้สภาพสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ หากแต่ก่อนหน้าการเป็นนักหนังสือพิมพ์ มูฮัมหมัด อูโนส เคยเป็นเสมียนใน Master Attendant's Office ในสิงคโปร์ และเป็นเจ้าหน้าที่การท่าเรือในรัฐยะโฮร์มาก่อน จนกระทั่งปี ค.ศ.1907 จึงลาออกมาทำหนังสือพิมพ์อูตูซัน มลายู[39]

อูตูซัน มลายู ตีพิมพ์ตั้งแต่ค.ศ.1907 -1921 เป็นหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกที่ตีพิมพ์เป็นภาษามาเลย์ (แต่ในช่วงแปดปีแรกตีพิมพ์สามครั้งต่อสัปดาห์)[40] เดิมทีเดียว แต่ละส่วนของเนื้อหาจะมีด้วยกันสี่หน้า ประกอบด้วยหน้าที่เขียนเป็นตัวอักษรอารบิกสามหน้า และอีกหนึ่งหน้าเขียนด้วยตัวรูมี (ภาษามาเลย์ที่เขียนด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษ) เป็นการสรุปข่าวสำคัญที่ได้นำเสนอไปในสามหน้าแรกเพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มผู้อ่านที่เป็นชาวจีนบาบ๋าโดยเฉพาะ[41] ซึ่งแม้ว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ตีพิมพ์ออกมาเป็นระยะเวลาสิบกว่าปี แต่เพียงสองปี มูฮัมหมัด อูโนสก็ลาออกไปประกอบอาชีพอื่น รวมทั้งการเป็นตัวตั้งตัวตีในการออกหนังสือพิมพ์เล็มบากา มลายู (Lembaga Melayu)[42] ในเวลาต่อมาด้วย

---

[38] Ibid., p.94 งานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์ เช่น ฮิคายัต อับดุลเลาะห์ ใช้เป็นตำราในโรงเรียนทั่วทั้งคาบสมุทรจนกระทั่งสิ้นยุคอาณานิคม และเกอซะห์ เปอเลรัน อับดุลเลาะห์ ตีพิมพ์ออกมาหลายครั้งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1891

[39] Radin Sunarno Radin Sunariyo, Malay nationalism 1896-1941 (Singapore: Dept. of History, University of Malaya in Singapore, 1960), p.10.

[40] William R. Roff, The origin of Malay nationalism, p.159.

[41] Ibid.

[42] Radin Sunarno Radin Sunariyo, Malay nationalism 1896-1941, p.10.

แม้ว่ามูฮัมหมัด อูโนสได้ทำงานกับอูตูซัน มลายูเพียงไม่นาน แต่ความคิดของเขาที่ถ่ายทอดออกมาในหนังสือพิมพ์ฉบับนี้มีส่วนอย่างมากในการก่อให้เกิดกระแสตื่นตัวทางการเมืองในหมู่ชาวมาเลย์ ทั้งนี้ มูฮัมหมัด อูโนสต้องการให้อูตูซัน มลายู เป็นกระบอกเสียงสำคัญในการเรียกร้องให้ชาวมาเลย์ร่วมกันปกป้องผลประโยชน์ของตนจากกลุ่มชาวเอเชียที่ไม่ใช่มาเลย์ ซึ่งก็คือชาวจีนและชาวอินเดียที่ยึดครองบทบาทด้านเศรษฐกิจและเริ่มต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะเป็นพลเมืองของรัฐมลายูเช่นเดียวกับชาวมาเลย์ โดยไม่ได้มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอาณานิคมหรือต่อต้านการปกครองของอังกฤษโดยตรง เนื่องจากอูตูซัน มลายู ตีพิมพ์ภายใต้การได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลอังกฤษ และมูฮัมหมัด อูโนสก็เคยทำงานร่วมกับรัฐบาลอังกฤษมาก่อน เขาจึงมีมุมมองที่ค่อนข้างดีต่ออังกฤษจนได้รับการขนานนามว่า “ชาวมาเลย์ผู้ภักดี” (loyalist Malay)[43] เช่นเดียวกับชาวมาเลย์โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตกและทำงานในหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ที่มองว่า การอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษในภาวะที่สังคมของชาวมาเลย์อ่อนแอและด้อยกว่ากลุ่มผู้อพยพชาวจีนและอินเดีย จะปลอดภัยกว่าการต่อต้านอังกฤษและเรียกร้องเอกราชโดยที่ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความสามารถพอที่จะปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขาได้

เนื้อหาในอูตูซัน มลายู นอกจากการนำเสนอข่าวสารประจำวันทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เกษตรกรรม กีฬา ฯลฯ แล้ว ยังมีกล่าวถึงเรื่องราวของชนชาติต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติในภูมิภาคเอเชียที่มูฮัมหมัด อูโนส เห็นว่าสร้างความยิ่งใหญ่ขึ้นมาได้ด้วยความสามารถของพวกเขาเอง เช่น ญี่ปุ่นและอียิปต์ ทั้งนี้ เขาหวังว่าชาวมาเลย์จะได้รับความรู้มากขึ้นและได้เข้าใจเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ตลอดจนจะเป็นการกระตุ้นให้ชาวมาเลย์เริ่มตระหนักที่จะสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่เชื้อชาติของตนเอง[44]

ประเด็นที่มูฮัมหมัด อูโนสและอูตูซัน มลายู ให้ความสำคัญมากที่สุดคือการสร้างแนวความคิดเรื่องเชื้อชาติ (บังสา) ให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวมาเลย์ โดยเริ่มจากการให้อูตูซัน มลายู เน้นกลุ่มผู้อ่านที่เป็นเชื้อชาติมาเลย์ ซึ่งในที่นี้หมายรวมถึงผู้ที่อาจไม่ได้มีรกรากหรือบรรพบุรุษที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรมลายู (tanah Melayu) มาก่อนเช่นกลุ่มผู้อพยพที่มาจากกลุ่มเกาะใกล้เคียง รวมทั้งจากลังกา ซึ่งส่วนใหญ่มีภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และเรียกร้องให้ชาวมาเลย์พยายามสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้น มีความรักความผูกพันในเชื้อชาติของตนเอง โดยไม่ว่าจะทำอะไรต้องตระหนักถึงเชื้อชาติเป็นหลัก เป็นต้น[45] นอกจากนี้ มูฮัมหมัด อูโนส

---

[43] Anthony Milner, The invention of politics in colonial Malay, p.90.

[44] Ibid., p.92.

[45] Ibid., pp.98-100.

ยังเตือนชาวมาเลย์ให้ระวังภัยคุกคามจากกลุ่มผู้อพยพชาวจีนและอินเดียว่า หากไม่ต้องการ “ถูกชนเชื้อชาติอื่นขับไล่ออกจากรัฐของตนเอง...(ชาวมาเลย์ต้อง)...ทำงานหนักทุกวันเพื่อตัวเองและเชื้อชาติ”[46]

แม้ว่ามูฮัมหมัด อูโนส จะได้รับแรงบันดาลใจและแนวคิดทางการเมืองที่วางอยู่ในกรอบของเชื้อชาติตามอย่างมุนชิ อับดุลเลาะห์ แต่เขาก็ไม่ได้ตำหนิสังคมและรูปแบบการปกครองของรัฐมลายูแบบจารีตว่าเป็นที่มาของความล้าหลังและยากจนในหมู่ชาวมาเลย์อย่างเด่นชัดดังที่ปรากฏในงานเขียนของมุนชิ อับดุลเลาะห์ ในทางตรงกันข้าม มูฮัมหมัด อูโนสมองว่าสถาบันสุลต่านวัฒนธรรมในราชสำนัก จารีตประเพณี ความเชื่อดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยจารีตล้วนแต่เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นมาเลย์ ที่มีคุณค่าและควรรักษาไว้[47]

นอกจากนี้ อูตูซัน มลายู ยังให้แนวคิดเกี่ยวกับชาตินิยมไว้ว่า ผู้ที่มีอุดมการณ์ทางชาตินิยมและต้องการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อปกครองประเทศของตนก็คือ ผู้ที่มีความฝักใฝ่ในชนชาติ (specialist in bangsa) ซึ่งเท่ากับเป็นการพยายามเชื่อมโยงแนวคิดเรื่องชนชาติ (บังสา) เข้ากับรัฐ อันเป็นแนวความคิดทางการเมืองที่สำคัญในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง[48]

ความตระหนักในเรื่องชนชาติของมูฮัมหมัด อูโนสนำมาซึ่งการก่อตั้งสหภาพชาวมาเลย์แห่งสิงคโปร์ (Kesatuan Melayu Singapura – Singapore Malay Union) ในปี ค.ศ.1926 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นองค์กรแรกของชาวมาเลย์ที่ดำเนินการโดยมีเป้าหมายทางการเมือง[49] มูฮัมหมัด อูโนสเริ่มเกิดความคิดที่จะตั้งองค์กรทางการเมืองภายหลังที่เขาได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ ในปี ค.ศ. 1924[50] โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวมาเลย์ กระตุ้นให้ชาวมาเลย์มีความก้าวหน้าทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา รวมทั้งเพื่อทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้แก่ชาวมาเลย์ในการเสนอมุมมองต่อรัฐบาล[51]

---

[46] Ibid., p.102.

[47] การเสนอให้ชาวมาเลย์มีความเคารพต่อผู้ปกครองของมูฮัมหมัด อูโนสนั้นต่างจากงานเขียนในสมัยจารีต กล่าวคือ มูฮัมหมัด อูโนสเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมาเลย์ที่มีคุณค่าและควรรักษาไว้ ไม่ได้มองว่าประชาชนต้องแสดงความเคารพเนื่องจากผู้ปกครองหรือสุลต่านเป็นร่างหนึ่งของพระเจ้าดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนสมัยจารีตอย่างเซอจาระห์ มลายู, Ibid., p.101.

[48] Ibid., p.106.

[49] Radin Sunarno Radin Sunariyo, Malay nationalism 1896-1941, p.9.

[50] Ibid.

[51] Ibid., p.10.

การดำเนินกิจกรรมของสหภาพชาวมาเลย์แห่งสิงคโปร์ ไม่ได้เป็นไปในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านรูปแบบทางการเมืองหรือสังคมที่เป็นอยู่หรือเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษแต่อย่างใด หากแต่เป็นเพียงการเคลื่อนไหวเพื่อให้ชาวมาเลย์ในสิงคโปร์มีบทบาททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมากขึ้น ดูได้จากผลงาน เช่น การกดดันให้รัฐบาลสเตรตส์ เซตเติลเมนท์เห็นชอบต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มที่ให้มีการจัดหาที่ดินในการตั้งชุมชนชาวมาเลย์ในสิงคโปร์ เป็นต้น[52] และเป็นไปเพื่อการต่อต้านชาวจีนและชาวอินเดียมากกว่า โดยเฉพาะเมื่อชาวจีนเริ่มเรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างเช่น ในปี ค.ศ.1928 ตันเช็งลก สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ เรียกร้องให้เพิ่มจำนวนสมาชิกสภาฯชาวจีน เป็นต้น ในอีกด้านหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลอาณานิคมกับสหภาพชาวมาเลย์แห่งสิงคโปร์กลับดำเนินไปด้วยดี เช่น ในปี ค.ศ.1927 ทางสหภาพได้จัดงานเลี้ยงน้ำชาเพื่อต้อนรับเซอร์ ฮิวจ์ คลิฟฟอร์ด ข้าหลวงคนใหม่ และเมื่อพระเจ้าจอร์จที่หก (King George the Sixth) แห่งอังกฤษเสด็จขึ้นครองราชย์ สหภาพก็ได้ส่งสารไปแสดงความยินดีเช่นกัน เป็นต้น

แม้ว่าสหภาพชาวมาเลย์แห่งสิงคโปร์ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางชาตินิยมอย่างรุนแรง แต่ก็ได้กระตุ้นให้ชาวมาเลย์เกิดความตระหนักถึงการต้องลุกออกมาปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตน และเกิดความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจากแนวความคิดของมูฮัมหมัด อูโนส ที่เป็นนามธรรมและอยู่ในงานเขียน ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมในรูปขององค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อปกป้องและสร้างความก้าวหน้าให้แก่กลุ่มเชื้อชาติมาเลย์ ไม่ว่าจะเป็นชาวมาเลย์ที่มีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในคาบสมุทรมาแต่เดิม หรืออพยพมาจากกลุ่มเกาะใกล้เคียง หรือแม้แต่เป็นชาวมาเลย์ลูกผสมก็ตาม เพราะผู้ก่อตั้งคือซึ่งก็คือมูฮัมหมัด อูโนสและสมาชิกจำนวนไม่น้อยก็ไม่ได้มีบรรพบุรุษเป็นชาวมาเลย์ในคาบสมุทรเช่นกัน

นอกจากมุนชิ อับดุลเลาะห์ และมูฮัมหมัด อูโนส ยังมีนักคิดนักเขียนชาวมาเลย์อีกมากที่มีบทบาทในการปลุกกระแสความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ ที่สำคัญ เช่น ไซนัล อบิดิน บิน อาหมัด (Zainal Abidin bin Ahmad) หรือที่รู้จักกันในนามซาบา (Za'ba) อดีตครูสอนภาษาอังกฤษวิทยาลัยมาเลย์ และข้าราชการแผนกการแปลในกระทรวงศึกษาธิการ โดยในปี ค.ศ.1924 เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมวรรณกรรมมาเลย์แห่งมาเลเซียที่ยิ่งใหญ่ (Pan Malayan Malay Literary Society) ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ รัฐสลังงอ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนางานวรรณกรรมภาษามาเลย์และเพื่อวางรูปแบบในการสะกดคำภาษามาเลย์ที่ถูกต้อง

---

[52] Ibid., p.11.

แนวความคิดและงานเขียนของซาบาเป็นการกระตุ้นให้เกิดความรักในเชื้อชาติมาเลย์เช่นกัน หากแต่แตกต่างจากนักคิดสองท่านแรกที่กล่าวไปตอนต้นตรงที่เป็นการหยิบยกจุดด้อยของชาวมาเลย์มาวิพากษ์ และตำหนิบุคลิกลักษณะของชาวมาเลย์มากกว่าตำหนิกลุ่มเชื้อชาติอื่นๆ ดูได้จากตัวอย่างบทความเรื่อง “ความยากจนของชาวมาเลย์” (The Poverty of the Malays) ที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1927 ซึ่งสะท้อนมุมมองของซาบา โดยกล่าวว่าในขณะที่กลุ่มเชื้อชาติอื่น “...ขยัน กล้าได้กล้าเสีย พร้อมที่จะทดลอง กล้าเสี่ยงที่จะสูญเสีย ...”[53] แต่ชาวมาเลย์กลับมีบุคลิกลักษณะที่ “...ขาดความมานะบากบั่น ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความวิริยะอุตสาหะ ความเสียสละตนเอง...” รวมทั้งยัง “ยากจน การศึกษาและความรู้ สภาพจิตใจย่ำแย่ ขาดการมีมุมมองที่ดี...” และ “...ขาดคุณสมบัติที่จะนำไปสู่การเป็นเชื้อชาติที่ยิ่งใหญ่และประสบความสำเร็จได้” และด้วยบุคลิกลักษณะเช่นนี้นี่เองที่ซาบาเห็นว่าทำให้ชาวมาเลย์ไม่มีความก้าวหน้าและยากจน เพราะเฝ้าแต่รอคอยความช่วยเหลือและปกป้องจากรัฐบาล ซึ่งซาบามองว่าเป็นไปได้ยากที่รัฐบาลซึ่งเป็นชนเชื้อชาติอื่นจะให้ความช่วยเหลือแก่ชาวพื้นเมืองอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ซาบายังมองว่าการผลิตงานวรรณกรรมภาษามาเลย์ออกมาน้อยชิ้นและงานที่ออกมาส่วนใหญ่ไม่ใช่ประเภทที่ยกระดับความคิดและจิตใจของชาวมาเลย์ เป็นต้น[54]

แนวคิดเรื่องความเป็นชนชาติมาเลย์ที่ชัดเจนและเข้มข้นขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยผลักดันสองประการสำคัญคือจากนโยบายของอังกฤษที่สนับสนุนให้ชาวจีนและชาวอินเดียเข้ามายังคาบสมุทรมลายูจนกลุ่มผู้อพยพเหล่านี้เพิ่มจำนวนมากขึ้นพร้อมกับอิทธิพลทางเศรษฐกิจ และจากการแพร่หลายของงานเขียนภาษามาเลย์ที่ทั้งช่วยสร้างรูปแบบที่เป็นมาตรฐานให้แก่ภาษามาเลย์ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการหลอมรวมชนชาติมาเลย์ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และช่วยเผยแพร่แนวคิดทางการเมืองที่กระตุ้นให้ชาวมาเลย์เกิดความตระหนักถึงความเป็นชนชาติมาเลย์ร่วมกัน รวมทั้งความจำเป็นที่ชาวมาเลย์ต้องลุกขึ้นมาแสดงบทบาททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มชนชาติมาเลย์นั้น ทั้งหมดทั้งสิ้นได้ก่อให้เกิดผลในทางรูปธรรมคือเกิดกลุ่มหัวก้าวหน้าที่รวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยอาศัยแนวคิดเรื่องความเป็นชนชาติมาเลย์เป็นพื้นฐานของอุดมการณ์ของกลุ่มในปลายทศวรรษที่ 1930

---

[53] Shaharudin Maaruf, Malay ideas on development: from feudal lord to capitalist, p. 82.

[54] Ibid., p.83.

6.2 กลุ่มหัวก้าวหน้ากับการพัฒนาแนวคิดชาตินิยม

กลุ่มหัวก้าวหน้าหรือปัญญาชนรุ่นใหม่ที่รวมตัวกันในรูปของกลุ่มหรือองค์กรทางการเมืองในช่วงทศวรรษ 1930 นั้น มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มหัวก้าวหน้าในอาณานิคมแห่งอื่นเช่น อินโดนีเซีย ตรงที่บรรดาแกนนำและสมาชิกของกลุ่มหัวก้าวหน้าเหล่านี้ไม่ได้เป็นกลุ่มเจ้านายหรือข้าราชการรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก หากแต่เป็นชาวมาเลย์ทั่วไปที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาแบบมาเลย์หรือด้านศาสนา ในขณะที่กลุ่มเจ้านาย ขุนนางเดิมและข้าราชการรุ่นใหม่ในรัฐมลายูนั้นถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองในระบอบอาณานิคมและมีความสัมพันธ์อันดีกับอังกฤษในลักษณะพึ่งพิงกัน กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมและลูกหลานซึ่งส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการรุ่นใหม่จึงไม่ได้มีบทบาทหรือทำหน้าที่ในการเป็นผู้นำการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาลอาณานิคมหรือเรียกร้อง เอกราชแต่อย่างใด และนี่ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่สามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดการเคลื่อนไหวทางการเมืองในลักษณะชาตินิยมของชาวมาเลย์ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองจึงเกิดขึ้นช้าและไม่ชัดเจนเหมือนในอาณานิคมอื่นๆ

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งของกลุ่มหัวก้าวหน้าที่รวมตัวกันในทศวรรษ 1930 นี้คือ เป็นการรวมกลุ่มที่ไม่ได้ดำเนินตามอุดมการณ์สังคมนิยม เพราะในช่วงเวลานั้นยังไม่ปรากฏแนวอุดมการณ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน[55] หากแต่เป็นกลุ่มที่แสดงออกซึ่งความคิดและความรู้สึกชาตินิยมที่ไม่พอใจต่อสภาพสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่ อันเป็นลักษณะตรงข้ามกับฝ่ายอนุรักษ์นิยมซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นนำในสมัยจารีตที่ต้องการรักษาสถานะที่เป็นอยู่

การรวมตัวของกลุ่มหัวก้าวหน้าเริ่มจากกลุ่มนักศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ที่รวมตัวกันในรูปของกลุ่มมาเลย์คนหนุ่ม (Belia Malay หรือ Young Malay) ในปี ค.ศ. 1930 โดยได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองในอินโดนีเซียที่เข้ามายังคาบสมุทรมลายูเป็นจำนวนมาก ภายหลังจากที่รัฐบาลเนเธอร์แลนด์กวาดล้างกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (Indonesia Communist Party) ในปี ค.ศ. 1926 แกนนำและสมาชิกหลายคนจึงลี้ภัยเข้ามายังคาบสมุทรมลายู จนทำให้สิงคโปร์ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1920 กลายเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย ที่เผยแพร่แนวคิดคอมมิวนิสต์และพยายามรณรงค์ให้มีการรวมตัวกันในรูปพรรคคอมมิวนิสต์ในหมู่ชาวมาเลย์ แต่การพยายามดังกล่าวก็ไม่เป็นผลเนื่องจากชาวมาเลย์ทั้งกลุ่มที่เป็นผู้นำทางสังคมและประชาชนทั่วไปไม่ให้ความสนใจนัก อีกทั้งลักษณะการปกครองของอังกฤษที่ค่อนข้างให้สิทธิ์แก่ประชาชนในการแสดงออกทางการเมือง และ

---

[55] ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์, “พรรคสหภาพประชาธิปไตยมาลายา: ความเคลื่อนไหวของกลุ่ม “ปัญญาชน” ระหว่าง ค.ศ.1945-1948,” วารสารธรรมศาสตร์ 12 (กรกฎาคม 2526): 195.

รักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวมาเลย์ ทำให้แนวคิดในการล้มล้างรัฐบาลอาณานิคมในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจจากชาวมาเลย์มากนัก จนลดกระแสไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ชาวอินโดนีเซียที่เข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองในรัฐมลายูจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่สายสัมพันธ์ระหว่างแกนนำและสมาชิกของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองของอินโดนีเซียกับกลุ่มปัญญาชนชาวมาเลย์กลับแนบแน่นยิ่งขึ้น กลุ่มชาตินิยมอินโดนีเซียได้ติดต่อกับกลุ่มนักศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ และเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มมาเลย์คนหนุ่ม ในขณะเดียวกันก็เริ่มที่จะมีแนวคิด Pan-Malayan ที่มีเป้าหมายเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราชจากรัฐบาลอาณานิคมทั้งอังกฤษและดัตช์ หลังจากนั้นรวมรัฐมลายูและอินโดนีเซียเข้าด้วยกัน ซึ่งสะท้อนได้ว่าความตระหนักเรื่องความเป็นชนชาติมาเลย์ของนักศึกษาเหล่านี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มชนในคาบสมุทรมลายู แต่ยังขยายไปยังอินโดนีเซียด้วย

กลุ่มมาเลย์คนหนุ่มตั้งขึ้นมาโดยเลียนแบบเยาวชนในชวาและสุมาตราที่รวมตัวกันในรูปของกลุ่มจอง ชวา (Jong Java) และจอง สุมาตรา ลีก (Jong Sumatra league) ที่มีอุดมการณ์ด้านมาร์กซิสต์มุ่งหวังต่อต้านอาณานิคมอย่างชัดเจน รวมทั้งวางตนเป็นฝ่ายตรงข้ามกลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นนำเดิม กลุ่มมาเลย์คนหนุ่มมีสมาชิกเริ่มต้นเป็นนักศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ประมาณ 35 คน นำโดย อิบราฮิม บิน ฮาจี ยาขอบ (Ibrahim bin Haji Yacob)[56] แต่รูปแบบการเคลื่อนไหวของกลุ่มก็ยังคงเน้นทางด้านวัฒนธรรมมากกว่าด้านการเมือง เช่น ส่งเสริมด้านภาษาทั้งบาฮาษามลายูและบาฮาษาอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม มีสมาชิกบางส่วนที่มีความคิดทางการเมือง และมีการติดต่ออย่างลับๆ กับพรรคชาตินิยมอินโดนีเซียของซูการ์โน

ในระยะแรก กิจกรรมของกลุ่มมาเลย์คนหนุ่ม ยังอยู่แต่ภายในเขตสถาบันการศึกษา โดยที่ไม่ได้ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงใดๆต่อสังคม เห็นได้จากเมื่อสมาชิกของกลุ่มจบการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์แล้ว ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมและเผยแพร่ความคิดของกลุ่มมาเลย์คนหนุ่มต่อชุมชน เนื่องจากสมาชิกหลายคนเป็นครูในโรงเรียนในชนบท ทำให้ต้องยุติความสัมพันธ์กับกลุ่มมาเลย์คนหนุ่มไปโดยปริยาย มีเพียงสมาชิกบางส่วนเท่านั้นที่หันไปสนใจประเด็นทางการเมืองและเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จนกระทั่งกลางทศวรรษที่ 1930 อดีตสมาชิกกลุ่มมาเลย์คนหนุ่ม จึงรวมตัวกันอีกครั้ง โดยมีอิบราฮิม บิน ฮะจี ยาขอบ เป็นผู้นำในการรวมกลุ่ม[57]

---

[56] William R. Roff, The origin of Malay nationalism, p.225.

[57] การที่อิบราฮิม ยาขอบ เกิดความคิดที่จะรวมกลุ่มเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกครั้ง ภายหลังประเด็นทางการเมืองไม่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่มมาเลย์คนหนุ่มเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งเนื่องมากจากการที่เขาย้ายที่ทำงานจากโรงเรียนในพื้นที่ชนบทของรัฐปาหัง มายังโรงเรียนในกรุงกัวลาลัมเปอร์ การอยู่ในกัวลาลัมเปอร์ที่

การรวมกลุ่มดังกล่าวเกิดขึ้นในต้นปี ค.ศ. 1935 แต่ยังเป็นการรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการและไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน อีกทั้งยังขาดผู้นำที่มีประสบการณ์ทางการเมืองและขาดแนวทางที่แน่นอนในการดำเนินงาน ซึ่งการที่ไม่มีการกำหนดอุดมการณ์ของกลุ่มอย่างแน่นอนตั้งแต่แรก ทำให้สมาชิกหลายคนที่เข้าร่วมเข้าใจไปว่าเป็นการรวมตัวในรูปแบบเช่นเดียวกับกลุ่มมาเลย์คนหนุ่ม ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแกนนำจัดตั้ง เช่น อิบราฮิม ยาขอบ และอิสหาก บิน ฮะจิ มูฮัมหมัด (Ishak bin haji Mohd.) ต้องการให้การรวมกลุ่มเป็นขั้นตอนแรกที่จะนำไปสู่การตั้งพรรคการเมืองชาตินิยมต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกความขัดแย้งทางอุดมการณ์ภายในกลุ่มยังไม่เด่นชัดและส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มมากนัก เนื่องจากทางฝ่ายที่มีแนวคิดทางการเมืองยังไม่ต้องการให้เป็นที่จับตามองจากรัฐบาล และยังต้องการสร้างฐานอำนาจของตนให้มั่นคงก่อน ทางกลุ่มจึงยังไม่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างชัดเจน กิจกรรมของกลุ่มจะออกมาในรูปของการอภิปรายถกเถียงกันภายในกลุ่ม โดยเรื่องที่พูดคุยกันส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเศรษฐกิจของชาวมาเลย์ ความจำเป็นที่ชาวมาเลย์ต้องรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวเพื่อรักษาผลประโยชน์ที่ควรเป็นของชาวมาเลย์และต่อต้านรัฐบาลอาณานิคม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการเขียนบทความลงในวารสารและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แต่เนื้อหาไม่ได้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและกลุ่มชนชั้นนำเดิมโดยตรง เพราะเกรงว่าจะถูกเพ่งเล็ง จนกระทบต่อหน้าที่การงานของบรรดาสมาชิกของกลุ่มได้

ภายหลังจากที่กลุ่มมาเลย์คนหนุ่ม ดำเนินการได้ระยะหนึ่ง อิบราฮิม ยาขอบ จึงตั้งกลุ่มสหภาพเยาวชนมลายู (Kesatuan Melayu Muda หรือ Young Malay Union หรือ KMM) ขึ้นมาในกลางปี ค.ศ. 1938 มีสมาชิกเริ่มต้นประมาณ 60 คน[58] ส่วนใหญ่เป็นครูในโรงเรียนพื้นเมือง นักศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูสุลต่านอิดรีส์ โรงเรียนเทคนิคแห่งกัวลาลัมเปอร์ (Kuala Lumpur Technical School) โรงเรียนเกษตรกรรมแห่งเซอร์ดัง (Serdang Agricultural School) และชาวอินโดนีเซียอีกจำนวนหนึ่ง

เป็นเมืองหลวงของสหพันธ์ เป็นแหล่งรวมงานเขียนและความคิดของชาวมาเลย์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มาสจลิส (Masjlis) ที่เน้นประเด็นด้านสังคมและส่งเสริมผลประโยชน์ของชาวมาเลย์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมของสมาคมวรรณกรรมภามาเลย์ต่างๆ ที่มีจัดอภิปรายเรื่องการศึกษาและเศรษฐกิจของชาวมาเลย์อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งการที่อิบราฮิมอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าว ทำให้เขาเกิดแรงบันดาลใจที่จะจัดตั้งองค์กรที่ดำเนินการทางการเมืองโดยตรง ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มีองค์กรที่มีลักษณะดังกล่าวเลย ดังนั้นการดำเนินการของอิบราฮิมและพรรคพวกจึงถูกมองว่าเป็นพวกหัวรุนแรง

[58] Ibid., p.231.

สาเหตุที่อิบราฮิมยาขอบตั้งกลุ่มสหภาพเยาวชนมลายูขึ้นมาเนื่องจากเห็นว่า แม้ชาวมาเลย์จะเริ่มตระหนักถึงความด้อยกว่าชาวต่างชาติทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และมีกระแสเรียกร้องเป็นระยะๆให้สังคมของชาวมาเลย์มีความเข้มแข็ง แต่ก็เห็นได้ว่าชาวมาเลย์ก็ไม่ได้มีการเคลื่อนไหวใดๆ มากไปกว่าการแสดงความคิดเห็นในหมู่ชาวมาเลย์เท่านั้น ที่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ยังคงต้องการให้กลุ่มชนชั้นนำเดิมเป็นผู้นำในการเคลื่อนไหว[59] ในขณะที่กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมถูกดึงเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองในระบอบอาณานิคม จึงไม่ได้เคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านอังกฤษแต่อย่างใด

การที่กลุ่มชนชั้นเดิมไม่ได้เป็นผู้นำในการเคลื่อนไหวทางการเมือง และไม่ได้แสดงความสนใจที่จะแก้ไขปัญหาความล้าหลังทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวมาเลย์อย่างแท้จริง ทำให้อิบราฮิม ยาขอบ เห็นว่าสุลต่านและชนชั้นนำเดิมไม่ได้คำนึงเรื่องความเท่าเทียมทางสังคม และไม่ได้ต้องการให้ชาวมาเลย์ทั่วไปได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง เนื่องจากกลุ่มชนชั้นนำเดิมยังคงมีความเห็นว่า ชาวมาเลย์สามัญชนไม่สมควรที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง เพราะการเมืองทั้งในส่วนของรัฐและประชาชนนั้นเป็นหน้าที่ของสุลต่านและกลุ่มชนชั้นนำเดิม ซึ่งประชาชนทั่วไปมีหน้าที่เพียงต้องให้ความจงรักภักดีอย่างเต็มความสามารถ ชาวมาเลย์ทุกคนไม่สามารถกระด้างกระเดื่องต่อกลุ่มผู้ปกครองของตนได้[60] ซึ่งการที่ไม่มีกลุ่มใดเลยที่เคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านอังกฤษอย่างแท้จริง ประกอบกับการได้รับแรงสนับสนุนจากกลุ่มชาตินิยมอินโดนีเซีย ทำให้อิบราฮิม ยาขอบตั้งกลุ่มสหภาพเยาวชนมลายูขึ้นมา โดยมุ่งหวังล้มล้างรัฐบาลอาณานิคม แล้วรวมรัฐในคาบสมุทรมลายูกับหมู่เกาะอินโดนีเซียเข้าด้วยกัน

การขาดเอกสารร่วมสมัยทำให้ไม่สามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับสหภาพเยาวชนมลายูได้มากนัก ข้อมูลที่ปรากฏส่วนใหญ่จึงได้มาจากบันทึกที่เขียนขึ้นภายหลังหรือข้อมูลส่วนตัวของสมาชิก ข้อมูลที่ได้จึงไม่สอดคล้องและเชื่อมต่อกันนัก และอาจสามารถกล่าวได้ว่าในหมู่สมาชิกเองก็สับสนและไม่ทราบถึงเป้าหมายและการดำเนินงานที่แท้จริงของกลุ่มเช่นกัน เห็นได้จากการที่อิสหาก บิน ฮาจิ มูฮัมหมัด แกนนำคนสำคัญคนหนึ่งของสหภาพเยาวชนมลายูกล่าวในเวลาต่อมาว่า แท้จริงแล้วนั้นสหภาพเยาวชนมลายูไม่ได้ต้องการล้มล้างรัฐบาล รวมทั้งไม่รู้วิธีการล้มล้าง รัฐบาลด้วย เป้าหมายของสหภาพเยาวชนมลายูในช่วงเวลาดังกล่าวเพียงแค่ไม่ต้องการให้ชาวมาเลย์ถูกเชื้อชาติอื่นใช้ประโยชน์ และพยายามสร้างความรู้สึกทางชาตินิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวมาเลย์ โดยการเขียนบทความในแนวกระตุ้นเตือนในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น[61]

---

[59] Anthony S.K. Shome, Malay political leadership, p. 63.

[60] William R. Roff, The origin of Malay nationalism, p.230.

[61] Ibid., p.232.

นอกจากอิสหาก แล้วยังมี อับดุลเลาะห์ บิน ซิเดะก์ (Abdullah b. Sidek) แกนนำอีกคนหนึ่งของสหภาพเยาวชนมลายูที่ได้กล่าวว่าตนเข้ามาเป็นสมาชิกของสหภาพเยาวชนมลายู ด้วยความเข้าใจว่าสหภาพเยาวชนมลายูมีเป้าหมายหลักคือการเป็นองค์กรทางวัฒนธรรมที่หวังจะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวมาเลย์กับชาวอินโดนีเซียเข้าด้วยกัน ดังนั้นเมื่อ สหภาพเยาวชนมลายูเริ่มมีแนวโน้มเป็นองค์กรทางการเมือง เขาจึงลาออกจากการเป็นสมาชิก เช่นเดียวกับสมาชิกอีกหลายคนที่ลาออกไป เมื่อเห็นว่าสหภาพเยาวชนมลายูตั้งขึ้นมาเพื่อหวังผลทางการเมือง[62]

ในทางตรงกันข้าม สำหรับอิบราฮิม ยาขอบแล้วนั้น ดูเหมือนว่าต้องการให้สหภาพเยาวชนมลายู ดำเนินการทางการเมืองตั้งแต่แรก โดยมีเป้าหมายหลักคือการล้มล้างรัฐบาลอาณานิคม ประกาศอิสรภาพแก่รัฐมลายู และรวมรัฐมลายูเข้ากับอินโดนีเซีย ตามแนวคิดอินโดนีเซียที่ยิ่งใหญ่ หรือชาวมาเลย์ที่ยิ่งใหญ่ (Indonesia Raya / Melayu Raya หรือ Greater Indonesia / Greater Malay) เพื่อให้เป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสะท้อนได้ถึงแนวคิดความเป็น “มาเลย์” ที่ขยายขอบเขตถึงกลุ่มชนในอินโดนีเซีย โดยมองถึงการมีลักษณะร่วมกันทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม สหภาพเยาวชนมลายูไม่ประสบความสำเร็จทั้งการดึงดูดมวลชนให้เป็นแนวร่วม และการเป็นองค์กรทางการเมืองขนาดใหญ่ เนื่องจากมีสมาชิกอยู่ในประมาณ 200 – 300 คนเท่านั้น ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะมาจากการที่สหภาพเยาวชนมลายูไม่ได้ขยายแนวคิดและอิทธิพลของกลุ่มให้ทั่วทุกพื้นที่ เนื่องจากไม่ต้องการเปิดเผยตัวองค์กรอย่างชัดเจน ทำให้หลายคนไม่รับรู้ถึงความมีอยู่ขององค์กร นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังไม่มีความแน่นอนด้านเป้าหมายและการดำเนินงาน ขาดทักษะและเงินสนับสนุน[63] รวมทั้งสหภาพเยาวชนมลายูนำเสนออุดมการณ์ของกลุ่มในรูปแบบที่รุนแรงเกินไปสำหรับในช่วงเวลาดังกล่าว ที่ชาวมาเลย์เพียงแค่ต้องการผู้นำทางสังคมที่จะช่วยแก้ปัญหาความล้าหลังของชาวมาเลย์เท่านั้น ชาวมาเลย์หลายคนยังเกรงกลัวต่อภัยที่จะเกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมทางการเมืองไม่ว่าจะโดยรูปแบบใดก็ตาม

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานของสหภาพเยาวชนมลายูไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรคือ การที่สมาชิกในกลุ่มไม่มีความรู้เรื่องการจัดองค์กรแบบสมัยใหม่ และประชาชนทั่วไปยังคงไม่มีความรู้ทำให้ไม่เข้าใจสิ่งที่กลุ่มนำเสนอ ชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ยังคงดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรมและยังคงยึดติดกับรูปแบบสังคมแบบจารีต นั่นคือ ยังคงมีความจงรักภักดีและ เกรงกลัวต่อกลุ่มผู้ปกครอง ชนชั้นนำเดิม และอังกฤษ แม้ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1930 จะมีกระแสการตื่นตัวของชาวมาเลย์เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง สังเกตได้จากบทความในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และการเกิดขึ้น

---

[62] Ibid.

ขององค์กรต่างๆ ที่เน้นย้ำประเด็นสภาพเศรษฐกิจที่ล้าหลังของชาวมาเลย์ การด้อยการศึกษา และการที่ผลประโยชน์ในรัฐมลายูส่วนใหญ่ตกอยู่กับต่างชาติและชาวจีน เป็นต้น

การขาดเอกสารที่จะให้ข้อมูลขององค์กร และการที่สหภาพเยาวชนมลายูไม่มีความแน่นอนด้านเป้าหมายและการดำเนินงาน ทำให้ไม่เห็นผลงานของกลุ่มมากนัก นอกจากการร่วมมือกับญี่ปุ่นในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สองเพียงไม่กี่เดือน

ความต้องการล้มล้างรัฐบาลอาณานิคมและการขาดเงินสนับสนุน ทำให้อิบราฮิม ยาขอบเข้าไปมีความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น โดยที่อิบราฮิมจะเป็นฝ่ายให้ข้อมูลเกี่ยวกับรัฐมลายูและกองกำลังของอังกฤษ ในขณะที่ญี่ปุ่นให้เงินแก่อิบราฮิม ในการรณรงค์ต่อต้านรัฐบาลอาณานิคม ซึ่งอิบราฮิมได้นำเงินดังกล่าวในการออกหนังสือพิมพ์ที่ชื่อว่าวาร์ตา มาลายา (Warta Malaya) ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1941 ก่อนหน้าญี่ปุ่นขยายกองกำลังเข้ามายังคาบสมุทรมลายูเพียงสามเดือน หนังสือพิมพ์ดังกล่าวแสดงตนอยู่ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลอย่างชัดเจน จนในที่สุด อีกสองเดือนต่อมาอิบราฮิม ยาขอบ และสมาชิกสหภาพเยาวชนมลายูจำนวนหนึ่งจึงถูกตำรวจจับกุม ก่อนจะถูกปล่อยตัวอีกครั้งภายหลังจากที่ญี่ปุ่นสามารถยึดครองคาบสมุทรมลายูได้แล้วในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1942

แม้ว่าการดำเนินการของกลุ่มสหภาพเยาวชนมลายูจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็เป็นการจุดประกายความคิดทางการเมืองให้แก่ชาวมาเลย์ อันจะนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปของชาตินิยมที่ชัดเจนขึ้นในหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในขณะเดียวกัน เป้าหมายของกลุ่มที่ต้องการรวมรัฐในคาบสมุทรมลายูกับอินโดนีเซียเข้าด้วยกัน ก็สะท้อนได้ว่าแนวคิดความเป็น “มาเลย์” สำหรับกลุ่มหัวหน้าส่วนหนึ่งนั้นไม่ได้จำกัดอยู่แต่รัฐในคาบสมุทรมลายู หากแต่ขยายไปครอบคลุมกลุ่มชนที่อยู่ในอินโดนีเซียด้วย

ดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นอกจากแนวคิดตามอุดมการณ์อิสลามที่เติบโตขึ้นมาแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับความเป็น “มาเลย์” ที่เคยคลุมเครือและไม่ได้เป็นแนวคิดหลักในสังคมมลายูแบบจารีตได้ปรากฏชัดเจนขึ้นเช่นกัน โดยมีปัจจัยจากการเข้ามาของชาวจีนและชาวอินเดีย รวมทั้งการแพร่หลายของงานเขียนภาษามาเลย์เป็นตัวผลักดัน ซึ่งการเติบโตของแนวคิดความเป็น “มาเลย์” ได้ก่อให้เกิดการหลอมรวมชาวมาเลย์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และได้กระตุ้นให้ชาวมาเลย์ตระหนักและสำนึกถึงความเป็น “มาเลย์” ร่วมกันมากขึ้น ซึ่งผลที่เกิดเป็นรูปธรรมของการเติบโตของแนวคิดนี้ คือ การก่อตัวของกลุ่มที่เคลื่อนไหวในลักษณะชาตินิยม ที่จะเป็นพื้นฐานในการเกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองของชาวมาเลย์ที่แน่นแฟ้น และมีบทบาทมากขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

แต่อย่างไรก็ตาม การแพร่หลายของแนวคิดเรื่องความเป็นชนชาติ “มาเลย์” และแนวคิดชาตินิยมก็ยังคงแพร่หลายอย่างจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาเท่านั้น แนวคิดดังกล่าวไม่ได้เข้าสู่สังคมชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท ได้รับการศึกษาน้อย และประกอบอาชีพด้วยการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ ระดับการศึกษา

และความรู้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มปัญญาชนเหล่านี้ รวมทั้งกลุ่มที่มีแนวคิดตามอุดมการณ์อิสลามซึ่งได้กล่าวไปในบทที่ผ่านมา จึงไม่เข้าถึงและไม่อยู่ในการรับรู้ของชาวมาเลย์ส่วนใหญ่ แนวคิดและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มต่างๆจึงไม่มีพลังมากพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ต่อสังคมมลายูในช่วงเวลาดังกล่าวได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุป

งานศึกษานี้มุ่งศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมมลายูภายหลังจากที่อังกฤษขยายอิทธิพลเข้ามายังคาบสมุทรมลายู โดยเน้นไปที่ผลกระทบต่อความคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ในรัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหัง ซึ่งอังกฤษปกครองด้วยรูปแบบสหพันธ์ ในช่วง ค.ศ.1896-1941 ผู้ศึกษาได้แบ่งประเด็นศึกษาออกเป็นสามส่วนด้วยกัน ส่วนแรกศึกษาสภาพสังคมและรูปแบบการเมืองของรัฐมลายูก่อนหน้าการแทรกแซงของอังกฤษในปี ค.ศ.1874 ส่วนที่สองศึกษาระบบการปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปกครองดังกล่าว และส่วนที่สามคือศึกษาแนวคิดทางการเมืองของชาวมาเลย์ที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการเข้ามาของอังกฤษ

จากการศึกษาพบว่า รัฐมลายูก่อนหน้าการเข้ามาของอังกฤษมีลักษณะเป็นรัฐเล็กรัฐน้อยที่มีราชวงศ์และรูปแบบการปกครองที่แยกออกจากกันต่างหาก โดยไม่มีการรวมศูนย์อำนาจหรือการจัดการปกครองที่เป็นเอกภาพ ในขณะเดียวกันแต่ละรัฐที่เกิดขึ้นนั้นก็ไม่มีความมั่นคง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามสภาพการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น ถูกศัตรูโจมตี ดังนั้นจึงมีรัฐที่รุ่งเรืองและดับสูญเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญในการก่อเกิดรัฐและเป็นหัวใจของการปกครองรัฐมลายูแบบจารีตคือ การมีพระราชา และเนื่องจากเป็นรัฐมุสลิมจึงมีการเฉลิมพระนามเป็นสุลต่าน

รูปแบบการปกครองของรัฐมลายูที่มีสุลต่านเป็นผู้ปกครองสูงสุดนั้นได้รับรูปแบบมาจากมะละกา ที่ได้สร้างแนวคิดเกี่ยวกับสุลต่าน โดยการแสดงการได้มาซึ่งอำนาจสูงสุดของสุลต่านทั้งเชื้อสายราชวงศ์ที่สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ศรีวิชัยแห่งปาเล็มบังที่เคยยิ่งใหญ่ในอดีต หรือการสร้างตำนานเกี่ยวกับเชื้อสายพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ การสร้างแนวคิดที่เรียกว่าเดาลัตและเดอฮากาที่เป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง การหยิบยกหลักการในศาสนาอิสลามที่กล่าวถึงตัวแทนของพระเจ้าบนโลกมาสนับสนุนสถานะที่เหนือกว่าของสุลต่าน ตลอดจนการสร้างระเบียบแบบแผนในราชสำนักและการให้ความหมายกับเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ทั้งหมดเหล่านี้ได้สร้างความชอบธรรมให้แก่สุลต่านในการมีสิทธิอำนาจสูงสุดในสังคมที่ประชาชนทั่วไปต้องให้ความเคารพจงรักภักดี ซึ่งการเน้นย้ำและให้ความสำคัญต่อราชา ทำให้สังคมมลายูมีลักษณะเป็น “เกอราจาอัน” หรือการอยู่ภายใต้ราชานั่นเอง

กล่าวคือ ในสมัยจารีต หัวใจสำคัญที่ก่อให้เกิดรัฐคือ “ราชา” รัฐจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีราชาจากราชวงศ์ที่ได้รับการยอมรับจากขุนนางและประชาชนมาปกครอง ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจถึง

การอ้างความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์มะละกากับปาเล็มบัง หรือราชวงศ์ในยะโฮร์กับมะละกา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้รัฐต่างๆ พยายามอ้างความสัมพันธ์กับราชาที่ยิ่งใหญ่หรือราชวงศ์ที่เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะกับมะละกา รวมทั้งมีการรับรูปแบบทางการเมืองและสังคมของมะละกาก็ตาม แต่ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของรัฐในคาบสมุทรมลายูก็ยังไม่เกิดขึ้น แม้ว่าศาสนาอิสลามซึ่งมีแนวคิดเรื่องอุมมะหรือประชาชาติมุสลิมที่เน้นย้ำความเป็นพี่น้องมุสลิมได้เข้ามายังคาบสมุทรมลายูตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14-15 แล้วก็ตาม หากแต่อิสลามยังคงเป็นเพียงความเชื่อ และระเบียบสังคมมากกว่า โดยที่หลักการในศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองยังไม่ถูกหยิบยกมาปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง ยกเว้นหลักการที่สนับสนุนและส่งเสริมสถานะของสุลต่าน

นอกจากนี้ แม้ว่ากลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในคาบสมุทรมลายูหรือชาวมาเลย์นั้นจะมีลักษณะร่วมกันทั้งทางกายภาพ ภาษา วัฒนธรรมและความเชื่อ หากแต่ชาวมาเลย์ในแต่ละพื้นที่ยังคงมีการแบ่งแยกและนิยามตัวเองตามถิ่นที่อยู่และราชา ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนขึ้นอยู่กับการอยู่ภายใต้ราชาเดียวกันหรือไม่ มากกว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นชนชาติ (บังสา) เดียวกัน รวมทั้ง ภาษามาเลย์ที่ใช้อยู่คาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะใกล้เคียงก็ไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด แต่มีสำเนียงและการใช้คำที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

จนกระทั่งเมื่ออังกฤษขยายอิทธิพลเข้ามายังคาบสมุทรมลายู ในระยะแรกอังกฤษยังคงจำกัดอำนาจทางการเมืองของตนไว้ในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ โดยมีนโยบายไม่แทรกแซงรัฐมลายูอื่นๆ แต่เมื่อรัฐบาลอังกฤษได้รับเรื่องร้องเรียนจากนักลงทุนชาวจีนและอังกฤษในสเตรตส์ เซตเติลเมนท์ที่เข้าไปลงทุนด้านเกษตรกรรมและทำเหมืองแร่ในรัฐมลายูถึงความวุ่นวายภายในรัฐมลายูที่สืบเนื่องมาจากการวิวาทกันของกลุ่มสมาคมคมลับชาวจีนและการแย่งชิงราชสมบัติในราชสำนัก ที่กระทบต่อกิจการของนักลงทุนเหล่านั้น ประกอบกับการโน้มน้าวของบรรดานักลงทุนที่อ้างว่ามหาอำนาจตะวันตกชาติอื่นกำลังอาศัยความวุ่นวายดังกล่าวขยายอิทธิพลเข้ามายังคาบสมุทรมลายู การร้องเรียนของบรรดานักลงทุนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้อังกฤษแทรกแซงรัฐมลายูในที่สุด โดยเริ่มจากรัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหัง ตามลำดับ จากนั้นจึงขยายไปยังรัฐมลายูอื่นๆ จนรัฐในคาบสมุทรมลายูทั้งหมดตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษในปี ค.ศ.1914

ในส่วนของรัฐเประ สลังงอ เนกริเซมบิลัน และปาหัง ซึ่งเป็นรัฐที่อยู่ในกรอบการศึกษาของงานชิ้นนี้นั้น เริ่มแรกอังกฤษปกครองด้วยระบบผู้สำเร็จราชการประจำ อันเป็นระบบการปกครองแบบทางอ้อมที่รัฐบาลอังกฤษปกครองโดยใช้สถาบันทางการเมืองที่มีอยู่เดิม แต่จะส่งเจ้าหน้าที่ที่เรียกว่าผู้สำเร็จราชการประจำไปยังแต่ละรัฐ เพื่อทำหน้าที่แนะนำและให้คำปรึกษาแก่สุลต่านและขุนนางเดิมในทุกเรื่อง ยกเว้นด้านศาสนาและประเพณีมลายู หากแต่ในทางปฏิบัตินั้นกลับกลายเป็นว่าผู้สำเร็จราชการประจำที่ควรเป็นเพียงที่ปรึกษาได้แสดงและปฏิบัติตนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหาร โดยสุลต่านมีอำนาจแต่เพียงในนาม เมื่อรัฐเหล่านี้เติบโตและก้าวหน้าขึ้นอย่าง

รวดเร็วจากความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่สืบเนื่องมาจากการส่งออกดีบุกและผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ อังกฤษจึงเริ่มมองหาระบบบริหารที่เอื้อให้รัฐบาลสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง รัดกุม และกระชับอำนาจได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ในปี ค.ศ.1896 อังกฤษจึงได้รวมการปกครองรัฐมลายูทั้งสี่รัฐดังกล่าวเข้าด้วยกันแล้วปกครองในรูปแบบของสหพันธ์

ลักษณะของการปกครองแบบสหพันธ์คือมีการตั้งรัฐบาลกลางขึ้นมาควบคุมดูแลและบริหารรัฐมลายูทั้งสี่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีผู้สำเร็จราชการทั่วไปเป็นหัวหน้าสูงสุด ในขณะเดียวกันก็ส่งมอบอำนาจในการปกครองส่วนท้องถิ่นให้แก่รัฐบาลแห่งรัฐ ซึ่งอยู่ภายใต้ผู้สำเร็จราชการประจำ หากแต่ในทางปฏิบัติผู้สำเร็จราชการทั่วไปมักเข้าไปควบคุมและกำหนดแนวทางการบริหารและดำเนินนโยบายของรัฐบาลแห่งรัฐ ยิ่งกว่านั้นยังพยายามรวบอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง แม้ว่าในระยะตั้งแต่ทศวรรษที่ 1910 เป็นต้นไป มีกระแสเรียกร้องจากรัฐบาลแห่งรัฐ และกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่นำโดยสุลต่าน ให้มีการส่งมอบอำนาจในการบริหารให้รัฐบาลแต่ละรัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง และเปิดโอกาสให้ชาวมาเลย์มีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น หรือกล่าวอีกทางหนึ่งก็คือต้องการให้ลักษณะการปกครองของสหพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกับรัฐมลายูนอกสหพันธ์ที่แต่ละรัฐยังคงมีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินนโยบายเองสูง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผู้บริหารและข้าราชการส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลย์

อย่างไรก็ตาม กระแสเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจก็ไม่ประสบผลสำเร็จ อันเนื่องมาจากการไม่ดำเนินนโยบายดังกล่าวอย่างจริงจังของรัฐบาล และแรงกดดันจากบรรดานักลงทุนชาวจีนและอังกฤษที่ไม่ต้องการให้ชาวมาเลย์ในสหพันธ์มีอำนาจและบทบาทในการบริหารในลักษณะเช่นเดียวกับรัฐมลายูนอกสหพันธ์ เพราะเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อการลงทุน และผลประโยชน์ของกลุ่มเชื้อชาติอื่นจะเป็นรองชาวมาเลย์ ด้วยเหตุนี้ ลักษณะการปกครองแบบสหพันธ์จึงเป็นการรวบอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง และผูกขาดอำนาจการบริหารอยู่ที่เจ้าหน้าที่อังกฤษ

ผลจากการปกครองในลักษณะดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประการสำคัญต่อรัฐมลายูมากมาย ที่เห็นได้ชัดประการแรกคือ การเสื่อมลงของรัฐมลายูแบบจารีต อันเนื่องมาจากการที่อังกฤษมีมุมมองว่าระบบการเมืองที่เป็นอยู่ของรัฐมลายูไม่เอื้อต่อการลงทุนและพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของอังกฤษในการขยายอิทธิพลมายังดินแดนแถบนี้ อังกฤษจึงได้สร้างรูปแบบการปกครองอาณานิคมของตนขึ้นมาใหม่ โดยในรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์นั้น เป็นการบริหารที่อังกฤษมีอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เอื้อต่อการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และให้ง่ายต่อการปกครองของอังกฤษเอง

อำนาจและบทบาททางการเมืองของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมจึงถูกโอนถ่ายให้แก่รัฐบาลและเจ้าหน้าที่อังกฤษทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยบรรดาเจ้านายและขุนนางเดิมที่ต้องสูญเสียอำนาจและบทบาททางการเมืองไปนั้นจะได้รับเงินหรือตำแหน่งทางราชการทดแทน ในขณะ เดียวกัน

กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงก็ได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจำกัด ยกเว้นบรรดาลูกหลานของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่อังกฤษดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบอบการปกครองแบบอาณานิคม โดยมุ่งหวังว่าการสร้างความสัมพันธ์อันดีและสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มชนชั้นปกครอง จะส่งผลให้การปกครองของอังกฤษในรัฐมลายูจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

นอกจากการเสื่อมลงของระบบการปกครองแบบจารีตแล้ว การสร้างระบบทุนนิยมเพื่อให้สอดรับกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเร่งสร้างความก้าวหน้าให้แก่รัฐมลายูเพื่อดึงดูดนักลงทุน ได้นำมาซึ่งการขยายตัวของเมืองและพัฒนาการในด้านต่างๆอย่างรวดเร็ว ยิ่งไปกว่านั้นยังเปิดโอกาสให้ผู้อพยพต่างชาติเดินทางเข้ามายังคาบสมุทรมลายูได้อย่างเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนและชาวอินเดียที่หลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก เมื่อกิจการเหมืองแร่ดีบุกและการทำสวนเกษตรขนาดใหญ่อย่างยางพาราขยายตัว ในขณะที่ชาวมาเลย์ไม่สามารถเป็นแรงงานที่จะสนองตอบความต้องการดังกล่าวได้ อันเนื่องมาจากพฤติกรรมและทัศนคติของชาวมาเลย์เอง และจากมุมมองที่เป็นลบของอังกฤษและบรรดานักลงทุนที่มีต่อแรงงานชาวมาเลย์

ทั้งชาวจีนและชาวอินเดียที่เข้ามายังคาบสมุทรมลายูส่วนใหญ่มีความแตกต่างจากชาวมาเลย์ไม่ว่าจะเป็นด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณีอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับลักษณะของอาชีพการงาน ถิ่นที่อยู่ รวมทั้งจำนวนที่มีมาก ทำให้กลุ่มผู้อพยพเหล่านี้สามารถตั้งชุมชนที่แยกตัวออกไปต่างหากได้ โดยไม่มีการพยายามผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับชาวมาเลย์แต่อย่างใด หรือแม้หากมีความพยายามดังกล่าวก็ตาม ก็เป็นไปอย่างไม่สนิทใจนัก ซึ่งในระยะแรกการเข้ามาของกลุ่มผู้อพยพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนยังไม่เป็นปัญหาสำหรับชาวมาเลย์มากนัก ตราบใดที่พวกเขายังคงมุ่งหวังเพียงเข้ามาทำงานเพียงชั่วคราวแล้วกลับไปยังบ้านเกิดเมืองนอนของตน โดยไม่สร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของกลุ่มตนเองในรัฐมลายูจนส่งผลกระทบต่อสถานะของชาวมาเลย์ และไม่ได้เรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่ทัดเทียมกับชาวมาเลย์

จนกระทั่งเข้าสู่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ชาวจีนจำนวนมากหันมาตั้งถิ่นฐานถาวรในรัฐมลายู และเศรษฐกิจของรัฐมลายูที่เป็นสหพันธ์เริ่มตกอยู่ภายใต้การควบคุมของชาวจีน ในขณะเดียวกันชาวจีนอีกกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีบรรพบุรุษซึ่งได้อพยพเข้ามายังคาบสมุทรมลายูตั้งแต่ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 เริ่มเรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองและอ้างสิทธิ์การเป็นเจ้าของแผ่นดินมลายูเช่นเดียวกัน ซึ่งบทบาทและการเคลื่อนไหวของชาวจีนในลักษณะดังกล่าวนี้เอง เป็นปัจจัยผลักดันสำคัญให้ชาวมาเลย์ตื่นตัวในการที่จะปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขา และเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1920

ทั้งนี้ กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมาเลย์สามารถแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่มด้วยกัน กลุ่มแรกคือกลุ่มเจ้านายและขุนนางเดิมที่ได้สูญเสียอำนาจและบทบาททางการเมืองไปภายหลังการเข้ามาของระบอบอาณานิคม หากแต่ยังคงสถานะความเป็นผู้นำในสังคมมลายูด้วยการสนับสนุน

ของอังกฤษให้แสดงบทบาททางสังคม ตลอดจนการได้รับโอกาสด้านการศึกษาและอาชีพการงาน โดยเฉพาะงานราชการ มากกว่าประชาชนทั่วไป

กลุ่มชนชั้นปกครองเดิมในสหพันธ์เริ่มเรียกร้องบทบาททางการเมืองมากขึ้น เมื่อเห็นว่าอังกฤษไม่ได้ปกครองรัฐในคาบสมุทรมลายูในรูปแบบเดียวกันทั้งหมด หากแต่ควบคุมรัฐมลายูนอกสหพันธ์อย่างหลวมๆ โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการบริหารของชาวมาเลย์ในรัฐดังกล่าวมากนัก ลักษณะการเคลื่อนไหวและความคิดทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ออกมาจึงอยู่ในรูปของการมุ่งหวังให้อังกฤษส่งมอบอำนาจในการปกครองสหพันธ์ให้แก่รัฐบาลแห่งรัฐและชนชั้นปกครองเดิมมากขึ้นจนมีลักษณะเช่นเดียวกับรัฐมลายูนอกสหพันธ์ และการพยายามปกป้องผลประโยชน์ของชาวมาเลย์จากอิทธิพลของชาวจีน ทั้งนี้เพราะคนกลุ่มนี้ต้องฟื้นฟูบทบาททางการเมืองและสังคมของตน เพื่อคงรักษาความเป็นผู้นำและศูนย์รวมความศรัทธาของประชาชนเช่นเดียวกับที่เป็นมาในสังคมแบบจารีต ดังนั้น เป้าหมายในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมก็เป็นไปเพื่อรักษาสถานะที่เป็นอยู่มากกว่าต้องการเปลี่ยนแปลงหรือท้าทายรัฐบาลอาณานิคมอย่างตรงไปตรงมา รวมทั้งไม่ได้สร้างอุดมการณ์ที่ขยายไปยังประชาชนหมู่มากหรือกระตุ้นให้เกิดกลุ่มชาตินิยมแต่อย่างใด

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวมาเลย์ที่เด่นชัดกว่าของกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมคือการเคลื่อนไหวของกลุ่มปัญญาชนที่ได้รับความรู้ด้านศาสนาและระบบการศึกษาแบบตะวันตก โดยในส่วนของศาสนาอิสลามนั้นได้เพิ่มอิทธิพลอย่างรวดเร็วในสังคมมลายูช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 จากการแพร่หลายของกระแสฟื้นฟูอิสลามในตะวันออกกลางที่ส่งผ่านไปยังชาติมุสลิมต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งบรรดากลุ่มคนในคาบสมุทรมลายูนั้น กลุ่มลูกผสมมาเลย์-มุสลิมอินเดียและมาเลย์-อาหรับที่ส่วนใหญ่มีฐานะ มีอาชีพการงานดี และได้รับการศึกษาศาสนาชั้นสูงจากเมกกะและไคโร เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอแนวคิดปฏิรูปอิสลาม และปลุกเร้าให้มีการใช้อิสลามเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นปึกแผ่นทั้งภายในสังคมมลายูและชาติมุสลิมอื่นๆ พร้อมกับส่งเสริมให้มีการนำหลักการในอิสลามมาปฏิบัติใช้อย่างเคร่งครัดทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และในส่วนของการดำเนินชีวิต โดยมองว่าอิสลามสามารถนำพาชาวมาเลย์ให้พ้นจากสภาพด้อยกว่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้ ตลอดจนเป็นวิถีทางที่จะนำชาวมาเลย์ให้ก้าวหน้าและต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงต่างๆของโลกสมัยใหม่ได้เช่นกัน

การขยายตัวของแนวคิดปฏิรูปศาสนาอิสลามได้ก่อให้เกิดกลุ่มคนที่ยอมรับต่อแนวคิดดังกล่าวที่เรียกว่ากลุ่มปฏิรูปหรือกาอุม มูดา อย่างไรก็ตาม การรณรงค์และเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มปฏิรูปก็ดำเนินไปอย่างจำกัด เนื่องจากการนำเสนอแนวคิดที่ขัดแย้งกับกลุ่มผู้นำทางศาสนาที่มีบทบาทมาแต่เดิม และกับกลุ่มชนชั้นปกครองเดิมที่ควบคุมการบริหารศาสนาของรัฐ ที่ต่างก็ไม่ต้องการให้กลุ่มปฏิรูปเพิ่มบทบาทในสังคม จนอาจท้าทายสถานะที่เป็นอยู่ของพวกเขาได้ ซึ่งแม้ว่า

กลุ่มปฏิรูปอิสลามจะยังไม่เติบโตเป็นแนวคิดหลัก และไม่ได้นำมาซึ่งการเกิดกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ยึดอุดมการณ์อิสลามอย่างเด่นชัดก็ตาม แต่ก็ได้เร่งเร้าให้สังคมมลายูตื่นตัวด้านศาสนามากขึ้น โดยดูได้จากการขยายตัวของโรงเรียนสอนศาสนา สิ่งพิมพ์ด้านศาสนา ตลอดจนวิถีชีวิตของประชาชนที่ยึดมั่นตามหลักการของอิสลามอย่างเคร่งครัดขึ้น

นอกจากการเติบโตของของปัญญาชนที่ได้รับความรู้ทางศาสนาแล้ว การเข้ามาของระบบการศึกษาแบบตะวันตกยังได้ก่อให้เกิดกลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้า ที่ออกมานำเสนอแนวคิดทางการเมืองและเคลื่อนไหวในลักษณะของกลุ่มชาตินิยม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มชาตินิยมโดยทั่วไปตรงที่ไม่ได้เป็นชาตินิยมที่มุ่งหวังล้มล้างรัฐบาลอาณานิคมหรือมีอุดมการณ์แบบสังคมนิยมอย่างชัดเจน แต่เป็นเพียงกลุ่มที่แสดงออกซึ่งความคิดและความรู้สึกไม่พอใจต่อสภาพสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่ และข้อสังเกตอีกประการหนึ่งของปัญญาชนกลุ่มนี้คือ ส่วนใหญ่จบการศึกษาแบบมาเลย์ และอีกส่วนหนึ่งจบการศึกษาด้านศาสนา แต่ไม่ได้ยึดศาสนาเป็นอุดมการณ์หลักของกลุ่มแต่อย่างใด

การนำเสนอแนวคิดและเคลื่อนไหวทางการเมืองของปัญญาชนกลุ่มนี้ ได้รับแรงผลักดันมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของอังกฤษโดยตรง นั่นคือ การปกครองของอังกฤษที่รวมรัฐต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นสหพันธ์ ได้ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในหมู่รัฐดังกล่าว และกระตุ้นให้เกิดการตระหนักถึงความเป็นชนชาติ (บังสา) มาเลย์ร่วมกันของชาวมาเลย์ทั้งหมด นอกจากนี้การพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการศึกษาและการพิมพ์ ได้สร้างกรอบความคิดในรูปแบบเดียวกันให้แก่ชาวมาเลย์รุ่นใหม่ และสร้างภาษามาเลย์ที่เป็นมาตรฐาน อันจะนำไปสู่การเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนในชาติได้ง่ายยิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น การเข้ามาของชาวจีนและชาวอินเดียที่มีความแตกต่างทางชาติพันธ์และวัฒนธรรมประเพณีจากชาวมาเลย์อย่างชัดเจน รวมทั้งอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้อพยพต่างชาติดังกล่าว เป็นตัวผลักดันให้ชาวมาเลย์ในท้องที่ต่างๆหลอมรวมเป็นปึกแผ่นเดียวกันได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นเช่นกัน กลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าจึงได้อาศัยการตื่นตัวของแนวคิดความเป็นชนชาติมาเลย์ในการเร่งสร้างความเป็นเอกภาพและหยิบยกเป็นอุดมการณ์ทางชาตินิยม เพื่อต่อต้านอิทธิพลของชาวจีน

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าแม้อังกฤษจะค่อนข้างปกครองรัฐมลายูได้อย่างราบรื่นเมื่อเทียบกับอาณานิคมอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่การก่อตัวและการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาตินิยมเห็นได้ชัดเจนกว่า แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสังคมมลายูจะนิ่งเฉยหรือยอมรับอำนาจของอังกฤษและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากระบบการปกครองของอังกฤษอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง หากแต่มีกระแสตื่นตัวทางการเมืองของชาวมาเลย์เกิดขึ้น โดยแบ่งได้เป็นสามกลุ่มดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น ซึ่งแม้ว่าแต่ละกลุ่มไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อต่อต้านหรือล้มล้างรัฐบาลอาณานิคมอย่างชัดเจน

แต่การเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจการปกครองและส่งมอบอำนาจในการบริหารให้แก่ชาวมาเลย์มากขึ้น การนำเสนอแนวคิดว่าวิถีทางแบบอิสลามเป็นหนทางที่ถูกต้องสำหรับชาวมาเลย์ในการสร้างความก้าวหน้าในโลกสมัยใหม่ และการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านอิทธิพลของชาวจีนและพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวมาเลย์ตามอุดมการณ์การของกลุ่มชาตินิยม ก็สะท้อนให้เห็นได้ว่าชาวมาเลย์ไม่พึงพอใจต่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นอยู่ ซึ่งแม้ว่าจะยังไม่เกิดกลุ่มที่เคลื่อนไหวทางชาตินิยมอย่างชัดเจน แต่การตื่นตัวและตระหนักทางการเมืองของชาวมาเลย์ในช่วงเวลาดังกล่าวก็เป็นพื้นฐานของการเกิดกลุ่มที่เคลื่อนไหวทางชาตินิยมในช่วงระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง รวมทั้งเป็นที่มาของลักษณะพรรคการเมืองและรูปแบบการเมืองการปกครองของมาเลเซียในทุกวันนี้เช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรุณา กาญจนประภากูล. วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู. สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537.

กิติมา อมรทัต, จรัญ มะลูลีม และ ชปา จิตต์ประทุม. ประเทศมาเลเซีย. กรุงเทพฯ: โครงการ Global Competence Project, 2542.

จรัญ มะลูลีม. คำสอนของวะฮ์บี. มติชนสุดสัปดาห์ (10 ตุลาคม 2546): 28.

จรัญ มะลูลีม. มุมมุสลิม: ซูฟี. มติชนสุดสัปดาห์ (7 พฤษภาคม พ.ศ.2547): 31.

ฉลอง สุนทราวาณิชย์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังการเข้ามาของระบอบอาณานิคม. เอเชียปริทัศน์ (ม.ป.ป.): 53-63.

ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์. ตุห์ฟัต อัล นาฟีส์ (Tuhfat al-Nafis) ชาวบูกิสและชาวมาเลย์: บทวิเคราะห์วรรณกรรมประวัติศาสตร์ของโลกมาเลย์. อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 20 (มิถุนายน- พฤษภาคม 2541): 112-143.

ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์. พรรคสหภาพประชาธิปไตยมาลายา: ความเคลื่อนไหวของกลุ่ม “ปัญญาชน” ระหว่าง ค.ศ.1945-1948. วารสารธรรมศาสตร์ 12 (กรกฎาคม 2526): 191-207.

ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์. Sejarah Melayu (เซอจาระฮ์ เมอลายู) กับข้อคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่องของรัฐและเชื้อสายราชวงศ์กษัตริย์ในคาบสมุทรมลายู. อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 13, 2 (2534): 17-34.

เทิร์นบุล, ซี. แมรี่. ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์และบรูไน. แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.

ธีรพร พรหมมาศ. พัฒนาการทางการเมืองของรัฐกลันตันและตรังกานู ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึง ค.ศ.1941. สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

นิกอับดุลอาซิส บิน ฮายีนิกหะซัน. วิวัฒนาการของปวงปราชญ์กลันตัน: การก่อตัวและการพัฒนาแนวคิดอิสลามในรัฐกลันตัน ค.ศ.1900-1940. แปลและเรียบเรียงโดย อัลดุลเลาะ ดือราโอะ. ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. อิสลามสมัยแรก. พระนคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2511.

บุษกร กาญจนจารี. เปลวไฟเลื่อมลายนาค: รวมบทคัดสรรประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544.

พัชรินทร์ สวนฐิติปัญญา. มาเลเซีย: เอกภาพกับการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.

ไรอัน, เอน. เจ. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526.

วรุณสิริ วัฒนอาภรณ์ชัย. การสะสมทุนของชาวจีนในมลายู ค.ศ.1819-1900. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2534.

สมมาตร เพ็ญสูตร. พัฒนาการของกลุ่มอิสลามนิยมในมาเลเซียตะวันออกระหว่าง ค.ศ.1900-1957. สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530.

สุพัฒน์ ธัญญวิบูลย์. เมืองท่ามะละกาในคริสต์ศตวรรษที่ 15. สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2539.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และ ชปา จิตต์ประทุม, บรรณาธิการ. วิกฤตการณ์มาเลเซีย: เศรษฐกิจการเมือง-วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2542.

อุดมพร ธีระวิริยะกุล. การเคลื่อนไหวของกลุ่มหัวก้าวหน้าในชวาช่วงปี 1900-1927. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ไฮน์- เกลเดิน, รอเบิต. แนวคิดเกี่ยวกับรัฐและสถาบันกษัตริย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลโดย นิธิ เอียวศรีวงศ์. วารสารสังคมศาสตร์ 6 (เมษายน - กันยายน 2525).

ภาษาอังกฤษ

Abdul Kadir, Abdullah bin. Kesah Pelayaran Abdullah. Singapore: Malaysian Pub., 1965. Cited in Shaharuddin Maaruf. Malay ideas on development from feudal lord to capitalist. Singapore: Times Books International, 1988.

Abdul Kadir, Abdullah bin. The hikayat Abdullah. Translated by A. H. Hill. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1970.

Abdullah, Firdaus, Haji. Radical Malay politics: its origins and early development. Malaysia: Pelanduk Publications, 1985.

Abdullah, Kamarulnizam. The politics of Islam in contemporary Malaysia. Selangor: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, 2002.

Abdullah, Taufik, and Siddique, Sharon, ed. Islam and society in Southeast Asia. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1986.

Abu Bakar, Mohamad. Islam and nationalism in contemporary Malay Society. In Taufik Abdullah (ed.), Islam and society in Southeast Asia, pp.155-174. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1988.

Alatas, Syed Hussien. The myth of the lazy native: A study of the image of the Malays, Filipinos and Javaness from the 16th to the 20th century and its function in the ideology of colonial capitalism. London: Frank Cass, 1977.

Ali, S. Husin. Malay peasant society and leadership, Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975.

Al-Ikwan (16 February 1931): 182. Cited in Radin Sunarno Radin Sunariyo, Malay nationalism 1896-1941. Singapore: Dept. of History, University of Malaya in Singapore, 1960.

Al-Imam 2, 1 (10th Aug.1907): 65. Cited in Abu Bakar Hamzah. The political aspect of the Muslim fundamentalist movement in Malaysia during 1906-1908. Kuala Lumpur: Pustaka Zakry Abadi, 1983.

Al-Imam 2, 7 (5th Jan.1908): 209-214. Cited in Abu Bakar Hamzah. The political aspect of the Muslim fundamentalist movement in Malaysia during 1906-1908. Kuala Lumpur: Pustaka Zakry Abadi, 1983.

Al-Imam 2, 8 (4th Feb.1908): 252. Cited in Abu Bakar Hamzah. The political aspect of the Muslim fundamentalist movement in Malaysia during 1906-1908. Kuala Lumpur: Pustaka Zakry Abadi, 1983.

Amoroso, Donna Jeanne. Traditionalism and the ascendancy of the Malay ruling class in colonial Malaya. A dissertation presented to the faculty of the graduate school of Cornell University in partial fulfillment of the requirement for the degree of doctor of philosophy, 1966.

Ampalavanar, Rajeswary. Indian minority and political change in Malaya 1945-1957. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1981.

Andaya, Barbara Watson. Perak: the abode of grace: A study of an eighteen-century Malay states. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1979.

Andaya, Barbara Watson, and Andaya, Leonard Y. A history of Malaysia. China: Palgrve, 1995.

Andaya, Leonard Y. The kingdom of Johor 1641-1728. Oxford University Press, 1975.

Andaya, Leonard Y. The search for the 'origins' of Melayu. In Timothy P. Barnard (ed.), Contesting Malayness: Malay identity across boundaries, pp.56-75. Singapore: Singapore University Press, 2004.

Andaya, Leonard Y. The structure of power in seventeenth century Johor. In Anthony Ried (ed.), Pre-colonial state systems in Southeast Asia: Monographs of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society no.6, pp. 1-21. (n.p.), 1975.

Arasaratnam, Sinnappah. Indians in Malaysia and Singapore (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1979.

Bajunid, Omar Farouk. Malaysia's Islamic awakening: impact on Singapore and Thai Muslims. In Omar Farouk Bajunid (ed.), Muslim social science in Asean. pp. 101-120. Kuala Lumpur: Yayasan Penataran Ilmu, 1994.

Banks, David J. Malay Kinship. Philadelphia: Institute for the Study of Human Issues, 1983.

Bastin, John, and Winks, Robin W., eds. Malaysia: Selected historical readings. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1966.

Bird, Isabella L. The golden chersonese and the way thither. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1967.

Blythe, Wilfred. The impact of Chinese secret societies in Malaya: A historical study. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1969.

Burns, P.L., ed. The journals of J.W.W. Birch: First British resident to Perak 1874-1875. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1976.

Chee, Tham Seong. Malays and modernization: A sociological interpretation. Singapore: Singapore University Press, 1977.

Clifford, Hugh, Sir. British and Siamese Malaya. London: Royal Colonial Institute, 1903.

Clifford, Hugh, Sir. In court and kampong: Being tales & sketches of native life in the Malay peninsular. London: Great Richards, 1903.

Comber, Leon. 13 May 1969: A historical survey of Sino-Malay relations. Kuala Lumpur: Heinemann Asia, 1983.

Drakard, Jane. A Malay frontier: Unity and duality in a Sumatra kingdom. New York: Cornell Southeast Asia Program, 1990.

Emerson, Rupert. Malayasia: A study in direct and indirect rule. Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1970.

Fang, Liaw Yock. Undang-undang Melaka = The laws of Melaka. The Hague: M. Nijhoff, 1976. Cited in Khoo Kay Kim. Malay society: Transformation & democratisation. 3rd ed. Selangor Darul Ehsan: Pelanduk, 2001.

FMS Annual Report, 1920. Cited in Anthony S.K. Shome, Malay political leadership. London: Routledge Curzon, 2002

Ghosh, Kalyan Kumar. Decentralization of power in the Federated Malay States 1920-1928. Doctoral dissertation, School of Oriental and Africa Studies, University of London, 1976.

Gullick, J.M. Indigenous political systems of western Malaya. London: The Athlone Press, 1965.

Gullick, J.M. Malaysia. London: Ernest Benn Limited, 1969.

Gullick, J.M. Malay society in the late nineteenth century. Singapore: Oxford University Press, 1987.

Gullick, J.M. Rulers and residents: Influence and power in the Malay states 1870-1920. Singapore: Oxford University Press, 1992.

H. Md. Dom, Mohtar bin, Haji. Malay superstitions and beliefs. Kuala Lumpur: Federal Publications, 1979.

Hall, D.G.E. A history of Southeast Asia. London: Macmillan, 1968.

Hall, D.G.E., ed., Historians of South East Asia. London: Oxford University Press, 1961.

Hamzah, Abu Bakar. The political aspect of the Muslim fundamentalist movement in Malaysia during 1906-1908. Kuala Lumpur: Pustaka Zakry Abadi, 1983.

Harper, T.N. The end of empire and the making of Malaya. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Heussler, Robert. British rule in Malaya: The Malayan Civil Service and its predecessors 1867 - 1942. Oxford: Clio Press, 1981.

Hon-Chan, Chai. The development of British Malaya 1896 - 1909. Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1967.

Hooker, M.B. Introduction: The translation of Islam into South-east Asia. In M.B. Hooker (ed.), Islam in South-east Asia, pp.23-49. Netherlands: Leiden-E.J.Brill, 1983.

Husnaazhari, Che. Melor in perspective. Bangi: Furada Publishing House, 1993.

Ireland, Alleyne. The far eastern tropics. Westminster: A Constable, 1905, pp. 115-116. Cited in Syed Hussien Alatas, The myth of the lazy native: A study of the image of the Malays, Filipinos and Javaness from the 16th to the 20th century and its function in the ideology of colonial capitalism. London: Frank Cass, 1977.

Ishak, Md. Sidin Ahmad, and Othman, Mohammad Redzuan. The Malays in the Middle East: With a bibliography of Malay printed works published in the Middle East. Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 2000.

Johan, Khasnor. The emergence of the modern Malay administrative elite. Singapore: Oxford University Press, 1984.

Johns, A.H. The turning image: Myth & reality in Malay perceptions of the past. In Anthony Reid and David Marr (eds.), Perceptions of the past in Southeast Asia, pp. 43-67. Kuala Lumpur: Heinemann Educational Books [Asia], 1979.

Kasimin, Amran. Religion and social change among the indigenous people of the Malay peninsular, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka Kementerian Pendidikan Malaysia, 1991

Keong, Voon Phin. Indebtedness and land use in pre-war Malaya with special reference to the indigenous society. Kuala Lumpur: University of Malaya, 1987.

Kheng, Cheah Boon. The erosion of ideological hegemony and royal power and the rise of postwar Malay nationalism 1945-46. Journal of Southeast Asian studies. XIX, 1 (March 1988): 1-16.

Kim, Khoo Kay. The western Malay states 1850 - 1873: The effects of commercial development on the Malay politics. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975.

Kim, Khoo Kay. Malay society: Transformation & Democratisation. 3rd ed. Selangor Darul Ehsan: Pelanduk, 2001.

Lamont, Lanman Ingelise. The fabric of Malay nationalism on the Malay peninsular 1920 -1940. Los Angeles: University of California, 1988.

Lee, Edwin. The British as rulers: Governing multiracial Singapore 1867-1914. Singapore: Singapore University Press, 1991.

Loh, Philip Fook-Seng. Malay precedence and the federal formula in the Federated Malay States. Journal of Malaysian Branch Royal Asiatic Society 45, 2 (1972).

Loh, Philip Fook-Seng. Seeds of separatism: Educational policy in Malaya 1874-1940. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975.

Loh, Philip Fook-Seng. The Malay states 1877-1895: Political change and social policy. Singapore: Oxford University Press, 1969.

Maaruf, Shaharuddin. Malay ideas on development from feudal lord to capitalist. Singapore: Times Books International, 1988.

Maier, Hendrik M.J. In the center of authority. New York: Cornell Southeast Asia Program, 1988.

Marsden, William. History of Sumatra. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1966.

Matheson, Virginia. Concepts of state in the Tuhfat Al-Nafis ('The precious gift'). In Anthony Reid (ed.), Pre-colonial state systems in Southeast Asia: Monographs of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society no.6. (n.p.), 1975.

Means, Gordon P. Malaysia Politics. London: Hodder and Stoughton, 1976.

Mehden, Fred R. Von der. Religion and modernization. New York: Syracuse University Press, 1986.

Miller, Harry. A short history of Malaysia. New York: Praeger, 1966.

Milne, R.S. Government and politics in Malaysia. Boston: Houghton Mifflin Company, 1967.

Milner, A.C. Kerajaan: Malay political culture on the eve of colonial rule. Arizona: The University of Arizona Press, 1982.

Milner, A.C. Islam and the Muslim state. In M.B. Hooker (ed.), Islam in South-east Asia, pp.1-22. Netherlands: Leiden-E.J.Brill, 1983.

Milner, A. C. How "traditional" is the Malaysian monarchy. In Virginia Hooker and Norani Othman (eds.), Malaysia: Islam, society and politics, pp.169-194. Singapore: Seng Lee Press, 2003.

Milner, A.C. The Invention of politics in colonial Malaya. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

Noer, Deliar. The modernist Muslim movement in Indonesia 1900-1942. Singapore: Oxford University Press, 1973.

Nonini, Donald M. British colonial rule and the resistance of the Malay peasantry 1900-1957. New Haven: Yale University Southeast Asia Studies, 1992.

Omar, Sharifah Maznah, Syed. Myths and the Malay ruling class. Singapore: Times Academic Press, 1993.

Pires, Thome. The Suma Oriental of Tome' Pires. Armando Cortesao, ed., London: Hakluyt Society, 1944.

Port cities and trade in western Southeast Asia. Bangkok: The Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, 1998.

Purcell, Victor. The Chinese in Malaya. London: Oxford University Press, 1967.

Reid, Anthony. Nineteenth century pan-Islam in Indonesia and Malaysia. Journal of Asian Studies. 26 (February 1967): 267-283.

Reid, Anthony. Understanding Melayu (Malay) as a source of diverse modern identities. In Timothy P. Barnard (ed.), Contesting Malayness: Malay identity across boundaries, pp.1-24. Singapore: Singapore University Press, 2004.

Riddell, Peter. Islam and the Malay-Indonesia world: Transmission and responses. Singapore: Horizon Books, 2003.

Roff, William R. Kelantan: Religion, society and politics in Malay states. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1974.

Roff, William R. "Kaum Muda – Kaum Tua: Innovation and reaction amongst the Malays, 1900 - 41," in Ahmad Idbrahim (ed.), Readings on Islam in Southeast Asia. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1985.

Roff, William R. The origins of Malay nationalism. Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1967.

Sandhu, Kernial Singh. Indians in Malaya: Immigration and settlement 1786-1957. Cambridge: Cambridge University Press, 1969.

Sandhu, Kernial Singh, and Wheatley, Paul, eds. Melaka: The transformation of a Malay capital c.1400-1980. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983.

Sejarah Melayu: Malay annals. Translated by C.C. Brown. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983.

Shamsul, A. B. A history of an identity, an identity of a history: The idea and practice of 'Malayness' in Malaysia reconsidered. In Timothy P. Barnard (ed.), Contesting

Malayness: Malay identity across boundaries, pp.135-148. Singapore: Singapore University Press, 2004.

Shamsul, A. B. The Malay world: The concept of Malay studies and national identity formation. In Virginia Hooker and Norani Othman (eds.), Malaysia: Islam, society and politics, pp.101-125. Singapore: Seng Lee Press, 2003.

Sheppard, M.C. ff. A short history of Trangganu. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society 49, 3 (June 1949).

Shome, Anthony S.K. Malay political leadership. London: Routledge Curzon, 2002.

Sidhu, J.S. The British contribution to the Federation Malay up to the outbreak of the Second World War. Manila: National Historical Institute, 1982.

Silcock, T.H., and Aziz, Ungku Abdul. Nationalism in Malaya, in Asian nationalism and the west. NY: Octagon Books, 1973.

Stevenson, Rex. Cultivators and administrations: British educational policy towards the Malays 1875 - 1906. Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1975.

Stone, Horace. From Malacca to Malaysia 1400-1965. London: George G. Harrap, 1966.

Sunariyo, Radin Sunarno Radin. Malay nationalism 1896-1941. Singapore: Dept. of History, University of Malaya in Singapore, 1960.

Swettenham, Frank, Sir. A nocturne and other Malayan stories and sketches. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1993.

Swettenham, Frank, Sir. British Malaya: An account of the origin and progress of British influence in Malaya. London: George Allen and Unwin, 1955.

Swettenham, Frank, Sir. Sir Frank Swettenham's Malayan Journals 1874-1876. P.L. Burns and C.D. Cowan (eds.) (Kuala Lumpur: Oxford university Press, 1975

Tarling, Nicholas, ed. The Cambridge history of Southeast Asia: Volume two- the nineteenth and twentieth centuries. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

Tate, D. J. M. The making of modern South-East Asia: The western impact economic and social. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1971.

Thio, Eunic. British policy in the Malay Peninsula 1880 - 1910. Singapore: University of Malaya, 1969.

Thomaz, Luis Filipe Ferreira Reis. The Malay Sultanate of Melaka. In Anthony Reid (ed.), Southeast Asia in the early modern era: Trade, power, and belief. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1993.

Tillman, Robert O. Bureaucratic development in Malaya. In Raiph Braibati (ed.), Asian bureaucratic systems emergent from the British imperial tradition, pp. 550-605. Durham: Duke University Press, 1966.

Tillman, Robert O. Bureaucratic transition in Malaya. London: Cambridge University Press, 1964.

Tregonning, K.G. A history of modern Malaya. London: Eastern University Press, 1964.

Veer, Peter Van der. Seeds of separatism: Educational policy in Malaya 1874-1940. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975.

Veer, Peter Van der. Religion nationalism: Hindu and Muslim in India. California: University of California Press, 1994.

Virginia, Thomson. Postmortem on Malaya. New York: The Macmillah, 1943.

Wah, Yeo Kim. The grooming of an elite: Malay administrators in the Federated Malay States. Journal of Southeast Asian Studies 11, 2 (1980).

Wah, Yeo Kim. The politics of decentralization: Colonial controversy in Malaya 1920-1929. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1982.

Wheeler, L. Richmon. The modern Malay. London: George Allen & Unwin, 1928.

Wilkinsin, R. J. A history of Malaya. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society 13, 1 (March 1935).

Wilkinsin, R.J. Papers on Malay subject. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1971.

Winstedt, R.O. A history of classical Malay literature. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society 31, 3 (1958).

Winstedt, R.O. Britain and Malaya. London: Longmans, Green, 1949.

Winstedt, R.O. Malaya and its history. London: Hutchinson University Library, 1966.

Winstedt, R.O. The Malay: A cultural history. Singapore: Graham Brash, 1981.

Winstedt, R.O. "The Malay Annals or Sejarah Melayu," Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society 16, 3 (1938).

Winstedt, R.O. The Malay magican being Shaman Saiva and Sufi. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1982.

Wolters, O.W. The fall of Srivijaya in Malay history. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975.

Wright, Arnold, and Cartwright, H.A. Twentieth century impressions of British Malaya. Singapore: Lloyd's Greater Britain Publishing, 1908.

Wright, Leigh. Contrasting British views of the Malay world in the mid-ninteenth century. Hong Kong: Hong Kong University Press, 1991.

Yin, Hua Wu. Class and communalism in Malaysia. London: Zed Books, 1983.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวไพลดา ชัยศร เกิดเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2522 ที่จังหวัดตรัง สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น จากภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 และได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ที่ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย